

॥ श्री विश्वनाथो विजयते ॥

राजवाडें संशोधन मंडळ प्रथमाद्या

१५

मराठ्यांच्या इतिहासाची साधने खंड २६ वा

शिवकालीन घराणीं

भांबोरकर भांसले दत्तर

१५४.७३

१५४.७३

Bho

१८५३

३० सना प्रो वलापन
 पोतदार साहब यास
 सप्रेम भेट

श्रीलक्ष्मी कान्ति

२० - ४ - ४५

श्री विश्वनाथो विजयते

मराठ्यांच्या इतिहासाची साधने-खंड २६ वा

राजवाडे संशोधन मंडळ ग्रंथमाला

ग्रंथ १५ वा

भांबोरकर भोंसले दस्तर

उत्तमपती शिवाजी महाराजांचे चुलते विठोजीराजे भोंसले यांच्या
आठ पुत्रांपैकी परसोजीराजे भोंसले ऊर्फ भांबोरकर भोंसले
यांच्या घराण्याचे ऐतिहासिक लेख

कै. म. म. द. वा. पोतदार,
शिवकालीन घराणी
ग्रंथ संग्रह

संपादक

श्रीयुत भिकाजीराजे बाळोजीराजे भोंसले - धार

कारणी लेखांचे अनुवादक

श्री. गोपाळ राजेश्वर पाडळकर

[शिक्षक इंप्रजी शाळा चाळीसगांव व स्वयंसेवक सभासद रा. सं. मं. धुळे]

प्रकाशक

राजवाडे संशोधन मंडळ, धुळे

ग्रंथाचे सर्व हक्क प्रकाशकांनी आपले स्वाधीन ठेविले आहेत.

आके १८६८]

[इ. स. १९४६]

किंमत ६ रुपये

कै. म. म. द. वा. पोतदार,

मुद्रकः—नीलकंठ भास्कर भट

संपादक प्रबोध

धुळे

मुद्रण स्थलः—आत्माराम छापखाना

गल्ली नंवा २, वर नंवा १२

धुळे

म १८९५

प्रकाशकः—भास्कर वामन भट

चिटणीस,

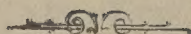
राजवाडे संशोधन मंदिर, धुळे

अनुक्रमणिका

विषय

पृष्ठ

१ श्री. भिकाजीराजे यांचें संपादकीय निवेदन	१-१९
२ राजवाडे मंडळाचें निवेदन	२०-३५
३ भोंसले घराण्याची वंशावळ	२
४ श्रीमंत भिकाजीराजे भोंसले यांचे ऐति. लेख लेखांक १ ते १४५	४ ते २०५
५ श्रीमंत शिवाजीराजे भोंसले यांचे ऐति. लेख लेखांक १ ते १६	२०७-२१४
६ श्रीमंत शिवाजीराजे भोंसले यांचे ऐ. फारशी लेख	२१५-२६६

कविप्रमाण

पृ

पृ

११-१ ... कविप्रमाण ... १

११-०१ ... कविप्रमाण ... १

१ ... कविप्रमाण ... १

... कविप्रमाण ... १

१०१ न १ १११ न १ कविप्रमाण

... कविप्रमाण ... १

१११-१०१ ११ न १ कविप्रमाण

... कविप्रमाण ... १

१११-१११ ... कविप्रमाण

9853

954-231-Bh

संपादकीय निवेदन 61- 13194

(लेखक - श्री. भिकाजीराजे बाळोजीराजे भोंसले - धार)

महाराष्ट्राच्या इतिहासांत प्रसिद्ध असलेले शिवछत्रपतींचे पूर्वज भालोजीराजे व विठोजीराजे भोंसले हे सर्वांच्या परिचयाचे आहेत. या बंधुद्वयपैकी विठोजीराजे यांस आठ मुल्ले होती. त्यांपैकी साहबे चिरंजीव परसोजीराजे यांचे वंशज नांदणज इलाखा मोंगलाई व भांबोरे जि. अहमदनगर या गांवी राहातात. या घराण्याचे संग्रहांत जे जुने कागद उपलब्ध झाले ते आम्ही मुल्ले येथील राजवाडे संशोधन मंडळाकडे प्रसिद्ध करण्यास दिले. ते मंडळाच्या ग्रंथमालेपैकी मराठ्यांच्या इतिहासाची साधने खंड २१ वा म्हणून स्वतंत्र पुस्तकरूपाने प्रकाशित होत आहेत.

तज्ज्ञ इतिहाससंशोधकांनी इतिहाससंशोधनास उपयोगी पडणारी साधने जी प्राप्ता धरली आहेत त्यांत तत्कालीन ऐतिहासिक पत्रांस फार मोठे व विश्वसनीय स्थान दिले आहे. अशा प्रकारची नानाविध विषयांसंबंधांची पत्रे ज्या ज्या घराण्यांत संग्रहित केलेली असतात ती इतिहासरचनेस मोठी उपयुक्त असतात. असले पत्रांसारखे अन्य इतिहाससाधन इतिहासरचनेस तितके उपयोगी पडत नाही.

भोंसल्यांचे घराणे भरतखंडाचे मध्ययुगीन इतिहासांत प्रसिद्ध असून या घराण्याचे पूर्वज उत्तरहिंदुस्तानांतील चितोडचे प्राचीन घराण्यांतून निघून दक्षिण महाराष्ट्रांत बहामनी राज्याच्या स्थापनेच्या सुमारास आले असे अलीकडे उपलब्ध झालेल्या ऐतिहासिक साधनावरून दिसून येते (मुघोळ संस्थानच्या घोरपडे घराण्याचा इतिहास व बखर). हे प्रास्ताविक निवेदन मी ज्या फारशी पत्रांसंबंधी लिहिले आहे ती पत्रे आमच्या घराण्यातील गेल्या नऊ पिढ्यांतील पूर्वजांनी संभाळून ठेविली आहेत. यामुळे ती पत्रे प्रकाशित करण्याचा योग आला. या संग्रहांत दोन प्रकारचे लेख आहेत. एक वतनबाबी संबंधाचे व दुसरे असले पत्रव्यवहाराच्या स्वरूपाचे.

असले पत्रव्यवहाराचे लेख भांबोरे येथे दीर्घ प्रयत्नांनी इ. स. १९१५ साली आम्हांस उपलब्ध झाले. या सर्व लेखांची सहा दसरे अस्ताव्यस्त पडली होती. ती आमचे हाती येतांच त्यांची आम्ही तपासणी केली. तेव्हा या दसरांत घड्या केलेले फारसी लेख, एकावर एक चिकटलेले मोठी लेख आणि हस्तलिखित कांही पोथ्या उपलब्ध झाल्या. त्यांतील कागदांचा कांहीचा वरचा तर कांहीचा खालचा भाग नाहीसा झालेला, कांही मध्येच फाटलेले, कांही पाण्याने भिजलेले व कांहीना उभे लागून खराब झालेले असे कागद आढळण्यांत

फ. म. म. द. वा. पोतदार,

ग्रंथ संग्रह

आले. याच सुमारास या उपलब्ध झालेल्या कागदांबद्दल मी एक संशोधन लिहून ते इ. स. १९२२ साली भारत इतिहास संशोधक मंडळ पुणे यांजकडे प्रसिद्धीकरता पाठविले. ते त्यांनी मंडळाचे त्रैमासिक वर्ष २ अंक १-४ यांत प्रसिद्ध करून शेवटी आपला अभिप्राय त्याच अंकांत दिला आहे. यानंतर “भांबोरकर भोंसले घराण्याची संक्षिप्त हकीकत” या मथळ्याखाली मी एक निबंध लिहून तो मंडळाकडे पाठविला. तो त्यांनी मंडळाचे ससम संमेलनवृत्त शके १८४१ यांत प्रसिद्ध केला आहे.

जुन्या ऐतिहासिक कागदपत्रांच्या संशोधनाची आवड इतिहासाचाय राजवाडे यांनी प्रसिद्ध केलेले ऐतिहासिक वाङ्मय वाचात असतां मला उत्पन्न झाली. भोंसल्यांचे घराणे शौर्यपराक्रमांत अग्रगण्य आहे. अशा घराण्याचे जुने लेख इतर ऐतिहासिक घराण्यांच्या उपलब्ध झालेल्या लेखांप्रमाणे आपल्याही घराण्यांत सांपडण्याचा संभव आहे असे आमच्या मनांत येऊन या लेखांचे संशोधन करावे असे आम्हांस वाटले. त्याप्रमाणे उपलब्ध झालेले ऐतिहासिक लेख तज्ञ संशोधकांस दाखवून शेवटी ते प्रकाशित करण्यास्तव राजवाडे सं. मंडळाचे स्वाधिन केले.

या ग्रंथांत प्रसिद्ध केलेले वतनबाबीचे लेख जिवापलीकडे संभालून ठेवण्याची कालजी आमचे घराण्यांतील लोक पूर्वीपासून घेत आले आहेत. याचे कारण ते लेख आमच्या वतनासंबंधी बादशाहांनी दिलेल्या सनदा, पाटीलकीचे कागद, शाहू महाराजांची राजपत्रे व आज्ञापत्रे आणि वंशावळी वगैरे स्वरूपाचे महत्त्वाचे कागद आहेत. आमचे वढील हयात होते तोंपर्यंत या दस्तारांतील कागदांची अफरातफर सुळीच झाली नाही. कारण या दस्तारास ते स्वतःशिवाय दुसऱ्या कोणास सुळीच हात लावू देत नसत. कोटकचेरीत जरूर पडेल तेव्हां ते लेख स्वतः जातीने कचेरीत हजर करीत व परत आणीत.

इ. स. १८८१ साली हैदराबाद संस्थानांत इनामकमिशनची चौकशी सुरू झाली. त्या वेळी नांदणज हा गांव आमचेकडे पूर्वीपासून इनाम आहे याबद्दल सनदा दाखल करण्याविषयी लिहून आले. त्यावरून कागद घेऊन आमचे वढील नांदणजेस गेले. कचेरीचे काम होतांच परत आल्यावर आजूबंद मंडळीच्या मनांत हे कागद जबरदस्तीने हिसकावून घेण्याचा विचार आला, व कागद न दिल्यास त्यांना अटक करून ठेवावे असे ठरले. ही प्रतिकूल परिस्थिति निर्माण झालेली पाहून त्यांनी एके दिवशी कागद कमरेस बांधले व विनाखोगराचे घोड्यावर स्वार होऊन घोड्यास पाणी पाजून परत आणतो या निमित्ताने अस्तमांनी बोढा गांवाबाहेर काढला

व त्यास तीव्र गति देऊन कोठेही न थांबतां रात्रभर १८ कोस जमीन चालून सूर्य उगवतांच भांबोरे मुक्कामी ते सुरक्षित येऊन पोचले. त्यामुळे श्रम फार झाले. तीन दिवस जाग्यावर पडून होते. इतकें श्रमसाहस करून ज्यांनीं कागद संभाळून ठेविले तेच कागद त्यांच्या आत्मजांस पाहावयास मिळूं नयेत, हें आश्चर्य नसून हा विमल अंतःकरणाचा अभाव होय, असो. या दसरातील एकंदर कागद माझे पाहाण्यांत इ. स. १९१४ सालीं पूर्णपणें आले होते; पण त्या वेळीं मी विद्यार्जन करीत असल्यानें माझ्या दृष्टीची तयारी आजच्या सारखी झाली नव्हती. त्यामुळे मला ते कागद त्या वेळीं ऐतिहासिक दृष्टीनें पाहतां आले नाहींत. पुढें हें दूसर माझे मुळींच पाहाण्यांत आलें नाहीं. सध्यां या दूसरचे सर्व कागद शिवाजीरावराजे भोंसले याजपाशीं आहेत. त्यांपैकीं त्यांनीं कांहीं मोठी कागद प्रकाशित करण्यास दिले आहेत, पण फारशी कागद अद्याप राजवाडेमंडळास त्यांचेकडून मिळाले नाहींत. माझी त्यांना आग्रहाची सूचना आहे कीं, ते कागद त्यांनीं जरूर राजवाडेमंडळास प्रकाशित करण्यासाठीं द्यावेत. यांत त्यांचा थोरपणा आहे. त्यांचे अंगीं स्वाभाविक रीतीनें वसत असलेला मोठेपणा हे वडिलार्जित कागद छापून भांबोरकर भोंसल्यांचा दर्जा प्रकाशित करण्यांतच व्यक्त होणार आहे. हें दूसर आतां सुज्ञांनीं अप्रकाशित ठेवण्यांत कांहीं महत्त्व नाहीं. कारण या कागदांचें महत्त्व इनामचौकशी सुरू होण्यापूर्वीं जें होतें तें आज नाहीं व इतिहासदृष्ट्या जें आज आहे तें पुढें राहणार नाहीं. कारण दरसाल संशोधन होऊन अपरिचित कागद प्रकाशांत येत आहेत. त्यामुळे हे कागद आज आपलेकडून प्रसिद्ध झाल्यास त्याचें श्रेय आपणांस मिळणार आहे, तेंच कदाचित् दुसऱ्यास मिळेल. यांत उपयोग काय ?

अज्ञा प्रकारचे शिवकालीन पत्रसंग्रह महाराष्ट्रांत बऱ्याच ठिकाणीं दृष्टोत्पत्तीस येतात. पण त्यांचे रक्षक सुशिक्षित व कुलाभिमानी असे फार थोडेच असल्याचे दिसतात. कितीएकांना खुब्या कल्पनेची बाधा झालेली असल्यानें त्यांना असे वाटतें कीं, जर कागद प्रकाशांत आणले तर इष्ट साध्य होण्याऐवजीं कांहीं अनिष्ट परिणाम तर होणार नाहीं ! याप्रमाणें संकल्पचिकित्साचे तरंगांत गुरफटून संशोधकांस आशाबद्ध करून टाकतात. असे कटु अनुभव पुष्कळ ठिकाणीं येत असल्यानें सोन्यासारख्या जुन्या लेखांस विनाकारण धूळ खात पडावें लागतें ! याजकरितां एके ठिकाणीं ग्रंथांनीं ईश्वराजवळ प्रार्थना केली कीं, आमचें रक्षण खालील श्लोकांत वर्णन केल्याप्रमाणें चार ठिकाणांहून करावें.

तैलाद्रक्षेजलाद्रक्षेद्रक्षेच्छिथिलबंधनात् ।

मूर्खहस्ते न दातव्यं एवं वदति पुस्तकः ॥

या चार ठिकाणांहून जर कागदांचें रक्षण झालें तर ते कागद सहज सुजाचे हातीं लागले असतां त्यांचा सदुपयोग झाल्याचें अनुभवास येतें.

जुन्या कागदपत्रांचा संग्रह कित्येक भोंसल्यांचे घराण्यांत आजही आहे. पण हीं भोंसल्यांचीं घराणीं पैठणचे तीर्थोपाध्ये कावळे यांचे दसरांतील यजमानपणाच्या नोंदवह्यांत सवाशें गांवीं असल्याची नोंद आहे. ह्या नोंदींत दाखल असलेलीं सगळीं भोंसल्यांचीं घराणीं छत्रपतींच्या पूर्वजांचे वंशाजापैकीं आहेत असें समजण्याचें कारण नाहीं.

मालोजीराजे यांस दोन मुलें. शाहाजी व स्वरूपजी (बारीफजी). यांचे वंशाजांचीं मूल वास्तव्याचीं गांवे सातारा, कोल्हापूर, तंजावर, खनवट, जिंती, राश्रीन व शोडगांव इत्यादि आहेत.

दुसरे विठोजीराजे, यांचे आठ मुलांपैकीं सध्यां मालोजी, खेळोजी, नागोजी व परसोजी या चारच मुलांचा वंश चालत आहे. यांचे मूल वास्तव्याचीं गांवे मुंगी, बनसेंद्रे, वावी, मंजीर, मनरथ, निर्गुडी, सिंगणापूर, कळसकोऱ्हाळें, नांदणज व भांबोरें इत्यादि आहेत. हीं सर्व गांवे खानदेश, वऱ्हाड, नगर, पुणे, सोलापूर व इलाखा मोंगलाई इतक्या प्रदेशांत आहेत. या गांवीं उपलब्ध होणारे ऐतिहासिक लेख शिवकाळीन व शिवपूर्वकाळीन आहेत. हे लेख छत्रपतींच्या पूर्वजांचा मुळापासून संगतवार सांगोपांग इतिहास लिहिण्यास उपयोगी पडणाऱ्या साधनांपैकीं एक मुख्य साधन आहेत. यास्तव या गांवांतील भोंसलेघराण्याच्या संग्रहांतील ऐतिहासिक लेखांचें संशोधन व प्रकाशन होणें जरूर आहे. त्यांपैकीं मुंगीकर भोंसल्यांचे कांहीं ऐतिहासिक लेख इतिहाससंग्रह पुस्तक ८ यांत प्रसिद्ध झाले आहेत, व कांहीं जिंतीकर भोंसले यांचे कागद शिवचरित्रसाहित्य खंड २ यांत प्रसिद्ध झाले आहेत, व भांबोरकर भोंसल्यांचे दसरीं सांपडलेलीं कागदपत्रें राजवाडे संशोधन मंडळाकडून प्रसिद्ध होणाऱ्या संशोधक त्रैमासिकांत मराठ्यांच्या इतिहासाचीं साधनें खंड २६ वा म्हणून स्वतंत्र पुस्तकरूपानें सध्यां छापलीं आहेत. एकंदरीत तीन घराण्यांचे कागद आतांपर्यंत प्रकाशित झाले आहेत, व बाकी राहिलेल्या घराण्यांतील पुरातन लेख उपलब्ध झाले नाहींत तोपावेतो भोंसले घराण्याचा, त्याचप्रमाणें महाराष्ट्राचा इतिहास पूर्णरूपानें मूर्तस्वरूपांत येणें अशक्य आहे. कारण भोंसलेघराण्याचा इतिहास म्हणजेच महाराष्ट्राचा इतिहास असें समीकरण आहे.

इ. स. १९१८ सालीं हा संग्रह धार येथील सुप्रसिद्ध इतिहाससंशोधक पंडित कै. का. कृ. लेले यांनीं पाहिला व हे कागद फार उपयोगाचे आहेत असें पाहून धार सरकारमार्फत हे कागद छापून काढावे असा प्रयत्न केला, पण येथें कोणी चांगला फारशी जाणणारा न मिळाल्यामुळे हें काम घडून आलें नाहीं.

इ. स. १९२२ सालीं हा संग्रह बडोद्याचे प्रसिद्ध इतिहाससंशोधक रा. व. गोविंद सखाराम सरदेसाई यांनीं पाहिला व हा संग्रह फार महत्वाचा आहे असा लेखी अभिप्राय दिला, व प्रो. यदुनाथ सरकार यांजकडून प्रकाशित करवितों असें त्यांनीं आश्वासन देऊन अस्सल कागद कळकरयास पाठवावे लागतील असें सांगितलें, ती गोष्ट मला मान्य झाली नाहीं.

इ. स. १९३० सालीं धार येथील श्री. प्रो. वाकणकर यांचे दसरचे कागद ग्वाहरेचे सरदार इतिहासप्रिय आनंदाश्रव भाऊसाहेब फाळके छापित असतां त्यांना आमच्या जवळच्या जुन्या लेखांची माहिती मिळाली. त्यावरून त्यांनीं स्वतः धारेस येऊन माझी भेट घेतली. संग्रह पाहून ते फार खूश झाले, व हे सर्व कागद आम्ही आपले खर्चानें छापवून ५० प्रती बक्षिसादाखल तुम्हांस देऊं असें ते म्हणाले. त्याप्रमाणें कामास सुरुवात होऊन नकला ग्वाहरीस गेल्या पण कांहीं अपरिहार्य कारणामुळे तें काम स्थगित झालें !

इ. स. १९३४ सालीं मुधोळच्या राजेसाहेबांनीं पुण्याच्या भा. इ. सं. मंडळास एक मोठी देणगी दिली व त्यांत शर्त घातली कीं, या रकमेचा व्यय शिषकांलीन पत्रें छापून प्रकाशित करण्याकडे करावा हें आम्हांस माहित झाल्यावर आम्हीं मंडळाकडे याबाबत तपास केला. त्यावर त्यांनीं अस्सल कागद घेऊन आम्हांस पुण्यास बोलाविलें. त्याप्रमाणें आम्हीं पुण्यास जाऊन लेख दाखविले. त्यांचे त्यांनीं फोटोक्षिकी आफिसमध्ये फोटोही घेतले व आश्वासन दिलें कीं, हे कागद लवकरच प्रसिद्ध होतील. बरेच दिवस वाट पाहिली, परंतु कागद प्रसिद्ध झाल्याचें दिसून न आल्यामुळे ते कागद अन्य मार्गांनीं प्रसिद्ध करणें आहांस भाग झालें.

इ. स. १९३७ सालीं माझा राजवाडेमंडळाशीं परिचय झाला व लगेच मंडळाचे उत्साही कार्यकर्ते श्री. भास्कर वामन भट यांची धुक्यास जाऊन मीं भेट घेतली. त्या वेळीं उभयपक्षां ठराव होऊन हे लेख प्रसिद्ध करण्याचें कार्य हातीं घेण्याचें ठरलें, व मंडळाचें त्रैमासिक संशोधक यांत क्रमशः लेख प्रकाशित होऊं लागले, व हें काम लवकरच पूर्ण होऊन संपेल अशी उमेद दिसूं लागली. याप्रमाणें फारशी कागदांचा संग्रह प्रकाशित होऊन हें अर्धे अधिक काम हातावेगळें होत आहे हें पाहून माझ्या मनास मोठें समाधान होत आहे.

लेखपरिचय.

या संग्रहांत इ. स. १९३६ पासून १७०७ पावेतोंचे कागद आहेत. त्यांत भांबोरकर भोंसले घराण्यास मिळालेली वतनें, हुनामें, जहागिरी यांच्या सनदा व कांहीं तत्कालीन पत्रव्यवहार आहे.

लेखांक १ - यांत खान जमानचे शिफारसीने परगणे जळगांवजामोद प्रांत घण्टाड येथील पूर्वीचा देशमुख गंगाजी या नांवाचा होता. त्याने परगण्यांत फार लोकांवर जोरजुलूम केल्याने परगणा ओस पडला. त्याजकडून तो परगणा दूर करून तो परसोजी राजे यांस दिला. तेव्हांपासून पुढे त्या परगण्याची वसाहत होऊन जमिनीची लागवड पूर्वापेक्षां दुप्पट झाली व लोक सुखाने राहूं लागले याजबद्दल सनद आहे. या संग्रहांत परसोजी राजे यांची फारच थोडीं पत्रे सांपडतात, पण इतर ठिकाणी त्यांचे उल्लेख बरेच जागीं आले आहेत. शाहाजी राजे तंजावरास गेले त्या वेळीं त्यांनीं परसोजी राजे यांस भाळोरी हा गांव तैनात लावून दिला असा उल्लेख शिवदिग्विजय या ग्रंथांत आला आहे. रामेश्वरभट भरवीकर यांनीं ताबाऊ साहेबांची ठेव खडकीस आणून विठ्ठजीचे मुलास दिली त्याबद्दल जी पावती लिहून घेतली तींत याचें नांव आहे.

निजामशाहाची राजधानी मलिकंबरनें खडकीस आणून तो गांव नवीन वसविला. त्या वसाहतींत विठोजी राजाचे मुलांनीं पुष्कळ मदत केली होती. त्यामुळे त्यांनीं आपल्या नांवानें चार पुरे वसविले. त्यांत एक परसूपुरा या नांवानें चालत होता, असा उल्लेख मुंगीकरांचे उपाध्ये दीक्षित यांचे घरीं सांपडलेल्या लेखांत आला आहे. यांचे पराक्रम शाहाजी राजे यांच्या तोडीचे होत होते, अशाबद्दल मलिकंबरनें कांहीं ठिकाणीं उल्लेख केला आहे. यांस मुलें तीन— सयाजी, जयसिंगजी व शरीफजी. पैकीं सयाजी राजाचे नांवचीं पत्रे या संग्रहांत बरींच आहेत, पण जयसिंगजी व शरीफजी यांच्या नांवाचें एकही पत्र यांत नाहीं. मात्र आमच्या घराण्याच्या मराठी संग्रहांत या धुंद्याचीं दोन पत्रे सांपडतात. लेखांक २ पासून सयाजी राजे यांच्या नांवाचे पत्रव्यवहारास सुरुवात होते. यांत विविध विषयांवर पत्रे आलेलीं आहेत. त्यांत कांहीं सनदा, ताकीदपत्रे, कबुलायती व खासगी पत्रे सांपडतात. त्यांवरून त्यांचे आंगचें शौर्य, पराक्रम, रुखा (दुर्जा), मानमरातब, हुकमत, अमलबजावणी, स्वभाववर्णन, राजमान्यता व वार्षिक उत्पन्नाचा आढावा काढतां येण्यासारखी माहिती मिळते. यांच्या नांवचीं पत्रे फार करून फारशी संग्रहांतच सांपडतात. मराठींत एकही सांपडत नाहीं. सयाजीराव यांचे नांवच्या पत्रांस ले. २ पासून आरंभ होतो.

ले. २-३ मध्ये बादशाहानें आपल्या खासगी गांवांपैकी परगणे माहूर हा परगणा सयाजीराव यांस जागीर दिल्याचा उल्लेख आहे.

ले. ५ मध्ये वऱ्हाड प्रांतांतिल जळगांव जामोदची देशमुखी वडिलांच्या नंतर याचे नांव चालू ठेवण्याबद्दल उल्लेख आहे. या परगण्यांत त्यांनीं आपलेकडून दावल वल्लद आदमखां यास काम करण्यास नेमून दिलें होतें. परगण्याची स्थिति जी गंगा वाघ या नांवाचा पूर्वीचा देशमुख याचे गैरवर्तनामुळे व जोरझुलमांमुळे बिघडली होती ती यांनीं लोकांस दिलासा देऊन वसाहत करून सुधारून घेतली.

ले. ८ यामध्ये यांनीं बालापूर अकोल्याचे परगण्यांत जागोजाग बंडें होत होती. त्या बंडखोर लोकांचा मोठ्या धाडसानें बीमोड करून बंदोबस्त केला. त्याबद्दल यांना दोनशें स्वार खासगी व तीनशें स्वारांची मनसब देऊन पारनेर परगणा बादशाहाकडून जागीर मिळाला. त्याबद्दल बादशाहानें त्यांची फार तारीफ केली.

ले. ९ मध्ये परगणे कडेवळीत, जामखेड आणि आष्टी या प्रांतांत फौजदारी व अमीनाचे अधिकार यांस मिळाले. त्या वेळीं आरंभीं नान्दणज या गांवीं येऊन कायमची वसाहत केली. या गांवास लागून एक नवीन कसब्याची पेठ वसवून तीस अलमगीरपूर असें नांव दिलें. त्यावरून त्यांना ह्या गांवची जागीर मिळाली. ती सनद शिवाजीराव भोंसले यांचे दसरीं सुरक्षित आहे. नवीन वसविलेल्या पेठेंत महाजनगिरी व शेटेगिरी असे दोन हक्क कायम करून महाजनगिरीचे जागीं दावलचा मुलगा अबदूल रजाक यास नेमिलें व शेटेगिरीच्या जागेवर स्वतःचा मुलगा राजरूप याची नेमणूक केली. हे दोन्ही हक्क अद्यापि चालत आहेत. यांचा अमल किती कडक व अधिकार किती पूर्ण होते याची कल्पना लेखांक १४ वरून सहज लक्षांत येते.

सरकारी वसूल तगादा करूनही वेळशीर येत नाहीं. यास्तव लोकांवर दहशत वसावी या हेतूनें मुशरफ बेग या नांवाचे इसमास जिवें मारून त्याचें प्रेत झाडास टांगून ठेविलें व नातेवाइकांनीं दफन करण्यास मागितलें असतां त्यांनाही अटकेंत ठेविलें वगैरे मजकूर पूर्ण अधिकाराची साक्ष देणारा आहे.

छत्रपतींचे मराठे सरदार मोंगलाईत येऊन लूटमार करीत. त्या वेळीं त्यांच्याशीं यांचा पुष्कळ वेळां सामना झाल्याचे उल्लेख कित्येक पत्रांत येतात. यास दोन मुलें होतीं. वडील रस्तुमजी व धाकटे राजरूप.

रस्तुमजी व राजरूप या दोघांचे नांवचीं पत्रें या फारशीं संग्रहांत शरींच आहेत. त्याचप्रमाणें मराठी संग्रहांतही पुष्कळ पत्रव्यवहार आहे पण

फारशीपेक्षा मराठी पत्रांची स्थिति बिघडली असल्याने व लिपि जुनी मोठी असल्यामुळे ती पत्रे समजण्यास फार कठीण जाते.

ले. ४६ यांत रुस्तुमजी व राजरूपराजे यांस वडिलांचे मागे बादशाहा-कडून संगमनेर व जामखेड हे परगणे जागीर दिल्याचा उल्लेख आहे.

ले. ४८ यांत परगणे नाचणगांव सरकार कळंब सुभे वऱ्हाट हा भगवतसिंग याजकडून काढून राजरूप याजकडेस जागीर लावून दिला असा उल्लेख आहे.

लेखांक ४९ यांत वडिलांचे मागे राजरूप यास परगणे कडेवळीतची जागीर करून दिल्याचा उल्लेख आला आहे.

लेखांक ५७-५८ यांत मराठेशाहींतील सरदार संताजी घोरपडे यांनी मोंगलाहून इलाख्यांत स्वारी करून नान्दणज हा गांव छुटका, त्याबद्दलची मनोरंजक माहिती देणारा रयतेचा अर्ज आहे.

लेखांक ७६ फार महत्त्वाचा असून तितकाच तो मनोरंजकही आहे. इ. स. १९२४ साली कलकत्याचे सर यदुनाथ सरकार धारेस आले होते. त्या वेळी त्यांनी हा संग्रह पाहिला असता हें पत्र त्यांच्या नजरेस आणण्यांत आलें. तें पाहून ते फार खूश झाले. त्या वेळच्या कडव्या मुसलमान अमलदारींत इस्लाम धर्माच्या विरुद्ध इतक्या धाडसाचें काम करणारे पराक्रमी वीर विशेषतः महाराष्ट्रांतच दिसून येतात. अबदुल्ला यानें राजरूप दिलहेरखांचे बरोबर स्वारींत फिरून त्याचे गांवीं गैरहजरीचा फायदा घेऊन भोंसले मंडळीच्या लोकांस हरतण्हेचा त्रास देऊन गांव उद्ध्वस्त केला व त्यामुळे लोक त्रस्त झाले. बारा वर्षांनंतर स्वारींतून राजरूप गांवीं परत आले. वस्ती उजाड होण्याचें कारण विचारलें. त्यावर अबदुल्ल्याचा प्रकार सांगण्यांत आला. त्यावरून संतप्त होऊन त्याचा मुलांलेंकरांसह शिरच्छेद केला व शिरें आपल्या दरवाजावर टांगून ठेविली. मशीद पाहून नमाज पढण्याचें बंद केलें, व दगां पाडून अष्ट केला वगैरे मजकूर या पत्रांत आहे. त्यापूर्वी अबदुल्ल्याचे जुलमाबद्दल रयतेचा फारशींत तपशीलवार अर्ज आमचेजवळ होता तो आम्ही इ. स. १९२१ साली भा. इ. सं. मंडळ पुणें याजकडे त्रैमासिकांत प्रकाशित होण्याकरितां पाठविला. त्याचा अद्याप पत्ता नाहीं ! तोही माहितीपूर्ण असाच आहे.

लेखांक ७९ ही महाजनगिरीची सनद आहे व ले. ८९ यांत कसबे नांदणज येथील कुळकर्ण्यांचे वतनाबद्दल तंटो होता. त्यांनी बहादुरगढास (पेढगांव) येथें बरिष्ठ कोर्टांत अर्ज केल्यावरून प्रताप नांवाचा स्वामि गांवकरी

मंडळीस घोलावून नेण्याकरितां नांदणज मुक्कामी आला. मध्यरात्रीस त्याचा खून झाला. त्या प्रकरणाची चौकशी मोठी मनोरंजक आहे.

लेखांक ९१ यांत रस्तुमजी राजे यांजकडे शेटेगिरीच्या वतनाबद्दल जमीन इनाम दिव्याचा खुलासा आहे.

लेखांक ९१, ९३ यामध्ये मराठ्यांच्या फौजांचे सरदार शंकऱ्या व हणवंत यांनीं अलमगीर पेठेस ६ हजार स्वारांनिशीं वेढा घालून खेडणीची मागणी केली व ती न दिव्यामुलें जबरदस्तीनें लोकांकडून कशी वसूल केली याची हकीकत दिली आहे. मराठ्यांनीं चालविलेल्या स्वातंत्र्य युद्धांत औरंगजेबच्या सैन्यास तोंड देण्याकरितां मोठमोठ्या फौजा महाराष्ट्रांतील निरनिराळ्या प्रदेशांत धुमाकूळ घालण्याकरितां बालगाव्या लागत. या फौजा बालगण्याकरितां लागणारा खर्च मोंगली प्रदेशावर स्वाऱ्या करून त्यांतील लोकांपासून जबरदस्त खंडणी वसूल करून ते भागवीत असत. याशिवाय फौजेचा खर्च भागविण्याचें अन्य साधन मराठ्यांपाशीं नव्हतें. ले. ९३ मध्ये मराठा फौजेच्या सरदारांचीं नांवे शंकऱ्या व हणवंत अशीं नमूद केलीं आहेत. मुसलमान तवारीख लेखक छत्रपती शिवाजी व संभाजी यांच्या नांवाचा उल्लेख शिवा व संभा या नांवानें करतात. या मुसलमानी पद्धतीस अनुसरून शंकऱ्या व हणवंत या नांवानें मराठा सरदारांचा उल्लेख या पत्रांत आढळतो. मराठ्यांचे हे सरदार कोण असावेत असेविषयीं आमचें अनुमान आम्ही येथें नमूद करतो. छत्रपती राजारामानें ता. २३ जानेवारी १६९० रोजीं शंकराजी नारायण यास सचीवपद दिलें व तेव्हांपासून मराठ्यांच्या स्वातंत्र्ययुद्धांत त्यानें फार मोठी कामगिरी केली. मावळांतील पुरातन देशमुख देशपांडे वतनदारांच्या साहाय्यानें मोंगलांचे ताब्यांत गेलेले सर्व किल्ले त्यानें परत काबीज केले. शंकराजी नारायण हा मोठा धाडसी व पराक्रमी असून हातीं घेतलेलें कार्य कोणत्याही युक्तीनें तो पार पाडण्यांत निष्णात होता. यावरून शंकऱ्या हें नांव शंकराजी नारायण सचीव याचें असणें संभवतें. हणवंत हा सरदार कोणता असावा असेविषयीं आमचें अनुमान येथें आम्ही नमूद करतो. राजारामकालीन स्वातंत्र्ययुद्धांत प्रामुख्यानें भाग घेणाऱ्या सरदारांत हणमंतराव घोरपडे व हणमंतराव निंबाळकर हे दोन प्रमुख होते. यांपैकीं या पत्रांत ज्या हणवंताचा उल्लेख आला आहे तो हणमंतराव निंबाळकर असावा असें आमचें अनुमान आहे. ता. १६ आगस्ट इ. स. १७०० त हणमंतराव निंबाळकरानें खटावचें ठाणें गिठलें व तेथील मोंगलांच्या तर्फेचा मराठा अधिकारी होता त्यास ठार मारिलें असा उल्लेख इतिहासांत आढळतो (मराठी रियासत - स्थिरबुद्धि राजाराम पृ. ११६). यावरून या पत्रांतील

हणवंत हा हणमंतराव निंबालकर असावा असें दिसते. महाराष्ट्रांत औरंगजेबच्या सैन्याची लांडगेतोड करून त्यास सतावणारे जे त्या काळीं अनेक मराठे सरदार होते त्यांपैकी हा एक होता. ले. ९२ फेब्रुवारी सन १७०० तला आहे, व रियासतीतील खटाव ठाणें लुटल्याचा उल्लेख त्याच सालचा आहे. अलमगीरपूर, नांदणज हीं गांवें नगर जिल्ह्यांत आहेत. या पेठेस व गांवास वेढा घालून ती लुटल्यावर सातारा जिल्ह्यांतील खटावचे ठाण्यावर हणमंतरावानें हल्ला करून तें ठाणें सर केलें.

लेखांक ९४ हा राजरूप व रुस्तूम यांच्या तक्रारीविषयी चौकशी करण्याबद्दलचा आहे. ले. ९५ मध्ये खेलोजी याचा उल्लेख असून त्याजला दरबारांत पाठविलें आहे. तरी त्याचेवर लक्ष ठेवून त्याची बढती करावी अशी राजरूपानें विनंति केली आहे. पत्रांत नुसतें नबाबसो असें म्हटलें आहे.

ले. ९६ हा राजरूप व महाजन अबदुल रजाक यांचा नांदणज येथील अलमगीरपूर पेठ मराठ्यांनीं लुटून बेचिराख केल्याचा मागील ले. ९२ व ९३ मध्ये जो उल्लेख आला आहे त्या पेठेंतील लोकांस जीवदान व अभय देण्याची या लेखांकांत विनंति आहे.

ले. ९७ कडेवळित परगण्याचा हक्क बहाल करण्याबद्दल सयाजीनें केलेली विनंति मान्य करावी असेबद्दल बादशहास सयाजीनें विनंतिपत्र लिहिलें. ती विनंति मान्य करण्यांत आली आहे असें या पत्रांत सयाजीस कळविण्यांत आलें आहे. हें पत्र इ. स. १६६० च्या पूर्वीचें असावें असें अनुमान करण्यास वाव आहे. कारण, मागील ले. ९ ता. १ मार्च १६६० च्या लेखांत कडेवळित परगण्याचे फौजदार व अमीन म्हणून सयाजी यास नेमण्यांत आलें आहे असा त्यांत उल्लेख आहे. त्यावरून लेखांक ९७ हा त्यापूर्वीं म्हणजे १ मार्च १६६० च्या पूर्वीचा असला पाहिजे असें अनुमान करणें युक्त आहे.

ले. ९८ मध्ये मालोजीचा उल्लेख आहे. हें पत्र मालोजीनें लिहिलेलें असून त्यांत मौजे भांबोरें परगणे चांभारगोंदे हा गांव मालोजीच्या वतनांतील असलेला त्याचेकडून घेऊन त्याच्या ऐवजीं त्यास दुसऱ्या जहागिरींतील गांव देण्याची खटपट दुसऱ्या कोणीं इसमानें चालू केल्याचें मालोजीस समजल्यावरून त्यानें ही गोष्ट मान्य करण्यांत येऊं नये व भांबोरें गांव त्याचेकडेच ठेवण्यांत यावा असें या अर्जांत लिहिलें आहे.

ले. ९९ या पत्रांत परसोजी भोंसले यांच्या निधनावद्दल दुःख प्रदर्शित केलें आहे. पत्राचे शेवटीं सरपद महमदखान यानें पत्र लिहिलें असें समुद्र

केलें आहे. पत्र कोणास लिहिलें त्याच्या नांवाचा उल्लेख पत्रांत नाहीं. जुसतें राजेसाहेब यांस असें नमूद आहे. सयाजीराजे हा परसोजीचा मुलगा होता यावरून हें पत्र त्यास लिहिलें असावें असें दिसतें. परसोजीच्या जहागिरी-इनामें सयाजीच्या नांवानें ज्या सालापासून करण्यांत आली त्यापूर्वी परसोजी निधन पावला असला पाहिजे हें उघड आहे. ले. १ हा ता. २८।८।१६३६ चा आहे. त्यांत जुने देशमुख गंगाजी यांस कमी करून जलगांव परगण्याची देशमुखी परसोजी अथवा त्याच्या मुलाच्या नांवानें नेमून दिली आहे असा उल्लेख ज्या अर्थी या पत्रांत आहे त्या अर्थी इ. स. १६३६ सालांत परसोजी हयात होता असें दिसतें. ले. २ ता. १६ दिसेंबर सन १६५२ चा आहे. माहुरी, सुभा वऱ्हाड येथील दिवाणीच्या सर्व बाबी सयाजी वल्लद परसोजी यास देण्यांत याव्यात असा देशमुख देशपांडे वतनदार इत्यादिकांना हुकूम दिल्याचें या पत्रांत नमूद आहे. यावरून इ. स. १६३६ ते १६५२ चे दरम्यान परसोजी निधन पावला असें दिसतें.

ले. १०० हें पत्र भिक्षा करीमबेग यास रकम रु. २०० दोनशें वसूल करून पाठविण्याबद्दल लिहिलेल्या पत्राचें उत्तर आहे.

ले. १०१ ते १०६ हे सामान्य स्वरूपाचे आहेत. ले. १०७ मौजे मंगूर परगणे अक्षीरच्या जहागिरीच्या उत्पन्नावद्दलचें आहे. ले. १०८ ते ११५ व ११७ व ११९ ही सामान्य स्वरूपाचीं पत्रें आहेत. यांत विशेष महत्वाचें असें कांहीं नाहीं. ले. ११६ हें पत्र राजे रस्तूम यास त्यांच्या कोणा वडील नातेवाइकांनें लिहिलेलें दिसतें. रस्तूमपासून घेतलेल्या कर्जाच्या फेडीविषयीचा मजकूर या पत्रांत आहे. ले. ११८ हें पत्र भिक्षा फैजबेग यास लिहिलें असून त्यांत पत्र लिहिणाराच्या मुलांची शिफारस करून त्यांस बादशाही सैन्यांत दाखल करून घेण्यांत यावें असा मजकूर आहे. ले. १२० हें पत्र जजीया कर वसूल करणाऱ्या अधिकाऱ्याचें आहे. तो कर वसूल करणारा अधिकारी गांवास येणार असें समजतांच तेथील लोक अस्वस्थ होऊन गांवांतून पळून जात असें या पत्रावरून दिसतें. हा कर वसूल करण्याचा हुकूम बादशाहाचा आहे व त्यास अनुसरून तो यावा लागेल अशी समज गांवांतील लोकांस देण्याबद्दल या पत्रांत उल्लेख आहे. औरंगजेबानें इ. स. १६७८ सालांत हा कर प्रजेकडून वसूल करण्याचा फिरून हुकूम केला व त्या हुकमाअन्वयेणें हा कर वसूल करण्यास सुरुवात झाली ही गोष्ट लक्षांत घेतां हें पत्र इ. स. १६७८ सालांतलें असावें असें दिसतें.

ले. १२३ हा परसोजी भोंसल्याचा बादशाहास अर्ज आहे. बादशाहाच्या नांवाचा यांत उल्लेख नाही परंतु कोणत्या बादशाहाकडे हा अर्ज परसोजीने केला असावा याविषयीचे अनुमान काढण्यास वाव आहे. निजामशाही १६३६ त अस्तंगत झाली. त्यानंतर हा अर्ज परसोजीने मोंगल बादशाहाकडे तो बादशाहा निजामशाही मुलखाचा मालक झाल्याकारणाने त्याचेकडे केला. या अर्जात “ बादशाहा सलामतच्या राज्यारोहणापासून मैत्रीचे संबंध ठेवणार आहे आणि सरकारांतून व दरबारांतून मानमान्यतेचा उपभोग घेत आहे ” असे वाक्य आहे. त्यावरून निजामशाही अस्त पावल्यावर दिल्लीचा बादशाहा शाहाजहान याजकडे हा अर्ज परसोजीने केला आहे.

ले. १२४ हा सयाजी भोंसले याने दिल्लीच्या बादशाहास केलेला अर्ज आहे. या अर्जात बालापूर परगण्याची फौजदारी सयाजीस दिल्यावर त्या प्रदेशांत तुक्या नांवाच्या डाकूने सैन्य बालगून त्या परगण्यांत घुमाकूळ घालवून लोकांस सतावून सोडले होते. त्याचा बीमोड करून त्या प्रदेशांत शांतता केल्याबद्दलची हकीकत सयाजीने नमूद केली आहे व बादशाहाने दिलेल्या वचनास अनुसरून त्याची बढती करावी अशी विनंति सयाजीने केली आहे. तुक्याचा बीमोड करण्याकरिता सयाजीस सैन्य ठेवावे लागले. ते कायम आहे व बादशाहा आज्ञा करतील ती कामगिरी करण्याची व बादशाहाची आज्ञा होईल त्या मोहिमेवर सैन्यासह कूच करण्यास तयार आहे असे सयाजीने बादशाहास या पत्राने कळविले आहे. पत्राचे शेवटी ‘ या सेवकाचा वशिला नाही. त्याजवळ फक्त शौर्य आहे व त्याचा सर्व आधार तेच आहे ’ असे सयाजीने नमूद केले आहे. यावरून सयाजी हा मोठा पराक्रमी योद्धा होता असे दिसून येते.

ले. १२५ व १२६ सामान्य स्वरूपाचे आहेत. ले. १२७ त सरदार नारायण याचा अर्ज आहे. या अर्जात मराठ्यांनी बादशाही मुलखावर ५१६ हजार सैन्यानिशी स्वारी पळसदेव व राशीन मार्गाने केल्याचे लिहिले आहे. तिच्या प्रतिकाराची योजना कोणत्या प्रकारची करावी याबद्दलची हकीकत या पत्रांत आहे. “ शत्रूचे सैन्य बादशाही सेवकांच्या सैन्याच्या आगमनाची बातमी ऐकून पळ लागले व ते नांदणजच्या डाण्याच्याही पलीकडे निघून गेले ” असा उल्लेख आहे. नांदणज व अलमगीरपूर पेठ मराठ्यांच्या सैन्याने सन १७०० सालांत लुटल्याची हकीकत मागील लेखांकांत दिली आहे. यावरून या पत्रांतील हकीकत इ. स. १७०० सालच्या सुमारास घडल्याचे दिसते.

ले. १२८ हा राजरूपचा वडील महंमद याचा अर्ज आहे. नांदणज पेठेवर मराठ्यांनी हल्ला करून ती उद्ध्वस्त केल्यावर खान फरोजजंग यांनी मराठ्यांच्या फौजेवर स्वारी केली व तेथे फौज ठेवून पेठेत वस्ती करावी व तेथील लोकांस घास व रसद माफ करण्यांत आली आहे असे जाहीर केले. याप्रमाणे हुकूम झाला असता देशमुख देशपांडे वतनदार गवत व कढवी लोकांकडून वसूल करतात अशी तक्रार केली आहे. इ. स. १७०० सालांत नांदणज पेठ लुटली त्या सुमाराचे हे पत्र दिसते.

लेखांक १२९ या पत्रांत राजरूप साहेबाची काळजी घरच्या माणसाप्रमाणे घेण्यांत येते असे पत्र लिहिणाराने लिहिले आहे. हे पत्र रस्तुमजीने राजरूपच्या वडील भावास लिहिलेले दिसते.

ले. १३० हे पत्र रस्तुमजी याच्याहून वडील असलेल्या माणसाने त्यास लिहिलेले दिसते. पत्रांत रस्तुमच्याविषयी जे प्रेम दर्शविले आहे त्यावरून ते सयाजीने लिहिले असावे, असे अनुमान करण्यास हरकत नाही. या पत्रांत “तुमचे पत्र ज्यांत हत्तीची हकीकत तुम्ही लिहिली होती ते पोंचले ... माझ्या बाबा तुला खरोखरच अधिक काळजीने वागले पाहिजे, जेव्हा तुम्हांस सवड होत जाईल तेव्हा तुम्ही दुसरीकडे कोठे जाऊ नये ” असे शब्द नमूद आहेत. यावरून हे पत्र काय बाबतचे असावे याविषयी संभाव्य अनुमान आम्ही येथे नमूद करतो. बादशाही राजवटीत खास बादशाहा, त्याचप्रमाणे त्याचे मोठमोठे सरदार हत्ती बाळगित. अशा हत्तींपैकी एखादा हत्ती मस्त होऊन लोकांत सैरावैरा पळून दाणादाण उडवून देतो. याप्रमाणे होणाऱ्या दाणादाणांत कित्येक लोक हत्तीखाली सांपडतात. कित्येकांस हत्ती सोडेत पकडून जमिनीवर हापटतो. अशा मस्त झालेल्या हत्तीस हातांत भाला अगर तरवार घेऊन चढाई केल्यास तो आटोक्यांत येऊ शकतो. रस्तुमजीने अशा प्रकारचे धाडस हत्तीवर चाल करून केल्याची हकीकत सयाजीस कळविल्यावरून त्याने असे धाडस न करण्याविषयी मायेने रस्तुम यास या पत्रांत उपदेश केल्याचे दिसते.

लेखांक १३१ हे पत्र महेशाचे आहे. पत्रांत साल, महिना, तारीख नमूद नाही. हे पत्र सयाजीराजे यास लिहिले आहे. मराठ्यांच्या फौजांनी चोंडाघाट ओलांडून संगमनेरच्या आसपास बादशाही मुलखांत लूटमार सुरू केल्याचे पत्र लिहिणाराने सयाजीस कळविले आहे. बादशाही सरदार कुतुबुद्दीन याने मोंगली फौजांसह त्यांचेवर हल्ला चढविला व मराठा सैन्य पळू लागले. त्यांपैकी काहीं लोक सांपडले त्यांस दार केले असे पत्र लिहिणाराने कळविले

आहे. मोठ्या फौजेनिशीं मराठ्यांचा पाठलाग करण्यांत येत आहे. तरी सयाजी चार परगण्याचे फौजदार असल्याकारणानें बाजूच्या हालचालींची घातां तुम्हांस मिळते ती, त्याचप्रमाणें मिळणारी माहिती मुद्दाम हत्तीस्वाराबरोबर ताबडतोब पाठवीत जावी असें पत्र लिहिणारानें सयाजीस कळविलें आहे.

लेखांक १३२ हा सयाजीच्या निधनाविषयीं दुःख व्यक्त करणारा लेख आहे, परंतु या लेखांत साल, महिना, तारीख नमूद नाहीं.

ले. १३३ हा लेख फार महत्वाचा आहे. यांतील महत्वाच्या गोष्टींचा अल्प निर्देश करितों. + परसोजीचा मुलगा* सयाजी भोंसले यानें त्याचें जहागिरीस नांव दाखल झाल्यावर नांदणज गांवाचें महत्त्व वाढविण्याकरितां इ. स. १६५८ सालानंतर पेंठ वसविली व त्या वेळचा बादशाहा औरंगजेब ऊर्फ अलमगीर याचें नांव पेंठेस दिलें. ही पेंठ त्यानें वसविली ते वेळीं त्याचा कारभारी (पेशकार) दावल या नांवाचा मुसलमान होता. सयाजीची त्याचेवर विशेष मर्जी असावी असें दिसतें. कारण त्यानें या पेंठेंतील सावकारी स्वतःचा मुलगा राजरूप व महाजनगिरी दावलचा दुसरा मुलगा अबदुल रजाक याचे नांवची केली. त्यानंतर दावलचा मुलगा अबदुल्ला यानें बादशाहाकडून बरीच जमीन इनाम मिळविली. (लेखांक ७९ पहा). याशिवाय बादशाहाकडून कांहीं जहागीरही मिळविली (ले. ६४ व ६६ पहा). याप्रमाणें बादशाहाकडून मिळालेल्या जमिनी व जहागिरी यांचें उत्पन्न, त्याचप्रमाणें पेंठेच्या महाजनगिरीचें उत्पन्न त्याजला मिळूं लागल्यामुळें अबदुल्लाची सांपत्तिक स्थिति उत्कृष्ट होऊन त्याची वजनदारी वाढली. अबदुल्लाच्या या प्रकारच्या सांपत्तिक स्थितीमुळें त्यानें पेंठेंत हवेश्या बांधल्या. याशिवाय त्यानें गांवांतील वतनदार लोकांस राहण्याकरितां एक गढाही बांधली व एक मोठा बाग तयार केली. सन १६८०/८१ सालचे सुमारास सयाजी निधन पावला. त्यानंतर वजनदारी वाढल्यामुळें अबदुल्ला पेंठेंत वरचढपणा करूं लागला व सयाजीचे मुलगे रस्तुमजी व राजरूप यांच्याशीं त्याचा विरोध उत्पन्न होऊन त्या उभयतांत तंटेवखेडे होऊं लागले व अखेर सरकारदरबारांत व वरिष्ठ

+ या पुढील कथन या खंडांतील लेखांक ६४, ६६, ७४, ७६, ७८, ७९, ८१ यांतील माहितीचे आधारें केले आहे.

X या पत्राचा संदर्भ लक्षांत घेतां या द्वादशवें वाचन चुकीचें झालें आहे. 'संभाजी' ऐवजी 'सयाजी' वाचावें. सयाजीस दोन मुलगे. रस्तूम व राजरूप. संभाजी निपुत्रिक होता.

अदालतीकडे या तक्रारीची दाद मिळविण्याकरितां रस्तूम व राजरूपचे वकिलास जावें लागलें (ले. ७४, ७६, ७८ व ८१ पहा). याप्रमाणें या उभयपक्षांच्या तक्रारी सुरू असतां छत्रपती शिवाजीचे मरणानंतर मोठ्या सैन्यानिशीं दक्षिणेवर औरंगजेबानें स्वारी केली. सर्व महाराष्ट्रभर बादशाही सैन्याच्या व मराठ्यांच्या सैन्याच्या झटापटी व लढाया निरनिराळ्या प्रदेशांत होऊं लागल्या. संताजी घोरपळ्यानें या पेटेवर स्वारी करून ती पेट लुटून उद्ध्वस्त केली (ले. ७१ पहा). तदनंतर पेटेंत पूर्ववत् वसाहत करण्याकरितां बादशाही अधिकाऱ्यांकडून लोकांस कौल देण्यांत आले; तथापि महाराष्ट्रांत १६९० पासून १७०७ पावेतो शांतता अशी मुळींच कधीं नांदली नाहीं. सर्वत्र लढाया, धामधूम, लूटमार सुरू होती. अबदुलानें या धामधुमीचे काळांत स्वतःचा फायदा करून घेण्याची संधि चांगली साधली. पेट उद्ध्वस्त झाल्यामुळें त्यानें त्याच्या कुटुंबांतील माणसांसुद्धां गढीचा आश्रय केला. मराठा सेनापतीस फितूर होऊन पेटेंतील मातबर लोकांस पकडून मराठा सेनापतीच्या स्वाधीन करण्यास त्यानें सुरवात केली. मराठा सेनापती या लोकांकडून जवरदस्त खंडण्या घेऊन त्यांस सोडून देत. अशा प्रकारच्या हुकूम्यांशिवाय पेटेंतील लोकांकडून कर घसूल करून ते सरकारी खजिन्यांत भरणा न करितां स्वतःच खाऊं लागला. याबद्दल पेटेंतील लोकांनीं व रस्तूम व राजरूप यांच्या वकिलांनीं वरिष्ठ बादशाही अधिकाऱ्यांकडे तक्रारी केल्या. त्यांची चौकशीतपास होऊन त्या खऱ्या ठरल्या. लोकांनीं केलेल्या अर्जांत अबदुल्लाच्या जुलमी वर्तनाची हकीकत खरी ठरल्यास अबदुल्ला व त्याच्या कुटुंबांतील माणसांस पेटेंतून हांकून घावें व पेटेंतील सावकारी व महाजनगिरी राजरूप वल्लद सयाजी याच्या नांवें नेमण्यांत यावी अशी विनंति अर्जांत केली होती. हा जो अर्ज तोच हा लेखांक १३३ आहे. या अर्जांतील हकीगतीच्या खरेपणाविषयीं वरिष्ठ बादशाही अधिकाऱ्यांची पूर्ण खात्री झाली. तथापि अबदुल्लाच्या जुलमी वर्तनास बादशाही अधिकाऱ्यांकडून आळा घाळतां आला नाहीं, व अबदुल्ला हा जातीनें मुसलमान असल्या कारणानें पेटेंतून त्यास व त्याच्या कुटुंबास हांकून देण्याच्या हुकमाचा अमल बादशाही अधिकाऱ्यांकडून झाला नाहीं. या प्रकारचा अबदुल्लाचा जुलमी कारभार सुरू असतां रस्तूम व राजरूप यांचें वास्तव्य नांदणज येथें नव्हतें. बादशाही नोकरीवर ते अन्य ठिकाणीं राहात असावे. ले. ७६ ता. २६।४।१६९६ मध्ये नमूद केलेली हकीकत घडण्यापूर्वीं रस्तूम व राजरूप हे नांदणज येथें आले तेव्हां पेटेंतील लोकांकडून अबदुल्लाच्या जुलमाची हकीकत त्यांस समजतांच बादशाही अधिकाऱ्यांकडून दाद मिळत नाहीं असें पाहून राजरूप व रस्तूम

यांनीं अबदुल्लाच्या पेठेंतीक हवेच्या, गठी, मधीद वगैरे जमीनदोस्त केल्या व त्याच्या कुटुंबांतील माणसांचा शिरच्छेद करून त्यांचीं मुंडकीं आपल्या दरवाजावर टांगून दिलीं. रस्तुमजी व राजरूप यांच्यासारख्या शूर, पराक्रमी व स्वाभिमानी मराठ्यांस अबदुल्लाचें जुलमी वतन सहन होणें कष्ट नव्हतें. ते मोंगल बादशाहाचे जरी जहागीरदार होते व अबदुल्लासारख्या घजनदार मुसलमानाची अशा तऱ्हेनें वासळात लावल्यामुळे त्यांचेवर बादशाहाची इतराजी व संकट ओढवण्याचा प्रसंग येणार होता तरी या गोष्टीची परवा न करतां अबदुल्लाकडून होणाऱ्या जुलमाचें व अन्यायाचें त्यांनीं स्वतः परिमार्जन केलें हें त्यांचें कृत्य प्रशंसनीय नाहीं असें कसें म्हणतां येईल ? जुलूम व अन्याय कांहीं एका मर्यादेपर्यंत स्वाभिमानी पुरुष सोबील, परंतु त्या सीमेचें उल्लंघन झालें म्हणजे दुसऱ्या कोणाच्याही मदतीची अपेक्षा न करतां तो स्वाभिमानी पुरुष स्वतः युक्त व न्याय्य गोष्ट करण्यास प्रवृत्त होतो. येथपावेतो केलेल्या विवेचनाचे दृष्टीनें या लेखाचें महत्त्व असल्यामुळे या लेखाचें छायाचित्र आम्ही या ग्रंथांत मुद्दाम दिलें आहे.

ले. ७६ हा पुर्गील सन १६९६ चा आहे. यापूर्वी ११२ वर्षांचा म्हणजे सन १६९४ अगर ९५ या सुमाराचा हा लेख असावा. ले. ७६ मधील हकीकतींत राजरूप व रस्तुम यांचें धाडस व पराक्रम जो दिसून येतो त्या विषयांचें विवेचन पूर्वीं केलेंच आहे. या लेखांत मराठ्यांच्या सेनापतीचा उल्लेख संख्या काफर असा करण्यांत आला आहे. मागे नमूद केल्याप्रमाणें मुसलमानी-पद्धतीस अनुसरून मराठा सेनाधिपती संताजी घोरपडे याचा निर्देश संख्या काफर या नांवानें केल्याचें दिसतें.

ले. १३४ सामान्य स्वरूपाचा आहे. १३५ हें कोणा एका नवाब किबला यांच्या मृत्यूविषयीं दुखवट्याचें व शांतवनाचें पत्र त्याचे नातेवाइकांस लिहिलें, त्या पत्रास पाठविलें हें उत्तर आहे. ले. १३६ हें पत्र राजेसो यांस लिहिलें आहे. पत्राचे दोघटीं राजे रस्तुम व राजे राजरूप यांना सात हजारोंची जहागीर मिलो अशी शुभेच्छा प्रगट केली आहे. त्यावरून हें पत्र राजे रस्तुम व राजरूप यांचे वडील सयाजीराजे यांस त्यांच्या कोणा स्नेह्यानें लिहिण्याचें दिसतें. या पत्राचा काळ निश्चित नाहीं. ले. १३७ हें पत्र नांवाचा उल्लेख न करतां राजेसो असें नमूद करून पत्र लिहिणारानें लिहिलें आहे. पत्र लिहिणाराच्या नांवाचा उल्लेख नाहीं. पत्रांत साल नमूद नाहीं. राजेसो यांनीं एका तिऱ्हाईत इसमास पत्र पाठवून कळविलें कीं, राया नांवाचा शत्रू काफराचें सैन्य घेऊन कडेवळीत परगण्यांतील रानोगांवावर चालून आला आहे. यापुढील पत्रांतील मजकूर

फाटला आहे. पत्राचे शेवटी राजेसाहेबांनीं शत्रूचा क्रोध करावा असें नमूद केलें असून राजेसाहेबांनीं शत्रूचा पराभव करतील अशी खात्री व्यक्त करण्यांत आली आहे. हें पत्र मराठ्यांच्या स्वातंत्र्याच्या युद्धाच्या काळांतील म्हणजे इ. स. १६९० ते १७०७ च्या दरम्यानच्या काळांतील असावें. पत्रांतील राया हा शब्द धनाजी जाधवराव यास अनुलक्षून असावा असें दिसते.

ले. १३८ हें पत्र कोणीं कोणास लिहिलें, याचा उल्लेख पत्रांत नाहीं. अहमदनगरच्या आसपासच्या मुलखांत मराठ्यांच्या फौजा लुटालुट करतात. सबब त्यांचें पारिपत्य करणें जरूर आहे असें पत्र लिहिणारानें लिहिलें आहे. या पत्रांत बजाजी नाईक व महादाजी नाईक निंबाळकर यांच्या नांवाचा उल्लेख आढळतो. या दोघांचे संबंध छत्रपती शिवाजी महाराज व राजाराम यांचेपार्शी कोणत्या प्रकारचे होते याचें अल्प दिग्दर्शन करितों. फलटणचे निंबाळकर हे विजापूरच्या आदिलशाहीचे सरदार होते. छत्रपती शिवाजी महाराजांच्या स्वातंत्र्य व स्वराज्यस्थापनेचे कामीं या घराण्यांतील पुरुषांचा व छत्रपती घराण्याचा नात्याचा संबंध असूनही कांहीं-एक उपयोग झाला नाहीं. आदिलशाही नष्ट झाल्यावर हें घराणें औरंगजेबास सामील होऊन त्यानें त्यांचेकडून सरदारी मिळविली. राजाराम छत्रपतीचे कारकीर्दीत स्वराज्य नष्ट होण्याचा प्रसंग आला असतां आपणांस सामील होण्याविषयीं त्यांस मोठ्या काकुळतीचीं राजारामानें पत्रें लिहिलेलीं उपलब्ध झालीं आहेत. या पत्रांत वरील दोघांना पत्रें पाठविल्याचा जो उल्लेख आला आहे तो मोघम स्वरूपाचा आहे. यामुळे या पत्राचा हेतु व आशय समजण्यास मार्ग नाहीं.

ले. १३९ हें पत्र राजे जयजू यास लिहिलें आहे. कोणीं लिहिलें याचा उल्लेख नाहीं व त्यांत काळाचा उल्लेख नाहीं. कादराबाद डोंगराजवळ शत्रूचें सैन्य आहे त्यास जवळच्या प्रदेशांत महाबतखान याचें सैन्य आहे त्याची मदत घेऊन चांगली तंत्री द्यावी असें लिहिलें आहे. ले. १४० हें पत्र नेमाजी शिंदे यास लिहिलें आहे. पत्र लिहिणारानें नांव पत्रांत नाहीं. नेमाजी शिंदे हा लायक उपयोगी पडणारा असा शूर सरदार आहे अशी शिफारस सयाजी राजे भोंसले यांनीं नेमाजीविषयीं केल्याचें या पत्रांत नमूद आहे. सयाजी राजे यांनीं केलेली ही शिफारस लक्षांत घेऊन जितके शिपाई असतील तितके बरोबर घेऊन नेमाजीनें सरकारांत हजर राहावें असें पत्र लिहिणारानें नेमाजीस कळविलें आहे. पत्र लिहिणारा औरंगजेब बादशाहाचा वजनदार सरदार असावा असें अनुमान करणें युक्त आहे. इ. स. १६९० सालांत औरंगजेबचे सरदार व मराठे यांची खटावजवळ लढाई झाली. तीस मराठी

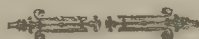
सैन्याचा पराभव झाला परंतु पुढे अस्वावधानित संताजी घोरपडे, धनाजी जाधव व मानसिंग मोरे इत्यादि मराठा सरदारांनी २० हजार फौज गोळा करून औरंगजेबचा सरदार लफतुल्लाखानावर हल्ला करून त्याचा पराभव केला. या मराठा सरदारांनी मिळविलेला हा विजय पाहून नेमाजी शिंदे, माणकोजी मांढरे, नागोजी माने इत्यादि औरंगजेब बादशाहास सामील असलेले मराठे सरदार त्याची बाजू सोडून देऊन राजारामछत्रपतीस चंदीस (जिंजीस) जाऊन मिळाले. इ. स. १६९० त जिंजीस वेढा पडला ते वेळीं नेमाजी शिंदे राजाराम छत्रपतींचे वतीने लढत होता. इ. स. १७०३ चे सुमारास नेमाजी शिंदे, केसोपंत पिंगळे यांनी औरंगजेबचा सरदार सर्जाखान याचेबरोबर लढाई करून त्याचा पराभव केला व त्यास कैद केलें. त्या वेळीं त्याचेपासून ३० लाख रुपये खंडणी घेऊन त्यास सोडून दिलें. राजारामछत्रपतींचे निधनानंतर नेमाजी शिंदे शाहूछत्रपतीस मिळाला. अशा तोलाचा हा पराक्रमी सरदार राजारामास सामील होण्यापूर्वी औरंगजेबास सामील होता व त्याचा प्रवेश औरंगजेबच्या दरबारांत सयाजीराजे यांच्या शिफारसीने झाला असावा. वर दर्शविल्याप्रमाणे नेमाजी राजारामछत्रपतीस इ. स. १६९० चे सुमारास सामील झाला. तत्पूर्वीचें हें पत्र असावें असे अनुमान करणें युक्त आहे.

ले. १४१ या पत्रांत कडेवळीत, अष्टी, जामखेड परगण्याच्या फौजदारीवर महाबतखानजीची नेमणूक झाल्याचा उल्लेख या पत्रांत आहे. ले. १४२ हें सयाजीराजे यांस लिहिलेलें पत्र आहे. पत्र लिहिणाराचें नांव सन, महिना, तारीख यांचा उल्लेख पत्रांत नाहीं. मोगल बादशाहाच्या मोठ्या दर्जाच्या सरदारांनी हें पत्र सयाजीस लिहिल्याचें दिसतें. सरकाराकडून मानाचा पोशाक पाठविला आहे त्याचा स्वीकार करावा असें या पत्रांत नमूद आहे. पत्राचा कांहीं भाग फाटला आहे. शेवटच्या ओळींत हरभरे, गवत, जितकें मिलेल तितकें पाठवावें म्हणजे बादशाहाची विशेष कृपा होईल असें या पत्रांत पत्र लिहिणारानें सयाजीराजे यांस कळविलें आहे.

ले. १४३ चे शेवटीं अल्लीबेग बंदा बादशाहा अलमगीर याचा शिक्का आहे. शिक्क्यांत सुसलमानी सन १०८२ नमूद आहे, म्हणजे हा लेख इ. स. १६८२ चे सुमाराचा आहे. या लेखांत बादशाही सैन्यांत दाखल करण्यांत आलेल्या बारगिरांचीं नांवे, त्यांच्या घोड्यांचें वर्णन, त्यांच्या हाताखालील लोकांची संख्या, बारगिराची जात इत्यादि माहिती नमूद केली आहे. या यादींत एकंदर २१ इसमांच्या नांवांचा उल्लेख आहे. दोन इसमांचीं नांवे कागद फाटल्यामुळे समजण्यास मार्ग नाहीं. बाकी राहिलेल्या १९ इसमांपैकी १४ रजपूत व ५ सुसलमान आहेत. या यादींत फक्त उमाजी वलद जयाजी

यांच्या नांवाखाली शंभर माणसें रजपूत लोक असें नमूद केलेले आहे. या लेखावरूनच औरंगजेबच्या सैन्यांत रजपूत बारगीर व सिपाई यांची भरती बऱ्याच प्रमाणावर केली जात असे असें दिसते.

ले. १४४ या लेखाच्या सुरवातीचे भागावर राजरूप वल्लुद सयाजी याचे नायब असें नमूद असून त्याचे खाली तीन शिके आहेत. दोन शिक्यांतील मजकूर समजण्यास मार्ग नाही. तिसऱ्या शिक्यांत "महंमद शाफी खानाजाद औरंगजेबचा बंदा" असा मजकूर आहे. या मजकुराचे खाली उस्मान हयात वल्लुद महंमद अमीन अफगाण याच्या मुलाच्या चेहेरेपट्टीचें वर्णन आहे. सैन्यांत दाखल करण्यांत येणाऱ्या इसमांची नोंद बादशाही दसरांत या प्रकारे करण्याची त्या काळची पद्धत असल्याचें दिसते. या मजकुराखालचा मजकूर मीरअल्ली नकीखान यास लिहिलेल्या फाटल्या पत्राचा कांहीं भाग आहे. १ लक्ष ४ हजार दाम कडेवळीत परगण्याच्या जहागिरीच्या उत्पन्नांतून नेमले आहेत असा उल्लेख आहे. या पत्रातील पुढील मजकूर फाटल्यामुळे हें दान कोणास देण्यांत आले हें समजण्यास मार्ग नाही. तिसरा लेख पहिल्या लेखासारखाच आहे व शिके पहिल्या लेखाप्रमाणेच आहेत. शिवाजीचा मुलगा शंकराजी याचें वर्णन या लेखांत आहे. यांत १२ बारगिरांच्या नांवाची नोंद आहे. यांपैकी एक मुसलमान व बाकी मराठे आहेत. बारगिरांच्या नांवाखाली प्रत्येकाजवळ दोनशे घोडे असल्याचा उल्लेख आहे. यावरून मराठे बारगीर आपल्या घोड्यांसुद्धा औरंगजेबाच्या सैन्यांत दाखल होत असत असें दिसते. पत्रावर शिक्का असून त्यांत 'मोहोर नायबी महंमद बाबर अल् हुसेनी बंदा औरंगजेब' असा मजकूर नमूद आहे. दुसऱ्या एका शिक्यांत नकल बरोबर आहे असा मजकूर आहे. यावरून बादशाही दसरांतील असलेली नोंदीची हा लेख शिक्यानिशीची नकल आहे असें दिसते. या लेखांतील या पुढील नोंदी याच स्वरूपाच्या आहेत. मोगल बादशाहांच्या सैन्यभरतीसंबंधी ठेवण्यांत येणाऱ्या सरकारी दसराचा हा लेखांक एक नमुना आहे. राजवट कोणाही सत्ताधऱ्याची असो, या लेखावरून दिसून येणारी पद्धत थोड्याफार फरकाने अस्तित्वांत येणे अपरिहार्य आहे. ले. १४५ यांत बारगिरांच्या नांवाची व त्यांच्या जवळील घोड्यांची संख्या इत्यादि मजकुराची ले. १४४ प्रमाणेच नोंद आहे.

राजवाडे मंडळाचे निवेदन

(केलक-श्री. भास्कर वामन भट, चिटणीस, रा. सं. मंडळ धुळे)

मराठ्यांच्या इतिहासाच्या साधनांचे या खंडांतील फारशी ऐतिहासिक लेख कोणत्या प्रकारच्या अनास्थेंतून गावूत राहून जगापुढें प्रगट होत आहेत या विषयीचें श्रीयुत भिकाजीराजे भोंसले यांचें संपादकीय निवेदन खेदजनक आहे, तथापि या अनास्थेंतून गावूत राहून हे लेख प्रसिद्ध होण्याचा योग आला ही गोष्ट समाधानाची आहे. सर यदुनाथ सरकार, रावबहादूर गोविंद सखाराम सरदेसाई, धारचे इतिहाससंशोधक व हिस्टरी ऑफिसर कै. काशीनाथपंत केले यांच्यासारख्या तज्ञ इतिहाससंशोधकांचे नजरेखालून हे लेख जाऊन व त्यांच्या महत्त्वाची त्यांस जाणीव होऊनही भिकाजीराजे यांचेकडून ते लेख मिळवून प्रसिद्ध केले न गेल्यामुळे राजवाडेमंडळाकडून हे लेख प्रसिद्ध करण्याचा हा योग जुळून आला आहे. ग्वाल्हेरचे सरदार व निदेशाहानीच्या इतिहासाची साधनें प्रसिद्ध करणारे श्रीमंत आनंदराव भाऊसाहेब फाळके यांनी, हे लेख छापून प्रसिद्ध करण्याचें पतकरिल्लें होतें, व हे सर्व लेख भिकाजीराजे यांनी त्यांचे स्वाधीनही केले होते, परंतु त्यांचे हातून हें काम झालें नाहीं. त्यानंतर इ. स. १९३९ च्या मे महिन्यांत हे सर्व लेख राजवाडेमंडळाचे हातांत आले.

धुळ्याचे आमचे एक स्नेही श्री. मोरेश्वर नरहर नकाणकर धार संस्थानांत नोकर होते. त्यांचेकडून छत्रपती शिवाजीमहाराजांच्या घराण्याच्या जुन्या लेखांचा संग्रह धार येथील एका गृहस्थाकडे आहे तरी तो पाहाण्याकरितां धारस यावें असें पत्र मला आलें. हें पत्र आमचे हातांत आल्यावर नकाणकरांचे म्हणण्यावर आमचा विश्वास बसला. कारण मध्य हिंदुस्थानांतील धारसारख्या गाहरीं शिवछत्रपती घराण्याचे लेख उपलब्ध होण्याचा संभव फार अल्प असें आम्हांस वाटलें. यानंतर वर्ष सहा महिने नकाणकर यांचेही आमचा पत्रव्यवहार होऊन हा संग्रह ज्यांच्या ताब्यांत होता ते श्रीमंत भिकाजीराजे भोंसले सन १९३७ च्या एप्रिल महिन्यांत धारहून पंधरा अससल फारशी लेख घेऊन धुळ्यास आमचेकडे आले. तेव्हां त्यांच्या संग्रहीं असलेले सर्व फारशी लेख व मराठी ऐतिहासिक लेख प्रसिद्ध करण्याकरितां राजवाडेमंडळास देण्याबाबत त्यांचे व आमचे दरम्यान निश्चित बोलणें होऊन हें कार्य मंडळानें करावयाचें ठरविलें.

शिवकालीन ऐतिहासिक लेखांचा कसून शोध करून ते मिळविले पाहिजेत अशी राजवाड्यांची उत्कट इच्छा होती; व त्यांनीं शिवकालीन घराण्यांचीं दस्त

तपासून त्यांतील महत्वाचे ऐतिहासिक लेख मिळवून ते मराठ्यांच्या इतिहासाची साधनें खंड १५, १६, १७, १८, २०, २१ व २२ यांत छापून प्रसिद्ध केले. पुण्याच्या भा. इ. सं. मंडळास सुधोक संस्थानाधिपति कै. माळोजी राजे घोरपडे यांनीं शिवकालीन ऐतिहासिक कागदपत्रांचा शोध करून ते प्रसिद्ध करण्याकरितां रकम रुपये पांच हजार (५०००) ची देणगी दिली. भा. इ. सं. मंडळानें देणगीचा विनियोग शिवकालीन लेख शोध करून प्रसिद्ध करण्याकरितां केला. त्या मंडळाचे संशोधक रा. गणेश हरी खरे यांनीं कर्नाटक, तंजावर, बंगलूर, मद्रास इत्यादि प्रदेशांत प्रवास करून बरेच शिवकालीन लेख मिळविले व ते भा. इ. सं. मंडळानें शिवचरित्र साधनें खंड एक ते सहामध्ये प्रसिद्ध केले. आज तागायत मराठ्यांच्या इतिहासाचीं शिवकालीन साधनें बरींच प्रसिद्ध झालीं आहेत. या सर्व साधनांची वरवर पाहणी करणारास असें दिसून येईल कीं, इ. स. १६३६ म्हणजे स्वराज्याची मुहूर्तमेढ छत्रपती शिवाजीमहाराजांनीं रोंवण्यापूर्वीं नऊ वर्षांपासून तो इ. स. १७०७ सालीं अवरंगजेबाचे निधनाचे कालापावेतो भांबोरकर भोंसल्यांच्या फारशी लेखांसारखे लेख एकाही शिवकालीन घराण्याचे उपलब्ध झाल्याचें आढळत नाहीं. आतां दर्शविलेल्या विशेषाशिवाय दुसरा एक विशेष या लेखांसंबंधीं सहज कोणाच्या लक्षांत येण्यासारखा आहे. तो असा कीं, छत्रपती शिवाजी महाराजांच्या चुलत्यांच्या वंशजांच्या घराण्यासारख्या निकट अशा एकाही घराण्याचे शिवकालीन ऐतिहासिक लेख आज-तागायत प्रसिद्ध झाले नाहींत, हा होय. राजवाड्यांच्या हयातींत हे लेख त्यांना प्राप्त झाले असते तर त्यांना मोठें समाधान वाटून आनंद झाला असता. परंतु या बाबतींतील त्यांच्या मृत्युसमयींची अतृप्त वासना हे लेख वर दर्शविल्याप्रमाणें तज्ञ इतिहाससंशोधकांचे नजरेखालून जाऊनही ते मिळवून प्रसिद्ध करण्याची इच्छा त्यांना न झाल्यामुळें व राजवाड्यांची अतृप्त इच्छा त्यांच्या पश्चात् तृप्त व्हावयाची असल्यामुळें हे लेख राजवाडेमंडळास प्राप्त व्हावयाचा योग आला. श्रीमंत भिकाजीराजे यांनीं मंडळावर पूर्ण विश्वास ठेवून हे लेख प्रसिद्धीकरितां मंडळास दिले याबद्दल आम्ही त्यांचे आभारी आहोंत. मंडळानें भिकाजीराजे यांस दिलेल्या वचनास अनुसरून हे लेख ग्रंथरूपानें प्रसिद्ध केल्यामुळें त्यांनाही समाधान व आनंद वाटेल अशी आमची खात्री आहे.

या ग्रंथांतील मूळ फारशी कागदांचें वाचन बरोबर करून त्यांचा मराठी अनुवाद करणें ही गोष्ट प्रस्तुत अत्यंत कठीण आहे. चाळीसगांव येथील इंग्रजी शाळेंतील शिक्षक भीयूत गोपाल राजेश्वर पाडळकर हे निजामहैदराबाद संस्थानांतील रहिवाशी असून फारशी भाषा त्यांना चांगली अवगत आहे.

उत्तमानिया युनिव्हर्सिटीची दुय्यम भाषा फारशी घेऊन त्यांची प्रवेश परीक्षा पास झाली आहे. त्यांचे घडील विश्वविद्यालयाची परवी धारण करणारे नव्हते, तथापि जुन्या फारशी लेखांचे वाचन करण्यांत त्यांनी प्राविण्य मिळविले होते. त्यांच्या सहवासांत पाढळकरांना जुने फारशी लेख वाचण्याचे ज्ञान प्राप्त झाले. राजवाडेमंडळाचा व पाढळकरांचा स्नेहसंबंध इ. स. १९३२ सालापासून जुळून आल्यामुळे भोंसले घराण्याच्या फारशी लेखांचा मराठी अनुवाद करण्याचे काम त्यांचेकडे सौंपविण्यांत आले. हे कार्य करण्याची त्यांची लायकी कितपत आहे याची खात्री करून घेण्याकरितां मुंबई विश्वविद्यालयाची फारशी दुसरी भाषा घेऊन बी. ए. ची परीक्षा उत्तीर्ण झालेल्या पदवीधरांपैकीं एकास यांतला एक फारशी लेख वाचण्याकरितां दिला. दोनतीन ओळींपलीकडे हा लेख त्या पदवीधरास वाचतां आला नाही. पाढळकरांनीं संबंध लेख वाचून त्याची फारशी नकल व त्याचा मराठी तजुमा अल्प वेळांत तयार करून दिला. आम्ही पुढच्यावरच विसंबून न बसतां हिंदुस्थान सरकारचे रेकाडं कीपर सर सुर्वेदनाय सेन यांच्या हाताखालीं जुने फारशी लेख वाचण्याच्या तज्ज्ञाकडे या लेखांपैकीं चार असलेले लेख व त्यांच्या पाढळकरांनीं केलेल्या नकला असलेले लेखांशीं ताहून पाहून त्यांत आढळणाऱ्या वाचनाच्या चुका लेखांचे समासामध्ये नमूद करण्याविषयीं विनंति करून त्यांचेकडे पाठविले. आमची विनंति मान्य करून डॉ. सेन यांनीं त्यांच्या हाताखालील फारशी तज्ज्ञाकडून पाढळकरांच्या लेखाची तपासणी करून ते लेख आमचेकडे परत पाठविले. त्यांत त्यांनीं पाढळकरांच्या नकलांत वाचनाचे कांहीं थोडे भेद सुचविलेले आढळले व त्यावरून असलेले फारशी लेखांचे पाढळकरांचे वाचन बव्हंशीं बरोबर असल्याविषयीं आमची खात्री झाली. शिवकालीन ऐतिहासिक मोडी लेखांचे बरोबर वाचन करणे जितकें दुर्घट आहे तितकेंच शिवकालीन फारशी कागदांचे वाचन करणे दुर्घट आहे. असल्या प्रकारच्या मोडी अगर फारशी लेखांचे वाचन करताना कांहीं अक्षरांचे वाचन करण्याबाबत हे लेख वाचणाऱ्या दोन व्यक्तींच्या वाचनांत कांहीं मतभेद होणे स्वाभाविक आहे. ही गोष्ट लक्षांत घेतां या ग्रंथांत छापण्यांत आलेले लेख स्थूलमानानें बरोबर आहेत असे मानण्यास हरकत नाही. या लेखांचा मराठी अनुवाद शब्दशः फारशी शब्दांचे मराठी भाषांतर करून पाढळकरांनीं केलेला नाही. फारशी शब्दांचे शब्दशः मराठी भाषांतर बोजड व विचित्र भासतें. यास्तव फारशी वाक्यांचा मराठी भाषेतील अनुवाद अर्थाची हानि न होईल याची खबरदारी घेऊन पाढळकरांनीं केला आहे.

या संघातील फारशी लेखांच्या प्रकाशनाची जी जबाबदारी मंडळाने आपल्या शिरावर घेतली ती बऱ्या प्रकारे पार पाडण्याचे कामी भी. पाडळकर यांनी मंडळास बहुमोल मदत केली त्याबद्दल मंडळ त्यांचे आभारी आहे.

या संघातील फारशी लेख व त्यांचा मराठी अनुवाद प्रसिद्ध करण्याचे एक प्रकारचे वाटस मंडळाने केले आहे. या लेखांच्या प्रसिद्धीनंतर मंडळाने केलेले प्रकाशनाच्या कार्यावर प्रतिकूल टीका होण्याचा संभव आहे. अशा प्रकारची कोणी टीका केल्यास मंडळ तिचे आनंदाने केशीही स्वागत करील.

मराठ्यांच्या इतिहासाच्या संशोधनाच्या दृष्टीने या लेखांचे मुख्य, या लेखांवरून उपस्थित होणारे काही महत्वाचे ऐतिहासिक प्रश्न, छत्रपती शिवाजीमहाराजांच्या स्वराज्यस्थापनेच्या काळातील व त्यांच्या निधनानंतर इ. स. १७०७ साली अहमदनगराच्या मृत्यूच्या काळापावेतोंची महाराष्ट्राची परिस्थिति इत्यादि मुद्द्यांची चर्चा मंडळाच्या निवेदनांत करणे प्राप्त आहे.

शिवकाळीन इतिहाससाधनें आजतागाइत जी प्रसिद्ध झाली आहेत, त्यांत या लेखांचे मुख्य फार मोठे आहे, याविषयीं दुमत होण्याचा संभव नाही, असें आम्हांस वाटते, करितां या मुद्द्याची अधिक चर्चा करण्याचें प्रयोजन नाही.

मराठ्यांच्या इतिहासाच्या साधनांचा अभ्यास करणाऱ्या संशोधकांच्या व या इतिहासाशी परिचय असणाऱ्या सामान्य लोकांच्या मनांत या लेखांचे वाचनाचे अंती एक प्रश्न प्रामुख्याने उपस्थित झाल्याखेरीज राहणार नाही. तो प्रश्न म्हणजे इ. स. १६४५ पासून १६८० पावेतोंच्या काळांत छत्रपती शिवाजीमहाराज, दिल्लीच्या मोंगल व विजापूरच्या आदिलशाही बादशहांच्या राजकीय वर्चस्वांतून व गुळामगिरींतून महाराष्ट्रीयींस मुक्त करून स्वातंत्र्य व स्वराज्यावर अधिष्ठित करण्याचा भगीरथ प्रयत्न करीत असतां त्यांचे चुकते विठोजी राजे भोंसले व त्यांचे आठ मुलगे त्यांस सामील व साहाय्यारी न होतां मोंगल बादशाहाशीं राजनिष्ठ कसे राहिले ? प्रस्तुतच्या सुशिक्षित महाराष्ट्रीयींची अशी कल्पना आहे कीं, शिवकाळीन महाराष्ट्रीय लोकसमाजाच्या वरिष्ठ, मध्यम व कनिष्ठ थरांतील बहुसंख्य लोक स्वातंत्र्य व स्वराज्य मिळविण्याच्या तीव्र उत्कंठेनें प्रेरित झाले होते. असे स्थितींत विठोजीराजे भोंसले यांचे मुलगे शिवाजीचे कार्यापासून अलिप्त राहाणें हें विस्मयकारक आहे. उपलब्ध झालेल्या तत्काळीन इतिहाससाधनांची तपासणी केली असतां असें आढळते कीं, शिवछत्रपतीकाळीन महाराष्ट्रीय समाजातील बहुसंख्य लोक

जांतक्या त्यांत महाराष्ट्रीय समाजाच्या वरिष्ठ धरांतील देशमुख, देशपांडे, वतनदार, जहागिरदार, इनामदार इत्यादि या भावनेपासून अलिप्त होते. कोणत्या कारणांमुळे या लोकांची ही अलिप्तता होती, हे यापुढे दिलेल्या विवेचनावरून स्पष्ट होणार असून यांत विस्मय वाटण्याचे कांहींच कारण नाही असें दिसून येईल. या पुढील विवेचनांत मालोजीराजे भोंसले यांचे पुत्र शहाजीराजे व त्यांचे नातू छत्रपती शिवाजी महाराज, त्याचप्रमाणे विठोजीराजे भोंसले व त्यांचे आठ पुत्र व नातू यांच्या राजकीय चारित्र्यावर व या घराण्याचे वास्तव्य ज्या प्रदेशांत होते त्या प्रदेशावर त्या काळी अस्तित्वांत आलेल्या राजकीय घडामोडींचे परिणाम कोणत्या स्वरूपाचे झाले याचे उपलब्ध झालेल्या तत्काळीन साधनांचे आधारें जें दिग्दर्शन केले आहे त्यावरून एकाच काळांतील एका घराण्यांतील पुरुष स्वातंत्र्य व स्वराज्याचे संस्थापक व दुसऱ्या घराण्यांतील पुरुष हिंदुधर्माची व संस्कृतीची पायमल्ली करणाऱ्या मोगल व आदिलशाही मुसलमान बादशाहांनीं राजनिष्ठ कोणत्या कारणांमुळे राहिले याची याथातथ्य कल्पना इतिहासज्ञांस त्याचप्रमाणे सामान्य वाचकांस येईल.

वरील प्रश्नाच्या चर्चेच्या दृष्टीनें प्रथम मालोजी राजाच्या घराण्यांतील शहाजीराजे व शिवाजीराजे यांच्या हालचालींचे व राजकीय चारित्र्याच्या विकासाचे, त्याचप्रमाणे विठोजीराजे यांच्या घराण्यांतील त्यांचे आठ पुत्र व त्यांचे वंशज यांच्या हालचालींचे व राजकीय चारित्र्याच्या विकासाचे दिग्दर्शन करणें युक्त आहे. या दिग्दर्शनांतील दोन्ही घराण्यांच्या कथनाची तुलना केवी असतां विठोजीराजे भोंसले व त्यांचे वंशज शिवाजीपासून अलिप्त कां राहिले व त्यांनीं त्यास साहाय्य कां केले नाही याचा उलगडा सुलभपणें होणार आहे.

छत्रपती शिवाजीमहाराज उदयास येण्यापूर्वी हिंदू लोकांस पूज्य असलेले देव, दैवतें, तंत्रिदैवतें, श्रुतिस्मृतिप्रणीत आचारधर्माचा लोप व महाराष्ट्रांतील कित्येक लोकांचा महंमदी धर्माचा स्वीकार इत्यादि गोष्टींकडे महाराष्ट्रीय समाजाच्या विचारवंत पुढाऱ्यांचें लक्ष तीव्रपणें वेधले गेलें होतें. मुसलमानांची राजकीय सत्ता व महंमदी धर्म यांचें महाराष्ट्रांतून उच्चाटन व केल्यास श्रुतिस्मृतिप्रणीत धर्म अस्तास जाऊन सर्व महाराष्ट्र यवनमय झाल्याखेरीज राहणार नाही असें या पुढाऱ्यांस स्पष्टपणें दिसूं लागलें. महाराष्ट्रांतील ब्राह्मण व क्षत्रिय जातीपैकीं ज्या शेंदीडशें विचारवंत पुढाऱ्यांच्या लक्षांत ही गोष्ट आली, त्यांत शहाजीराजे भोंसले हे एक प्रमुख होते. राक्षसाविकासचंपूकारां, उतारेव शहाजहान बादशाहाचा जसा

श्रेष्ठ दर्जा व दरारा होता तसा दर्जा व दरारा बाहाजीराजे यांचा दक्षिण भारतांत होता, असें वर्णन केलें आहे. बाहाजीराजे यांनीं आदिलशाही दरबाराचा आश्रय केल्यावर कर्नाटक प्रांतावर स्वाभ्या करून त्या प्रांतांतिक राजांच्या ताब्यांतिक मुख्ख कार्बाज करून तो आदिलशाही राज्यांत सामीक केला. या कामगिरीमुळें बादशाही कृपा संपादन करून त्यांनीं जिकेल्या मुख्खापैकीं काहीं मुख्ख बादशाहाकडून इ. स. १६३८ चे सुमारास जाहागीर म्हणून मिकविला व त्यांनीं बंगळूर शहरां वास्तव्य केलें. या शहरां पुन्नाच्या मांडलिक राजाप्रमाणें त्यांनीं आपला दरबार थाटला. त्यांच्या दरबारांत किल्लेक राजकारणपटु ब्राह्मण मुख्खही, पराक्रमी योद्धे, विद्वान् पंडित व गायनवादनपटु कलावंत लोक होते. बाहाजी हिंदु धर्माचा पूर्ण अभिमानी होता. विजापूरच्या आदिलशाही दरबारांत तो असतांना त्यानें हिंदु देवस्थानांस इनामें दिल्याचे दाखले उपलब्ध झाले आहेत. हिंदुधर्माची आदिलशाही मुख्खमानी अमलाखालीं होत असलेकी पायमल्ली बाहाजी साक्षात् आपल्या डोक्यानें पाहात होता, परंतु याबद्दल एक ब्रही न काढतां ती त्याला निमूटपणें सहन करावी लागत असे. या कारणाकरितां स्वातंत्र्य व स्वराज्य स्थापन करण्याची कल्पना त्याचे मनांत उदित झाली असावी. निम्बळ व्यावहारिकदृष्ट्या विचार केला असतां बाहाजीस तत्काळीन निरनिराळ्या मुख्खमानी राजघराण्यांच्या आश्रयाचा फार कडू अनुभव आला होता. ज्या ज्या निरनिराळ्या मुख्खमानी राजघराण्यांच्या दरबारांचा बाहाजीनें आश्रय केला त्या त्या दरबारांत त्याची गत विचित्र झाली. त्याचें उत्कृष्ट कथन खालील परिच्छेदांत केलेलें आढळेल.

“ शक १५४२ (इ. स. १६१०) ते १५४६ पर्यंत चार वर्षें तो निजामशाहींत होता पण तेथें भाऊबंदकीमुळें व मलिकंजराणीं वितुष्ट आल्यामुळें त्या बाहीस रामराम ठोकून तो आदिलशाहींत गेला; तेथें दोनतीन वर्षें होतात तों त्याचा महमदशहानें अपमान केला; व ही बादशहाच्या भावी गैरमर्जीची धोक्याची प्रथमसूचना मिकतांच तेथून तो शक १५५० मध्ये परत निजामशाहींत गेला. तेथें तर भरदरबारांत प्रत्यक्ष जाधवरावासारखा वृद्ध, पराक्रमी व अनुभवी सरदार ठार झाल्याचें दिसतांच जो तो हवालदीक झालेला पाहून बाहाजीहि उठून मोंगलांकडे गेला; आणि त्या मोंगलांनींहि जेव्हां फत्तेखानाची कड घेऊन बाहाजीस धुडकावून लाविलें तेव्हांमात्र बाहाजीला तेथून दुसऱ्या बाहीकडे जाण्यास वावच राहिला नाहीं. चाँडोंकडून तो कोहींत सांपडल्यासारखा झाला, आणि दुकग राजकारणाचा डाव खेळत बसणें त्याला यापुढें अशक्य झालें. विजापूरकरांनीं जुकतेंच एक वर्षांपूर्वींच

स्वाध्यायीं मुख पुकारून त्याचा पुण्यातीक वाढा जाऊन पोळून आपका संताप व्यक्त केला होता; फत्तेखानतर बाजू म्हणूनच समोर उभा होता, आणि मोंगळींनी चार दिवस बाहाजीका मनसब दिव्याचा भाव भाणून त्याचा वेळकंडोबा चाकविव्याचें तो प्रत्यक्षच अनुभवीत होता. यामुळे दुकग राजकारणाची अनुभविकेची आणि शिकी पद्धति निकामी ठरून जिवंत रहावयाचें असेल व तेंही थोडाबहुत विपाईवाणा कायम ठेवून रहावयाचें असेल, तर स्वावलंबनाच्या जोरावर राजकारणाची उभारणी करण्यावांचून गळंतर नाही; या परिस्थितीची जाणीव बाहाजीका थोडीथोडी होऊं लागली असावी. त्यानें त्या वेळच्या शिष्टाचाराका अनुसरून तिन्ही बाह्यांची क्रमानें हमानेंहत्तवारें सेवा करून पाहिली. त्या सर्वही ठिकाणीं आपण केलेल्या एकनिष्ठ कामगिरीचें चीज न होती उकट प्रत्येक ठिकाणीं या दुकग राजकारणाचें भूत थपथपाट करीत होतें. यामुळे कोणत्या वेळीं कोणाचा संक्षेप उठेल याची शाश्वती नव्हती. स्वतः बाहाजीच्या सरळपणाचा वेळीं अवेळीं इतरांनीं कायदा घेतल्याचें स्पष्ट दिसतें. परंतु खुद्द बाहाजीनें वक्र राजकारण केल्याचा इतिहासांत पुरावा मिळत नाही. तेव्हां बाहाजीसारख्या पराक्रमी व एकमार्गी सरदाराच्या मनांत त्या वेळच्या सर्व सत्ताधारींच्या बेहमानीपणाबद्दल तिटकारा उत्पन्न होऊन स्वतःच्या भवितव्यतेबद्दल विचार करतां करतां, वर सांगितल्याप्रमाणें इतर सर्वच मार्ग खुंटल्यामुळे, दिसणाऱ्या अंधारांतून जांचपडत असतां, एकदम स्वतंत्र प्रयत्नानें निजामबाही उभारण्याची कल्पना सुचवी आणि परिस्थितीनें आणि त्याच्या नेकजात दानतीमुळे सामर्थ्य त्याका परेंचसें यश पावें, ही गोष्ट त्या वेळच्या इतिहासांत जितकी अभूतपूर्व तितकीच आणि त्याच कारणामुळे नवयुगप्रवर्तक स्याकी यांत शंका नाही. ”

(शिषचरित्र निबंधावळि अनुक्रम २ पृ. ५९)

मुसलमानी राजकीय सत्ताधार्म्यांकडून बाहाजीची वरीक उताऱ्यांत दर्शविल्याप्रमाणें पुर्वशा आख्यामुळे या मुसलमानी राजसत्तेचें उच्चाटन करून स्वतंत्र हिंदू राज्याची स्थापना करण्याची कल्पना बाहाजीच्या मनांत आली असावी, हें जें वरीक उताऱ्यांत दर्शविलें आहे तें सयुक्तिक आहे. निजामबाही अस्तंगत होत असतां बाहाजीनें या चराण्यापैकीं मूर्तिजा निजामबाहा पास आपले बगळेंत घेऊन नामधारी बादशाहाचा सर्व सत्ताधारी होण्याचा वक्र १५५४ भगर १५५५ (इ. स. १६३२-३३) चे सुमारास प्रयत्न केला, परंतु तो यशस्वी झाला नाही. बाहाजीनें केलेल्या या प्रयत्नाचें कथन थोडक्यांत स्याकीक उताऱ्यांत केलेकें आढळतें.

“ परंतु शाहाजीसारख्या राजकारणांत जबाबदारी पत्करणाऱ्या मराठ्याला या वेळीं चैन पडणें शक्य नव्हतें. मोगलांनीं आपणांस सिद्दकारून दिलें, आदिलशाहींत दुमत असल्यामुळें बखेडा माजला आणि दौलताबाद मोगलांनीं हस्तगत करून निजामशाही बुडविली. अशा वेळीं चालू राज्य-यंत्रांत आपला मान राहाणार नाहीं हें ओळखून शाहाजीनें नवीन निजामशाही उभारून शाहाजहानाच्या चढाईस उत्तर देण्याचें निश्चित केलें, तथापि हें राज्ययंत्र टिकविणें फार कठीण काम होतें. दिल्ली व विजापूर येथील आदशाहांमधील तेढ कायम राहिल तर आपली नवी शाही टिकवितां येईल, पण त्यांची जूट झाल्यास त्यांच्या विरोधापुढें आपला टिकाव लागणार नाहीं हें शाहाजीच्या लक्षांत येण्याजोगें होतें. अर्थात् धर्मभावनेनें प्रेरित होऊन आपण ही नवी शाही उभारित आहां अशी शंका येऊं न देण्याची खबरदारी घेणें त्याला भाग होतें; कारण हिंदूंची संघटना तयार नव्हती व जर ती नवीन तयार केली तर ती वाल्यावस्थेमुळें विरुद्ध पक्षाच्या धडकीपुढें टिकणें शक्य नव्हतें. राजकीय बाबतींततरी बळी तो कान पिळी हा न्याय चालू होता; यामुळें कोणत्या शाहीनें जगावें आणि कोणत्या शाहीनें मरावें या प्रश्नाचा निर्णय युद्धाच्या कसोटीनें लागत असे. तथापि या न्यायालादेखील बलवानांतील परस्परांसंबंधींचा मत्सरभाव अपवाद उत्पन्न करतो. या मत्सरभावामुळें कमजोर राजांची दोस्ती अस्तित्वांत येते व ती शिरजोर राजांशीं टक्कर देण्यास त्यांना समर्थ करते. मलिकंबरानेंतरी निजामशाही उभारली ती दिल्लीपती व दक्षिणेंतील शाह्या यांच्यामधील मत्सराच्या आधारावरच उभारली; आणि पुढें दिल्लीकरांची शक्ति अंतर्गत मानगडींत बहुतेक खर्ची पडल्यामुळें मलिकाला नवीन शाही पंचवीस वर्षे टिकवितां आली. त्याचप्रमाणें शाहाजीला चोंहोंकडून हुसकून लावण्यांत आल्या वेळीं आदिलशाही मुसद्दयांनीं त्याला दुजोरा दिल्यामुळें नवी निजामशाही उभारण्याची कल्पना शक्य कोटींतली वाटली.

(शिवचरित्र निबंधावली-अनुक्रम २ पृ. ७७)

या कल्पनेस शाहाजीनें मूर्तरूप देण्याचा प्रयत्न केला, परंतु त्याची फसगत होऊन विजापूरच्या आदिलशाही दरबाराचा त्यानें कायमचा आश्रय केला. या दरबारांत असतां शाहाजीचा दर्जा व दरारा कोणत्या प्रकारचा होता हें मागे नमूद केलें आहे. अशा स्थितींत निजामशाहीच्या पडत्या काळांत स्वराज्याची स्थापना करण्याचा त्याचा जो बेत फसला तो बदललेल्या राजकीय परिस्थितींत सिद्धीस नेण्याचा त्यानें फिरून घाट रचला. निजाम-शाही बुडाल्यामुळें शाहाजीची पुणें परगण्याच्या जहागिरीचा मुल्लू निभंय

होता. स्वराज्यस्थापनेस हा मुल्लूख त्याच्या दरबारांतील मुत्सद्द्यांच्या सल्लामसलतींत पसंत करण्यांत आला व या प्रदेसांत या मुत्सद्द्यांच्या साहाय्येने शिवाजीकरवीं स्वराज्यस्थापना करण्याचें शाहाजीराजे यांनीं, शिवाजीकरवीं केल्या जाणाऱ्या या उद्योगापासून पूर्ण अलिप्त असल्याचा देखावा दाखवून त्यास अप्रत्यक्ष मदत करावयाची असा वेत केला. या मार्गानें जाण्याचें शाहाजीनें ठरविलें, व हें धोरण त्यानें आपल्या हयातीअखेर कायम ठेविलें. शाहाजीची ही योजना इ. स. १६४० चे सुमारास निश्चित ठरली. त्यानंतर इ. स. १६४१ चे सुमारास पुण्याच्या शाहाजीच्या जहागिरीचा कारभारी दादाजी कोंडदेव शिवाजी व जिजाबाई यांना घेऊन बंगळूरस शहाजीकडे आला. बंगळूर येथें शाहाजीच्या सहवासांत शिवाजीच्या अवयवांत त्याच्या ठिकाणची स्वधर्मनिष्ठा व त्याची लोकोत्तर बुद्धिमत्ता आणि कर्तबगारी शाहाजीराजे यांच्या प्रत्ययास आली व त्याच्या मुत्सद्द्यांच्या सल्ल्यानें ठरलेली योजना पार पाडण्याचें त्यांनीं ठरविलें. आम्हीं केलेलें हें कथन काल्पनिक नसून वस्तुस्थिति निदर्शक आहे हें कृष्णाजी अनंत सभासद-कृत शिवछत्रपतींचे चरित्रांतील (जें चरित्र नामांकित इतिहाससंशोधकांनीं विश्वसनीय ठरविलें आहे) खालील उल्लेखांवरून दिसून येतें.

“ शाहाजीराजे यांसि दौलतेमध्ये पुणें परगणा होता. तेथें दादाजी कोंडदेव शाहाणा चौकस ठेविला होता.

तो बंगळूरस माहाराजांचे भेटास गेला. त्याबरोबर राजेश्री शिवाजी-राजे व जिजाबाई आऊ पेशीं गेलीं तेसमयीं राजियास वषें बारा होती. बराबर शामराव नीळकंठ म्हणून पेशवे करून दिले. व बाळकृष्णपंत, नारोपंत दीक्षितांचे चुलतभाऊ मजुमदार दिले व सोनोपंत बशीर व रघुनाथ बल्लाळ सबनीस, ऐसे देऊन दादाजीपंतास व राजे यांसि पुण्यास रवाना केलें. ” (शिवछत्रपतींचें चरित्र पृ. ७).

बंगळूर येथें वर दर्शविल्याप्रमाणें स्वराज्यस्थापनेचें जें कार्य करावयाचें ज्या मुत्सद्द्यांच्या विचारविनिमयानें निश्चित ठरलें व ज्या कल्पनेस मूर्तरूप देण्याच्या हेतूनें शाहाजीराजांनीं या मुत्सद्द्यांस शिवाजीबरोबर पुण्यास पाठविलें, त्या मुत्सद्द्यांची पुण्यास रवानगी करण्यापूर्वीं पुणें परगण्याच्या जहागिरीचा कारभार एकटा दादाजी कोंडदेव पाहातच होता; व या मुत्सद्द्यांची पुण्यास रवानगी करण्याचें कांहीं कारणही नव्हतें. ही गोष्ट लक्षांत घेतां पुणें परगण्यांत शिवाजीकरवीं स्थापन होणाऱ्या स्वराज्याचे कामीं या मुत्सद्द्यांची शाहाजी राजे यांनीं पुण्यास रवानगी केली असेकी पाहिजे, हेंच अनुमान करणें युक्त आहे. ही घटना सन १५६३ (इ. स. १६४१)

त शिवाजी बारा वर्षांचा असतांना अस्तित्वांत आली (शिवचरित्र निबंधावली पान ११३).

शिवाजीची रवानगी वरीलप्रमाणे पुणे परगण्याकडे करण्यापूर्वी पुणे परगण्यातील कार्यांत मावळचा पोट मोकासा शहाजी राजांनी शिवाजीचे नांवावर दाखल केला होता. ही योजना शिवाजीची मत्ता शहाजीपासून स्वतंत्र असून तीवर त्याची हुकमत चालते असा देखावा विजापूर दरबारांत दाखविण्यास्तव शहाजी राजांनी व त्यांचेवरील मुत्सद्दी यांनी वर दर्शविलेल्या स्वराज्यस्थापनेच्या हेतूस पोषक व्हावी यास्तव केली असावी असे अनुमान करणे युक्त होईल. शके १५६७ (इ. स. १६४५) त “ प्रतिपक्षंदरेखेव वर्धिष्णुर्विश्ववंदिता ” इत्यादि मजकुराची शिवाजीची मुद्रा त्याच्या कचेरींत, जहागिरींत राहाणाऱ्या प्रजेच्या व्यवहारासंबंधी तयार होणाऱ्या सर्व लेखांवर करण्यास सुरुवात झाली. ही मुद्रा कोणी सामान्य माणसाने तयार करणे संभवनीय नाही. शिवाजीबरोबर देण्यांत आलेल्या वरील मुत्सद्द्यांपैकी एकव्याचे अगर सर्वांचे विचारविनिमयाने ही मुद्रा रचली गेली असली पाहिजे, असेच अनुमान करणे युक्त आहे. शिवाजीस प्राप्त झालेल्या भावी वैभवाची व त्याचेकरवी होणाऱ्या स्वराज्यस्थापनेची सूचक अशी ही मुद्रा आहे. येथपावेतो केलेले विवेचन काळपनिक आहे असा आक्षेप निराधार ठरविण्यास एक उत्कृष्ट ऐतिहासिक साधन उपलब्ध झाले आहे. हे साधन म्हटले म्हणजे जेथे शकावलींतील पुढे दिलेला उतारा हे आहे. (या शकावलींतील माहिती ऐतिहासिक दृष्ट्या विश्वसनीय असल्याचे तज्ज्ञ इतिहाससंशोधकांनी मान्य केले आहे.)

शके १५७१ विरोधी संवत्सर ज्येष्ठ शुद्ध पूर्णिमा शहाजी राजे कोढाणास येऊन सोडिले. ते समई कान्होजी नाईक जेथे व दादाजी कृष्ण लोहकरे यांस सोडिले माहाराजांची व त्यांची भेटी जाली ते समई माहाराज बोलिले की तुम्ही अहमामुळे बंदवानी भेटी जालेस यांउपरी आम्ही पातशाहासी तह केला की बारा गांवातून भजुरा करून हुकुम प्रमाणे कर्नाटक प्रांते मसलत करावी त्यावरून बेगूरुळ प्रांत पांच लक्षा होनाचा जाहागिर दिलहा आहे त्यांकरिता आपणास कर्नाटकाची मसलत करावी लागली तुमचे वतन मावळात आहे चिरंजीव राजश्री सिडबा खेडेबारीयांत व पुणा आहेत त्याजवळ तुम्ही जंमघानसी राहावे. तुमची जबरदस्ती त्यां प्रांते आहे अवघे मावळचे देशमुख देखीक त्यासी रज्जू होऊन त्यांचे आज्ञेत वलेंत येसा विचार करून जबरदस्तीने राहावे येखादी मोगलाई कडील फौज व इंदिलशाही कडील फौज आली तरी आपण ईमान राखाव त्यांसी लढाई करावी येसी शफत ईमान पुरस्कर

बेलरोटीवर हात ठेऊन घेतली तैसीच त्याणी हि कान्होजी नाईकांस कोफव दिव्ही अणी कान्होजी नाईक यांस व दादाजी कृष्ण यांस वस देऊन बराबर हुज्या व पत्रे देऊन राजश्री सिवजी राजे यांकडे पाठविले ”

(भा. इ. सं. मं. संमेलनवृत्त शके १८३८ पान १७९-१८०)

इ. स. १६४६ सालांत तोरणा किल्ला घेऊन शिवाजीने स्वराज्याची सुहुर्तमेढ रोविली. त्यानंतर चार वर्षांनीं वरील नोंदींतील घटना घडून आल्या. मागील विवेचनांत दर्शविल्याप्रमाणें शिवाजीच्या करवीं पुणें परगण्यांत स्वराज्यस्थापनेचा बेत शहाजी राजे यांनीं न ठरवितों शिवाजीची रवानगी पुणें प्रांतीं केली असती व शहाजी राजे यांची शिवाजीनें सुरू केलेल्या कार्यास संमति नसती व तें त्यांस पसंत नसतें तर या नोंदींतील शहाजीचें जें भोरण वर्णिलें आहे तें कधींच अस्तित्वांत आलें नसतें, व शिवाजीनें चालविलेल्या कार्याविषयी त्याचा त्यांनीं निषेध केला असता. शहाजीच्या अपेक्षेप्रमाणें शिवाजीच्या अद्वितीय कर्तबगारीमुळें व स्वराज्याच्या व स्वातंत्र्याच्या शहाजीच्या तालमेंत तयार झालेल्या राजकारणी मुत्सद्दयांचें साहाय्य मिळाल्यामुळें स्वराज्यस्थापनेचें व स्वातंत्र्यसंपादनाचें कार्य उत्तरोत्तर वृद्धिंगत झालें व छत्र धारण करणारा स्वतंत्र राज्याचा राजा म्हणून इ. स. १६७४ सालांत शिवाजीस राज्याभिषेक झाला. स्वराज्यस्थापनेची मूळ कल्पना शहाजी राजे यांची असली तथापि बलिष्ठ अशा तत्कालीन तीन मुसलमानी बादशाही सत्तांशीं झगडून स्वराज्यस्थापनेचें अत्यंत विकट कार्य शिवाजीनें स्वतःच्या अद्वितीय बुद्धिमत्तेनें व कर्तबगारीनें पार पाडलें.

आतां विठोजी राजे भोंसल्यांचे आठ पुत्र व त्यांचे वंशज यांच्या घराण्याच्या राजकीय चरित्राचा विकास कोणत्या पद्धतीनें झाला याचें त्रोटक दिग्दर्शन करितों. विठोजीराजे हे मालोजीप्रमाणेंच निजामशाही दरबारचे अंकित होते. मालोजीचा मुलगा शहाजी व विठोजीचे संभाजी, खेळोजी, माळोजी, नागोजी, परसोजी, श्यंबकजी, कक्काजी आणि मंभाजी. हेही निजामशाही दरबारचे अंकित होते. निजामशाही दरबाराकडून मिळालेली पुणें परगण्याची जहागिर शहाजीस मिळाली. पुणें परगण्याचा प्रदेश निजामशाही अस्तंगत झाल्यावर विजापूरच्या आदिलशाहीकडे गेल्यामुळें व आदिलशाही दरबाराचा त्यानें आश्रय केल्यामुळें त्या जहागिरीचा उपभोग शहाजी वेळें लागला. मोगल बादशाहांनीं निजामशाही बुडविल्यावर तिच्या ताब्यांतील मुलूख मोगल बादशाहांचे ताब्यांत गेला. या मुलूखांतील ज्या जहागिरी, इनामें, वतनें विठोजीराजे यांचे उपभोगांत होती तीं त्यांच्या आठ मुलांच्या ताब्यांत गेलीं व मोगल बादशाहांचे अंकित म्हणून विठोजी

राजांचे वंशज मोंगल बादशाहांशीं राजनिष्ठ राहून त्यांच्याकडून सनदापत्रें घेऊन त्यांचा उपभोग घेऊं लागले. बाहाजीच्या मृत्यूपावेतो तो आदिलशाही दरबारचा नोकर म्हणून राहिला. विठोजीचे पुत्र मोंगल बादशाहांचे अंकित म्हणून राहिले. या घराण्यांतील बाहाजी व त्याचे समकालीन विठोजीचे पुत्र यांच्या मनोरचनेत व निष्ठेत एका बाबीशिवाय कांहींएक फरक नव्हता. ही बाब म्हणजे मागील विवेचनांत दर्शविल्याप्रमाणें स्वराज्य व स्वातंत्र्यसंपादनाच्या कल्पनेचा बाहाजीचे मनांत झालेला उगम व ती अमलांत आणण्याची बाहाजीनें केलेली निश्चित योजना.

आतां दर्शविलेल्या या फरकामुळे या दोन्ही घराण्यांचीं राजकीय चरित्रें भिन्न स्वरूपाचीं बनलीं गेलीं. बाहाजीसारखा कर्तव्यगार, पराक्रमी, राजकारणी पुरुष मालोजीच्या वंशांत उदयास आला नसता तर विठोजीचे वंशज ज्याप्रमाणें मोंगल बादशाहांशीं राजनिष्ठ राहून त्यांस चिकदून राहिले त्याचप्रमाणें मालोजीचे वंशज विजापूरच्या आदिलशाही बादशाहांशीं राजनिष्ठ राहून त्यांस चिकदून राहिले असते. विठोजी राजे यांच्या घराण्यांत बाहाजीसारखा कर्ता पुरुष निघाला असता तर कदाचित् या घराण्याचें चारित्र्य मालोजीच्या घराण्यांतील बाहाजी व शिवाजीराजे यांच्यासारखें बनलें असतें. बाहाजी राजांना त्यांनीं त्या काळीं खेळलेल्या राजकारणी टावांमुळे त्यांस प्राप्त झालेला अनुभव व राजकारणांत त्यांस प्राप्त झालेली श्रेष्ठता व त्यांचे ठिकाणीं असलेलें शौर्य व पराक्रम यांमुळे स्वराज्य व स्वातंत्र्यस्थापनेच्या कल्पनेचा त्यांच्या मनांत उद्गम झाला. त्यांच्या तोंडाचा पुरुष विठोजी राजे यांच्या घराण्यांत कोणी झाला नाही, यामुळे त्यांच्या घराण्यांतील पुरुष मोंगल बादशाहांस चिकदून राहिले व शिवाजीनें आरंभिलेल्या महाराष्ट्राच्या उत्कर्षाच्या कार्यांत सामील झाले नाहीत.

आतां दर्शविल्याप्रमाणें या दोन्ही घराण्यांच्या राजकीय चारित्र्याची जी स्वाभाविक उपपत्ति झाली तींत विस्मयकारक कांहीं नसलें तरी सुखातीस जो प्रश्न नमूद करण्यांत आला आहे त्याचें उत्तर शिकक राहातें, हें उत्तर पुढील विवेचनांत आलें आहे.

मानवी व्यवहारांत मग ते सामान्य दोन व्यक्तींतील असोत वा ते दोन मोठमोठ्या राष्ट्रांतील असोत मानवी प्राण्याच्या मनांत उद्भूत हाजेच्या भावनांपेक्षां त्या व्यक्तीचा स्वार्थ अधिक बलवत्तर व प्रभावशाली ठरतो व उच्च भावनेस बळी न पडतां ती व्यक्ति तिचा स्वार्थ ज्या मार्गानें साधेल त्या मार्गाचा अंगीकार करते. हा मानवी मनोरचनेचा धर्म सर्व्हेशीं मानवी व्यक्तीच्या व्यवहाराचें नियंत्रण करित असतो. या धर्मान्वयें विठोजीराजे

यांच्या घराण्यांतील व्यक्तींनीं शिवाजीनें आरंभिलेल्या महत् कार्यांत मदत केली नाहीं व ते त्यास सामील झाले नाहींत यांत विस्मय वाटण्यासारखें कांहीं नाहीं हें दिसून येईल.

छत्रपती शिवाजी महाराजांनीं हातीं घेतलेलें महत् कार्य राजकीय क्रांतीच्या स्वरूपाचें होतें. विठोजीराजांचे वंशज हे मोंगल बादशाहाचे अंकित असून त्यांच्याकडून मिळालेल्या जहागिरी, वतनें, इनामें यांचा उपभोग घेत होते. छत्रपतीस सामील झाल्यानें मोंगल बादशाहांच्या द्रोहामुळे त्यांची त्यांचेवर इतराजी होऊन त्यांना त्यांच्या जहागिरी, वतनें, इनामें यांस मुकाबें लागलें असतें व त्यांच्या प्राणावरही संकट ओढवले असतें. शिवाजीचे साह्यकारी झाल्यानें त्यांच्यावर ओढवणारी ही संकटपरंपरा टाळण्यास्तव ते त्यास सामील झाले नाहींत हें आतां नमूद केलेल्या मानवी मनाचें नियंत्रण करणाऱ्या तत्वाची सुसंगत आहे.

शिवाजीच्या ज्ञातीचीं व नात्याचीं अनेक तत्काळीन व नामांकित महाराष्ट्रांतील मराठी घराणीं व कांहीं ब्राह्मण घराणीं स्वार्थरक्षणसाठीं शिवाजीस सामील न होतां त्याच्या महत्कार्यापासून अलिप्त राहिलीं. त्याच-प्रमाणें विठोजीचे वंशज शिवाजीचे अत्यंत निकटचे नातेवाईक असले तथापि ते त्याचेपासून अलिप्त राहिले. या घराण्यांचें हें स्वार्थी वर्तन महाराष्ट्राच्या उत्कर्षाच्या दृष्टीनें कितपत निंथ व दोषास्पद आहे हा वादग्रस्त प्रश्न आहे. वेळोवेळीं झालेल्या अनेक राजकीय क्रांतींच्या इतिहासावरून असें दिसून येतें कीं, प्रचलित राजकीय सत्ता उलथून पाडून त्या ठिकाणीं नवीन राजकीय सत्ता स्थापन करणाऱ्या क्रांति घडविणाऱ्या पुढाऱ्यांस प्रचलित राजवटींतील जहागीरदार, इनामदार व वतनदार लोक सामील होत नाहींत. याचें कारण असें कीं, हे लोक क्रांतिकारास सामील झाल्यास त्यांच्या जहागिरी, इनामें व वतनें यांचेवर पाणी सोडण्याचें व स्वतःचे जीवितास मुकण्याचें महान् संकट त्यांचेवर येतें. नूतन क्रांतिकारास क्रांति यशस्वी करून नूतन राजकीय सत्ता प्रस्थापित करण्याचे कामीं यश येतें कीं नाहीं ही गोष्ट अनिश्चित असते व क्रांति अयशस्वी ठरल्यास या लोकांवर क्रांतींत सामील झाल्यास विद्यमान् राजसत्ताधाऱ्यांकडून येणारें संकट टाळण्याकरितां हे लोक नूतन क्रांतिकारापासून दूर राहातात.

इतिहासावरून दिसून येणाऱ्या या नियमास विठोजीराजे यांचे वंशज अपवाद नव्हते, व यामुळे त्यांचेकडून शिवाजीच्या महत् कार्यास कांहीं एक मदत झाली नाहीं.

रोहिडखोरे देशपांडे घराण्याचे ऐतिहासिक लेख म. इ. साधने खंड १५ त प्रसिद्ध झाले आहेत. रोहिडखोऱ्याचा देशपांडे वतनदार दादाजी नरसू प्रभू शिवाजीस सामील झाला व बादशाही सजिना विजापूरच्या बादशाहाकडे न पाठवितां शिवाजीकडे त्याने पोहोचता केला. यामुळे त्याचेवर बादशाहाची अवकृपा होऊन त्याच्या जिवावर संकट ओढवले (म. इ. सा. खंड १५ ले. २६७ पाहा). ही गोष्ट लक्षांत घेतां विठोजीचे वंशज स्वतःचा स्वार्थ रक्षण करण्याची जी मनोवृत्ति तीस अनुसरून शिवाजीस सामील झाले नाहींत हें त्यांचें वर्तन गहणीय स्वरूपाचें मानणें सयुक्तिक नाहीं. ढोले उघडे ठेवून स्वतःच्या स्वार्थाची होळी व्हावयाची हें आपल्या मनांत निश्चित बालगून नूतन क्रांति करणाऱ्या महान् अवतारी पुरुषास सामील होणारे लोकोत्तर पुरुष कोणत्याही राष्ट्रांत क्वचित् आढळतात. ही जगाच्या इतिहासावरून दिसून येणारी गोष्ट लक्षांत घेतां विठोजीराजे यांच्या वंशजांस शिवाजीस सामील न झाल्याबद्दल दोष देण्यांत मतलब नाहीं. विठोजीच्या वंशजांवर मागे नमूद केलेल्या आक्षेपांविषयींची चर्चा केल्यावर या घराण्यांतील पुरुषांच्या ठिकाणीं या खंडांत प्रसिद्ध केलेल्या ऐतिहासिक लेखांवरून कोणते गुण दिसून येतात ते नमूद करून हें निवेदन समाप्त करितों.

या घराण्यांतील पुरुषांच्या ठिकाणीं शौर्य, पराक्रम, जाग्रदव्य स्वाभिमान व पराकाष्ठेचें धैर्य इत्यादि गुण असल्याचें दिसतें. राजरूप व रस्तुम यांनीं, अलमगीरपूर पेटेंतील गुंडगिरी करणाऱ्या मुसलमानास देहान्त घासन करून पेटेंतील त्याच्या हवेल्या, गढी व मशीद जमीनदोस्त करण्याची व त्याचें व त्याच्या कुटुंबांतील माणसांचीं ढोकीं कापून तीं स्वतःच्या वाढ्याच्या दरवाजावर टांगण्याची जी बेढरवृत्ति व धैर्य दाखविलें तें प्रशंसनीय नाहीं असें कोणीं म्हणेल असें वाटत नाहीं. श्रीमंत भिकाजीराजे भोंसले यांनीं आपल्या निवेदनांत ही गोष्ट ज्या लेखांत नमूद केली आहे तो लेखांक (ले. ५६) वाचून हें कृत्य कारणारविषयीं सर यदुनाथ सरकार यांनीं प्रशंसापर उद्गार काढल्याचें त्यांनीं नमूद केलें आहे.

महाराष्ट्रांत स्वराज्याची स्थापना करून त्यास स्वातंत्र्य मिळवून देणाऱ्या छत्रपती शिवाजी महाराजांस Mis Guided Patriot (चुकलेल्या मार्गानें जाणारा देशभक्त) असें ज्या या आपल्या हतभागी देशांत म्हटलें जातें त्या देशांत विठोजीराजे भोंसले यांच्या वंशजांतील रस्तुम व राजरूपविषयीं सर यदुनाथ सरकार सारख्या नेमस्त व समतोल बुद्धीच्या एका नामांकित इतिहाससंशोधकानें प्रशंसनीय उद्गार काढावे हे एक भाग्यच समजलें पाहिजे.

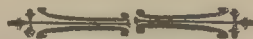
राजवाडेसंशोधनमंडळाची स्थापना होऊन अठरा वर्षे पुरी होऊन प्रस्तुत एकोणिसावे वर्ष सुरू आहे. राजवाड्यांचे हयातीत सन १९२९ सालापावेतो मराठ्यांच्या इतिहासाची साधने या नामाभिधानाचे खंड २२ त्यांनी प्रसिध्द केले. राजवाड्यांनी अस्तित्वात आणिलेली ही परंपरा त्यांचे स्मारक करणाऱ्या राजवाडेसंशोधनमंडळाने चालू ठेवणे हे त्यांचे कर्तव्य होते. त्यास अनुसरून कऱ्हाड-गिजरे घराण्याचे ऐतिहासिक लेख खंड २४ वा १९८ पानांचा मंडळाने प्रसिध्द केला. त्यानंतर बापू गोखले पत्रव्यवहार हा इतिहाससाधनांचा ग्रंथ प्रसिध्द केला.

त्यानंतर भांबोरकर भोंसलेदसरांतील फारशी ऐतिहासिक लेख मंडळाच्या संशोधक त्रैमासिकांत छापण्यास प्रारंभ करण्यांत येऊन आतां स्वतंत्र पुस्तकाच्या रुपाने प्रकाशित होण्याचा सुयोग आला आहे. मराठ्यांच्या इतिहासाची साधने मंडळाकडून जी प्रसिध्द झाली त्यांत या खंडांतील साधने इ. स. १६३६ पासून १७०७ पावेतोंची म्हणजे महाराष्ट्रास स्वातंत्र्य व स्वराज्य प्राप्त करून देण्याच्या उद्योगाचा पाया इ. स. १६४६ त तोरणा किल्ला घेऊन शिवाजी महाराजांनी घातला त्या पूर्वीच्या नऊ वर्षांपासून नूतन स्थापित केलेल्या स्वराज्यावर औरंगजेबाने आणलेले प्राणान्तिक संकट इ. स. १७०७ साली त्याच्या मरणाने समाप्त झाले, त्या सालापावेतोंची आहेत. बापू गोखले पत्रव्यवहारांत मराठी राज्याच्या अस्तंगताच्या काळांतील इतिहाससाधने आहेत. याप्रमाणे स्वराज्याचा उदय व अस्त या दोन टोकांमधील काळविभागाचे कऱ्हाड-गिजरे घराण्याचे ऐतिहासिक लेख आहेत.

याप्रमाणे मंडळाने १७ वर्षांच्या अवधीत केलेल्या ऐतिहासिक साधनांच्या प्रकाशनाचे स्वरूप आहे. भांबोरकर भोंसले घराण्याच्या दसरापैकीं रस्तुमराव राजे यांच्या कारकिर्दीचे लेख मराठ्यांच्या इतिहासाची साधने खंड २६ भाग दोन छापणेचा मंडळाचा संकल्प आहे व राजवाड्यांच्या शुभ आशीर्वादाने तो सिध्दीस जाईल असा मंडळास भरवसा आहे.

धारचे पवार घराणे व भांबोरकर भोंसले घराणे यांचा परस्पर नात्याचा संबंध फार पूर्वीपासून कोणत्या प्रकारचा आहे याचे अल्प दिग्दर्शन या ग्रंथांत करणे अवश्य आहे. धार राजघराण्यांतील दहावे संस्थानाधिपती उदाजीराव पवार यांची मातोश्री ही भांबोरकर घराण्याची जी वंशावळ दिली आहे त्यांत नमूद असलेले शाहूजीराजे यांची कन्या होय. ही कन्या संभाजी ऊर्फ आबा सोी मळठणकर यांस दिली होती. दिला एकच मुलगा झाला. त्याचे नांव भागूजी. तोच पुढे धारच्या राजघराण्यापैकी ९ वे पुरुष आनंदराव यांस इत्तक दिव्यामुळे त्या संस्थानाच्या गादीवर बसला. त्याचे

नांव उदाजीराव ठेवण्यांत येऊन तो राजघराण्यांतला १० वा पुरुष झाला. शाहूजी राजे भांबोरकर यांचे कुटुंब तारलेकर महादिक यांची कन्या सकवारबाई. हिची सख्खी बहिण राधाबाई ही धारच्या राजघराण्यापैकी ९ वे पुरुष आनंदराव यांची बायको होती. यामुळे शाहूजीराजे भोंसले भांबोरकर हे महाराज आनंदराव पवार (९ वे पुरुष) यांचे साडू लागत होते. शाहूजी राजे भोंसले हे या नात्याच्या संबंधामुळे प्रथम धारेस सन १८६६ सालीं महाराजा आनंदराव पवार (९ वे पुरुष) यांचे कारकीर्दीत वास्तव्य करण्यास आले. शाहूजीराजे झांना सकवारबाईपासून एक मुलगी येसूबाई व एक मुलगा शंकरराव अर्धी दोन अपत्ये झाली. यांपैकी येसूबाई ही महाराणी राधाबाई हिच्या बहिणीची मुलगी असल्याकारणाने हिच्यावर राधाबाईचें फार प्रेम होतें. पुढे राधाबाईने ती मुलगी आपले सावत्र दीर आबासाहेब मळठणकर यांस दिली. तिचेपासून भागूजी या नांवाचा मुलगा झाला. त्यास महाराजा आनंदराव पवार यांनीं दत्तक घेतले व त्याचें नांव उदाजीराव ठेविलें, व तो वर नमूद केल्याप्रमाणें आनंदरावांचे गादीवर १० वा पुरुष म्हणून बसला. या नात्याच्या संबंधामुळे भांबोरकर भोंसले घराण्यापैकी भिकाजीराजे भोंसले व शंकरराव राजे भोंसले यांना धारच्या राजघराण्याचा आश्रयाचा लाभ झाला व ते धारेस मानमान्यतेनें राहात असतात व सरकारी नोकर या नात्यानें काम करतात. धार संस्थानाचे विद्यमान अधिपति हिज्जहायनेस लेफ्टनंट महाराज आनंदराव पवार साहेब बहादूर यांचे जनक पिते कै. सेतूराम महाराज पवार मळठणकर व जनक माता पूर्व वरची सीताराजे संस्थानाधिपति नं. १० चे राजे उदाजीराव पवार धार यांच्या पत्नी महाराणी लक्ष्मीबाईसाहेब पवार केसर इ हिंदू यांनीं सन १९२६ सालांत विद्यमान अधिपतींना दत्तक घेतले. विद्यमान महाराजांची जनकमाता सीताराजे व दत्तक माता कै. लक्ष्मीबाई या सख्ख्या बहिणी असून त्या सावंतवाडीकर राजांच्या मुली आहेत. धार संस्थानाचे विद्यमान अधिपति लेफ्टनंट आनंदराव महाराज यांना सन १९४० सालीं संस्थानाचे पूर्ण अधिकार प्राप्त होऊन ते संस्थानचा राज्यकारभार चालवीत आहेत.

मराठ्यांच्या इतिहासाची साधने

| खंड २६ वा

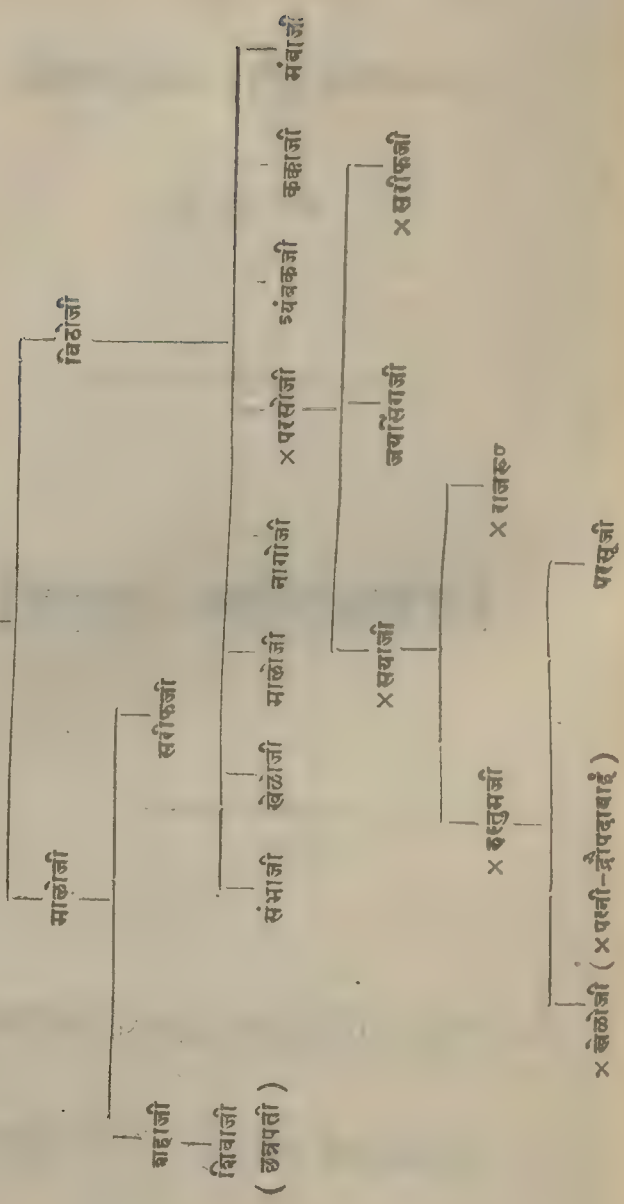
शिवकालीन घराणीं

श्री शिवछत्रपति यांच्या चुलत घराण्या पैकीं

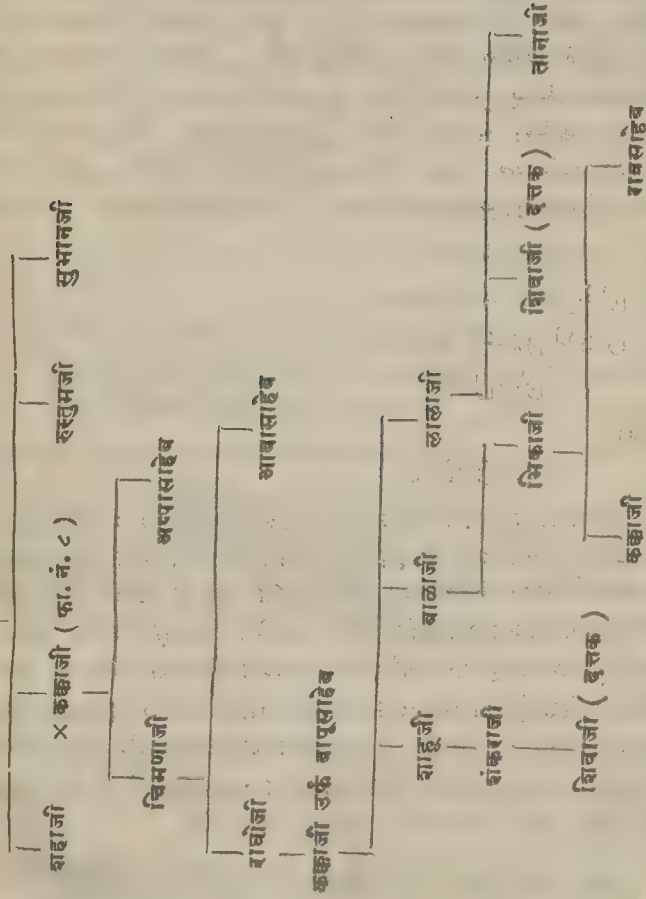
भांबोरकर भोंसले यांचें दप्तर

बाबाजी राजे भोंसले

खेळोजी

ॐ ज्या नांवांमागे X अशी फुली केली आहे त्यांचा पद्मस्यवहार या ग्रंथात छापला आहे.

व सरकारी राज्याचें हित साधावें व सरकारी हुकमांची अंमलबजावणी करावी, ते भमान्य करूं नयेत.

मोहर साहेबे आलम (जगाचे स्वामी)

दारा शिकोह

{ बरिसाळा मुरीदे खास व फरजंदे भिल्लास
दारा शिकोह }

सही अफजलखान

भाकत नम्र सेवक

अफजलखान

लेखांक २]

[तारीख २९ माहे डिसेंबर सन १६५२

नं. १९

اللہ اکبر

بندۂ شاہ جہان
سعد اللہ خان

چون حسب الحکم جہانہ طاع لازم الانقیاد و نصب الارتباع مبلغ
یازدہ لک و شصت ہزار دام از پرگنہ ماہوری من مضافات صوبہ برار از خالص
شریف من ابتدائی فصلتخریف بوی پتیل مطابق تفصیل مسطور
فی الفسمن دروجہم جاگیر سیاجی ولد پرسوجی بموجب یادداشت واقع
تاریخ ۱۰ شہر شوال سنہ ۲۶ کہ بتاریخ ۲۸ شہر مذکور بغرض مکرر
رسیدہ مقرر گشتہ می آید کہ دیسمکھان و دیسپانڈیان و رعایا و مزارعان
پرگنہ مذکور مال واجبی و حقوق دیوانی را از قرار واقعی و راستی
مطابق ضابطہ و معمول مشارالہم جواب می گفتم باشند و از سخن
وصلاح و صواب دید خیالی او بیرون نروند - طریقہ جاگیردار آن کہ در
از دیار آبادانی و معموری و برکت و رعایت مساعی حمیدہ تقدیم
میرسانیدہ باشد و بعلمت ابواب مستورہ درگاہ جہان پناہ مزاحم
و متعرض نشود - تکریر فی التاریخ ۷ شہر صفر سنہ ۲۶ از جلوس
مقدس معلی

حسب المسطور عمل آرند *

भाषांतर

अछाहु अकबर (ईश्वर सर्व श्रेष्ठ आहे)

सादुल्लाखान

बंदा

शहाजहान

उयांच्या अधिकार मोठा आहे व उयांच्या हुकुमाची बजावणी होणे अवश्य आहे अशा जगमान्य (बादशाहांचा) हुकुम कीं अकरा लक्ष साठ हजार रुपये परगणे माहुरी सुभा वऱ्हाड येथील बादशाही उत्पन्नांतून तफवीलांत दिव्याप्रमाणें खरीफ हंगामाच्या आरंभापासून सयाजी वस्द परसोजी पांचे जहागीरींत दिले आहेत. याची नोंद तारीख १० माहे शव्वाल सन ११ व्या अर्जांत आहे व त्याची पुन्हा नोंद तारीख २८ माहे मजकुरीं झाली आहे. म्हणून परगणे मजकूरचे सर्व देशमुख, देशपांडे, शेतकरी व इतर सर्व लोक यांना कळविण्यांत येतें कीं सदरील सयाजी वस्द परसोजी यांना तेथील दिवाणी हक्क व इतर योग्य हक्क व हिवाटी व कायद्यान्वये देण्यांत यावेत व त्यांच्या योग्य सल्ल्याच्या व आज्ञेच्या विरुद्ध जाऊं नये. जहागीरदारांचे कर्तव्य असें कीं खेड्यांची व वस्तीची भरभराट करावी व त्यांच्या शेतीची उत्पत्ति होईल असे स्तुत्य प्रयत्न करावेत, व उया बाबी सरकारांतून अमान्य असतील त्या वजांच्यात. तारीख ७ माहे सफर सन १६ जुलूस बादशाही.

लिहिल्याप्रमाणें घडवून आणावें

लेखांक ३ रा]

[ता. २९ माहे डिसेंबर १६५२]

بسم الله اکبر

شاه جهان

بند ۴

سعد لله خان

۱۰۵۱

چون حسب الحکم جهان مطاع لازم الضیاد و نصیب الاتباع
مبلغ یازده لک و شصت هزار دینار کم پرگنه ماهری مضافات صوبه برادر
از خالص شریف من ابتدای فصل تحریف بوی پتهیل مطابق تفصیل

مسطور فی الفسین دروچہم جاگیر سیاچی ولد پرسوجی بموجب یادداشت
واقع تاریخ شهرشوال سنہ ۲۶ کم بتاریخ ۲۸ شهر مذکور بغرض
مکرر رسیدہ مقرر گشتہ می باید کم دیسمکہان دیسپانڈیان و رعایا
و مزارعان پرگنہ مذکور مال و اراضی و حقوق دیوانی شد از قرار
واقع وراثت مطابق ضابطہ و معسول مشارالیم جواب می کنند -
و از سخن و صلاح و صواب دید حال او بیرون نروند - طریقہ
جاگیرداران کم در از دیاد آبادانی و کثرت زراعت مساعی
جمیل تقدیم میسر ساندید و بعلمت ابواب مستوع درگاه جهان پناه
مزاہم و متعرض نشود تحریر آ فی التاریخ ۷ شهر صفر سنہ ۲۶
از جلوس مقدس معلی -

حسب المسطور عمل شد *

भाषांतर

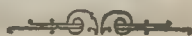
आह्लाहु अकबर
हुंश्वर श्रेष्ठ आहे

सादुल्ला बंदा

१०५१ शाहजहान

सरकारी खास हुकुम असा आहे कीं रुपये अकरा लक्ष साठ हजार
कज परगणे माहुरी सुभा घट्टाड खालसा शरीफ (खाजगी उत्पन्नाचा भाग)
याचेवर खरीफाच्या पिकाच्या आरंभापासून खाली तपशील दिल्याप्रमाणें
सयाजी वस्द परसोजीच्या जाहगिरींत ता. २६ माहे शव्वाळच्या यादीप्रमाणें
ज्याची पोंच ता. २८ माहे मजकुरी नोंदण्यांत आली आहे. या करीता
हुकूम दिला जातो कीं परगणे मजकूरचे देशमुख व देशपांडे व दोतकरी वर्ग
यांनीं दिवाणीच्या सर्व बाबीं (वारसा हक्कान्वयें) विरासती प्रमाणें व
कायद्यानवयें घरील इसमास घाव्यांत व त्यांच्या सूचनाकडे व त्यांच्या
कल्याणाकडे लक्ष घावें. जाहगीरदारांच्या रीतीप्रमाणें त्यानें लोकवस्ती
व दोतीस उत्तेजन घावें व सरकारांच्या ज्या गोष्टी विरुद्ध असतील त्या न
करण्याकडे लक्ष घावें. ता. ७ माहे सफर सन २६ जुलूस सरकारी.

लिहिल्याप्रमाणें अंमल सहाका.

लेकांक ४ था]

[सुमारे इ. स. १६५३/५४]

موافق دستور العمل باو وا گذارند و او متصرف بود - افزودنی
زراعت و عمارت پناہی حمیدہ بظہور رسانیدہ باش - سبیل شیعہ

मंडकूर ये शिजात व शिजात दस्तगा प्रसुगी मम फुडुनान मंडकूर
 व मुसलम कश्त, मी बायद कं मशारालीम दा दिसमुकी मसतल नमुद
 मसतुर दानसु, लुअम दिसमुकी हसबी अ मवाफु कडुशुतु मसुव
 मशारालीम दा कडुअरुद दर खीअली सलह सुवा बुदुद शिजात दस्तगा मंडकूर
 मीरुन नरुनद तरुतु दिसमुकी अंकु र्दुआ दा अरु हसन सुलुक खुद
 दासु न्गाह अशुतु सुसी दर अरुदुआ दा व ममुरी दुकर उरुअत व सुमरुत
 न्मायुद - दरुन बाब ताकुद दानुद -

हसुब असुतुर बेसुल अरुदु नानुआ हल सुम बाशुद -

भाषांतर

अल्लाहु अकबर = हुंशुवर सुवशुशुष्ट आहु

नकल असुलप्रमाणें

मोहर अबू येझादी खादुम शारा

शाह बेगखान यांच्या मोहरेनिशी

नकल

बादशाही सनद तारीख १९ माहे रबुअल सानी सन २७ जुलूस
 अथवा सन १०६४ हिजरी हुंने परगणे जलगांव सरकार नरनाळा सुभा वन्हाद
 येथील वुधमान व पुढें येणारे सरकारी अधिकारी, देवापांडे, सुव जनता व
 रहिवाशी यांना कलविण्यांत येतें कीं बादशाही हुकुमान्वये आणि सरकार
 वजीर यांच्या सनदे अन्वये वरील परगण्याचें देवामुखी वतन [शुजाअत व
 शाहादत दस्तगाह] परसोजी भोंसले यांच्या नांवें त्यांना व त्यांच्या मुलांना
 देण्यांत आलें आहे. म्हणून ज्यांना सनद दिली गेली आहे त्यांनीं आपलें वतन
 कायम समजावें व देवामुखी वतनाचें उत्पन्न मागील सालांच्या हिशोबाप्रमाणें
 आपल्या स्वतःच्या खर्चासाठीं घ्यावें. तसेंच हुतरांनीं त्यांच्या योग्य आज्ञेच्या
 बाहेर जाऊं नये.

देवामुखी वतनासंबंधी अट अशी कीं प्रजेस आपल्या योग्य वागणुकी-
 मुळें खुश ठेवावें. तसेंच शेती आणि वस्ती यांची भरभराट होण्याचे प्रयत्न
 करावेत. या बाबतींत कडक ताकीद समजावी.

लिहिल्याप्रमाणें अंमल व्हावा.

वरील गांव ओस झाला आहे. यावेळीं शुजाभत दस्तगाह (वीर वर) परसोजी जहागीरदार व देशमुख परगणे मजकूर यांनीं मला (अर्जदार दावल यास) बोलाविलें आणि मौजे मजकूरच्या मुकद्दमीवर नेमणूक केली. त्या नंतर मी मुकद्दमीवर असता त्यांनीं फार थोडक्या खर्चांत वरील गांव वसविला. शेतीच्या साठ जमिनी होत्या आणि आतां एकशें जमिनी जिवंत (वहितीस) आहेत. सरकारची इतराजी झालेला गंगा आणि त्याचे नातेवाईक एकमत होऊन आज एकोणाविस वर्षांनंतर मुकद्दमच्या वतनाचा हक्क सांगतात. या बाबतींत महंमद बेग अमीन परगणे मजकूर यांच्याकडे सरकारी अधिकाऱ्यांनीं विचारणा केली होती. त्यांनीं जवाब लिहून पाठविला कीं वरील नुकसानीची हकीकत भगदीं बरोबर आहे. आणि दावल यांच्याकडे रक्कम वसूल येणें लिहिली. त्यानें करार केला कीं वरील मौज्याची एकशें पांच विधे जमीन माझ्या जिमें आहे व ती नापीक आहे यांतून दोन वर्षांत फेड करून घ्यावी. यामुळें सरकारी हुकमाच्या आधारे मौजे मजकूरची मुकद्दमी दोस्र दावल यांच्याकडे नेमली गेली म्हणून या इसमास स्वतंत्र मुकद्दम समजावें.

लेखांक ७ वा]

[ता. ६ नोव्हेंबर सन १८५९

الهم اكبر

رفعت و دعوانه پناه شجاعت و بسالت دستگاه سیاجی درین
 دا هوارد نموده بعافت باشد + بعد هذا مسطور بعاند کم بندگان نواب
 مستطاب معلی لقاب دارالعدایت عالیشان دکن السلطنت العظمی
 عقیدتخلافت رهگذاری بدولت واقبال بتاریخ ۲۵ جمادی الاول اصل
 سلم کوچ فرموده و بمواجه مسائل داخل شدند ترجیحاً کم برامگاه
 فیروز متوجه شوند - درباب رسدغله فرمودند که بتکمیل فوجداران
 و آمینان قدعی کمال نگاشته که رسدغله را برعیت کام پے در پے
 برامگاه سزاوار برسانند لهذا نگارش میروود که آن رفعت پناه
 پرمقید که بنواهداداران و تجارها غله را تاکید نموده روانه سازند و
 قدعی نمایند که چون رسیدن رسیدار کوتهال لشکر حاصل نموده
 پیش شما بیارند آن زمان بارخواهند کرد درین باب زیاد نوشنه
 بشود که رسد خواهند فرستاد تا مجری تمامی بحضور نواب
 ممالک مدار گردد - تکریر فی التاریخ فرة جمادی الاول سنه ۱۰۶۹

مانی الحال چون راه احمدنکر قرار یافت باید که براه احمدنکر

دله بفرستید *

۱۰۶۹

بلطف شاه عالم کبیر
سید احمد آقاخان

داخل شد بمقصود یرنوا بتاریخ غرة شهر
جمادی الاول سنه ۱۰۶۹

भाषांतर

अल्लाहू अकबर

रफअत व दावानी पनाह, शुजाअत व बसालत दस्तगाह सयाजी यांचें कुशल असो.

आपणास कळावें कीं, बंदगान नवाब मुस्तताब, मौला अलकाब, दारुल-इनायात, आलीशान रुकुल-सलतनतुल-अजमा, अकीदतुल-खिलाफत हे तारीख २५ जमादीलावल या तारखेस स्वारीवर निघाले असून लगतच्या प्रांतांत दाखल झाले आहेत. शक्य आहे कीं ते आपल्या प्रांतांत देखील येतील. त्यांनीं धान्य व वैरण याबद्दल फर्माविलें आहे कीं सर्व फौजदार व अमीनांना कडकपणें कळवावें कीं धान्याची रसद एका मुकामाहून दुसऱ्या मुकामापर्यंत पोचवावी. म्हणून लिहिण्यांत येतें कीं आपण आपल्या आसपासच्या सर्व व्यापारी लोकांना कडक ताकीद द्यावी कीं त्यांनीं धान्य पावतें करावें. व त्यांना बजावून द्यावें कीं जेव्हां ते लष्करांतील कोतवाला-पासून पावती घेतील व आपणास आणून देतील तेव्हांच ती आपण मान्य करावी. या बाबतींत आणखी आपणास लिहिण्यांत येतें कीं धान्याची रसद पाठवून द्यावी. म्हणजे त्याचा मुजरा सरकारांतून मिळेल. ता० १ जमादीलावल सन १०६९

तूर्त असें ठरलें आहे कीं स्वारीचा मार्ग अहमदनगर वरून आहे म्हणून धान्य अहमदनगरच्या मार्गानें पाठवावें.

सरकारकडे दाखल झालें
ता. १ जमादीलावल सन १०६९

१०६९

सय्यद अहमद

आकाशान

बलुतफ

शाह आकमगीर

लेखांक ८ वा]

[ता. २६ माहे नोव्हेंबर सन १६५९]

اللہ اکبر

بادشاہ नमारे
बेदार
औरंगजेब
सिद्द अहमद ग़लाम

रफعت و معانی पनाह शجاعت دعوائے دستگاه سیاجی محفوظ
باشند - خطی کہ درینوار فرستاده بودید رسید + مضمون آن
ضمیر نشین گردید آنکه درباب سر برداشتن مفسدان گردنواحی پرگم
پارنیز و تعیین نمودن سوار و پیادهای جابجائی نوشته بودید قرین
اطلاع گردید - رفعت پناه همای دانند که در خبرداری بهرامور آنجا
ساعی و سرگرم خواهیید باید تاباعت مجرای شما خواهد شد -
و آنکه درباب تعدی عاملان معزول امارت و اقبال پناه است و اجلال
دستگاه مرزا سلطان که درغیر هنگام رعایا را در قید نمودن زرتخصیص
کرده گرفتند و تمام رعایا قریب سیصد بیست نفر غیر حاضر شده
ند و بعضی هارا که در قید گزرا نییده بودند انرا اخلاص کفاننده و قریب
فاटक

یکصد چهل نفر آورده (در کشت و کار) و در آوردن آن هاسعی تمام
منیامید - نیز معلوم گردید رفعت پناهها باید که این مقدمه را خوب
بر خود لازم دانست در آوردن رعایا دالاسا نمودن آنها دریغ نخواهیید
داشت - و عزت اثار گنگارام کردی برای امین خود بود باید که هرکاری
که مشارالیه بشمار جوع آرد باتفاق اوفیصل دهند و متعاقب امین نیز
تعیین نموده خواهد شد - درین باب زیاده چه نوشته شود تکریر
فی تاریخ بست و یکم شهر ربیع الاول سنه ۱۰۶۹ *

भापांतर

इंशर सर्व श्रेष्ठ आहे

सय्यद अहमद
गुलाम औरंगजेब
बहादुर बादशाह
गाझी

रफअत व मुआनी पनाह शुजाअत व दाघानी दस्तगाह सयाजी यांचें
कुशल असो. आपण पाठविलेलें पत्र पावलें. पत्रांतिल सर्व मजकूर ध्यानांत

आला. पारनेर परगण्याच्या भोंवतीं बंडखोरांचें पारिपत्य करण्याकरितां व तेथें पायदळ आणि स्वार ठिकठिकाणीं उभे करण्याकरितां आपण लिहिलें होतें तें सर्व समजलें. आपणास कळावें कीं आपण या बाबतींत जितकी खबरदारी व दक्षता घ्याल तीबद्दल आपणास मोबदला देण्यांत येईल. इमारत व इकबाल पनाह यांच्या नोकरांतून कमी केलेल्या सरकारी अधिकार्यांच्या व जलादत दस्तगाह मिर्झा सुलतान यांच्या नोकरांच्या जवरीनें विन हंगामाच्या वेळीं प्रजेस कैद केल्यामुळें व त्यांच्या जवळून सारा वसूल केल्यामुळें जवळ जवळ तीनशें बीस लोक गांव सोडून गेले व कांहीं कैद झाले हें सर्व वृत्त समजलें. आपण या सर्व लोकांना मुक्त करावें. तसेंच जवळ जवळ एकशें चाळीस लोक जे आले आहेत त्यांना शेतीच्या कामीं लावण्याचा प्रयत्न करावा. आपणास कळावें कीं या बाबतींत आपण स्वतः अती दक्ष राहावें व त्या लोकांना राजी राखण्यांत किंचित् कसूर करूं नये.

इज्जत आसार (सन्माननीय) गंगाराम यांना आपण आपलें अमीन नेमलें आहे. त्यांनीं जें कांहीं काम त्यांना देण्यांत येईल तें त्यांनीं आपल्या सवल्यानें करीत जावें. शिवाय अमीनाचे मददगारही नेमावेत. या बाबतींत जास्त काय लिहावें. ता. २१ माहे रव्हीलावल सन १०६९

लेखांक ९ वा]

[ता. २ माहे मार्च सन १६६०]

اللہ اکبر

شاه عالمگیر

بلندہ ۱۰۶۹

سید محمد اقاخان

چون حسب التجویر نواب مستطاب معلى القاب عالمات
 ركن السلطنة العظمى عرضید بتخلافات الكرى خدمت فرجدارى و
 آمینى پركم كز ولایت سرکار احمد نگر صوبہ دکن بعہدہ واهتمام
 رفعت پناه سیداجى ولد پرسرجى بهونسل مع پسران مقرر و مفوض
 گشت باید کم دیشموکھان و دیشپانڈیان و مقدمات و جمہور سکھ و
 عسوم متوطن پركم مذکور مشارالیم را فرجدار و آمین انجا مستقل
 دانستم از صلاح خیالی مشارالیم کم ہر آئینہ متضمن نگاہی سرکار و
 رفاهیت رعایا بودہ باشد بیرون نروند و سعید تمام و آمادگی
 بلندبست و ضبط و ربط از قرار واقعی بوجہ چنان کند کم تعدی

دا از مفسدان محصول آنوقت مجال تمرد و فساد نمائند و درنگو
 زراعت و توفیر عمارت نوعی مساعی موجود بکاربرد کم درایین گاه
 فرحت پرگنه روپادانی آرد و تجمیع کمال برسد درین باب تاکید
 دانستم حسب المسطور بعمل آرند *

تحریر فی التاریخ ۲۹ شهر جمادی الثانی سنہ ۱۰۶۹

भाषांतर

अलाहू-अकबर (ईश्वर सर्व श्रेष्ठ आहे)

सय्यद महमद

आकाखान

बंदा १०६९

शाह आलमगीर

परगणे कडेवलीत सरकार अहमदनगर सुभे दक्षिण येथील फौजदारी व अमिनीची मनसब नवाब मुस्तताब मौला अलकाब रुकनुलसलतनत यांचे हुक्मावरून रफअत पनाह सयाजी वल्द परसोजी भोंसळे यांचेकडे व त्यांच्या मुलाकडे नेमली गेली आहे. म्हणून परगणे मजकूरचे देशमुख, देशपांडे, मुकद्दम व सर्वसाधारण लोक यांनी सयाजी राजे यांना तेथील फौजदार व अमीन कायम समजावें. ते सरकार व प्रजा या दोहोंच्या हिताकरिता जो कांहीं सल्ला देतील अथवा ते जें कांहीं करतील त्याच्या विरुद्ध जाऊं नये. तसेंच त्यांनी बंदोबस्ताचे कामांत इतका प्रयत्न करावा कीं शत्रूंचा जुलूम न व्हावा व बंडखोरांना गैरवाजवी वसूल घेण्याची हिंमत न व्हावी. तसेंच आपल्या हद्दीतील शेतीची उन्नति करण्यांत सर्वतोपरी प्रयत्न करावेत. व यामुळे परगण्याची वस्ती व भरभराट उर्जितावस्थेंत जावी. या बाबतींत कडक ताकीद समजावी. व लिहिल्याप्रमाणें करावें. तारीख २९ माहे जमादिलसानी सन १०६९.

लेखांक १० वा]

[ता. २२ जानेवारी सन १९६३]

نقل

پروانچہ نواب مستطاب معلى القاب سیادت و ثقایب پناه
 وزارت و معالى دستگاه مدارالمهامی بتاریخ بیست و دوم شهر
 جمادی الاول سنہ ۵ انکم گماشتہ ہلی جاگیرداران و دیسکہان و
 دیشپاندیان و مزاروعان پرگنه کڑے ولایت سرکار احمدنگر بداند کہ
 درباب وصول اقساط مطالبہ امراپان عظام و منصبداران گرام از درگاه

مقدس العالی تاکید تمام است بناء برآن حسب الفرموده نواب مستطاب معالی القاب عالی رکن السلطنة العظمی رفعت پناه کمال خادم را بجهت تحصیل وجه مطابق منصب اداان مسطوره فی الفسمن مقرر نموده شد که برعیت تمامتر مبلغی مذکور را از محال جاگیر آنها بتحصیل در آورده عاید خزانة عامرة سازد و نگذارند که تاز در اقساط بوصول نرسد گماشته جاگیردار یکدام برداشت تواند کرد - باید که مومی الیم را تحصیل دار مستقل دانسته در وصول وجه مذکور بهر چه وجه مزاحم نشود - عذر و التیجای و حیل و حرکت ننمایند که نتیجت فی یک نخواهد یافت و سوای زر قسط مرقوم یکفلوسین به تحصیلدار ندهند اگر ثانی الحال ظاهر فواید شد گماشته جاگیر سبزا میبرد و دیسکهان و دیسپاندیان از وطن برطرف خواهند شد - خبر شرط است - در این باب تاکید تمام دانسته حسب المسطوره عمل آرند از تخلف و انحراف تحریر بانستم - تحریر فی التاریخ صدر نیوستگی پروانه بتاریخ بیست درم ماه جمادی الآخر سنه ۵ جلوس معالی مطابق سنه ۱۰۷۳ *

مصدرة شرح فسن قسط از جمله مطالبه سرکار خالص شریف که بر دهم جماعت ذیل طلب است در فصل خریف بارش و ربیع کوسمال سل سنه ۱۰۸۳ از محال جاگیر مشارالیم تحصیل نمود بخزانة عامرة عاید سازند *

عرض اقدس تعیین آنکه منکم کمال خان ولد جمال خان منصبدارم قبول نمودیم چون تحصیل مطالبه قسط سنه ۱۰۷۲ بموجب پروانه علیکوده بعده بنده درگاه مقرر شد که از محال جاگیر آنها باز یافت نموده بخزانة عامرة عاید سازم - اگر گماشته های جاگیرداران بهانه نمایند بخصور خبر نمایم و یکدام برداشت نکنم اگر برداشت نمایم از منصب و جاگیر برطرف باشم - بتاریخ ۱۰ شهر جمادی الثانی سنه ۵ جلوس والا *

نسا ختنی ذمه پرسوجی

خان تبره

۳۱۲۱۳ پرگنه کرے ولایت

۳۳۹۳۳ از پرگنه کرے ولایت

قسط باقی دست کرد خان

۲۷۷۳۳ ۲۰۰۰۰

نتمهوجی ولد ناروجی عدد پرگنه

کرے ولایت ۲۰۰۰۰

دایاجی ولد دتاجی گهرو پڑے

۵۰۰۰

عدد پرگنہ کڑے ولایت ۵+++

دگر

از جہلم معاون داران

راکھوجی ولد ننتھوجی

۱۱۳۷ (دوبیم کڑے ولایت

درنیدار

از جہلم معاون داران

۹۱۹۴۱ قیسط

عدد مقرر شد

भाषांतर

नवाब मुस्तताब मौला अलकाब सयादतपनाह वजारत व मुबाली दस्तगाह मदारुल महाम (पंतप्रधान) यांचा हुकूम तारीख २२ माहे जमादिलावल सन ५ असा कीः—

परगणे कडेवलित सरकार अहमदनगर येथील सर्व जाहागीरदारांचे गुमास्ते व देशमुख व देशपांडे व शेतकरी लोक यांना कळावे की मान्यवर अमीर व महान मनसबदारांच्या हक्कांच्या वसुलीसंबंधी सरकार पादशाह सलामत यांची कडक ताकीद अशी आहे की व म्हणून नवाब मुस्तताब मौला अलकाब रुकनुल सलतनत रफअत पनाह यांचा हुकूम असा आहे की त्यांनी व त्यांच्या सर्व नोकरांनी खाली दिलेल्या तपशिलाप्रमाणे मनसबदारांचे हक्क वसूल करावेत. ही रक्कम ज्यांनी त्यांनी आपआपल्या परगण्यांतून प्रजेकडून सर्वच्या सर्व वसूल करून सरकारी खजान्यांत भरणा करावी. व जोंपर्यंत ही रक्कम वसूल होणार नाही तोंपर्यंत तेथील गुमास्ते लोकांनी कोणाही इसमास सोडून देऊ नये. म्हणून या गुमास्यांना तेथील कायम तहसीलदार (कर वसूल करणारा अधिकारी) समजून त्याच्या वसुलीत कोणत्याही प्रकारचा अडथळा करू नये. तसेंच कोणत्याही प्रकारची विनंति अथवा हिल्ला हवाला देऊ नये. हा हुकूम न मानल्यास त्याचा परिणाम चांगला होणार नाही. तसेंच तहसीलदारांना ठराविक रकमेच्या वर एक पैसाही जास्त देऊ नये. जर याच्या विरुद्ध दिसून आले तर त्या जाहागीरदारांच्या गुमास्यांना शिक्षा करण्यांत येईल. आणि तेथील देशमुख व देशपांडे यांना त्यांच्या वतनावरून कमी करण्यांत येईल. मात्र याची बातमी मिळाली पाहिजे. या बाबतीत कडक ताकीद समजून हुकुमाप्रमाणे अमल व्हावा व याच्या उलट जाऊ

नये. ता० सदर. हुकुमाची तारीख २२ माहे जमादिलाखिर सन ५ जुलूस
किंवा १०७२.

बादशाही प्रांतांतील वसुलाचा शेरा खालील प्रमाणें:—

हा वसूल खरीफ व रब्बीच्या हंगामावर सन १०७२ सालापासून
आकारणी करून सरकारी खजान्यांत दाखल करावा:—

मी सरकारशीं असा करार करतो कीं सन १०७२ सालाच्या वसुलावर
पादशाही हुकुमाप्रमाणें (जो मला स्वतंत्र पोंचला आहे) आकारलेला कर
जहागीरदारांच्या प्रांतांतून वसूल करून सरकारी खजान्यांत भरणा करून
देईन. जर जहागीरदाराचे गुमास्ते कांहीं निमित्त दाखवितील तर त्याची
खबर सरकारकडे देईन. आणि एक पैसाही वर वसूल करणार नाहीं. जर
जास्त वसूल करीन तर मला आपल्या जागीर व मनसबीवरून रद्द करण्यांत
याचें. कमालखान वल्द जमालखान मनसबदार तारीख १० माहे
जमादिलावलसानी सन ५ जुलूसवाला.

४९४६

1=

खान तबाजा	परसोजी यांचे जिम्मे
परगणे कडेवलित ३३ हजार ६३३	४१ हजार २१४
किस्त बाकी	कडेवलित
२७ हजार ६३३	६ हजार ४२०
नथोजी वल्द नारोजी परगणे कडेवलित	
२० हजार	
रायाजी वल्द दत्ताजी घोरपडे	
५ हजार पांचशे	
ईतर	
पांच हजार	
राखोजी वल्द नथोजी	
११३७ कडेवलित	
५०० सर्व भागीदाराकडून	
८६७ सर्व भागीदाराकडून	

11=

६१ हजार ६४१ किस्त

—————

लेखांक ११ वा]

[ता. २९ ऑक्टोबर सन १६६३]

मोफती اصل अस्त

खادم शरू मसूम
महंर क़ाबुलदीन क़ासी

नवाब वज़ीरखान

नقل پروانہ بمہر نواب مستطاب معلی القاب - از قرار بتاریخ
ہفتم شہر ربیع الثانی سنہ ۹ جلوس والا مطابق سنہ ۱۰۷۳ ہجری
انکم متصدیان محکمت حال و استقبال و دیشپانڈیان و مقدمان و
مزارعان و سوتھ و مصاجدان و رعایا پرگنہ جلاکانون سرکار نرنالہ صوبہ
برار بدانند کہ چون سابق از قدیم الایام خدمت دیشمسکھی و مقدمی
چند دیہات پرگنہ مسطور بہ پرسوجی بہرہنہ تعلق است و
در عہد عسکری الملک امیرالامرای چون پرسوجی مذکور بہطور پرہور
رفتہ بود عبدالخالق ولد کلکباکھ نامی بہ خدمت مذکور داخل
نمودہ درنیوار ظہور دیہست کہ او خدمت دیشمسکھی پرگنہ مذکورہ
را چنانچہ باید بجا نیارودہ و رعایا ازو ناراضمند است لہذا خدمت
مسطورہ را بدستور سابق شجاعت دستگاہ سیاجی بہرہنہ مقرر و
مفوض گشتہ باید کہ مشارالہ را دیشمسکھی دہند و چند دیہات
مستقبل انجا داشتہ انچہ وظیفہ خدمت مذکور بودہ باشد باو وا
گذارند - طریقہ مومی الیہ انکہ خدمت مذکورہ را از روی راستی و
دولتخواہی و آبادکاری بجا آوردہ دقیقہ آن و مالی غیر مزروعی نگذارد
و چنان سعی بکار برد کہ آبادانی و معموری پرگنہ بیشتر از بیشتر
گردیدہ ہر سال درجمع بیفزاید - درین باب قدعی کمال لازم دانستہ
بسوجبی کہ در ہر باب قلمی شدہ عمل مانود - تخریر فی التاریخ صدر
شرط دولتخواہی و آبادانکاری اگر درین سال اثر ظاہر شد
بردوام خواہد بود -

भाषांतर

नकल असल प्रमाणें

मोहर काजी कुतबुद्दीन शरा महंमदीचे सेवक

नवाब वज़ीरखान

नवाब मुस्तताब मौला अलकाब यांच्या मोहर परवानगीनिर्वा असलेल्या
सनदेची नकल. ता. ७ माहे रविवारसानी सन ६ जुलूस अथवा १०७४

हिजरी असे कीं परगणे जळगांव सरकार नरनाळा सुभा वऱ्हाड येथील विद्यमान व होणारे सर्व सरकारी अंमलदार, देशपांडे, शेतकरी, घतनदार, शेत सावकार व सर्व जनता यांना कळावें कीं ज्या अर्थी पूर्वीपासून वरील परगण्यांतील कांहीं खेड्यांची देशमुखी व मुकद्दमी परसोजी भोंसले यांचेकडे चालत आली आहे आणि जेव्हां उमदतुलमुल्क अमीरुल उमराव यांच्या कारकीर्दीत परसोजी पादशाह सरकारकडे गेले होते तेव्हां अबदुलखालिक बल्द गंकाबाख या इसमाचा शिरकाव झाला. या बाबतीत असें कळून आले कीं तो परगणे मजकूर देशमुखीची पाहिजे त्या प्रमाणें चालवूं शकत नाहीं. आणि सर्व लोकही त्याच्यावर नाखुष आहेत. म्हणून वरील चाकरी पूर्ववत् शुजाअत दस्तगाह सयाजी भोंसले यांच्याकडे सोपविण्यांत येत आहे. यांच्या नांवें देशमुखी देण्यांत यावी. तसेंच यापुढें कांहीं गांवें देऊन त्यांच्या बदल वरील नौकरीचें जें कांहीं वेतन होत असेल तें त्यांना द्यावें. याला अट अशी कीं वरील चाकरी त्यांनीं प्रामाणिकपणें करावी. सरकारी हित साधावें व वस्तीची वाढ करावी. यांत थोडा देखील कसूर करूं नये. तसेंच परगणे मजकूरची लोकसंख्या व तिचें हित वाढविण्याचा प्रयत्न करून दर वर्षी सरकारी उत्पन्न जास्तीत जास्त वाढत गेलें पाहिजे. या बाबतीत कडक ताकीद समजून प्रत्येक बाब लिहिणी गेली आहे त्याप्रमाणें वागणें. वरील तारखेस लिहिलें गेलें.

जर सरकार व प्रजा यांच्या कल्याणाची वृद्धि होईल तर ही सनद कायमची समजावी.

ताढ

लेखांक १२ वा]

[ता. ११ एप्रिल सन १९६४]

या पत्राचे मथळ्यावर मोडीत खालील शब्द आहेत.

परवाना पौ॥ छ १६ सौवाल सन १०७३ मा सुभाती वकील
अकबल पन्हा सई खान + + + + जमाबंदीचें काम + + + +

ہوالغنی

رفعیت و شجاعت پناه امانت درگاه سنبهاچی محفوظ باشند
چون درنیوار وکیل امارت پناه براقخان جاگیردار پرگنه
کره ولایت ظاهر نمود که بعضی رعایائی پرگنه مذکور بسبب آوارگی
رعایائی موضع پرن ورمی اعمال پرگنه مسطور متفرق شد از ماهران
در تشخیص جمع بندی و تکمیل بالواجب موخذ کرده لهذا
نوشته میشود که رعایائی مذکور را تسلی و دالاسانموده برجائے

قدیم بطلیبید و جمعیتدی بر قول بخوبی که نقصان بجایگردد
نرسد و تعدی برعایا نشود مشخص نموده تاکید نمایند که مال
واجبی را بوصول رسانند در این باب قدغن تمام لازم داند - بیست
و سیوم شهر رمضان المبارک سنہ ۷ از جلوس -

[اعمال - دیہات Villages]

भाषांतर

हुवल गनी

ईश्वर समर्थ आहे

(रफअत व शुजाअत पनाह अमानत) दरगाह खिताब संभाजी यांचें कुशल असो.

या प्रकरणीं हमारत पनाह (म्हणजे आपण) चे वकील जुरातखान
जहागिरदार परगणे कडेवलित यांनीं कळविलें कीं वरील परगण्याची बरीच
प्रजा निर्वासित झाल्यामुळें मौजे पवनवर व इतर खेडीं परगणे मजकूर
सैरावैरा झालीं आहेत. जमाबंदी व योग्य वसूल आकारणाऱ्यांच्या तर्फें वसूल
घेतला जावा म्हणून कळविण्यांत येतें कीं वरील रयत लोकांना आश्रय
देऊन व उभारी देऊन आपल्या जुन्या जागीं बोलवावें, व कौलनाम्याच्या
आधारे जमाबंदीची तजवीज अशा प्रकारें व्हावी कीं जहागिरदारांचेही
नुकसान न व्हावें व प्रजेवरही जुलूम न व्हावा. शिवाय ताकीद देण्यांत
यावी कीं योग्य तो माल वसूल करून घ्यावा. या बाबतींत ताकीद कडक
समजावी. ता० २३ माहे रमजान सन ७ जुलूस.

लेखांक १३ वा]

[ता. १७ मे १९६४]

ہوالعزیز

رفعت پڑاہ شجاعت دستگاہ سیاحی محفوظ باشد خطی کہ
دریڈولا متخبر برتعیین شدن فوجدارو مقرر نمودن ہرکارہ برای اخبار
نویس ارسال داشتہ بودید بمطالعہ درآمد حقیقت را بعہدہ را جہای
عالی تبار نوشتہ شدہ بود جواب رسید کہ اسارت و اقبال پناہان
را سیکم و قطب الدین خان و سر بلندخان را تہانہ ہا مقرر نمود شد کہ
خبردار باشند و ہرکدام محکمہ دادہ اند کہ اگر غنیم لٹیم آزادیہ رعایا
برساند باضرر قوت و فروگذارشت شود از عہدہ جواب برائیند
یقین کہ مقہور اند مجال فساد نخواہد بود۔ دلاسی رعایای و عام
برایا نمود در استمال شان زندہ مشغول سازند۔ و درین وقت کہ ہنگام
استمال شان آمدہ است خود را قرار و آرام نہ دادہ جابجا بگمشاہی

जांकीवदारां व दीसमक्यान व दीसपान्दियान व म्पदमान व र्माया
नाकिद न्मायिद क्म द्मर अस्माल म्पिच व ज्म, कुताही न्मदन्म - अन्शाय अल्म
त्तली अल्मुरीब न्मिर्मान सन्म म्म अम् - म्मिन् क्म अस्माल वात्तली म्मन्म
खुद द्म अम् म्मर अल्म श्मा म्मक्मूर प्मरुद ख्वाहीद क्म - व म्मोमार
ज्मम्बदी व ज्म अल्मियाती प्मरुगन्म म्मत्तली, अम्मिन् खुद द्म ब्मूदी
अस्माल द्मरन्म - व ख्मम्त वात्तली न्मिस् प्मरुगन्म सरुकर अम्मन्मर म्मिदात्
पन्मा म्मर अ्मोल्मस म्मर न्मूद म्मशार अल्म न्मश्म, श्म अ्मत्तली द्म
खुद न्मश्म द्मरिन् बाब ज्मिद म्म, न्मिश्म - त्मरिच ५ श्मर न्मिक्द म्म ७
अजल्म म्मरक

عالمگیر
مرید بادشاہ
شہنشاہ مرید

अस्माल

म्पक्मूर = infedat, enemy

म्मोमार = files

आपान्मर

हुवल अजीज

रफभत्त पनाह (ज्याचा आश्रय फार मोठा आहे) व शुजाभत्त
दुस्तगाह (शौर्य ज्याचा सहायक आहे) असे रायाजी यांचे कुशल असो.
आपण पाठविलेले पत्र, ज्यांत फौजदारी नेमणूक केल्याची व वृत्त-लिहिणारा
हरकारा नेमल्याची बातमी होती, पावले व पाहिले. ही सर्व बातमी राजाधि-
राजे यांच्या सेवेत पाठविली होती व त्याचे उत्तर आल्यावर आपणास कळावे
की कुतबुद्दीनखान व सरबुलंदखान यांना त्यांची स्थळे नेमून दिली आहेत व
त्यांनी तयारीत असावे व कोणाचे मुचलके घेतले आहेत याची खबर ठेवावी.
जर बारूने प्रजेस आजार दिला अथवा जवरी किंवा धर-सोड (तंदा-भांडण)
केली तर त्यांच्या कडून असे कबूल करवून घ्यावे की ते शत्रु-पक्षाचे लोक
आहेत व यापुढे ते बंडाळी करू शकणार नाहीत. त्यांच्या बद्दल नेहमी
जागृत रहावे व प्रजेस व सर्व लोकांना धीर द्यावा. ज्या वेळेस त्यांची
खरोखरच स्वारी होत असेल तेव्हा स्वतःस थोडी ही पण कसुरी करू नये.
आणि ठिकठिकाणच्या जहागीरदारांच्या गुमास्यांना, देशमुखाना, देशपांड्यांना
व सर्व प्रजाजनाना साकीद द्यावी की खबरदार राहण्यांत थोडीही कसूर करू
नये. हुंशर करीक तर आम्ही ही पण त्या बाजूस येत आहोत. आपली

खबरदारी खरोखरच जेव्हां आमच्या दृष्टीस येईल तेव्हां तुमची चिकाटी आम्हीं हुजूर पुरनूर (बादशाह सलामत) पर्यंत पोचवूं.

जमाबंदीच्या वज्या, वसूल-बाकी, तख्ते व त्या संबंधी जरूर ते कागद तुमच्या अमिना मार्फत लवकर पाठवून देणें. वृत्त-लेखकाचे समाचार सरकार अहमदनगरचे दफतरां सियारत पनाह मीर अबुल कासिम याचे कडे पाठवावे म्हणजे ते हकीकती लिहून घेतील. या पेक्षा जास्त काय लिहावें. तारीख ५ माहे जीकाद सन ७

महंमद बाफी
मुरीद
बादशाहा आलमगीर

लेखांक १४ वा]

[ता. २२ माहे एप्रील सन १९६५]

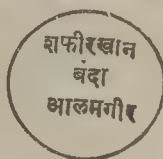
ہولعزیز

رفعت پناه شجاعت دستکاه سیاجی محفوظ باشند - در نیولا
وعایا پرگنہ اشتی آمده مستغاثے شدند کہ شجاعت شعار مشرف
بہیک مزارعہ را کشتہ لاش اودا بدرفت او بخیر کسان دونسی گزارند کہ
بہ تکفین و تحبیر نمایند و ورثہ مقتول را در قید نگاہداشتہ آن
را خلاص نمی سازند و بر اعایا تعدی می کشد لہذا نوشتہ بشود
کہ اگر نموده واقعی باشد لاش مقتول را حوالہ کسان و نمایند و
ورثہ مقتول را از قید خلاص نمی سازند و نگذ آرند کہ احدی بر اعایا
پنجاب نماید - دلاسی رعایا نموده مشغول کشت و کار نمایند +
زیادہ نوشتہ بتاریخ ۱۶ شہر شوال سنہ ۸

بلدہ عالمگیر
از لطف
شفیع خان

भाषांतर

रफअत पनाह शुजाअत दस्तगाह सयाजी यांचें कुशल असो. अशी परगणे येथील लोकांनीं येऊन अशी तक्रार केली कीं आपण मुझरफवेग या नांवाच्या शेतकऱ्यास ठार केलें आहे आणि त्याचें प्रेत त्याच्या नातेवाईकांस आणि भासेष्टांना दिलें नाहीं उलट तें झाडास बांधून टाकलें आहे. याचें आश्चर्य वाटतें व पटतही नाहीं. तसेंच आपण मरयताच्या वारसांना कैद केलें असून त्यांना मोकलें केलें नाहीं व अशा प्रकारें आपण प्रजेवर जुलूम करतां म्हणून आपणास लिहिलें जातें कीं जर ही हकीकत खरी असेल तर मरयताच्या प्रेतास त्याच्या वारसांचे स्वाधीन करावें, तसेंच त्या वारसांना कैदेतून मुक्त करावें, आणि अशा प्रकारें प्रजेवर जुलूमही करूं नये. आपण लोकांना धीर देत जावा व त्यांना शोतीच्या कामीं लावावें. जास्त काय लिहावें. ता० १६ माहे शव्वाल सन ८

लेखांक १५ वा]

[ता. २८ माहे आगस्ट सन १६६५]

نقل پروانہ بمسیر وزارت پناہ مدارالمہام شفیع خان از قرار
بتاریخ ۲۷ شہر صفر سنہ ۸ از جلوس آنکے گمشدہ جاگیرداران و
دیشپانڈیان و مقدمان پرگنہ جنگانوں بدانند کہ چون خدمت
دیسمنکھے پرگنہ مذکور و عقد می چندرہ آنجا شجاعت دستکاه ہم
سیاجی ولد پرسوجی متعلق است و گماشتہ مشارالیم کہ سابق در
آنجا بود اورا ازین جهت کہ کار از او تیر براہ نمی شد برطرف نموده
دیگری را سربراہی کار دیسمنوکھی دیہات مقدمی متعلق سیاجی مذکور
است باید کہ کاربار دیسمنوکھے دیہات مقدمی متعلق سیاجی مذکور
ہرچہ بودہ باشد بگماشتہ مومی الیم رجوع نمایند کہ سربراہ می
کرده باشد و دہایا را از حسن سلوک راضی و شاکر نگاہ دارد - درین
باب زیادہ چہ نوشتہ شود تکریر فی التاریخ صلا ستہ مسند الم

भाषांतर,

घजीर मदारुह महाम शफीखान यांच्या मोहरेचा हुकूम ता. २७ माहे
सफर सन ८ जुलूस असा कीं परगणे जळगांव येथील जाहगिरदारांचे गुमास्ते,

देशपांडे व मुकद्दम यांना कळावें कीं परगणे मजकूरची देशमुखी व कांहीं गांवाची मुकद्दमी शुजाअत दस्तगाह सयाजी वल्द परसोजी यांच्याकडे नेमली गेली आहे. त्यांचा गुमास्ता पूर्वी येथें होता. त्याच्याकडून सरबराई (व्यवस्था) चें काम नीटपणें होईना. म्हणून त्याला काढून टाकून त्यांनीं दुसरा इसम देखमुखी व मुकद्दमीचे कामाकरितां पाठविला आहे. म्हणून तुम्हांस कळावें कीं सयाजी मजकुरांचें जें कांहीं कामकाज त्यांचे देशमुखी व मुकद्दमी संबंधी असेल त्याची जबाबदारी त्यांच्या या नव्या गुमास्ताकडे लागू झाली आहे. त्यानें आपलें सबराईचें काम उत्तम प्रकारें पार पाडावें व प्रजेस योग्य प्रकारें वागवून त्यांना खुश ठेवावें. या बाबतींत जास्त काय लिहावें. लिहिलें तारीख सदर.

लेखांक १६ वा]

[तारीख २६ मे १६६६

نقل بمطابق اصل است

خادم شرع و رسول الله
 احقر ليعاد
 ۱۰۷۹

بمهر معرزا راج

تصديق

مخلص باسم دستم جي ولد سياجي بهونسل انچه کم به اراکه
 بلندگی درگاه خلافت پناه دريساق رسیده و امارت و ايالت پناه
 دليرخان بعدد راجهای والا تبار عمده الملک مرزا راج اظهار نموده
 بود که مشارالیم از مدت دريساق خدمتگذار شد بتاريخ سلخ شهر
 رمضان المبارک سن ۹ جلوس والا بمصوب دوصد پینجاهی ذات و
 دوصد سوار تجویز نموده بعنايت نیکی کم کرده بود از سبب
 کسرداری تصدیق نگرفت. چون باجمعی خوب درلشکر ظفر
 پیکر در جنگ شرزه بیجاوردی و غیره تردد شائسته بظهور آورده
 امید و اراست کم منصب اومعائنه سرافراز گردن - بناء برآن
 عمده الملک منصب سیصدی ذات دوصد سوار از قرار چهار تابه
 چوتهائی معاف و جائیر در ملک قدیم تجویز نموده بموجب
 یادداشت بمهر عمده الملک تصدیق قلمی شد - واقع بتاريخ
 غرةزی حجه سن ۹ جلوس والا
 بضامن سياجي ولد پرسوجی تمسک از قرار ۷ محرم سن ۹

شرح فرد بمهر عمدة الملك مرزا راج، آنکه یادداشت حقیقت باسم دستم چی ولد سیاجی از آنچه، که یاراده بندگی درگاه خلایق پناه درپساق رسیده و امارت و ایالت پناه دلیرخان بعمدة راج، های والا تبار عمدة الملك مرزا [راج] که مشار لیه از مدت درپساق خدمتگذار شده و بتاریخ سلخ شهر رمضان سنه ۹ جلوس بمقرب دوصد پنجاهی ذات و دوصد سولا تجویز نمود بعنایت نیکیکم کرده بود از سبب کمقرداری تصدیق نگرفته چون با جمعیت خوب درلشکر ظفر پیکر درجنگ شرزه بیجاپوری وغیره تردد شایسته بظهور آورده امید واداست که بمقرب اومعائن سرافراز گردد یناء برآن عمدة الملك به مقرب سه صدی ذات و دوصد سوار از قرار چهار ماتم چوتتهائی معاف و جاگهر در ملک قدیم تجویز نموده - واقع بتاریخ غره فی حرم سنه ۹ جلوس والا - که سه صد ذات از قرار چهار ماتم چوتتهائی معاف شرح دستخط بخشی الساک که لتقدیق نویسد -

حلیه

مشارالیه ولد سیاجی ابن پرسوجی بهونسله ساکن دولت آباد گندم گوی فراخ پیشانی کشاده ابرو میونس چشم بلندی ریش و پروت سیاه چپچک روی دوخال کمناشی برعا رض - یکتفال کمناشی گوشه چشم جانب چپ هر دو گوش سوراخ له عس ساله که سه صدی ذات از قرار چهار باتمه چوتتهائی معاف

مهر بخت رانی مستوقی مهر بخشی خانن مهر پویات مهر دیوان

Court, preparation for wav = پساق

مهرم - جنگ کی تیاری - دربار

भाषांतर

नकल अससक प्रमाणें आहे.

मिर्जा राजे यांच्या मोहरेनिर्शी

सनद

अहकल इबादत
खादिम शहा सुलतान
१००६

हस्तुमजी वलद सयाजी यांच्या नावे मनसब की (इमारत व अयाकत पनाह) दिलेखान जे राजे उमदतुल-मुल्क मिर्जा राजे यांच्या हुद्यावर आहेत यांनी सांगितले की हस्तुमजी राजे बरेच दिवस यांच्या सेवेत होते

म्हणून तारीख अेक माहे रमजान सन ९ जुलूस रोजीं दोनशें पन्नास स्वतःचे व दोनशें स्वारांची मनसब त्यांना देण्यांत आली. त्यांनीं मोठी कामगिरी केली होती परंतु लगेच सनद देतां आली नाहीं. पुढें जेव्हां विजापूरच्या घनघोर युद्धांत मोठ्या सैन्यानिशीं कामगिरी करून आपलें कौशल्य दाखविलें तेव्हां त्यांना स्वतःस सनद देणें प्राप्त झालें. म्हणून उमदतुल-मुल्क यांनीं तीनशें स्वतःचे व दोनशें स्वारांची मनसब व आपल्या जुन्या ठिकाणची जहागीर तेथील चौथाई माफीच्या करारानें बहाल केली. ही सनद उमदतुल-मुल्क यांच्या लेख व मोहरेनिशीं लिहिली गेली. ता. १ माहे जीहज सन ९ जुलूस.

तारीख ७ माहे मोहरम सन ९ या करारास जामीन सयाजी वरद परसोजी. उमदतुल-मुल्क मिर्झा राजे यांची माहर व घेरा कीं (इमारत व अधाकत पनाह) दिलेरखान जे उमदतुल-मुल्क मिर्झा राजे यांच्या हुद्यावर आहेत यांनीं सांगितलें कीं रस्तुमजी राजे बरेच दिवस त्यांच्या सेवेंत होते. म्हणून तारीख अेक माहे रमजान सन ९ जुलूस रोजीं दोनशें पन्नास स्वतःचे व दोनशें स्वारांची मनसब त्यांना देण्यांत आली. त्यांनीं मोठी कामगिरी केली होती परंतु लगेच सनद देतां आली नाहीं. पुढें जेव्हां विजापूरच्या घनघोर युद्धांत मोठ्या सैन्यानिशीं कामगिरी करून आपलें कौशल्य दाखविलें तेव्हां त्यांना स्वतःस सनद देणें प्राप्त झालें. म्हणून उमदतुल-मुल्क यांनीं तीनशें स्वतःचे व दोनशें स्वारांची मनसब व आपल्या जुन्या ठिकाणची जहागीर तेथील चौथाई माफीच्या करारानें बहाल केली. ही सनद उमदतुल-मुल्क यांच्या लेख व मोहरेनिशीं लिहिली गेली. ता. १ माहे जीहज सन ९ जुलूस.

हुलिया

सयाजी परसोजी भोंसल्याचा मुलगा राहणार दौलताबाद गव्हाचा रंग, कपाल पसरट, भोंवया आंखूड, घारे डोळे, दाढी आणि मिश्या लांब, तोंडावर देवीचे व्रण, दोन तीळ आलेले पैकीं अेक डावीकडे, दोन्ही कानांना भोंकें वय २१.

तीनशें स्वतःचें चौथाई माफीच्या करारानें

मोहर वसंतराज, मोहर बखशी खानीखान, मोहर दीवान,—

लेखांक १७ वा]

[तारीख २७ मे १६६६

نقل

پروانہ بمہر وزارت پناہ مدارالمہام شفیع خان از قرار بتاریخ ۲ شہر ذی الحجۃ سنہ ۹ جلوس انکہ گماشتہ ہای جاگیرداران پرگنہ جلکانوں را معلوم بودہ باشد کہ چون رفعت پناہ سیاجی دیسموکہہ پرگنہ مذکور بموجب نوشتہ جاگیرداران آنجا ترمبک نامی را بدستور سابق برای سرانجام کار دیسموکہ گماشتہ خود کردہ فرستادہ است باید کہ کاربار دیسموکہ از دست بیگیرند و عبدالخالق پسرکہلکایا کہ را بیدخل سازند و نگذارند او درکار دیسموکہ بہیچوجہ دخل تواند کرد درین باب قودغن تمام لازم داند باشند -

आषांतर

नाम

शाफीखान मदारूल-महाम वजीर यांच्या मोहरेची परधाना तारीख १ जिल्हेज सन ९ जुलूस अशी की परगणे जलगांवच्या जाहागिरदारांच्या गुमास्ते लोकांना ज्ञात झालेलें असावें कीं रफअत पनाह सयाजी देशमुख परगणे मजकूर यांनीं जहागीरदारांच्या लिहिण्याप्रमाणें पूर्ववत् आपल्या देशमुखी वतनाचें काम पाहण्याकरितां त्रिवक नांवाचे इसमास आपले गुमास्ते करून पाठविलें आहे म्हणून आपणास जरूर आहे कीं देशमुखी वतनाचें सर्व कामकाज त्याच्या हातून घ्यावें आणि खंका यारव याचा मुलगा अबदुलखालिक यास कमी करावें. आणि कोणत्याही कारणास्तव त्यास देशमुखीच्या कामांत हात घालूं देऊं नये. या बाबतींत कडक ताकीद समजावी.

मदारूल

लेखांक १८ वा]

[तारीख २४ जानेवारी १६६७

زبدۃ الاقران والاشان دامچندر پندیت دیسموکہ دھونڈاجی و ایساجی دیشپانڈیان بدانند

قبل ازین برای زمین پیتہ ناندنچ تاکید شدہ بود درینولا معرفت غیاث خان مہاجن آن جا از نیوار بہ تحقیق نمودہ فرد نوشتہ گرفتہ شد باید کہ بموجب آن زمین را علیحدہ کردہ بدهند۔ اگر دفع الوقت خواهند نمود جاگیر سرکار است دہ ماتہ را حاصل از انہایاخواست نمودہ خواهند شد۔ بہتر آنست درانجا رفتہ تردد آبادی نمایند و کسان را و دندہاجی کہ در انجا پیچا از رعایاء مزاحم

میشود اورا معقول ساخته فهمانند دمه شما است درین باب تاکید تمام دانستم حسبالمسطور بعمل آرند - تکریر فی التاریخ
فهم رمضان المبارک سنه ۹

مکرر تاکید آنکه اگر درین کار تغافل جائیز خواهد نمود باز گردانید و محصول آنجا از شما باز خواست از شما بیان نمود خواهد شد درین باب تاکید تمام دانید -

भाषांतर

जुबदतुल अकरान वालाशान रामचंद्र पंडित देशमुख, धोंडाजी
मनसाजी व थेसाजी देशपांडे यांना कलावें कों

या पूर्वी नादनज पेटच्या जमिनी बद्दल ताकीद दिली होती. नंतर तेथील महाजन यांचे कडून चौकशी होऊन जमिनीचे खाते वही तयार झाली आहे तरी त्या फर्दी प्रमाणे जमीन वेगळी वेगळी करून देण्यांत यावी. जर यांत तुम्ही दिरंगाई केली तर त्या गांवचे जहागीरदार सरकार तिथला वसूल तुमच्या कडून मागू शकतील म्हणून योग्य हेंच कीं तुम्हीं स्वतः तेथें जावें तेथें वस्तीची सोय करावी आणि रंभाजी व इतर कोणी जे प्रजेस अयोग्य रीतीनें त्रास देत असतील त्यांना तेथून बेदखल करावें हें सर्व काम तुमच्या जिम्मे आहे. या बाबतींत कडक ताकीद समजावी आणि लिहिल्या प्रमाणें घडून यावें. ता० ९ शाबान सन ९

दुसऱ्यांदा ताकीद देण्यांत येते कीं जर या कामीं तुमच्या कडून दिरंगाई
झाली तर तिथचा सारा तुमच्या कडून वसूल करण्यांत येईल. या बाबतींत
कडक ताकीद समजावी.

लेखांक १९ वा]

[ता. ४-११-१६६८]

بہ نظر آمد

2

فيلسوف

عهدہ باسم رفعت پناهہ دستم چی ولد سیاچی بلیرہ پرسوچی
نوسرفراز از پرگندہ اشتمے سرکار احمدنگر صوبہ اورنگ آباد از تغیر
شیخ داو ولد داداچی منصب ابتدای پلنکدس خریف بیچائید =

(या खालीं अरबी आंकडे व मजकूर आहे परंतु अरबी टाईप नसल्यामुळे ते छापतां आले नाहींत. याच मराठी भाषांतरांत तें आंकडे व मजकूर आला आहे.)

تصدير فی التاريخ ۹ شهر جمادی الثانی سن ۱۱ مطابق
سن ۱۰۷۹ هجری -

भाषांतर

चिठ्ठी हुद्दा चिठ्ठी रफअत पनाह रस्तुमजी वलद सयाजी वलद परसोजी नवीन नेमले गेलेले यांच्या नांवें कीं परगणे अष्टी सरकार अहमदनगर सुभा औरंगाबादचे शेषराव वलद दादाजी यांच्या ऐवजी खरीफ हंगामापासून मनसब दिली गेली.

२ लक्ष ७६ हजार २००

यांत वजा

५८ हजार २००

२ लक्ष १८ हजार

तनखाह प्रमाणें

जवायद (वाढ) मगारेन हूळे

२ लक्ष १० हजार

८ हजार

✓ मौजे रातजण

✓ मौजे अष्टी

१ लक्ष ४० हजार

१ लक्ष ९८ हजार २००

पैकीं वजा

२० हजार

पैकीं वजा

६५ हजार

१ लक्ष २० हजार

१ लक्ष ३३ हजार २००

साथर दाम ३ हजार

पैकीं वजा

३८ हजार २००

९५ हजार

तारीख ९ माहे जमादिउलसानी सन ११ सन १०७९ हिजरी

वजारत पनाह यकवाल व अजकल दस्तगाह मदारुल महामोन मकरमतखान

चीटी देशमुखनि व देसपाडियनि व मोकदमानो व रायानि परगणे आस्ती सरकार अहमद नगर सुबे औरंगाबाद सु॥ तिसा सन १०७८

पठहदे^१ बाा रुस्तुमजी बाा सयाजी नबीरे^३ परसोजी भांसला नवसरफ
पुन्हा नेमके गेलेले राज धाा परवाना बमोहर अजतगीर मोराराड बाा
दादाजी बाा कमी मनसब ह्वा पंजसुंदस खरीफ पेचील^६ २७६२०० वजा ताा
दरी विला ५८२०० बाकी २१८००० दाम

तनखा २१००००

जवाथें ८०००

मौजे राताजन दाम

मौजे ओस्ट १९८२००

१४०००० वजा

वजा ताा थैवज ह्वा पाा पाबिये

ताा २००००

पेडगाड ६५००० बाकी

बाकि दाम १२००००

१६३२०० वजा

साथर दाम १०००

ताा ३८२०० बाकी ९५०००

सदरहु प्रमानें बाा सनदचिटी व परवाना रुजू होऊन मााहलेचे गुमास्ते पासी
भमल दीजे उजुर न कीजे मोर्तब S S S

तरीख ९ माहे जमादिकाखर

रुजू दफतर गणाजीराम व सुदरजी कांगो ताा...

रुजू दफतर दिवाणी सन सदर मंगनाथ कानुगो सुबे वराड व दक्षिण
व तेलगन ताा नैयम ८८८८८८

अवदी परवाना देहाये ताा नादणज देह ७ पाा कडेवलीत

लेखांक २० बाा]

[ता. ३ मार्च सन १६५८

اللہ اکبر

شاہ جہان مرید
مرشد قلی خان
۱۰۶۷

دیشسکھان و دیشپانڈیان و مقدمان و رعایا و مزارعان پرکام
کره ولایت سرکار احمدنگر صوبہ دکن بداند کم چون مبلغ بیست و

१ ब ओहदे (हुदयावर), २ बाा (बइस्मी = ध्या नावें),
३ पणत्, ४ ह्वा (हबतदाय = आरंभ), ५ पजसुदस =, ६ पेचील, ७ वाड.
टीपः—वरील कागदांत असल फारसी मध्ये दिलेला सन १०७९
आहे व तो हिजरी आहे. मराठी मजकुरांत सन १०७८ आहे व तो फसली आहे.

लेखांक २१ वा]

[ता. १ सप्टेंबर १९६८]

نقل

پروانہ بمبہر امارت و ایالت پناہ نواب داؤد خان از قرار بتاریخ
۲ ربیع الثانی سن ۱۱ جلوس آنک امانت و عدت اثراخاج پیرداس
دا انہا آنک چون تہور دستگاہ سیاجی نگاشتہ بود کہ گماشتہ موسی
الیم ترمبک نامی بر عہدہ دیسموکھی پرگنہ جلگائوں قیام دار
و کلمہ دربارہ حُضمانہ او بعاملان پرگنہ مذکور نگارش روڈ لہذا قلمی
میکردن کہ در آخر حسابی حُضمانہ گماشتہ مشارالیم منلیمودہ باشید
زیادہ چہ نوشتہ شود - تکریر فی تاریخ صلا سن ۱۱

[husbanding = حُضمانہ]

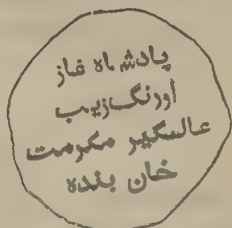
भाषांतर

नव्वर

इमारत व अयाकत पनाह नव्वात्र दाऊदखान याच्या मोहरीची सनद,
ता० ४ रब्बीउलसानी सन ११ जुलूस, अशी की ज्या अर्थी तहवूर
दस्तगाह (झुरवीर) सयाजी राजे यांनी लिहिले आहे की त्यांचे गुमास्ते
द्विवक यास त्यांनी परगणे जलगांवच्या देशमुखी वतनाकरिता गुमास्ते नेमिले
आहे आणि ज्या अर्थी परगणे मजकूरच्या सरकारी अधिकाऱ्यांनी याबद्दल
आपली संमति लेखी कळविली आहे त्या अर्थी कळविले जाते की वर निर्दिष्ट
केलेल्या गुमास्त्याची संमति निकाली हिशोबाचे वेळी घेत जावी. यापेक्षा
जास्त काय लिहावे. लिखित तारीख मजकूर सन ११

लेखांक २२ वा]

[ता. २६ माहे आक्टोबर १९६८]

چون حسب الامر والاقدار جلیل الشان - مبلغ دو لک و ۵۰
هزار دام از پرگنہ اشتی سرکار احمدنگر صوبہ شاہ اوردنگ آباد ایدنیساد
تغیر شیش داؤ ولد داداجی آدایگی منصب از خریف بیچائیل
در باقی نیامده از پنجدهس خریف مذکور حسب الفمن تمہر

وحوالم رفعت و تهور دستگاه دستم جی ولد سیاجی بنیہرہ پرسوجی
مقرر و مفوض گشتم می باید که دیسموکهان و دیسپانڈیان و مقدمان
رعایا و مزارعان محکال مبلغ مذکور مشارالیم را عہدہ دار دانستہ
مالواجب و حقیقی دیوانی آنرا از قرار واقعی و راستی جواب گفتہ ...
قاصر و منکرنگر دانند - و از سخن و صلاح (حسابی) مومنین الیم
بیرون نروند - سیویل گماشتہ عہدہ دار آن کہ رعایا و برابرا را از
حسن سلوک خود راضی و شاکر نگاہ داشتہ - نوعی تردد و ملامت
نگار نشود - کہ روز بروز افزودنی آبادانی و کسرت زراعت و عمارت
کردن در این باب تاکید تمام لازم دانند - تکریر فی التاریخ ۲۹ شہر
جمادی الاول سنہ یازدہ جلوس والا - سیر ضمن نویسند -

مصدرة شرع ضمن از پرگنہ اشگی سرکار احمدنگر صوبہ شاہ
اوردنگ آباد ابد بنیاد - از تغیر شیش راؤ ولد داداجی نیاز کہ منصب
از خریف پلنجی سل در نام باقی امدہ من ابتدای پلنجدس خریف
مذکور بعہدہ و حوالہ رفعت و تهور دستگاه دستم جی ولد سیاجی
بنیہرہ پرسوجی مقرر گشتم -

(या खाकी असकेले आंकडे आरबी टाईप नसल्यामुळे छापले नाहीत)

شرح محلکم نیز تاریخ ضمن سنہ ۱۱ جلوس والا انکم منکم راجو
پلڈیت وکیل دستم جی ولد سیاجی ام چون از پرگنہ اشگی سرکار
احمدنگر صوبہ اوردنگ آباد از نفس شیش راؤ بجاکیر مشارالیم مقرر
شدہ آنرا برضا و رغبت خود قبول نموده گرفتہ کہ محکال مذکور را
آبادان و معمورہ نگاہ دارم و اگر حیثاً مطابق تفتواہ و محکال مذکور
کمبر برآید برای تغیر تبدیلی التماس نکند - این چند کلمہ بطریق
سند نوشتہ حاشیہ شد کہ فی الی ل صحت باشد - تکریر فی التاریخ
صدر - شرح دستخط مدارالسہامی آنکم نظر شد -

भाषांतर

श्री

वाकाकदर जकील शान (ज्यांची योग्यता
महान आहे) यांच्या हुकुमावरून

मुखमिंत खान
सेवक औरंगजेब बादशाह
आलमगीर गाही

परगणे अष्टी सरकार अहमदनगर सुभा औरंगाबादचे दोन लक्ष दहा
हजार रुपये जे पोषराव बख्श बादाजी यांच्या मनसबीतून येणे होते व जे

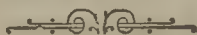
भाती त्यांच्या ऐवजी खरीफ - पिकापासून खाली दिलेल्या हिशेबाप्रमाणे परसोजीचे नातू रस्तुमजी वल्द सयाजी राजे यांच्याकडे नेमले गेले आहेत व ताव्यांत दिले गेले म्हणून प्रांत मजकुराचे देशमुख व देशपांडे व मुकद्दम व शेतकरी व सर्व लोक यांना कळावे की वरील रकम रस्तुमजीची समजावी व दिवाणी हक्काची सर्व अंमलबजावणी व त्याचा भरणा त्यांचेकडे देणे रास्त समजावा व त्यांना त्या बद्दलचे सर्व जबाब द्यावेत. त्यांच्या हुकुमाची अव- हेकना करूं नये. व ते जी योग्य सल्ला देतील त्या विरुद्ध जाऊं नये. यांच्या गुमास्त्याचे कर्तव्य आहे की प्रजेला राजी ठेवून ते आपले शुभ चिंतितीक असें रहावे. कोणत्याही प्रकारे त्यांना प्रक्षोभित करूं नये. त्यांची शेतीत, वस्तीत व इमारतीत वृद्धि होत जावी. या बाबतीत ताकीद कडक समजावी तारीख २९ माहे जमादिलावुल सन ११ जुलूस.

घोरा असा की परगणे अष्टी सरकार अहमदनगर सुभा औरंगाबादची मनसब घोषराव वल्द दादाजी यांच्या ऐवजी खरीफ - पिकाच्या आरंभा- पासून रफअत व तहबूर दस्तगाह रस्तुमजी वल्द सयाजी वल्द परसोजी यांचेकडे नेमण्यांत आली.

तारीख व माहे मजकूर सन ११ जुलूस	२७६२०० रुपये
घोरा	५८१०० रुपये कमी
मी राजू पंडित रस्तुमजी वल्द सयाजी	२१८००० रुपये
यांचा वकील आहे ज्या अर्थी परगणे अष्टी	८००० रुपये वसूल

सरकार अहमदनगर सुभा औरंगाबाद २१००००
घोषराव वल्द दादाजी यांच्या ऐवजी रस्तुमजीकडे जहागीर देण्यांत आला आहे त्या अर्थी मी त्याचा स्वीकार स्वखुशीने व इच्छेने केला आहे. व मी कबूली देतो, की महाल मजकूरच्या भरभराटीची काळजी पूर्णपणे घेईन. जर कदाचित् वसूल कमी आला व तनख्यांत फरक पडला तरी कमी पडणाऱ्या रकमेची मागणी करणार नाहीं. हा करार पक्का समजावा म्हणून ही कबुली लिहून दिली आहे. तारीख सदर.

मदारुलमहाम (पंतप्रधान) यांची सही की करारनामा पाहिला.

लेखांक २३ वा]

الى

[ता. ११ नोव्हेंबर १९६८

نقل

نشان عاليشان از قرار بتاريخ شانزدهم شهر جمادی الثانی
سلم ۱۱ جلوس مسئولیت مانوس معلی انکم درین زمان فرخنده

आरान بواسطत متصفियان حضور قايض النور درباب ترريعماآب
 محمد رضا قاضی پرگنہ چمارکوندی بعرض عالی رسید کہ مشارالیم
 بموجب نوشتہ مرزا راجہ جیسنگ متوفی و جاگیردار دیگر مبلغ
 نیوم روپیہ یومیم و دو چارو زمین بگز ... از پرگنہ مذکور بشرط
 خدمت قضا در وجہ مدد معاش مقرر دارد و قابض و متصرف
 است - از فیوضات تامہ والا امیدوار است کہ خدمت قضا پرگنہ
 دای سین و پرگنہ پیرگانوں و کرۂ نمونہ کہ نفیک پرگنہ خرقوم واقع شدہ
 بانہز راہ اضافہ بشرط خدمت آن محال با و عطا شود - امر رفیع
 القدر صادر می گردد کہ اراضی و یومیم مذکورہ بشرط خدمت قضا
 پرگنات مسطور از محک قديم بدستور سابق حسب التسمین بسومی
 الیم مرحمت فرمودیم باید کہ متصدیان مہمات و جاگیرداران و
 کروریان و عمال حال و استقبال آن جایو میہ و اراضی مسطور را
 بتصرف او وا گذارند و ہیچ و جہ من الوجوہ تعنیر و تبدیل برآن
 راہ ندادہ نمیز جمیع تکالیف دیوانی و عوارضات سلطان مشل
 قتلہ و پیشکش و جریبانہ و مہرانہ و محصلانہ و ضابطانہ و دارونمکانہ
 و پیکار و تکارو رہ نمیی و صد گوئی و قانون گوی تمصومی و تکرار
 زراعت و ضمت ہرسالہ معاف و مرقوع القلم دانند کہ حاصلات آن را
 فصل بفصل و سال ہسال صرف ماعیتاج خود گرفتہ بد عالی دولت
 و اقبال ابدی الاتصال درشتہ خدمتی قضا آن پرگنات را متمشی
 می سافتہ باشد و دراستمرار و استقرار امر لازم الابتاع کوشیدہ راین
 باب نہیز مرقبہ سند پروانچہ مجدد نطلبند - ووز فرمودہ عالی
 عدول نورزند - و سالات گرام مشایخ عظام و جموہر سکنہ و عموم
 متوطنہ آن جا مشارالیمہ را قاضی مزبور - انکہ در قطع و فصل قضا یا
 معاملات و دفع و دفع دوعاری دخصومات و کتابت صلوک الہیہ بلا و
 بے من ہذا الا مشال مساعی جمیلہ و از ہتج قديم تربیعت عزو
 طریق مستقو ملت بضامتعا عزانگردن درآن تاکید بلیغ * نقل
 مطابق اصل است -

و کتابت سلوک مجلات و تہریر و ترغیب مردم بطاعات و
 عبادات و تنقید حکم شرعیہ تزویز امور دینیہ و تادیب اصحاب
 جمہور و مسکات و بہی ملکرات و منع شبہیات و تعیین عیدیت و
 جمعت و عقود آنک مع الہی

शिका
 लागत नाही

भाषांतर

नकल

शिका मोहर तारीख १६ माहे जमादिअलसानी सन ११ जुलूसचा हुकूम असा कीं महंमद रजा काजी परगणे चांभार गोंदी यांनीं मोठे मोठे हुद्देदारांना व उदार अधिकाऱ्यांना विनंति केली व म्हणून परलोकवासीं मिर्जा राजा चैनमुख जहागीरदार यांनीं अर्धा रुपया रोजीं वेतन व दोन चाहुर एकर जमीन काजी खिदमतीचा मोबदला त्यांच्या उदरनिर्वाहाकरितां कार्जांना दिला व तसा तो अद्याप मिळत आहे. आतां त्यांची आशा विनंति ही आहे कीं, परगणे रायशेन, पेडगांव व कडे ... हे परगणे नमूद केले आहेत ते काजी वतनाच्या चाकरी बद्दल देण्यांत यावे. रफीउल-कदर (ज्यांची योग्यता मोठी आहे) यांचा हुकूम असा आहे कीं जमीन व रोजमुशारा तफसीलांत दिल्याप्रमाणें जुन्या प्रांतांतून पूर्वी प्रमाणें वरील इसमांस देण्यांत यावा. म्हणून विद्यमान सरकारी अधिकारी, जहागीरदार व पुढें येणारे अधिकारी यांनीं सदरील शेती व रोज-मुशारा त्यांना देत जावा आणि कोणत्याही कारणानें त्यांत फेरबदल करूं नये. तसेंच सर्व दिवाणी कर व इतर बादशाही कर उदाहरणार्थ पगडी कर, नजराणा कर, मोहर कर, कानू कर, दारोगा कर, शिकार कर, मुकद्दमी कर, शेतीची तकदार व जबती (यासंबंधीं कर) दरवर्षीं माफ व रद्द समजावे. व त्यांच्या उत्पन्नाचा वर्षानुवर्षे उपभोग घेत जावा. त्यांनीं राज्याचें शुभ चिंतावें व त्यास दीर्घायुश्य मागावें. आपली काजी-वतनाची चाकरी मनःपूर्वक करावी. या बाबतींत त्यांच्या कडून सनद अथवा हुकूम नव्यानें मागूं नये आणि सरकारी हुकूम अमान्य करूं नये.

तेथील सर्व सवाल करणारे (भिक्षुक) शेख लोक, सर्व वतनदार, सुखयस्तू यांनीं वरील इसमास त्या प्रांतांचे कायम काजी समजावें व धार्मिक बाबींत त्यांचा निर्णय व त्यांची सखती अखेरची (निर्णायक) समजावी. या बाबतींत कडक ताकीद समजावी. नकल असलप्रमाणें आहे.

वेळांक २४ वा]

[ता. २३ माहे फेब्रुवारी १९७०]

داخل حضور بتاريخ ۱۸ رمضان سنہ ۱۳ نمود شد

نقل بدفتار موازنہ رسید

نقل گرفتہ بدفتار خالص

بادشاہ غازی
ارزنگیریب عالمگیر
۱۰۷۱
محمد مکرم
خان بلدہ

چون حسب الامر والاقتدر خدمت فوجداری پرگنہ بالاپور سرکار نرنال صوبہ برار حسب الضمن از تغییر سنہا مقہور بہ جلالت و تہور دستگاہ سیاجی ولد پرسوجی مقرر گشتہ باید کہ دیسہموکان و دیسہپاندیان و مقدمان و رعایا و مزارعان و جمہور سکند و عسوم متوطنہ محال مذکور مشارالیم را فوجدار آنجا دانستہ انچہ لازم و متعلقہ این امور است بمومی الیم رجوع نمایند و شکر درگاہت او را دربارہ خود موثر شناسند - طریقہ فوجدار مذکور آنکہ درقلع و قلع مفسدان و تنبیہ و تادیب متمدندان آن چندان کو شد کہ متروددین و مسافرین از آسیب آنها مطمئین خاطر بودہ - آمد و شد می نمودہ باشد - و اثری از مفسدان در این سرزمین نہاند - درین باب تاکید لازم دانستہ حسب المسطور مقرر شناسند -

تحریر فی التاريخ یازدہم شہر رمضان المبارک سنہ دوازدہ ویکم جلوس سمینت مانوس ضمن نویسد

مصدورہ شرح ضمن - خدمت فوجداری پرگنہ بالاپور سرکار نرنال صوبہ برار چایان گہات حسب الامر والاقتدر جلوس شان از تغییر سنہہاجی مقہور بہ تہور دستگاہ سیاجی ولد پرسوجی مقرر شد -

شرح بدستخط وزارت و اقبال پناہ مدارالمہامی برتعمد نامہ آنکہ بلظر در آمد - شرح تعہد نامہ از قرار بتاريخ دہم شہر رمضان المبارک سنہ ۱۳ جلوس والا آنکہ عرض ازین نوشتہ کہ ملکہ سیاجی ولد پرسوجی آم - چون حسب الامر جلیل القدر خدمت فوجداری پرگنہ بالاپور صوبہ برار از تغییر مقہور سنہہاجی مقرر گشتہ بناء پر آن اقرار می نمایم کہ در بندوبست و ضبط و ربط درحد حدود فوجداری خود چندان نمایم کہ متروددین و مسافر بفراغ خاطر آمد و رفت نمایند - خدا نخواستہ باشد اگر دردی واقع شود دران بہم

دسانیده مال و متاع به مال خاوند برسانم - والا از عهده آن جواب
گدیم - این چند حکم بطریق سند تعیین داده شد که ثالی الکمال
حجت باشد -

شرح دستک بمهر بخشی السلک فیما بین الدین خان از قرار
بتاریخ ۱۷ رمضان سنہ ۱۳ مبارک آنک، مشارالیم بدست ؟ دارد -
آنک دستک باسم شجاعت دستگاہ سیاحی ولد پرسوجی آنک، چون
حسب الامر خدمت فوجداری پرگنہ، بالاپور سرکار نرنال، صوبہ برار از
تغیر سندہاچی مقہور با شجاعت دستگاہ مذکور مقرر گشتہ باید
کہ بمجرد وصول دستک خدمت فوجداری پرگنہ مذکور بعہدہ خود
دانستہ از بندوبست و ضبط ربط مکالم متعلقہ فوجداری خود بواقعی
خبردار باشد - کہ بیچ فتوری در آن سر زمین راہ نیاید در این
باب تاکید دانند - تکریر آن دفتر مدارالسمہامی تعمہور نام
گرفتم پروانہ بدهند -

भाषांतर

ज्या अर्थी सरकारी हुकुमान्वये परगणे
वालापुर सरकार नरनाले सुभा वन्हाड येथील
फौजदारीचा हुद्दा मर्यात संभाजी याच्या
ऐवजी जळादत व तहवूर दस्तगाह सयाजी
वरद परसोजी यांचेकडे नेमला आहे त्या अर्थी
बरील प्रांताच्या सर्व देशमुख, देशपांडे, मुकद्दम

आणि सर्व लोक तसेंच तेथील वतनदार व इतर प्रजागण यांना कळावे कीं
सयाजी वरद परसोजी यांना तेथील फौजदार समजावे व फौजदार या
नास्थाने त्याचेकडे जीं कांहीं त्यांचीं कामे असतील तीं त्यांचेकडून करून
ध्यावीत व त्यांचे जें हित तेंच आपलें हित असें समजावे. फौजदाराचें काम
असें आहे कीं किल्ले आणि खिंडींत राहणाऱ्या फंसवे लोकांच्या शासनांचे व
नाशांचे अव्याहत असे प्रयत्न करावे कीं ज्यामुळे धार्मिक व प्रवासी लोकांना
त्यांच्या पासून मुळीच भीति न राहतां त्यांचे जाणें येणें बिनधोक होत
राहील व या प्रांतांत असले लुटारू लोक नसावे. या बाबतींत कडक ताकीद
समजणें व हुकुमाप्रमाणें घडवून आणणें, ता. ११ माहे रमजान सन

महमद मुल्लासमित
खान बंदा औरंगजेब
बादशाहा आलमगीर गाझी

बालापुर रसिदन्त पियश्वं जलदत व पनाह-गिरी रा पियश्वं नहाहमत खुद
 ساختم دفع فساد آن مقهوران از بالاپور نمودید و غنمیت چندی را
 براه گم انگونم فرستادید که خاطر عامل آن جا مطمئن باشد - این معنی
 بسیار پسندیده و مستحسن افتاد و اجب انکه در آن چه اسپ
 لشکر و رعایای بالاپور و انگونم بر تر سعی نمایند - انشاءلله تعالی
 بعد دفع فساد نتیجتاً نیکو خدمتی عاید حال شما خواهد شد -
 زیاده چه نویستم ۱۱ شعبان سنم ۱۳

پروانچه، نواب مدارالمهامی شفیع خان بتاریخ شانزدهم شعبان
 سنم ۱۳ مصحوب کن رفعت پناه آقا محمد موجن رسید -

भाषांतर

हुवल अजीज

रफत मुआनी पनाह, शुजात व दावानी दस्तगाह, बसालात व
 सरतबत (खिताब आहेत) सयाजी यांच्यावर ईश्वराची कृपादृष्टि असो

आपणास कळवें की रफतपनाह आका महंमद मूची यांनी लिहून
 कळविलें की जेव्हां बाळापूर जवळ झत्रूचें सैन्य आलें होतें तेव्हां आपण
 आपल्या शौर्याने आपलें सैन्य त्यांच्या नाशाकरिता हिंमतीने लढविलें व
 त्यांनीं लोकांचा नाश केला. यांच्यापैकी काहींना परगण्याच्या इतके दूर
 घालून दिलें की त्यामुलें तेथील सरकारी अधिकारी निश्चित झाले. आपलें हें
 काम अतिशय प्रशंसनीय झालें आहे. तरी आपण बाळापूरचे बाजूस पायदळ
 व घोडे यापेक्षा जास्त तयारीत ठेवावे हें योग्य आहे. ईश्वरी इच्छेने आपल्या
 या शुल्य कामगिरीबद्दल बंडाचा मोड होतांच पारितोषक दिलें जाईल. जास्त
 काय लिहावें तारीख ११ शाबान सन १३ जुलूस.

नवाब शफीखान मदारुलमहाम यांचा हुकूम ता. १३ शाबान सन १३
 वा रफतपनाह आका महंमद मूची यांच्या हरकाच्या बरोबर पावला

लेखांक २६ वा]

[ता. १३ सप्टेंबर सन १६७१]

پهوالغنى

رفعت و شجاعت پناه تهور و جلالت دستگاه سنبهاجی محفوظ باشند
 چہن عزت اشاره بانچه ظاہر نمود کہ مبلغی باقی بابت
 سنم ۱۰۸۱ از حصم خالص شود مقدم دعایائی پرگند اشتی کہ
 درنیوار بجاکگیر سرکار درگاه تعیین گرفتہ لازم الا است و آنها در ادای

دفع الوقتی می نمایند لهذا تعیین میشود کہ بعد وصول این نوشتہ وچہ باقی حسابی در تخصیص نموده همراه کسان خود با احتیاط تمام عراب حاضرہ اورنگ آباد ارسال دارند و کاغذ جمع و خرچ و طومار جمعبندی پیشکاشت غیم لتیم بابت سنہ ۱۰۷۹ - ۱۰۸۰ از پرگنہ جاگیر و کرۂ ولایت وغیرہ متعلقہ امینی خود برآورد درست ساختہ ارسال دارند درین باب تاکید نوشتہ شود - ۱۹ جمادی الاول سنہ ۱۲ جلوس

भाषांतर

(हुबल गनी)

इंश्वर सर्व समर्थ आहे

रफअत व शुजाअत पनाह तहब्वूर व जलादत दरगाह पनाह संभार्जा यांचे कुशल असो.

आपण असें कळविलें कीं सन १०८१ सालची बाकी उया अर्थी खालसा आगांतली आहे व परगणे अष्टीची सर्व जनता सरकारी जहागिरींत येत आहे त्या अर्थी ही बाकी वसूल येणें होत आहे. व ते ही रक्कम देण्यास दिरंगाई करीत आहेत. म्हणून कळावें कीं हें पत्र पावल्यानंतर वसूल बाकीचे हिशेब हस्तगत करून बाकी (रक्कम) आपल्या माणसाबरोबर अरब लोकांच्या बंदोबस्तांत औरंगाबादच्या खजीन्यांत पाठवावी. आणि जमाखर्चाचे कागद आणि जमाबंदीचे हिशेब बाबत १०७९ व १०८० परगणे जहागीर कडेवळीत वगैरे व आपल्या अमीनीच्या (अधिकाराच्या) प्रांताची पेशकश पाठवावी. या बाबतींत कडक ताकीद समजावी.

ता. १९ जमादि उल अव्वल सन १४ शुलूस.

लेखांक २७ वा]

[१४-२-१६७२]

اللہ غنی

عطوفت علوی پناه ملازم جیون خان جیو در پناه بعافیت باشند - بعد از طی تکلیفات رشمی که شیوه سبجان صمیم الصداقت است مشهور ضیور. صداقت تصویر گذاشته می آید که مدت گذشته که احوال خیریت خود از حقیقت کار و مرفوع الخیریت مرقوم خامه غیریت شمامی نه شده این معنی به تعجب آمده خصوصاً طریقه

و داد و رابطه و انعقاد را منحو شناخته از نامه و پیغام هم مستثنی
فرمودند خدایتعالی دیرگاه سلامت در از توقع انست که تا حصول
ملازمین از حصه کتابت ما وارد باشند و آنکه ملازم خود و میان شیخ
فاضل جیو فیصد و یکصد گشته بروزیله جاگیر و خواب عرضه داشت
بتکصول در روزه بفرستند چراکه فصل خریف از دست رفته و میروند -
بعد از آن معلوم می شود که باخترسال موزان را جتم داغ اسپان
در دو سه روز میفرستند - بداغ رسانیدند و آن ملاجی آنچه مطالب
ضروری را انجام داده تشریف بیاورد چراکه این جانب برترشما
بیشروع شد اینرا عزیز اعزاز نمود نموده مر پراة فرمایند - و رهین
مذمت این نیازمند دانید - زیاده چه عرض نمایم -

از خیرخواه قدیمی رامجی عرض بندگی خواهند - و اظهار
شده است بتاریخ بیست و چهارم سوال سنه ۲۵ در قصه جام
که بر رسیده از ناهموارگی بخت خلف خواجہ اقبال پناه میان ملاجان
جیو بتاریخ صدر از قضای ربانی فوت شده تا روز تکویر که بیست
و پنجم باشد از خانم نه ستاده انو و آنچه فرمودند نگارش یافت -
یقین که آن صاحب سرانجام تواند داد - و خدمت صاحب مهربان
فرده..... میانصاحب جیو سمیه اللہ تعالی عرض بندگی فراوان
رساند و بمیان شیخ فاضل جیو نیز ... زیاده چه عرض کنید -

Visitor = زوار The eigthth of = آبان

the Persian year. a kind of blauket = حرط
(Sun-stroke) mode of qout's hair

भाषांतर

परममित्र जीवनखान यांचें कुशल असो

मित्रत्वाचे नात्याने सन्मान-पूर्वक कळविण्यांत येतें कीं बरेच दिवस
झाले तरी आपले कडील कांहींच बातमी व आपले क्षेम कुशल कळलें
नाहीं. जर आपणामध्ये एवढी मैत्री आहे तर खरोखरच याचें फार आश्चर्य
वाटतें. तरी परस्परांतील प्रेमभाव ध्यानांत ठेवून पत्र व बातमी देण्यांत
कसर करूं नये. ह्रंश्वरा जवळ प्रार्थना अशी आहे कीं जों पर्यंत आम्ही
आपल्या सेवेत आहोंत तों पर्यंत पत्रव्यवहार सतत चालू रहावा. आतां
आपण आपले नोकर व मियां शेख फाजिलजी यांना आपल्या जागिरीकडे
पाठवावें. कारण कीं खरीपाचें पीक आतां हातचें जात आहे. या शिवाय दोन
तीन दिवसांत आणखी माणसें व घोडेस्वार पाठवावेत. खुणा केलेकीं घोडीं
पाठवावीत आणि मुल्लाजींना जें कांहीं पाहिजे असेल तें पाठवून द्यावें व
अशाच प्रकारें या सेवकास उपकृत करावें.

आपल्यांत असलेल्या जुन्या प्रेमसंबंधी रामाजीचा पुन्हा नमस्कार. कलविण्यांत येतें कीं मी तारीख २४ शब्वाल सन १५ रोजीं कांहीं कामा निमित्त जामखेडें येथें गेलों. तेथें श्रीमान मिथ्या मुल्ला खान हे उन्हाच्या विकारानें मृत्यु पावले. दुसरे दिवशीं म्हणजे तारीख २५ ला ते पूर्वीच मृत्यु पावल्यामुलें त्यांनीं जें कांहीं सांगितलें तें काम आपण पूर्ण कराल अशी आशा आहे. साहेब मेहरबान ... मिथ्या साहेब यांचे सेवेशीं नमस्कार. ज्यास्त काय लिहावें.

लेखांक २८ वा]

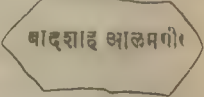
[ता. २८ जुलै १६७२]

بادشاه عالم گیر

گماشته بهای جاگیرداران و فوجداران پرگنده کردولت بدانند
چون درنہوار دامانجی آمدہ استغاثہ نمود کہ مبلغ یکہزار ایکصد و
پنجاہ روپیہ یکاجی و سہول متصدیان موضع کوریگانوں از مال اراضی
متصرف شدہ اند درادای آن دفع الوقت مینمایند - باید کہ تجویز
این مقدمہ وا رسیدہ بد تقریر و قوع و صدق وا نمودہ از حسابی
اراضی از مديونان بد ہانند کہ بحق خود رسیدہ دربارہ ازین جتم
مشتعالی نشود - درین باب تاکید بدانند - ۱۳ (بیع الثانی
سنہ ۱۵ جلوس -

भाषांतर

बादशाह आलमगीर

परगणे कडेवळितचे फौजदार व जहागीरदाराचे गुमास्त्यांना कळावें कीं या प्रकरणीं रामाजीनें येऊन तक्रार केली कीं रुपये एक हजार एक शे पन्नास मौजे कोरेगांवचा भंमलदार (पेशकार) येकाजी व सीवा यांनीं खर्च केले आहेत व आतां त्यांच्या फेडीत ते वेळ लावीत आहेत. म्हणून कळावें कीं या प्रकरणाची चौकशी करून खरी गोष्ट काय असेल त्याची माहिती करून घेऊन सदरची रक्कम वरील इसमांच्या घेतीच्या उत्पन्नांतून वसूल करून द्यावी. म्हणजे रामाजीस रक्कम मिळून त्याला तक्रारीस जागा राहणार नाहीं. या बाबतींत कडक ताकीद समजावी. ता. १३ रबीउलसानी सन १५ जुलूस

लेखांक २९ वा]

[ता. २८ माहे आक्टोबर सन १६७२]

بہاولپور

تہور و جلالت دستگاہ سیاجی محفوظ باشد

خطی کہ درینوار ارسال داشته بودند بمطالعہ در آمد - تلبیہ
و تادیب نمودن مقہودان و فیم و لعاقبتہ مستحسن افتاد - یقین
کہ در مراسیم جانفشانی و نیکو بندگی خود را معاف نخواہند داشت -
و در باب جمعیت و غیرہ عمدۃ الملک بہادرخان بنوسید ابشان
سربراہی خواہند نمود - ۱۹ رجب سنہ ۱۰۸۲ قلمی شد -
معتبر داشته

भाषांतर

हुवल महान

तहवूर व जलालत दस्तगाह सयाजी यांचें कुशल असो.

आपण जें पत्र पाठविलें तें वाचण्यांत आलें. बंडखोरांचें पारिपत्य व
त्यांना मार दिल्याची हकीकत कळविल्याबद्दल फारच आभारी आहोंत. आपण
विश्वास ठेवावा कीं आपण आपल्या प्रयत्नांत व प्रामाणिक सेवेत कांहींच
कसूर करीत नाहीं. लष्कर वगैरेच्या बाबतींत उमदतुलमुल्क बहादुरखान
यांना लिहावें. ते आपली योग्य सरबराई करतील. ता. १६ रजब सन १०८२
खात्री करून घेतली (तपासलें गेलें)

लेखांक ३० वा]

[ता. ११ डिसेंबर सन १६७२]

بتاریخ ۱۳ رمضان المبارک سنہ ۱۵ جلوس

نقل بدفتر عمدۃ الملک و سید

... ۱۰۷۰ عالمگیر
بوکرچہ بادشاہ
خان بہادر

۴۰ الغنی

چون حسب التجویز نواب
مستطاب معلى القاب ممالک
مدار الملک مبلغ تم لک و نرد
ہزار دام از پرگنہ جام کہیر سرکار
احمدنگر من مضافات صوبہ
اوردنگ آباد خجستہ بنڈیاک از تغیر
عبدالرسول وغیرہ بموجب مفصل

بادشاہ عالم گیر غازی
بنڈہ اوردنگ زیب
محمد عسکری ۱۰۸۲

ضمن من ابتدائی فصل تخریف سیچچقان سیئل بعہدہ تہور اثار
سیاجی ولد پرسوجی بہونسلہ مقرر گشتہ باید کہ دیسموکہان و
دیشپانڈیان و مقدمان و رعایا و مزارعان محال مذکور مشارالیم
را عہدہ دار مبلغ مسطور دانستہ مالواجب و حقوق دیوانی را از قرار
واقع و راستی جواب میگفتہ باشند و از سخن صلاح صواب بدید
حسابی بیرون نروند - طریقہ گماشتہ عہدہ دار مذکور آنکہ رعایا و
برایا را از حسن سلوک خود راضی و شاکر داشتہ نوعی سعی نماید
کہ روز بروز افزونی زراعت و عمارت گردد - در این باب تدفین تمام
دانند - بتاریخ غرہ شہر رمضان المبارک سنہ ۱۶ جلوس والا -

ضمن نویسید

مصدرة شرح ضمن از پرگنہ جام کہیر سرکار احمدنگر من مضافات
صوبہ اوردنگ آباد از تغیر عبدالرسول وغیرہ من ابشرای فصل خریف
نیک حکمان تیل بعہدہ تہور اثار سیاجی ولد پرسوجی بہونسلہ
مقرر گشتہ -

شرح مچلکہ از تاریخ شہر رمضان سنہ ۱۶ آن کہ راجو پندیت
وکیل اقبال پناہ سیاجی ولد پرسوجی بہونسلہ ام چون از پرگنہ
جام کہیر سرکار احمدنگر وغیرہ بجاکیر مشارالیم حسب التجویز
عدہ الملک تخواہ شدہ انرا برضا و رغبت خود قبول نردہ کرتیم کہ
محال مسطور را آبادان معمور کردہ نگاہ دارم و اگر احياناً در محال
مذکور کسی آید برای عوض التماس نکنم -

شرح دستخط مدارالمہامی کہ بطور در آمد +

(या खालीं अरबी आंकडे व मजकूर आहे परंतु अरबी टाईप नसल्यामुळे ते छापतां आले नाहींत. याच मराठी भाषांतरांत ते आंकडे व मजकूर आला आहे.)

بتاریخ ۱۵ رمضان سنہ ۱۶ المبارک ملاحظہ خواہد شد -
موافق سررشتہ ... داخل شاہد حضور نمودہ شد -
اصل بدفتر دیوانی برسد نقل گرفتہ شد ...
فی التاریخ رمضان المبارک سنہ ۱۶ -

भाषांतर

ता. १३ रमजान सन १५

रोजी उमदतुलमुल्क यांचे दफ्तरी पोंचलें

महंमद अस्करी
बंदा औरंगजेब
बादशाहा आलमगीर
१०८२

मवाब मुस्तताब मौला अलफाव मुमालिक मदारुलमुल्क यांच्या हुकमावरून नऊ लक्ष नवद हजार रुपये परगणे जामखेडें सरकार अहमदनगर सुभा औरंगाबाद येथील अबदुल रसूल वगैरे यांच्या ऐवजी खालील तफसीला प्रमाणें खरीफ हंगामाच्या आरंभापासून (तहवूर आसार) सयाजी वरद परसोजी भोंसले यांच्या अंमलाखाली सोंपविण्यांत आले आहेत. म्हणून वरील प्रांताचे सर्व देशमुख, देशपांडे, मुकद्दम, शेतकरी व इतर सर्व लोक यांनी सयाजी राजे यांना वरील प्रांताच्या वरील रकमेचे हुद्देदार समजून दिवाणीचे हक्क व इतर योग्य बाबींत त्यांना हक्कदार समजावें व त्यांच्या योग्य सल्लेच्या व हितरक्षणाच्या विरुद्ध जाऊ नये. हुद्देदाराच्या गुमास्तांची जबाबदारी अशी आहे कीं जुन्या काळापासून वसत आलेल्या प्रजेशी योग्य व सलोख्याचे संबंध ठेवून ते त्यांचे कल्याण चिंतितल असा प्रयत्न करावा व वारंवार लोकसंख्येत व शेतींत भरभराट करावी. या बाबतींत कडक ताकीद समजावी. तारीख एक माहे रमजान सन १६ जुलूस.

सनदेच्या शेवटीं शेरा असा कीं परगणें जामखेडें सरकार अहमदनगर सुभा औरंगाबाद अबदुल रसूल यांच्या ऐवजी खरीफाचा हंगामापासून तहवूर आसार सयाजी वरद परसोजी भोंसले यांचेकडे नेमण्यांत आला आहे.

वरील कराराबाबत शेरा. तारीख माहे रमजान सन १६ मी राजू पंडित भिकबाळ पनाह सयाजी वरद परसोजी भोंसले यांचा वकील कबूल

करतो की ज्याअर्थी उमदतुल-मुल्क यांच्या हुकुमाने परगणे जामखेड सरकार अहमदनगरची जाहगीर त्यांना (सयाजी) तनखाह म्हणून देण्यांत आला आहे त्याअर्थी मी त्याचा माझ्या राजीखुशीने स्वीकार करतो व मी महाक (प्रांत) मजकुराची व्यवस्था ठेवीन व जरी कदाचित्त वरील प्रांताचा वसूल कमी येऊं लागला तरी त्याबद्दल तक्रार करणार नाही व तो पूरा मिळण्याबद्दल विनंति करणार नाही.

मदारुल महाम (पंतप्रधान) यांची सही की (सनद) पाहिली.

९ लक्ष ९० हजार

९ लक्ष ८७ हजार पांचशेंचा प्रांत

२ हजार पांचशें

थाकृतखानचा नातु अबदुल रसूल

माफी

थास बद्दलून पैकीं २ हजार पांचशें

रस्तुमजी बद्द सयाजी यांचेकडे

पाठविणें बाकी ९ लक्ष ८५ हजार

नक्कल घेतली गेली. दीवाणी दफतरांत पोचली.

ता. १५ रमजान सन ११ रोजी हुजुरांच्या पाहण्यांत आली.

लेखांक ३१ वा]

خیم

[ता. १५-१२-१६७२]

اللہ اکبر

تہوہر و جلالت دستگاہ سیاحی محفوظ باشند
عرض داشت مرسول بمطالعہ در آمد آنچه از ارادہ آمدن خود
بدینجانب و موقوف نمودن این مطالب برسیدن ماہ بلدہ ممیزیت
بلیاد آوردنک آباد از جهت شورش غنیم عاقب و خیم مرقوم بود
مفہوم شد - جلالت شعارا چون سیادت و نقایت پناہ امارت ولایت
دستگاہ بہادرخان عنقریب بسر حد ممالک متعلقہ پادشاہی

مہر سندنشاء اللہ لعالی بطریق استعجال طی ساخت نموده میشود
از آن جا کہ از ہواخوانہان دور و نزدیک صدق عقیدت و اخلاص
معتبر است احتیاج بامدن نیست توجہ ما را نسبت بخود ہمترتہ
اعلی دانستہ عرضداشت خود را ہمبرین منوال ارسال میداشتہ
باشید + زیاد برین چہ نوشتہ آید - پنجم شہر رمضان سنہ ۱۰۸۲
قلمی شد -

सयाजी राजे की अर्जीस

पुहचे हय बडे पाप सों छोटे लुग जानौ और न बाबजी जानै

भाषांतर

अल्लाहू अकबर

तहवूर व जलादत दस्तगाह सयाजी यांचें कुशल असो

आपण पाठविलेला अर्ज पाहाण्यांत आला. आपण आमचे इकडे येण्याबाबतचा विचार रद्द केल्याची व शत्रूचें बंड मोडण्याकरितां आमचे औरंगाबादेकडे जाण्याबद्दलची जी हकीकत आपण लिहिली ती ध्यानांत आली. लवकरच जलादत शुआर सियादत, नकायब पनाह इमारत, दलाकत दस्तगाह बहादुरखान हे बादशाही मुलखाच्या सरहद्दीवर येणार आहेत. ईश्वरकृपेनें ही स्वारी लवकरच पुरी होईल. ज्या अर्थी आपण खऱ्या प्रेमानें व सच्चया अंतःकरणानें वागत आहांत त्या अर्थी आपल्या येण्याची आवश्यकता नाहीं. आमच्यापेक्षां आपणासच काळजी जास्त आहे असें समजून आपल्याकडील हकीकत अशाच प्रकारें कळवीत जावी. यापेक्षां जास्त काय लिहावें तारीख ५ माहे रमजान सन १०८२

सयाजी राजी यांना आशीर्वाद

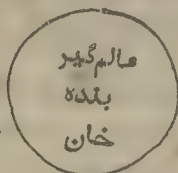
हय बडे पाप सों छोटे लुग जानो और न बाबजी जाने ।

लेलांक ३२ चा]

[ता. १८ जुलै १६७३]

اللہ اکبر

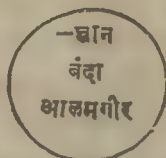

گماشته، ہماری جاگیرداران و فرجداران پر گنم کرے ولایت بدانند کہ چون درینولا (امانتجی آمده استغاثم نسود کہ مبلغ یکمہزار و یکصد پینجہزار و پینجہزار و سیوا مفسدان موضع کوریکانون از مال دافع متصرف شدہ اند در آدای آن دفع الوقت میبندمایند باید کہ تحقیق این مقدمہ و رسیدہ بر تقریر وقوع و صدق و نسود از حسابی دافع از مہیونان بدانند کہ بدستی خود رسیدہ درباره ازین جہتم مشتعلی نشود - درین باب تاکید مامد (دامد) - ۱۳ ربیع الثانی سنہ ۱۰ جلوس +

a demander of justice = رافع

भाषांतर

(अल्लाहू अकबर) ईश्वर सर्व श्रेष्ठ आहे

परगणे कडेवळितचे जाहागीरदार व फौजदारांच्या गुमास्त्यांना कळावे की या प्रकरणी रामाजी याने येऊन तक्रार केली की मौजे कोरेगांव येथील अप्रामाणिक (सेवक) नामें येकाजी व सिधा यांनी सरकारी साऱ्यांतून एक हजार एकशें पन्नास रुपये खर्च केले व त्यांच्या फेडीत अजून वेळ लावीत आहे. म्हणून तुम्ही या प्रकरणाची चौकशी करावी आणि त्यांतील खरे खोटे शोधून सरकारी रकम या लोकांकडून वसूल करावी म्हणजे न्याय होऊन पुन्हा या बाबतीत तक्रार येणार नाही. या बाबतीत कडक ताकीद समजावी. ता. १३ रबीउलसानी सन १५ जुलूस.

लेखांक ३३ वा]

[ता. ४ आगस्ट १६७३]

اطلاع تمام دست داد و مرقوم کليک جواہر سلک گشتم کہ مدتی مدید گذشتہ کہ از فطوط عظامی یاد فرشاد نشر مودند موانع آن بجز عیش و عشرت می یاد - بناء بر آن بقلم شکستم رقم نگاشتم می آید کہ یکدم ویک عت بایاران آن معجیب اطوار در امور دیگر صرف نمی کنند لهذا مصدیع انکم ملتیس شود. بگرامی خدمت واضح و رانج شود کہ کس فارسی نویس ندارد کہ مکاتبات معیت امیر بتخدمت سیاجی یادرجای دیگر نویساننده ارسال دارد و مخلص ہم نخوانده است کہ برین نگاشتم عمل آرد - بنا ابران مصدع اوقات عظامی بتصدیع داده می آید کہ ازین تقصیرات عظام مخلص را در محفل فروش مشاکل تصور نموده بکار آمدنی خود دانستم عفو فرمایند - چنانچہ معیت باطلنی را باظهار تکرار محتاج نیست - عمرو دولت در ترقی یاد + تکریر فی التاریخ غرة شهر جمادی الثانی سنہ ۱۰۸۳ احب اطرجب سنہ ۱۰۸۴ تکریر یافت -

جواب دینے والا آرد

[معجیب = granting, answering]

[قبول کرنے والا]

भाषांतर

सर्व बातमी पोंचली. व आपण लिहिलेला सर्व मजकूर ध्यानांत आला. बरेच दिवस झाले. आपण इकडे पत्र पाठविले नाही आणि आमची आठवण केली नाही त्या मुळे माझ्या सुखाचा व ज्ञाततेचा भंग झाला आहे. या मुळे या माझ्या मोडक्या लेखणीने कळविण्यांत येते की आपण थोडा वेळ व एक क्षण देखील माझ्या आठवणी खेरीज घालवू नये. आपणास विदितच आहे की हा सेवक अशिक्षित आहे म्हणून तो स्वतः कांहीं लिहू शकत नाही व माझे जवळ फारसी लेखकही कोणी नाही. म्हणून आपणास श्रम देण्यांत येतात की आपण आपला अमूल्य वेळ खर्चावा व असे समजावे की जणू आपण सरकारी कामांतच गुंतलो आहोत व जणू हे आपले स्वतःचेच काम आहे. सारांश खरे प्रेम दाखवण्यांत कोणतीही सबब उपयोगी नाही. ईश्वर आपणास चिरायू करो व आपले ऐश्वर्य उन्नत असो.

ता. एक माहे जमादिलावल सन १०८३

लेखांक ३४ घा]

[ता. २४ आगस्ट १९७३]

या पत्रावर मोडीत खाकीलप्रमाणे मजकूर आहे.

पै॥ छ ७ रजब ताकीद जरीब + + + + सन १०७३

بہوالغلی

رفعت و شجاعت پناه امانت درگاه سندھاجی محفوظ باشند
پوشیده نمائد کم از جریب مزروعات فصل خریف و دیدن
ربیع محصول پرگنان متعلقہ امینی خود یقین کم تا حال
فانج شده باشید باید کم سررشتہ آبڑھی را بزودی رود درست نموده
بفرستند تا جمعیت مزروعات و ربیع معلوم شود و هچنایسن
محصول ادای ربیع بزود رسیدہ جریب مزروعات آنراهم از قرار واقعی
چنانچہ باید نمود و ربیع محصول بموجی کم متقرر شد دیدہ بر رشتہ
آن نیز اطلاع دهند کم پس از دریافتی جمعیت مزروعات و ربیع
جوابی کم نوشتہ شود مطابق آن جمعبندی دروست نموده بدفترخانہ
ہموارہ ارسال وارند درین باب تاکید کم چہ نوشتہ عمل آرند -
۲۱ شهر جمادی الثانی سنہ ۱۹ جلوس -

measuring chain or rope of 60 yds. جریب

३ - ० - ० - ० वा. पोतवार,

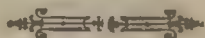
भाषांतर

हुबळ गनी

(ईश्वर सर्व समर्थ आहे)

रफअत व शुजाअत पनाह अमानत दरगाह संभाजी यांचे कुशल असो.

कळावे की खरीफ पिकांच्या शेतीची मोजणी व रब्बीची पहाणी-
तुमच्या परगण्याची-बद्दल खात्रीने असे वाटते की आतांपर्यंत तुम्ही मोकळे
झाले असाल. तुम्ही शक्य तितक्या लवकर कालवे खात्याची दुरुस्ती करून
इकडे कळवावी. म्हणजे एकंदर बागाहती व खरीफी जमीन समजून येईल.
त्याचप्रमाणे बागाहतीची आकारणी करून व त्यांची मोजणी करून त्याचा
नक्की अंदाज करून पाठवावा व ज्या मानाने बागायतीची आकारणी केली
असेल त्याची पांच त्या खात्याकडे द्यावी. म्हणजे त्याच्या चौकशीनंतर ज्या
शेतीवर बागायतीची आकारणी झाली असेल त्या प्रमाणे जमाबंदी दुरुस्त
करून सालोसाल त्या प्रमाणे खातेवारी करण्यांत येईल. या बाबतीत कटक
ताकीद समजावी व त्या प्रमाणे भंमल व्हावा. २१ जमाबंदीक सानी सन
१६ जुलूस

लेखांक ३५ वा]

[ता. १२ फेब्रुवारी १६७४]

ہوالغلی

رفعیت و امانت پناه شجاعت دستگاه سیاجی محفوظ باشند
پوشیده نمایند کہ چون دریندولا حقیقت تردد و تلاش آن شجاعت
دستگاه بعرض انور احمد رسانیده شد امر جلیل القدر شرف صدور
یافت کہ پنجاب سوار بشروط خدمت فوجدادی پرگزشتہ اشتهی بآن
تہور تصاب اضافہ مرحمت می فرمایم اگر قبول داشتہ شد تعہدنامہ
نوشتہ بفرستد کہ از عہدہ نیک و بد انجانیز برآیم و الا پنجاب ہے بیست
سوار برفعیت پناه مشرف بیگ عزایت خواہیم کرد کہ او از آن جا
خبردار خواهد بود - چون امر والا قدر بدینموجب کرامت صدور یافت
جواب آن مطلب را بزودی نویسد کہ بعرض رسانیده شود - درین
باب زیاده چہ نوشتہ شود - ۱۵ شہر ذلحعد سنہ ۱۷ جلوس
ملکیت مانوس

شاہ عالم گیر

फाटके

मह

[تصابی = عشق بازی]

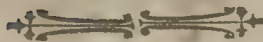
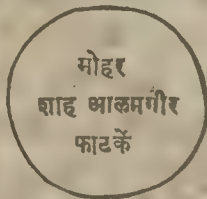
نردن = آمدرفت ، شک ، فکر

भांबोर

हुक्म गनी

रफभत व हुमारत पनाह शुजाभत दस्तगाह सयाजी यांचें कुशल असो.

आपणास कळावें कीं अनवर अहमद यानें आपल्या सैन्याची हुक्मत सादर केली आहे. जकीलुकदर (हुहा) यांनीं असा हुक्म फर्माविला आहे कीं आपणास परगणे भट्टीच्या फौजदारीच्या खिदमतच्या अटीवर आणखी पन्नास स्वार ठेवण्याची मान्यता दिली आहे. जर आपणास हें कबूल असेल तर त्याचा करारनामा लिहून पाठवून द्यावा. म्हणजे आम्हांसही तेथें येतां येईल. शिवाय रफभत पनाह मुशरफबेग यांना वीस स्वार देण्याचें ठरविलें आहे म्हणजे ते जास्त खबरदार राहतील. अशा प्रकारचा सरकारचा हुक्म झाला आहे. याचें उत्तर पाठवावें म्हणजे तें पुढें सेवेंत पाठविलें जाईल. या बाबतींत जास्त काय लिहावें ता. १५ जिल्हाद सन १७ जुलूस.

लेखांक ३६ चा]

[ता. १२ जून सन १६७४]

رفعت و شجاعت پناه تہور و جلالت دستگاہ سیاجی محفوظ باشند
پوشیدہ نمائند کہ چون درینوار از روی و قایع نگار احمدنکر
بغرض انور ظہر رسید کہ دزدان روز بازار موضع حسن آباد من السکال
پرگمہ اشتی خراج چہل و دو ہون و پنجہ شش روپیہ و دو نیم ترم
طلا وغیرہ از آوجی صراف ساکن قصبہ پرگمہ مذکور بوزنی بردہ بودند
ملبی بیگ انہارا گرفتہ نزد گماشتہ آن شجاعت دستگاہ فریستادہ
بود - چنانچہ تا چندگاہ در قید او بودند - الحال کہ امانت پناه
مشرف بیگ امین پناه بر مشغالی شدن صراف مذکور دزدان
مذکور را پیش خود طلبہ داشتہ گماشتہ مذکور نوشت کہ فراری شدہ

رفتند - لهذا حسب الامر جليل القدر نوشتم می شود کم دزدان مذکور
را همراه کسان خود بحضور بفرستند - درین باب زیاده چه نوشتم
شود - ... ۱۷ شهر ربیع الاول سن ۷۱ از جلوس -

بادشاہ عالم گیر
محمد شفیع
مرشد

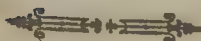
भाषांतर

रफअत शुजाअत पनाह तहखूर व जळावत दस्तगाह

सयाजी यांचे कुशल असो.

आपणास कळावें कीं अनवर अहमद वृत्तलेखक अहमदनगर यांच्या कैफियतीवरून समजलें कीं मौजे हुसनाबाद परगणे अष्टी येथील बाजाराचे दिवशीं चोरांनीं बेचाळीस होत, छपल्ल रुपये आणि वारा तोळे सोनें वगैरे वरील गांवच्या सराफापासून कर म्हणून वसूल केला आहे. कांहीं धैर्यवान् लोकांनीं त्यांना पकडून आपल्या गुमास्त्याच्या स्वाधीन केलें. हे चोर कांहीं दिवस त्यांच्या कैदेत होते. नंतर मुशरफबेग अमीन यांनीं चौकशी करून सराफ व चोरांना आपलेकडे बोलावून घेतलें. गुमास्ते मजकूर यांनीं लिहिलें कीं चोर फरार होऊन गेले आहेत. म्हणून जळीलुकदर (हुश) यांच्या हुकमान्वये आपणास लिहिलें जातें कीं वरील चोरांना आपले माणसा करवीं पकडून हुजुरांकडे पाठवून द्यावें. या बाबतींत जास्त काय लिहावें, ता. १७ माहे रब्बीउलअव्वल सन १७

महंमद शफी
मुर्शीद
बादशाह आलमगीर

लेखांक ३७ वा]

.J.

[ता. २० जून १६७८]

بادشاه عالم گیر
بنده اسد خان

دیسموکھان و دیشپانڈیان و مقدمان و دعاویا و مزارعان پرگنہ
کڑے ولایت بداند کہ چرن مبلغ یک لک ویست ہزار دام از پرگنہ
مذکور من اہتدای خریف ٹیلان ٹیل حسب الضمن بعہدۃ و اہتمام
سیاجی وغیرہ پسران پرسوجی بہونسلم مقرر گشتہ باید کہ مالواجب
و حقوق دیوانی را از قرار واقعی و راستی بمشارالیم جواب می گفتم
باشند و از سخن صلاح و صواب بدید حسابی مومی الہیم بیرون
نروند درین باب تاکید دانند - تحریراً فی التاریخ ۱۰ شہر
جمادی الاول سنہ ۲۱ حسب المسطور بعمل آرند -

مصدرة شرح ضمن از پرگنہ کڑے ولایت سرکار احمدنگر صوبہ
اوردنگ آباد سایر متعل قدیم از خریف ٹیلان ٹیل بعہدۃ سیاجی
وغیرہ پسران پرسوجی بہونسلم مقرر گشتہ باسم مشارالیم
شرح دستخط عمدہ و ذرائی رفیع اشان زندۃ خوانین بلند مکان
حمدۃ الملک مدارالمہام انکہ از خریف ٹیلان ٹیل (येथे भरबी भांकडा आहे)

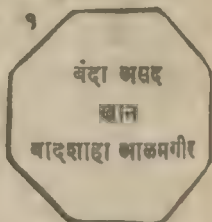
داخل شاہد نموده شد موافق طلب و تذخواہ بتاریخ ہضرم
بتاریخ ۲۶ جمادی الاول سنہ ۲۱ شہر جمادی الاول سنہ ۲۱
داخل اوارچہ شد

داخل بر اہتم
ملاحظہ نموده جمادی الثانی نقل نوشتہ شد داخل اوار شد

نقل ... نموده شد گرختہ شد بتاریخ غرہ
نقل بروی دفتر موافق است بنائے غرہ

بتاریخ ۲۶ جمادی الاول سنہ ۲۱ جلوس والا
مطابق نوشتہ داخل شدہ است + نقل بدفتر صوبجات رسید

भाषांतर

परगणे कडेवळीत येथील देशमुख, देशपांडे, मुकदम, प्रजाजन आणि शेतकरी यांना कळावें की ज्या अर्थी एक लक्ष वीस हजार रुपये परगणे मजकूरपैकी खरीफाच्या आरंभा पासून व खाली दिलेल्या तपसिला प्रमाणें सयाजी वगैरे वस्द परसोजी भोंसले यांचेकडे नेमण्यांत आला आहे, त्या अर्थी योग्य तो हक्क व दिवाणी हक्क प्रामाणिकपणें व रीतसर त्यांना देण्यांत यावा व त्यांच्या योग्य सवल्याच्या व हितकर विचारांच्या विरुद्ध जाऊ नये. या बाबतींत कडक ताकीद समजावी. ता. १० माहे जमादिकावळ सन २१ क्रि. हि. च्या प्रमाणें घटो.

तपसिलांत दिल्या प्रमाणें परगणे कडेवळीत सरकार भइमदनगर सूभा औरंगाबादचा आकार एक लक्ष वीस हजार रुपये सयाजी वगैरे वस्द परसोजी भोंसले यांचेकडे नेमला गेला आहे.

सहीचा शेर हमीदलुल मुल्क मदारुल महाम की खरीफा पासून १२१००० रुपये

सरकारीत दाखल	मुहाफिज दफतर	नकल लिहिली नेही
२६ जमादिकावळ सन २१		ता. १७ जमादिकावळ
रजिस्टर मध्ये	तपासलें गेलें	नकल भस्सक प्रमाणें आहे.
नोंदलें गेलें	एकजमादिकसानी	ता. १ जमादिकसानी
नकल औरंगाबादेच्या दफतरां रवाना झाली.		

पत्राचे डोक्यावरील मजकूर

... साहेब गदाधर भट याचे कर्ज गिरजाजी नागोजी देसमुख

लेखांक ३८ वा]

-J-

[ता. २२ जून सन १६७८

عاطر گیساه

... ..

داول گماشتہ رفعت پناه تہور دستگاہ سیاجی کہ در ناندنج می باشد بداند کہ درینولا گجادیہرم زنادار ساکن بنارس بکفور آمدہ ظاہر ساختہ کہ مبلغی راقم نزد گیری راو دیشمکہم جام کہیرہ واجب لاداست و او درادای آن دفع الوقت مینماید لہذا نکاشتہ می آید کہ ہر تقدیم و قوع این معنی لوازم بغور آن وا رسید حق مجبور از برساند

درین باب قدغن دانند - تحریر فی التاریخ ۱۲ جمادی الاول سنہ ۱۰۸۹ ہجری

भाषांतर

सयाजी राजे यांचे गुमास्ते दावक राहणार नादनज यांना कळावें कीं गजाधर्मा राहणार बनारस यानें सरकारांत येऊन असें जाहीर केलें कीं गिरीराव देसमुख जामखेडें यांचे कडे त्याचे कांहीं पैसे घेणें आहेत आणि ते देण्यांत टाळाटाळ करीत आहे. म्हणून लिहिण्यांत येतें कीं वरील प्रकरणीं आपण पूर्ण लक्ष देणें. या बाबतींत कडक ताकीद समजावी.

ता० १२ जमादिखावक सन १०८९ हिजरी.

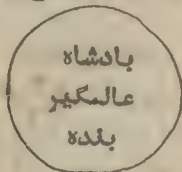
लेखांक ३९ वा]

[ता. २२ एप्रिल सन १६७९

دستک :-

باسم بسالت پناه شجاعت دستگاہ عسکرخان ملشی و واقع نویسن صوبہ دکن انکم راجروپ ولد سیاجی تھانہ دار کرے ولایت و اشنی درینوار بموجب تجویز نام بمہر و دستخط امارت پناه ایالت دستگاہ دلیرخان و مہر انرفعت پناه تحریر ۲۴ شہر ربیع الاول

सन् २१ بعرض معالی رسید کم باستدعای سیاجی مذکور کم
خانم زاد جوان شد لایق تربیت است - لهذا دوصدی ذات و یکصد
سوار از قرار چهار ماه چوتهای معاف داران شرط معافی دکن
تجویز نموده و خطی نیز نوشته حکم جهانمطاع عالم مطلع شرف
صدوریافت کم منظور شتاسد - باید کم مطابق یلیغ گیتی مطاع
منصب مشارالیم را در فهرست معاینان آن جانب نمایند +
دوصدی چهار ماه چوتهای معاف سوار شرط بالی دکن
تصدیر فی التاریخ ۲۰ شهر ربیع الاول سن ۲۲

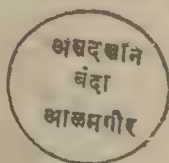
भाषांतर

दस्तक

बसालत पनाह शुजाअत दस्तगाह अस्करखान मुनशी व समाचार
लेखक यांचेकडून राजरूप वरद सयाजी ठाणेदार कडेवळित व अष्टी यांना
कळविण्यांत येतें कीं इमारत पनाह बसालत दस्तगाह दिक्करखान यांच्या
मोहर व सद्दीचा हुकूम व रफअत पनाहच्या मोहरेचा खाकीक हुकूम तारीख
२४ माहे रबीउलअवल सन ११ या साला आहे. सयाजी यांनीं बिनति
केली कीं त्यांचा दासीपुत्र वयांत आला असून त्यास शिक्षण देणें जरूर
आहे. सबब असा हुकूम करण्यांत येत आहे कीं त्यानें दोनघों पायदळ व
झांभर स्वार ठेवावे व याबद्दल इतर माफी खेरीज दक्षिण प्रांतांत चालू
असलेल्या चौथाई - पद्धती अन्वये चार महिन्यांची माफी त्याजला देण्यांत
येत आहे. जहान मताअ आलम मुत्तला यांचा असा हुकूम साला आहे.
मुम्ही या मनसबी बद्दलचा हुकूम सरकारीत नोंद करून घ्यावा.

याशिवाय दोनघोकडा, चार महिन्यांची चौथाई माफ.

ता० २० माहे रबीउलअवल सन ११

लेबांक ४० वा]

[एप्रिल १६७९

आज नामच दाग व तसिक्क (बिबेक) २३

عالمگیر شاہ
عبدالرحمن
مہر نیابت
۱۰۹۰

عالمگیر بندہ
میر محمد خان
بادشاہ ۱۰۸۹

شاہ عالمگیر
محمد باقر الدسینی بندہ
مہر بندہ درگاہ

॥ ... شہزادی سیادت و نکایت پناہ میر محمد خان باہتمام
رفعت پناہ حیدرجنگ ... عوالی دستکام میر محمد باقر دارغ.
باتفاق سیادت مآب میر محمد شفیع نائب - سیادت امارت پناہ
... ... کاٹک ... بندہ درگاہ بیہونت برای شرف - سواران تابانیان

بندہ درگاہ
×
ابن

عالمگیر شاہ
عبدالرحمن
مہر نیابت

آج نامچ داغ و تسیक्क

بادشاہ عالمگیر
محمد مراد خانہ زاد
مہر نیابت

بندہ عالمگیر
میر محمد خان
بادشاہ ۱۰۸۹

عالمگیر شاہ
عبدالرحمن
مہر نہایت

بلدہ شاہ عالمگیر
محمد بالرحمنی درگاہی
مہر بلدہ

بلدہ درگاہ
× ابن

بادشاہ عالمگیر
عبدالرحمن بلدہ
مہر نہایت

ربیع الاول سن ۱۲۳

۱۳ شہواری سیادت و اعوالی پٹا مہر محمد خان و باہتمام
رفعت پٹا جہدر جنگ بابت و عوانی دستکاه مہر محمد باقر دارم
بالتفاق سیادت مآب مہر محمد شفیع نائب سیادت مآب و امانت
پٹا درگاہ بیہونت برای مشرف شد سواران ہذا تابانیان

بادشاہ عالمگیر
محمد مراد خان زاد
مہر

×

फाटके

... ..

راجروپ ولد سہاجی نائبان ایجابی قدم تہم مہسان دولت آباد
کقدم انگ فاکٹک ایہں بروٹ سیاہ ختہ داغ

आर्षातर

अधिकृत मोहरीची यादी रजिस्टर-अवक सन ११

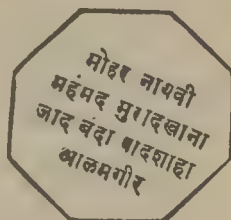
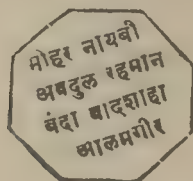
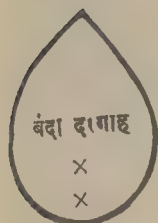
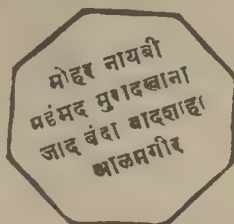
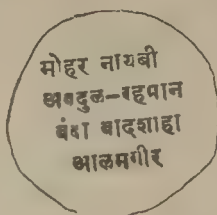
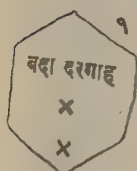
मीर महंमद
खान बंदा
बादशाहा आकम
मीर १०८९

मोहर नायबी
अब्दुल रहमान बंदा
बादशाहा आकमगीर
१०९०

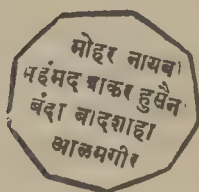
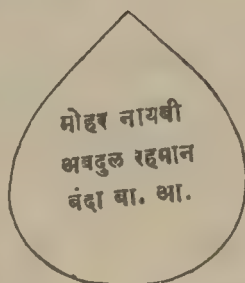
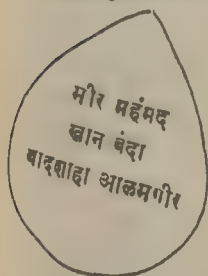
मोहर नायबी
महंमद बाकर हुसैनी
बंदा बादशाहा
आकमगीर

वरीक सर्व शिके मुळांत वाटोळे आहेत.

मीर महंमद खान शहसवारी सियादत व निगाहियत पनाह हैदरजंग,
एहतशाम व रफअत पनाह मीर महंमद बाकर, दावानी दस्तगाह दारोगा
मीर महंमद शफा, इत्तिफाक सियादत मझाब ... फाटकें ... सियादत व
हमारत पनाह जयवंतराव ... दरगाह ... यांच्या नांवें मोहरा मान्य झाल्या

अधिकृत मोहरांची यादी

वरील सर्व नांवें जर्नीच्या तर्फी

१ या सर्व लेखांकांतील शिके मुळांत वर्तुळांत आहेत. छापखान्यापाशीं
इतकीं वर्तुळें शिल्लक नसल्यामुळें चौकोन, अष्टकोन इत्यादिकांत मोहरांतील
मजकूर छापला आहे.

लेखांक ४१ वा]

[ता. ३ एप्रिल सन १९८०]

मनसबदारान नायब राजपुत ولد सियाजी
 दुधमराज वाद अजितराय अबु गोविंददास जात राजपुत साकिन आसारा
 कलम रंग फराख यशान्नी कशदा आबु मीश चशम बलद पिशु आश
 बरत हाल यकुर खम बाली यशान्नी बर मीशु सुदाख जनाब मरदुगुश सरदाख

عالمگیر بادشاہ
 عبدالرحمن بندہ
 مہر نیابت

بادشاہ عالمگیر
 محمد باقر الحسینی بندہ
 مہر نہایت بندہ درگاہ

بتاریخ نہز دھم ربیع الاول سن ۱۲۳۰ ام صکیح است و بداغ رسید

بادشاہ عالمگیر
 محمد شفیع
 بندہ

भाषांतर

राजरूप वलद सयाजी यांचे मनसबदार व नायब दोधराज वलद
 अजितराय मुलगा गोविंददास जात राजपुत राहणार हंसारा तांबुस रंग
 पसरट कपाळ अहंद भोंवया काळे डोळे दाढी व भिशी लहान. कपाळावर
 एक जखम दोन्ही कानांत भोंकें

मोहर नायबी
 बंदा दरगाह महंमद
 बाकर अल हुसेनी
 बंदा बादशाह आलमगीर

मोहर नायबी
 अबदुल रहमान
 बंदा बादशाह
 आलमगीर

तारीख १३ रविवार-अव्वल सन १३ माणसें बरोबर आहेत व
 मोहरा तपासल्या गेल्या.

[लेखांक ४२ वा]

[ता. ३ मे १९८०]

अर्ज नाम्ने, दाग व तस्किक, दिबेचलाल सन्, २३
 बरश्वेवारी सियादत व अनिवस्य पन्ना मियर मकमद खान व अहत्तशाम
 रफेत पन्ना चिदरजङ्ग नान्ब सियादत व एवानी दस्तगा मियर मकमद
 बाकरदारु, बातफात सियादत माँब मियर मकमद शफिये नान्ब सियादत व
 अमरत पन्ना मियर अब्दुररहमन अमिन, तूकूफ पन्ना दरगा जियुनत राव
 मशरूफ एली, बस्किम मवारान नान्बान राजरूप वलद सियाजी

बादशाह एालसकिर

१
 अब्दुररहमन बन्दे
 मियर नियात

बादशाह एालसकिर

मकमद बाकर बन्दे दरगा
 मियर नियात बन्दे

से नसर

नसरान

बेहिकोजी वलद मलजी

असप

बारी मरहत

सलम, زار, सलम नसर

शियेख दावल वलद ललखान

असप

बालु

शियेखज़ादे एवुस बेहिकजी वलद नारोजी

नियार खान वलद सियफ खान

असप रङ्ग हर दु बाजी जा

अशमान सफियद

बारी

से डार

तस्किक, दासान

गुपिन्द राव वलद तर्मिक राव

असप रङ्ग दरिशानी सफियद

बारी मरहत

दाग एवुस फरादी बासम दामुदहर वगिरे

नारयिन वलद रङ्गहनतम

असप ... रङ्ग हर दु गूश खूद सफियद

बारी कलान राजपुत एवुस अिशुनत राव

वलद गुपिन्द राव

सलطان खान वलद हबिब खान

असप रङ्ग सफियद

बारी

शियेखज़ादे एवुस यरसोजी वलद अिसाजी अफगन एवुस अब्दुल्ल, वलद बनी सुवद

एभेदे डारान, मन्सब डारान व नान्बान राजरूप वलद सियाजी

दुबिशूर वलद रङ्गहनतम, अिन नरयिन गुम राजपुत साकिन दुलत आब कलम

रंग फराख पेशानी दरقد قدزی نابیلم آبرو میلس چشم بلند پیشی
 دیش بروت دنمازیکزخم بالائی پیشانی ویک بر آبرو جانب چسپ -
 یکضال زیر سیلم جانب راست چلداداغ چپچک متفرق بروی دارد +

ضمیربلند بادشاہ عالم گہر

از سفای اسپ

داجروپ

भाषांतर.

अधिकृत मोहरांची यादी रब्बीउल अव्वल सन २३

मीर महंमद खान-शहसवारी व ह्मफाये पनाह; हैदरजंग नायब, एहतेशाम,
 रफअत पनाह, मीर महंमद दारोगा दोवानी दस्तगाह; मीर महंमद शफी
 नायब सियादत माव. मीर अबदुल रहमान अमीन सियादत व हमात
 पनाह; जयवंतराव तवक्कूफ पनाह दरगाह. साकारांतून मान्य झाले.

राजरूप वरद सयाजी यांचे नायब व स्वार

मोहर नायबी
 अबदुल रहमान
 बंदा बादशाह
 आलमगीर

मोहर नायबी
 महंमद बाकर
 बंदा बादशाह
 आलमगीर

६ जार ६ माणसें
 तपासले गेले तपासले गेले

गोविंदराव वरद त्रिंबकराव

घोडा रंग...कपाल पांढरे

बारी मराठा

दामोदर वगैरे फरारी याच्या ऐवजी मोहर असे. ४ जार ४ माणसें

नारायण वरद रघुनाथ

घोडा रंग...दोन्ही कान पांढरे

बारी मोठी रजपुत

यशवंतराव वरद गोविंदरावच्या ऐवजी

सुकतानखान वरद हबीबखान

घोडा रंग...पांढरा

बारी शेखजादा

परसोजी वरद येमाजी यांच्या ऐवजी

भीकूजी वरद मुळजी

घोडा.....

बारी मराठा

शेख दावळ वरद लादखान

घोडा.....

बारी शेखजादा

भिकाजी वरद नारोजी याच्या ऐवजी

नयाजखान वरद सैफखान

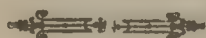
घोडा दोन्ही बाजूस रेशमी बंद

बारी आफगान

अबदुल्ला वरद बनी सवाद याच्या ऐवजी

दधीश्वर घट्टे रघुनाथ मुलगा नारायण जात रजपुत राहणार दौलताबाद तांबुस रंग पसरत कपाल किंचित भांधळा ढोळे काळे नाक उंच दाढी व मिशी नुकीची फुटलेली कपालावर एक जखम, व एक जखम छावीकडे तोंडावर, एक तीळ छातीखाली. तोंडावर देवीचे घण

राजरूप
सफाई अस्प
बंदा
बादशाह आलमगौर

लेखांक ४३ वा]

[ता. ३ मे १९८०]

اور نامچ داغ تصکیت یافت

شعبان اعظم سن ۱۹

اثر نائیبیان سیاجی ولد پرسوجی تصکیت, سید

سنجی ولد گونانجی مانوجی ولد مہدی کشاجی ولد یتھوجی

اسپ * حال واگشتم اسپ * طرق بر سر خال سفید اسپ * سرہد
ما * نفر راجپوت باری راجپوت ما * نفر راجپوت

دنیہاہ ملک ولد دہاروجی ولد لوکوجی دریاخان ولد
شہبازخان حسب خان

اسپ بر سر سفید اسپ ما * ونم رنگ مرخم نما اسپ بنام بواسنی
پورستخاب نما

باری افغان ما * نفر راجپوت باری سکریٹ

مدارخان ولد راجی خان ہنومت راو ولد یتھوجی ٹوکاجی ولد مکت

اسپ ... بداغ اسپ ... طرف چڑ مور درپیشانی اسپ ... سرحد
باری کلان افغان ترکی راجپوت ما * نفر راجپوت

شہبازخان ولد داوول خان ہکوجی ولد یتھوجی
اسپ طرف ... سفید اسپ اسپ زمین برطرف

باری کلان افغان ترکی راجپوت

داغ ۲ سے نفر ہم بارگران ہے داسان تازی سکریٹم نفر جشی نفر
افغانی نفر راجپوت نفر

* अशा फुलीक्या ठिकाणीं अरबी आंकडे आहेत परंतु अरबी टाईप नसल्यामुळे ते छापतां आले नाहीत. याच मराठी भाषांतरांत ते आंकडे आले आहेत.

एहेदा दारान मलसप दारान व नालीबान राजरुप वलद सीबाजी

अबदाल्ल वलद सीख अलमद अबन सीख वगलर वुम सीख डलद सलकन
बलन कलदम डलक डुरलख डलशलनी कलशलद आरु मलशल ऑलशल डलद डलशल
डलशल डुरुत सीबा यलक डलम डुर डलसलर वलनल डलसल

डलद वलदशल वलमकलर
मलकलड डलकुरलकलसलनी
मलर नलललत

वलमकलर
डलम डलद वलदशल
अड वलली असल
राजरुप

वलमकलर वलदशल
अबदुररुलमन डलद
मलर नलललत डलद डुरलकल

डलरलख सीडुडलम डलमललललनी सलम २३ अड मलकलड असल
डलदलग डलसलद +

डलललललर

अडलकुरत मललरललनी डलदल शलललन सन १९

सडललनी वलद डुरसललनी डललल अडलकुरत नलडल

सललललनी वलद डुलनललनी
डुलद २००

मलनललनी वलद मलदडलनी
डुलद... डललर डलग
२००

कललनललनी वलद डललुनी
डुलद सरलद
२००

मलनलल १०० रलडुत
रलडलत मललक वलद

डलरी रलडुत
डलरुलनी वलद लुलकुलनी

मलनलल १०० रलडुत
दरुलखलन वलद

डलदडललखलन

डुलद... डुलडलललर डललर
डलरी डलकडलण
मदलरखलन वलद रलललखलन
डुलद... डलग

डुलद १०९ रलंग लललसर
मलनलल १०० रलडुत
दणवलललरलड वलद वलदुलनी
डुलद डुलडलललर मलर व
कडलक डललर

दुलललखलन
डुलद... डललल
डलरी डुललडलद
लुलकुलनी वलद मलदडत
डुलद... सरलद

मलठी डलरी डलकडलण

लुलकी रलडुत

मलनलल १०० रलडुत

बाहबाजखान वलद दावलखान लखुजी वलद येदूजी
घोडे पांढरे घोडा... ..
मोठी बारी आफगाण तुर्की रजपुत
हाग ६ माणसे ७ मोठी बारी ३ ताजी घोडे
शेखजादा लाक, हबशी लोक, आफगाण लोक, रजपुत लोक

राजरूप वलद सयाजी याचे नायब, मनसबदार व भाधिकारी
अबदुल्ला वलद शेख अहमद मुलगा शेख वगैरे जात शेखजादा राहणार बलन
रंग तांबुम पसरट कपाल अहंद भौवया काळे डोळे नाक सरळ व उंच दाढी व
मिथ्या काळया गालावर एक जखम उजवीकडे

१
राजरूप अज
सुफाई अरप
बंदा
बादशाह आलमगीर

मोहर नायबी दरगाह
महमद बाकर अल-
-हुसेनी
बंदा बादशाह आलमगीर

मोहर नायबी
अब्दुल रहमान
बंदा
बादशाह आलमगीर

तारीख १३ रबवीउल सानी सन १३. वरील इसम बरोबर आहे व
मोहर तपासणी झाली.

लेखांक ४४ वा]

[ता. १७ मार्च १९८१

عهدہ داران ، منصبت داران ، حصہ داران راجروپ ولد سیاجی

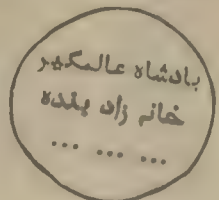
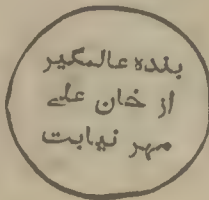
بادشاه عالمگیر
محمد باقر الکسلی بندہ
مہر نہایت بندہ درگا

بادشاه عالمگیر
عبدالرحمن بندہ
مہر نہایت ۱۰۹

عالمگیر
ضمیر بندہ بادشاه
از اسپ ۱۰۹
راجروپ صفای

भेदायेच शशम दिवेच ओल सन २३ दुदस एउष भेदांग रसिद
 एहेदुदरान ९ मसुदरान ९ नान्निबान राजरुप वलद सियाजी
 कबिरखान वलद बालुखान अिन हबिबखान कुम अफगान साकिन
 नान्निज कुलद रङ्ग रङ्ग फराख पिशान्नी कुशुदे अरु मीश कुशुद ब्लुदुदने
 रीश व बरुत सहा चणुदमुयी मसुन न्मायकुस कुदुद बरुदरुष व
 दु मरुफुदुद बरु शरुत जानुब कुसुप वीकुशल बरु शहरु कु जानुब रासुत
 कुदुद दांग चिचुक बारुदक बरुदुयी बरु दु कुशुद सरुदाङ्ग -

एहेदुदरान व नान्निबान राजरुप वलद सियाजी
 सलुबाजी वलद जानुजी मरुहदुद साकिन दुलत आद कुलदुद रङ्ग
 नराङ्ग पिशान्नी -

भाषांतर-

राजरुप वलद सयाजी यांचे नायब व हिसुदेदर

सारीख ६ रकुबीउल अरुवल सन

मोहर नायबी
अबदुल रहमान
बादशाहा अलुमगीर
१०९०

घोड्याची सुवलता

राजरुप
अज सफाई अरुप
बंदा
बादशाहा अलुमगीर
१०९०

मोहर नायबी
महमद बाकर हुसेनी
बंदा बादशाह
अलुमगीर

राजरुप वलद सयाजी यांचे नायब, व मनसबदार .

कबीरखान वलद बालूखान मुलगा हबीबखान जात आफगाण राहणार
 नादनज रंग तांबुस कपाल पसरुत भोंवया आखुद काले डोळे नाक उंच
 भिशा व दाढी काली हनवटीवर एक मस, आणि डावीकडे दोन मस,
 तोंडावर देवीचे वण, दोन्ही कानास भोके

आम्ही पवित्र अशा धार्मिक स्थळीं कवूल करतो कीं श्रीमंत जाहगीरदाराच्या योग्य वागवणुकीनें व न्याय्य बंदोबस्तानें राजी व उपकृत आहोंत. त्यांच्या गुमास्त्यांकरवीं आमचेवर केव्हांही जुलूम अथवा जबरी झाली नाहीं. हा मजकूर आम्ही आमच्या राजीखुशीनें लिहून दिला.

(मराठी मजकूर)

दर बंदगी राजेश्री रुस्तुमजी राजे साहेब

राजीनामा पाो बी ता

तुळोजी मोकदम व नरसोजी चौगला
मौजे रतनापूर
मोकदम मौजे बोरलें.

विठोजी शिंदे बि॥ मे॥ व राजाजी
व बाघोजी राऊत समस्त रया मौजे
धोंड पारगौज

पा॥ जांबखेड सु॥ इहिदे सन १०९० कारने साहेबांचे बंदगस राजीनामा लिहून दिधला असाजे साहेबू आपले धणी माये बाप आहेत आपण साहेबांचे पायासाँ जिवेसी राजी आहों यास हिला हरकती करून तरी साहेबांचे गुन्हेगार राजीनामा सही

बि॥ येल्होजी भास्कर कुलकर्णी कसबा
नादणज

लेखांक ४६ वा]

[ता. १३ सप्टेंबर १९८१]

१०

जन्त

عالمگیر شاہی
امانت خان

۱۰۸۳

عهدہ باسم تہور دستگاہ راجروپ وغیرہ پسران سیاجی ابن پرسوجی بہونسلا عرض جاگیر پرگنہ سنگمذیر وغیرہ مطلب موقوفی از پرگنہ جام کہیڑ سرکار احمدنگر صوبہ اورنگاباد از تغیر سیاجی ولد پرسوجی بہونسلا کم قوت شدہ از نصف خریف بیچائیل درین باقی آمدہ ابتدای نصف خریف بیچائیل حسب ... عمدة الملک

(या खालीं अरबी आंकडे व मजकूर आहे परंतु अरबी टाईप नसल्या-
मुळे ते छापतां आले नाहींत. याच्या मराठी भाषांतरांत ते आंकडे व मजकूर
आला आहे.)

تکریر فی التاریخ ۱۰ شہر رمضان سنہ ۱۲۵

टीप:- [या असल कागदांतील सुरवातीच्या फारसी मजकुराचेंच
खालील मराठी भाषांतर दिलें आहे.]

भाषांतर

अमानत खान
आकमगीरशाही

१०८४

चिठी तहक्कूर दस्तगाह राजरूप वगैरे सयाजीचीं मुलें आणि परसोजी
भोंसले यांचे नातू यांच्या नांवें हुद्दाचिठी बाबत जागीर परगणे संगमनेर
वगैरे वसूल बाकी परगणे जामखेड सरकार अहमदनगर सुभा औरंगाबाद
सयाजी वल्द परसोजी भोंसले जे वारले त्यांच्या पेंवर्जी खरीफाच्या हंगामा-
पासून जो वसूल येईल नेमण्यांत आला आहे.

५ लक्ष ९९ हजार

मूल

वाढ

३ लक्ष ४७ हजार ४९५

२८ हजार ५०५

यां पैकीं रुस्तुमजी वल्द सयाजी

यांच्या फौजेचा खर्च वजा ज्याची

१ लक्ष ३९ हजार

चिठी वेगळी केली गेली आहे

मूल

वाढ

१ लक्ष ३२ हजार २५

६ हजार ४७५

यांचा वांटा जो वेगळा आहे ४ लक्ष ३० हजार

V साकद

V खेडा

मूल

वाढ

१ लक्ष ४९ हजार

१ लक्ष ३० हजार

२ लक्ष ५० हजार

मूल

वाढ

९० हजार

५९ हजार

मूल

वाढ

२ लक्ष १४ हजार ४९०

१ लक्ष ८७ हजार ५३०

याच कागदावर असलेला मराठी मजकूर पुढील प्रमाणें:—

नवाब

मुस्तताब माला लकाब मुमालिक
मदार आमदसुल मलकखान ज्याहा
बाहादूर जफरजंग काकलतास

सीयादत व नकाबत पनाह वजारत
व येकवाल दस्तगाह मदारुल महामी
अमानतखान दिवाण

चीटी देसमुखानी व देसपाडियानि व मोकदमानि व राथानि पा
जामखेड सरकार अहमदानगर सुवे अवरगाबाद उरुफ दक्षेन सुा इहिदे
सन हजार १०९० नऊइदे बाो तहवर दस्तगाह राजरूप वंगरे पिसरान
सयाजी भोसला बमोजीब परवाना बमोहर

अज तयार सायाजि वाा परसोजी भोसला की फौत सुद दर जाये
बाकी अस्त व तनखा माा ईके ई। निस्द खारीफु पेची व मोकरर सुद

दाम ५९९०००

असल ३७४४९५

इजाफु

३२४५०५

वजा हिस्से रुस्तुमजी वाा सयाजि फीचीटी अलाहिदी सुद
दाम १६९०००

असल १३२०२५

इजाफु ३६९७५

बाकी हिसे माा इके

दाम

४३००००

माा चार लाख तीस हजार

दाम २।स

असल दाम

इजाफु

२४२४७०

१८७५३०

मौजे साकद दाम

मौजे खरडे दाम

३५००००

१४९०००

असल दाम

इजाफु

अवल

इजाफु

१३००००

१२००००

९००००

५९०००

स्थेराकत

मौजे लोनी दाम

५०००००

लग

असल दाम

इजाफु

३६२४५

१३७५५

वजा हिस्से

रुस्तुमजी दाम

१९०००

असल दाम इजाफा

१३७७५ ५२२५

बाकी ३१००० दाम

असल दाम इजाफा

२२४७० ८५३०

सदरहू प्रमाणे बमोजिव सनद चिटी खजू होऊन मा॥ इलेचे गुमास्ते यासि
उहदेवार अमल दिजे उजुर न किजे

मोर्तब S S S S S S

तेरीख १० माहे रमजान सन २५

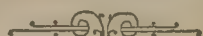
खु दफतर

जगन्नाथ वा॥ गजाजीराम

व सुदरजी कानुगो ता॥ जैल प्रात

खु दफतर देवाजी नागनाथ व

वैजाजी नरहर कानुगो सुबे वराड व दक्षन तेलगन ता॥ जैल

लेखांक ४७ वा]

[ता. २० माहे फेब्रुवारी सन १९८२

التماس

وکیل راجروپ ولد سیاجی نبیره پرسوجی بهونسل

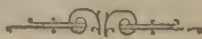
انکم بندگان حضرت براہ عنایات شاہنشاہی دیسمو کہے پرگم، چلکانوں
بعدنیت و نابود ساختن گنگاباکم مفسد کشتی بے ہدرکلاں موکل
بندہ بمو فرزندان مرحمت فرمودہ بودند - چنانچہ موکل پدر بندہ
ہم قابض بود و رسوم انجا دردیوانی مرشد قلیخان مرحوم عوض
مطالبہ ذمہ پرسوجی ضبط سرکار والا گردیدہ - لیکن گماشتہای
سربراہ می نمودند چند سال است پسر گنگاباکم بشناختگی
گماشتہای جاگیرداران کہ ناظم صوبہ باشد دخل می نماید - و موکل
از مطالبہ فارغ است - امیدوار است کہ دیسمو کہے مذکور با رسوم
موکل بپدر مقدر شود و موکل بندہ قبول می نماید کہ پنجاہ سوار
عوض رسوم باشتیاق سوای تانبیان منصب خود موجود در شتم خدمت
نماید - شود التماس نزد سیادت و وزارت پناہ بسالت و جلالت
دستگاہ امانت خان بفرستد بیست و یکم شہر صفر سنہ ۱۲۵

भाषांतर

राजरूप बलद सयाजी बलद परसोजी भोंसले यांच्या वकिलाचा अर्ज असा कीं साम्राट बादशाहाच्या कृपेनें परगणे जळगांवची देशमुखी गंगा वाघ याचा नाश करून टाकल्यानंतर माझ्या मालकाच्या वडिलांच्या नांवें नेमली गेली होती. आणि माझ्या मालकाचे वडील तेथें कायम होते. परलोकवासी सुरशीद कुलीखान यांच्या कारकीर्दीत तिथला रुसूम सरकारांत जवत झाला होता व परसोजीला कांहीं देणें होतें. परंतु त्यांच्या गुमास्त्यांनीं अढथळा केला. तसेंच कांहीं वर्षे गंगा वाघ याचा मुलगा जहागीरदारांच्या गुमास्त्यांच्या ओलखीनें तेथील वसूल गोळा करतो या कारणाकरतां आमच्या मालकाला आतां कांहीं देणें राहत नाहीं. म्हणून विनंति कीं वरील देशमुखी व तिचा रुसूम आमच्या मालकाच्या वडिलांच्या नांवें नेमला जावा. माझ्या मालकास हें कबूल आहे कीं रुसुमाचे हक्काबद्दल ते पन्नास स्वाराची जमीनत जो पर्यंत त्यांची मनसब कायम राहील तो पर्यंत ते, सेवेस तयार ठेवतील.

याची नकल दाराये पनाह बसालत व जलालत दस्तगाह अमानत खान यांचे कडे पाठविली आहे.

ता० २१ माहे सफर सन १५.

लेखांक ४८ वा]

[ता. ६ फेब्रुवारी सन १६८४

न. ४

دیس مکہ ہان و دیش شہر اندیان و مقدمان

و دعایا پرگنہ ناچنگانوں سرکار کلیم صوبہ
برادر دا علام کہ چون مبلغ چہار لک و
بیست و ہفت ہزار دام از پرگنہ مذکور
از تغیر و بہگونیت سنگ وغیرہ حسب الضمن

بجائے شہر دستگاہ راجروپ تحویز شدہ و طومار بروای مبارک
مرتب گردہ - برآن نوشتہ می شود کہ تادرس شدن جواز و سایر
مکال مذکور را بطریق عہدہ بگماشتہ مشارالیم را گذارند کہ دعایا
را مشتمل گردانیدہ سرگرم زراعت و مال گذاری سرکار دراین باب

تاکید دانس چہارم شہر صفر سنہ ۲۸

ضمن نویسد

۱۶
عالم گیر شاہی
امانت خان
۱۰۸۴

مصدرة شرح ضمن از پیرگم ناچنگانوں سرکار کلم صوبہ ہزار از
تغیور بہگونیت سنگ، وغیرہ بجاکیر راجروپ ولد سیاجی بہونسلم
بتجویز شد و طومار برضای مبارک فرین گشت، تا درست شدن سایر
و قول بطریق عہدہ مقرر شدہ - شرح دستخط سیادت و وزارت پڑا
پر التماس انک، تابیت و نہم صفر سنہ ۲۸ ... نیسار دوصد
روپیہ از وکیل بگیرند و مچلم گرفتہ شدہ عہدہ بدہند -

شرح مچلکم راجو پندیت انکم قابیت ونہم صفر سنہ ۲۸
سایر سازم دوصد روپیہ جرمانہ بدھم -

(या खालीं अरबी आंकडे व मजकूर आहे, परंतु तो अरबी टाईप नसल्यामुळे छापतां आला नाहीं.)

[دول = جمع دولت کی]

भाषांतर

परगणे नाचणगांव सरकार कळम सुभा वऱ्हाड
येथील देखमुख, देशपांडे, मुकद्दम व इतर लोक यांना
कळावे की:-

अमानत खान
१०८४
आलमगीरशाही

परगणे मजकूरचे ४ लक्ष २७ हजार रुपये भगवंतसिंग वगेरे यांच्या ऐवजी तहबूर दस्तगाह राजरूप यांचे जाहगिरीत देण्यांत आले आहेत व त्यासंबंधी त्यांच्या राजीखुशीने करारनामाही तयार झाला आहे. म्हणून या प्रांताचा कर व सारा सुव्यवस्थितपणे वसूल करण्याकरितां यांना अधिकारी नेमले आहे. यांनीं प्रजेशीं सहकार्य करून तीस शेतीत गहून गेलेली व वसूल नियमित देणारी अशी करावी. या बाबतींत कडक ताकीद समजावी. तारीख ४ माहे सफर सन १७

शेरा असा की परगणे नाचणगांव सरकार कलम सुभा वऱ्हाड
भगवंतसिंग वगैरेंच्या ऐवजीं राजरूप वल्द सयाजी भोंसले यांचेकडे जाहागीर
दिला आहे आणि त्यासंबंधी स्वखुशीने करारही झाला आहे. प्रांताच्या
वसुलाची व्यवस्था लागोपर्यंत हुद्दयावर राहावें, तारीख २९ सफर सन २७

सहीचा शेरा सियादत व इमारत पनाह असा की वकिला कडून दोनशें रुपये घ्यावेत व मुचलका घेऊन हुद्दा द्यावा.

मुचलक्याचा शेरा राजू पंडितचा की तारीख १९ पर्यंत दोनशें रुपये दंड देतो.

लेखांक ४९ वा]

[ता. ४ एप्रिल १६८४]

१३

بادشاہ عالمگیر غارے
اعتمادخان

چٹ

عہدہ باسم تہوہر دستگاہ راجروپ ولد سیاجی طلب اضافہ و عوض
جائیر وغیرہ از پرگنہ کرہ ولایت سرکار احمدنگر صوبہ اوردنگ آباد از
تغیور وکیل خالص شریف سائر و تذخواہ مشارالین ابتدای سدس
خریف ایشانیہل

(या खाली अरबी आंकडे व मजकूर आहे. परंतु अरबी टाईप नसल्या-
मुळे तो छापतां आला नाहीं. याच्या मराठी भाषांतरांत ते आंकडे व मजकूर
आला आहे.)

تحریر فی التاریخ ۲۸ شہر جمادی الثانی سنہ ۲۷

भाषांतर

१०८९

येतमादखान
बादशाहा आलम-
गार गाझी

चिठी : हुद्दा चिठी (तहब्वूर दस्तगाह) राजरूप वल्द सयाजी यांचे
नांवें बाबत वाढ वसूल व जागिरी बदल परगणे कडेवळित सरकार
अहमदनगर सूभा औरंगाबाद जी वकीले खालसा शरीफा यांचेकडे होती
नेमली गेली खरीफाच्या हंगामापासून सुरू

१ लक्ष ५ हजार

मूल बाबी

माफी बाबी

७७ हजार

२८ हजार

नादनज आलमगीर पेठेसुद्धां

मौजे पारगांव

१ लक्ष ८५४

माफी

कजबा पेठ

४१४६

२३ हजार ८५४ ७७ हजार

मूल बाब माफी

७७ हजार २३ हजार ८५४

तारीख २८ जमादिउलसानी सन २७

उमदे वजराये रफीये स्थान जुजदेखानी बुलदमकान जमदतुलमुलक
मदारुलमाहाम आसदखान

चिठी देशमुखानी व देशपाडियानी व मोकदमानी व रायानी व
मुजारियानी परगणे कडेवळीत स॥ अहमदनगर सुबे औरगाबाद उरुफ दक्षेन
सु॥ सलास सन १०९२ दरवजे बउहदे बाो राजरूप वलद सयाजी भोसला
बा॥ तलब इजाफा व येवज जागीर वगैरा आज तगीर वकीलखालिशे शरीफ
बा॥ सायेर ई॥ सुदस खरीफ येतील हसबुल हुकूम जाहामता मोकरर सुद

दाम

१०५०००

मबलग येक लाख पांच हजार

दाम रास

कर्मानादनज

बाहाल दाम

माफ

मये पेठ

७७०००

२८०००

१००८५४

मौजे पारगौड सीबरीसम

बाहाल

माफ

माफ

७७०००

२३८५४

४१४६

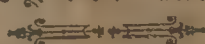
कसबे नादनज दाम

पेठ आलमगीरपूर सदणज वगैरे

२३८५४

७७०००

सदरहूप्रमाने सनदचिठी व परवाना रुजू होउनू माइलेचे गुमास्ती
यासी उहदेवार अमल देन उजूर न कर्न तेरीख माहे

१ वकीलखालीश (वकीले खालसा शरीफा = सरकारी दरबारांतले वकील)
२ जाबता = कायदा. ३ मय (मै = सुद्धां). ४ मूल बाब. ५ अहदेवार
(हुदयावर).

लेखांक ५० वा]

[ता. २ ऑक्टोबर सन १९८३]

.J-

१३
 بادشاہ عالمگیر
 اسدخان مرید
 ۱۰۸۱

दिसमोकेहान व दیشपान्दियान व مقدمान व رعایا پرگنه, देहारासिहोर
 ताबे सरकार नलदुर्ग सोबे ओरुंग-आब खजिस्ते नबियाचे बदल्ले मेल्ले
 शाह-उल्लेख व नोदपेन्जे-हजार दाम ओरुंग-मङ्गळ ओरुंग-मिसाने खान
 मेन आबेदाय पन्जे-दस रबिचे अन्को-उल्लेख बमोजब मखसलमे खान बजागिर
 मजाबे-उल्लेख पसरान दावली-नो सरफराज मङ्गळ-शे-आबेदाय के माल-आबेदाय
 व खत-उल्लेख देहो-आबेदाय ओरुंग-आबेदाय व दावली-नो सरफराज मङ्गळ-शे-आबेदाय
 मखसलमे व मखसलमे-उल्लेख मङ्गळ-शे-आबेदाय व दावली-नो सरफराज मङ्गळ-शे-आबेदाय
 खसाली ओरुंग-आबेदाय नलदुर्ग - सभिल-गमाशे-आबेदाय बजागिर-आबेदाय व बजागिर
 दा ओरुंग-आबेदाय मखसलमे व दावली-नो सरफराज मङ्गळ-शे-आबेदाय के माल-आबेदाय
 ओरुंग-आबेदाय नलदुर्ग-आबेदाय व दावली-नो सरफराज मङ्गळ-शे-आबेदाय
 स. २८ जुलूस-आबेदाय मङ्गळ-शे-आबेदाय मङ्गळ-शे-आबेदाय मङ्गळ-शे-आबेदाय +
 खान नोबिस्ते

मखसलमे-उल्लेख मङ्गळ-शे-आबेदाय मङ्गळ-शे-आबेदाय मङ्गळ-शे-आबेदाय मङ्गळ-शे-आबेदाय
 ओरुंग-आबेदाय नलदुर्ग-आबेदाय व दावली-नो सरफराज मङ्गळ-शे-आबेदाय
 पत्नी-आबेदाय मेन आबेदाय पन्जे-दस रबिचे अन्को-उल्लेख बजागिर-आबेदाय व बजागिर
 ओरुंग-आबेदाय नलदुर्ग-आबेदाय व दावली-नो सरफराज मङ्गळ-शे-आबेदाय -

आषाढ

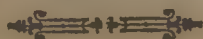
असदखान
 बंदा
 आलमगीर
 बादशाह

परगणे धारागिऊर सरकार नलदुर्ग सुभा औरंगाबाद येथील देशपांडे
 देवामुख मुकहम व जनता यांना कलावे की सोळा लक्ष पांच हजार रुपये

परगणे मजकुरांतिल वसूल साल मजकूरच्या रब्बीच्या हंगामाच्या आरंभा-
पासून मदावनजी वद दावलीजी यांच्या जाहागिरींत नेमला गेला आहे. तरी
वाजवी सारा व दिवाणीचे हक्क प्रामाणिकपणें व रीतसरपणें, हंगामाचे वेळीं,
कायद्यान्वये त्यांना देत जावे, व त्यांच्या योग्य आणि वास्तविक सव्याच्या
विशुद्ध कोणी जाऊं नये. जहागीरदाराच्या गुमास्यांना ताकीद देण्यांत येते
कीं, हल्लींच्या व जुन्या प्रजेला सलोख्याने वागवून त्यांस राजी व खुशी
ठेवावें, व असा प्रयत्न करावा कीं दिवसेंदिवस शेतीची प्रगति होत जाईल व
स्वतःचाही मान वाढेल. तारीख २ जीवकाद सन २८ जुलूस या
दिवशी लिहिलें.

लिहिल्या प्रमाणें अंमल व्हावा

समाप्तांतल्या तपसिलीप्रमाणें परगणे धाराबिऊर सरकार नळदुर्ग सुभा
भारंगबाद हूसानखान यांच्या नांवें असलेला साल मजकूरच्या रब्बी
आरंभापासून मदावनजी वद दावलीजी यांचेकडे जहागीर देण्यांत आला आहे.

लेखांक ५१ वा]

[ता. २ माहे मार्च सन १६८५

حسب الحکم الاقدس الاشرف الاعلیٰ

بتاریخ ۶ ربیع الثانی سن ۲۸ وکیل دستم ولد سیاجی بدرگاه
جهان پناه رسیده دادخواه شد که متقدمان موضع کسستم و غیره پرگنه
جامکبیر سرکار احمدنگر جاگیر موکل رافع میلغی باقی عین المال
از چهار سال وطن کاٹتے نمیدهند + حکم جهانمطاع آفتاب
شعاع زمینست صدور یافت که آن رفعت پناه شجاعت و بسالت دستک
باتفاق ارباب عدالت بتحقیق این مقدمه پرداختم بر تقدیر صدق
و انصاف احقاق حق نماید قارافع بسطلمب خود فایز گشتم مکرر
زین جهت بفریاد نیاید +

भाषांतर

सरकार विराजित राजेश्री यांचे हुक्मावरून

तारीख ६ रब्बीउलसानी सन २८ हस्तुम वद सयाजी यांच्या
वकिलानें दरबारांत येऊन अर्ज केला कीं मौजे कसलें वगैरे परगणे जामखेडें
सरकार अहमदनगर येथील मुकदम त्यांच्या मालकांना जाहगिरी वतनाची
घालू रकम व बाकी येणें रकम चार वर्षांची देत नार्होत, म्हणून जहान

पनाह (जगाचे आधार) व आफताब शुभाअ जनित (ज्यांचे तेज सूर्या-
प्रमाणे आहे) यांनी हुकूम दिला की तेथील जहागिरदारांनी सरकारी
अदालतीच्या सल्लेने या प्रकरणाची चौकशी करून घ्यावी व चौकशी करून
जे न्याय्य येणे निघत असेल ते घ्यावे म्हणजे वकिलाची मागणी पुरी होईल
व ते पुन्हा तक्रार करणार नाहीत.

भ/८५५ लेखांक ५२ वा]

•J-

[ता. १० एप्रिल १९८५]

نقل از مطابق اصل است

نقل حسب الحكم بمهر مقابلہ خان از قرار بتاریخ یازدهم شهر
جمدالول سنم ۲۷ جلوس والا رفعت پناه عزت دستگاہ محکمہ قاسم
مستفی الحرام باشند - بعدہ ہندا مستفی نماوند کہ درینوار وکیل
دناجی ساکن ناندنج سرکار احمد نگر بتوسط بیاریافتگان محفل فیض
منزل بعرض معالے رساند کہ پانصد روپے دین موکل رافع بزم
دستم نامی ساکن آن جا لازم الاداست و او بادای آن رفع الوقت
میںساید لهذا حکم اقدس عزة ورود یافت کہ آن منیرخواہ خالق اللہ
بأن رفعت پناه بر نگارد کہ بحقیقت آن مقدمہ واشیدہ باتفاق
اریاب شریعت برصارد مطابق عدالت عزاز فیصل واقع حق نمایند تا
مکرر بنریاد نیانید و کیفیت را داخل واقع نگارند درین باب
تاکید اید داند بتاریخ ۱۱ شهر جمدالول سنم ۲۸ جلوس والا +

भापांतर

नकल असलप्रमाणे असे:—

मुकाबिलखान यांच्या मोहरेच्या हुकुमाची नकल ता. १५ जमादिलावल
सन २८ रफअत पनाह इज्जत दस्तगाह महंमद कासीम यांच्या नावे की
त्यांचे कुशल असो आपणांस कळावे की दत्ताजी वकील राहाणार नादनज
सरकार अहमदनगर यांच्या मार्फत सरकारांत कळाले की त्यांचे मालक
रस्तुमजी यांचेकडे जमिनीबाबत पांचशे रुपये येणे निघतात आणि ते देण्यांत
दिरंगाई करित आहेत. म्हणून सरकारी हुकूम झाला की आपण त्या रफअत
पनाह महंमद कासीम यांना लिहावे की या प्रकरणी आपण चौकशी करून
कायद्यान्वये खरी माहिती घ्यावी व निकाल द्यावा. या करिता की पुन्हा
त्याबद्दल तक्रार न यावी आणि त्याची कैफियत इकडे लिहून कळवावी. या
बाबतींत कडक ताकीद समजावी. ता. १५ माहे जमादिलावल सन २८ जुलै.

[लेखांक ५३ वा]

[ता. १६ एप्रिल १६८५ इ.]

फाटकें

ولد سیاجی حسب الحکم نیام رفعت و معانی پناه از نوکران
فوجدار و محمد قاسم حقیق مقتد نویسن حشبه مذکور آورده بود -
دستمبى مذکور مطابق امر شریعت غرابه بنده عابد کردائى و بنده
نیز برضا و رغبت گرفته در قبض تصرف خود آوردم - دیگر پنج من
الوجوه و عودیم دستمبى نموده - اگر تانیاً حال این دعوة بادیگر
از دافین ظاهر شود باطل است - کار شرح شریف باشم تحریر
فی التاریخ بیست و یکم شهر جمادى الاول سنه ۲۸ جلوس +

عاشور سریر
محمد قاسم بیگ ولد

[मागचे बाजूस मोडी मजकूर आहे]

भाषांतर

... .. फाटकें

रस्तुम वल्द सयाजी यांनीं रफअत व मानी पनाह यांच्या हुकुमावरून
फौजदाराचे नोकर व महंमद कासिम वृत्त-लेखक कसबे मजकूर यांना धरून
आणिलें होतें. रस्तुमजी यांनीं मला धर्मशास्त्रान्वये पकडलें व मी त्यांच्या
स्वाधीन झालों. आणखी पांच मण आलुजुद व ऊद रस्तुजी जवळ राहिला
नाहीं. जर या पुढें अशा प्रकारचा तंटा दोघांत उत्पन्न झाला तर तो खोटा
समजावा. यास बारा बारीफ (मुसलमानी धर्म-शास्त्र) याची साक्ष. तारीख
११ जमादिलावल सन १८ जुलूस

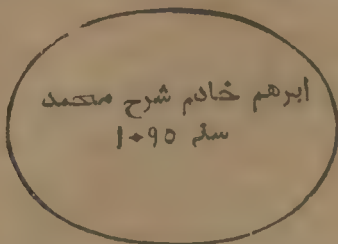
महंमद कासिम
वेग वल्द आशोर
सरीर

कागदाच्या पृष्ठ-भागी मोडीत मजकूर आहे.

१ आलुजुदः—हा शब्द कोघांत सांपडत नाहीं.

लेखांक ५४ वा]

[ता. ६ जुलै सन १९८५]

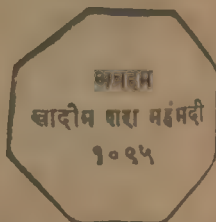

अतः मत्तबर सचिब शरुई कऱुदे मत्तबर बासम नसब खुद मसुमी
परमानंद बन मान जी तूतुहा मत्तुपुन नारनून पर अिन वजुह क म मत्तबर
मबलु एसालुह सीसुद व नुद व पलुजुरीम एालम क्कुरी जीद तसाम व न
तुरु अ माल खुद बरुमी मसुमी डुलत व मडारुअन डारुल बन आदम
डुन लरुम अलदुबुद - मबलु मडकुर डरु मरुफत मसुमी सीरु मडरुस बन
मरुहनी डरुस बन अरुंक तसाम व क्कमल कुरफत व डरुकुबुस खुद आरुडम -
सलुडरुहम शुएरुबान सन १०९० मत्तुरी +

मत्तबर मडकुर कलुदम अरुग फुराख पलुशरुनी कुरे आरु; ब्लुड मसुती डलुश
बरुत सीरुह क्कुरीक डुवी मरुडुवुकुश सरुअ लरुख सलुम तसाम कड

Pure money of standard value = जीद = jayid

आषांतर

प्रामाणिकपणें व सशुधाला समरुन करार करतों व परमानंद वलुद
मानजी तूथरु राहणर नारनून यांना ललुहून डेतों कीं मीं तलुनलु पंचाणुव
रुपये शलुके आलुमगरुी सरुवके सरुव कर्ज म्हुणून डेतले. हे रुपये मलुा श्रीमान
रुलेश्री डरुवल वलुद आदम डुन यांना डेणें हुते. वरुील रकम मीं शरुामडरुस
वलुद मूहुनीडरुस यांचे मरुफत पूरणपणें डेकून मरुन पावलु, व ते मीं
आपलुया तलुडुयांत डेतले आहुत. तलु. १३ शूबान सन १०९५ हलुजरुी

वरील इसमाचा रंग पीत (गव्हाप्रमाणें) कपाल हंद व त्यावर आल्या,
शरीरानें उंच, दाढी ठेवलेला, दोन्ही कानास भोके शपथ घेऊन म्हणाला
की मला सर्व रक्कम पावली.

लेखांक ५५ वा]

[ता. ३१ ऑक्टोबर १९८५]

१३
عالم گیر شاه
مرید اسد خان
۱۰۸۱

دیسس مکھان دیسپانڈیان و مقدمات و دعايا و مزارعان پرگنہ
نصیر آباد صوبہ خاندیس بداند ملنگ پانڈہ لک دام از پرگنہ نصیر آباد
مذکور ... سید شیرخان من ابتدای سدس ربیع اود نیل حسب ضمن
بجاگیر مالوجی ولد نوگوجی مقرر شدہ - باید کہ مالواجب و حقوق
دیوانی از قرار واقع و راستی بروقت و هنگام موافق ضابطہ معمول
و مستمر جواب میگفتہ باشند و در بختن صلاح و صوابدید نسابی او
بیدون نروند - سبیل گماشتہ جاگیرداران کہ رعایا و برابرا را از حسن
سلوک راضی دانستہ در تکبیر زراعت و فزونی معموری عی فرلوان بکار
بود - بتاریخ ۱۲ ذی حجه سنہ ۹۵ قلمی شد + حسب المسطور +
مقرر سناسند
ضمن نویسنده

مصدره شوح ضمن از پرگنہ نصیر آباد صوبہ خاندیس از انتقال
سید شیرخان کہ فوت شد از سدس ربیع اود نیل پایبانی است من
ابتدای سدس ربیع مسطور بجاگیر مالوجی ولد نوگوجی مقرر گشتہ +
भाषांतर

असदखान
मुरीद बाद
शाह आलमगीर
१०८१

परगणे नसीराबाद सुभा खानदेश येथील देशमुख, देशपांडे, मुकदम, शेतकरी व इतर लोक यांना कळावें कीं नसीराबाद परगण्यांतील पंधरा लक्ष दाम सय्यद शेरखानाच्या जाहगिरींतून मालोजी वल्द लोकोजी यांच्या जाहगिरींत रब्बीच्या हंगामाच्या आरंभापासून नेमण्यांत आले आहेत. म्हणून दिवाणी हक्क व इतर योग्य हक्क प्रामाणिकपणें, हंगामावर, वहिवाटी व कायद्यान्वये त्यांना देण्यांत यावे, व त्यांच्या आज्ञेविरुद्ध अथवा त्यांच्या योग्य सल्लेविरुद्ध वागूं नये. जाहगीरदारांच्या गुमास्त्यांचें कर्तव्य असें कीं प्रजेस आपल्या योग्य वागणुकीनें राजी ठेवावें व त्यांच्या शेतीची भरभराट होईल असे प्रयत्न करावेत. तारीख १२ जीलहेज सन २९ रोजी लिहिलें.

लिहिल्याप्रमाणें घडवून आणावें.

शेराः—

परगणे नसीराबाद सुभा खानदेश येथील सय्यद शेरखान मृत्यु पावले म्हणून रब्बीच्या आरंभापासून मालोजी वल्द लोकोजी यांच्या नांवें जाहगीर नेमली गेली.

दामः—

लेखांक ५६ वा]

[ता. ८ आगस्ट १९८७]

رفعت و متعالے پناه پنهانیت و دعوائے دستگاه

ملازم اعتفادی افتخاری استطہاری راجہ جیو

پیوستہ مشمول غذایات خدیوگیہاں مزاحم بیکران باشند - بعد از لوازم دعوائی شفقت ایالت مشہودہ ضمیر منیر گردیدہ می آید کہ نامہ اتحاد با مراسم اختلاس بمعہ خیر دعافیت کہ را باب طلب زر قرص نمودہ بود نویسید - مضمون آن مضمہوم است ... چون مسالکدشتم باران کم بارید وا حوال گروہ دعایا وغیرہ بیان رعتقاد ہوید است دریذولا اقبال معالی پناه کف کاٹ نہر نشریف آوردند - بظہور ابشان حساب مقرر نمود - درخدمت بندگان نوابصاحب مرسول داشتہ - یقین است کہ براہ زر مسطور فردہای جاگیر الصدر خود خد و بر ہنگام سرانجام نمودہ خواہد شد - ہرگز داخاطر نوعی دیگر خواہند انست زیادہ تحرق خہ نگاشتہ +

رسید بتاریخ نہم شہر سوال سنہ ۱۰ ستیا نود فصلی بدصمت

ناگو پندھری قصیدہ اشتی -

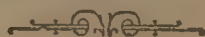
भाबोर

रफअत व मुताली पनाह पनाहनीयत व दावानी दस्तगाह राजेसाहेब पांच कुशल असो.

मित्राचें कुशल व क्षेम विचारवयानंतर कळावें कीं आपलें स्नेहभावपूर्ण कृपापत्र पांचलें. आपणास पूर्णपणें माहिती असेल कीं साल गुदस्त प्रमाणें या वर्षी भावपूर्ण झालें आहे. त्यामुळे सर्व प्रजा-जन हवालदील आहेत. या बाबतींत स्वतः हकवाल पनाह मुताली पांचही आगमन झालें होतें व त्यांच्या दृष्टोपत्तीस हें सर्व आलें आहे. हें प्रकरण मवाब साहेब किवलाच्या सेवेत योग्य विचाराकरितां गेलें आहे. आम्हांस विश्वास वाटतो कीं आपण लिहिलेल्या रकमेची तरतूब सदरच्या जहागिरीतून होईल व हंगामाच्या वेळेपर्यंत त्याचा निकास लागेल. आपण जाहगिरीबद्दल इतर कांहींही मनांत आणूं नये. जास्त काय लिहावें.

पांच ता. ९ माहे शवाळ सन १०९७ फसली

नागो पंढरी कसबे अष्टी यांच्या हस्ते

लेखांक ५७ वा]

[ता. २ सप्टेंबर १९१०]

... و سوار استاده بود و چهارکس مردم زخمی شدند و یک

مردم کشته شد -

... بزخم تفنگ بر گوش اس رسیده و یک زخم بردامن ریش

رسید شد دروازه (قلع) رفت. دروازه بند بود مردم فوجدار را گنتم

دروازه را بکند - کسی دروازه را نکرد - لاچار شده اسپ را بیرون

داشتم واسپان راجروپ را بیرون داشتم. خود از راه کهرکی اندرون

رفتیم نقد زر چهار گنستم. برفت گویال گماشتم مهما بنده فران

نامی گماشتم خود را نزدیک غلیم فرستاده چوتهم. پنج هزار پانصد

روپیہ مقرر کرده آمد - همراه مهرا مردم کوئکر آمد - قول قول گفتم -

اسپان و شتران که درمیان هر دو قلع. بودند گرفت رفت - مردم

غلیم درمیان بر دو قلع سلامت رفتند - کسی تیر تفنگ نزد -

بوقت شام غلیم بر گشته بر لب آب مانده - بعد از یک نیم بهر

شب گذشت. گویال سندیها که بالائی کهڑی خورد بود بجهلم تمام

و فریب کرده نوکر خود را به زیر شال خود را خوابانیده خود لشکر
 غلیم رفت بود - بعد از آن یک پھر شب مانده بود گویال مذکور
 از لشکر غلیم لٹیم بر گشته آمده مردم کم بالائی گھڑی خورد بودند
 کمد انداخته بر گرفتند و پیسران داولخان بهیکن خان و
 حسب خان بر گھڑی بودند گفتند کم این کار خوب نیست کم تو کردی
 اولاً انکم از مصلحت تو تمام قصه و پیته تاراج رفت - دویم آنکم
 بانواع حیل خود را بلشکر رسانیده - او جواب داد کم خدمت
 کارمن عقب مانده بود او را از کمد کشیده بالائی گھڑی گرفتیم -
 بعد از دو گھڑی گذشت کم نقاره غلیم لٹیم شده دوی بطرف پرده
 شد - در آن وقت گویال مذکور به کماشتیم باسم تو را ناسی او را نزد
 غلیم فرستاد کم مغلان هم گریختند اند - وقت صبح روز جمع غلیم
 بر گشت بر قلع آمده محاصره کرده چلد کس کمدیها انداخته
 بالائی قلع شدند - تمام ساهوکاران پیته مذکور کم در قلع بودند هم
 را لوت کرده بستم بودند - و درمیان مردمان فوجدار وغیره کم برای
 قبائل مانده بودند - اسپان آن ها هم گرفتند رفتند و بوقت قلع
 گوشتن هنوزت رای وغیره آمده بر کماره تالاب و درخت بر اسپان
 بوده با گویال هم کلام می شدند + و بهادرخان و شاهسل و بهرامن
 ملازم فوجدار وغیره تفک طیار کرده بودند همراه میر محمد گویال مانع
 کردند - و به روز دویم غلیم بر این گویال را به مهسانی فرستادند
 دو کوسفند و یک جوان پارچه سرخ و یک چادر بالائی آن سوند
 بر پیچیده آوردند و مردمان گویال بالائی گھڑی بودند کمد اند رفت
 آن خوان مذکور را چهار کس کشیده بالائی گھڑی گرفتند - و به
 نزدیک تکیه بهراگی هم آمده نشتم بود - آن وقت هم برای گویال
 برگ تلمبول و تسباکو فرستاده بود - عرض کم حقیقت بدین
 مستمعت متاح خان زود اشتیم - و مردم قصه و پیته مبلغ
 ده لک رویم گرفت رفتند - عرض کم قهر غلیم بر سرمردمان در ملک
 پادشاهی گذشت است -

به سکی کم این حقیقت دیده و شنیده باشد برو شاهیدی خود
 بکند - تحریر فی تاریخ شہتم شهر محرم الحرام سنہ ۸ یکہزار
 یکصد پھری سنہ ۳۴ این فرستاده نزد الا قلمی شد +

भाषांतर

...

...

...

...

काटके

..... स्वार उभा होता. चार माणसें जखमी झालीं आणि एक माणूस मारला गेला.

दरवाजा बंद होता. फौजदार म्हणाला दरवाजा उघडा. कोणीही दरवाजा उघडला नाही. निरुपाय होऊन घोडा बाहेर ठेवून, राजरूपचे घोडे बाहेर ठेवून स्वतः खिडकीने आत गेला. गोपाल गुमास्ता याने आपल्या नोकरांबरोबर सर्व खियांना घात्रूकडे पाठवून दिले आणि पांच हजार पांचशे रुपयांची चौथ कबूल करून घेतली. त्याच्या बरोबर तेरा माणसें होती. सर्व कोंक कोंक ओरडत होते. दोन्ही किल्ल्यांच्या मध्ये जे घोडे व उंट होते त्यांना त्याने नेले. घात्रूची माणसें दोन्ही किल्ल्यांत सुखरूप पांचली. कोणीही बंदूक व भाळा आपल्या बरोबर ठेवला नाही. संध्याकाळी घात्रू पातून नदीकाठी आला. दीड प्रहर रात्र गेल्यानंतर गोपाल शिंदे जो लहान्या गढीवर होता सर्व ठोंग करून व फसवेगिरी करून आपल्या नोकरास घाली खाली झांकून घात्रूसैन्यांत दाखल झाला. त्यानंतर एक प्रहर रात्र राहिली होती. गोपाल घात्रूच्या सैन्यातून परत आला. जे लोक लहान्या गढीवर होते त्यांनीं जाळे पसरले व त्यास वर घेतले. दाखलखानाचीं मुले भीकनखान व हसनखान हीं गढीवर होती. ते म्हणाले कीं तूं कैलेस हें चांगले नाही. पहिले असे कीं तुझ्या सल्लेमुळे कसबा व पेठ यांची लूट झाली, आणि दुसरे असे कीं तूं सर्व ठोंग करून घात्रूसैन्यांत जाऊन आलास. त्याने उत्तर दिले कीं एक नोकर मागे राहिला होता त्यास जाळे टाकून वर ओढून घेतले आहे. दोन घटकेनंतर घात्रूकडचे डोल वाजूं लागले व ते पांढ्या कडे जाऊ लागले. या वेळीं गोपाल गुमास्ताने आपल्या एका नोकरास ज्याचे नांव तोरा आहे घात्रूकडे पाठविले व कळविले कीं सगळे सोंगळ पळून गेले आहेत. शुक्रवारी सकाळीं घात्रू परतून आला व त्याने किल्ल्याला वेढा दिला. कांहीं लोक जाळे टाकून किल्ल्यावर चढले. किल्ल्यातील सर्व सावकारांना - जे येथे आश्रयास राहिले होते - लुटून घेतले. फौजदार व इतर माणसांचीं कुटुंबे येथे होती. त्या सर्वांची घोडें लुटून नेली. किल्ला घेतांना बोंदलाळ वगैरे आले होते. ते नदीकाठी गेले. पोल्यांना झाडांनीं बांधले व गोपालाचीं बोलूं लागले. दुसरे दिवशीं घात्रूंनीं गोपाल यास मेजवानी पाठविली. दोन वकऱ्यांपैकीं एक जवान याच्या शेवटावर तांबडे आपड टाकलेले आणि दुसरीच्या मानेभोंवतीं एक चांदर

गुडाळलेली. गोपाळाचे नोकर गढीवर आले. त्यापैकी चारांनी त्या बकच्यांना (खांद्याला) जाळ्यांनी वर ओढले व गढीवर गेले. बैराग्याच्या मठाजवळ देखील ते बसले होते. त्या वेळी सुद्धा गोपाळाकरिता पान व तंबाखू पाठविली होती. अशा प्रकारे जी हकीकत घडली ती खानसाहेबांकडे पाठविली आहे. कसबा व पठेच्या लोकांचे दहा लक्ष रुपये घेऊन ते गेले. सारांश की बादशाही प्रांताच्या लोकांवर मोठे संकट येऊन गेले.

ज्या कोणी ही हकीकत पाहिली व ऐकिली असेल यावर साक्षी घाळावी. लिखित तारीख भाठ माहे मोहरम सन १४ एक हजार एकशे हिजरी.

लेखांक ५८ वा]

[ता. २४ सप्टेंबर सन १६९०]

حقیقت این شیئور دختر و عضو گماشته قاضی و بهائی و موالی و غیره مردمان قصه ناندنچ پرگنه کرولیت سرکار احمدنگر سورخچستہ بلیاد آنکہ بتاریخ غره شهر مختارالحرام سنہ ۳۴ جلوس والا فوج غلیم لٹیم باسم سلتا گہرور پورہ سردار باسم ۳ ہزار سوار و دو ہزار پیادہ همراه ہلونت داو و جانڈ و پھردا و کونکرا دھلنگر خوش محماسیند پر قصہ مذکور آمدہ نزدیک دروازہ سورجہ رسید بالای دروازہ کوتوال مزارن نورلا و دسران ناگو مقدم بود - از تیر ننگ پیوستند - چند کس از مردم از غلیم لٹیم بجہتم رسید - فرج غلیم از دروازہ شیکست خورد نزدیک تلکہ تکیم نمایند فقیر و وسود - گویال گماشته محماسیند بآن جاہر فضیل شهر پناہ استادہ بود - سردار غلیم را سلم (سلام) کردہ او ہم نیز دست بر سر پناہ - باہم متکلم شدند - چون اشارت ایشان بفقیہ مذکور معلوم شد زیر قلم تور نامی گماشته گویال مذکور استادہ بود یہ اوکنت کہ قصہ تاراج دار - توران مذکور جواب داد کہ تصدوق فلان من بعد از ان بر دیوار شهر پناہ سوار شدہ بر آمدند و درین خاحبہ جنگ نہ شدہ - گویال روی بقرار نہاد - ہمن راہ غلیم لٹیم سوار شد پیش پیش گویال و عقب عقب غلیم بر حویلی دستم ولد سیاحی بہونسل آمدہ از انچہ کہ مطاع نقد جلس بود مبلغ یک لک روپیہ را گرفتہ و غیرہ - مردمان کہ در حویلی او پناہ گرفتہ

بودند هم را تاخت و تاراج کرده بردند - دستم ولد سیاجی خانزاد
پیش از نین چهار گهری نزدیک قلعه آمده به گماشته فوجدار مرزا
نورالدین شریک شده استاده بود - گویال مذکور گریخته بر گهری خود
نیز گماشته فوجدار رفته - بعد از آن غلیم لئیم پیتته در قصبه و
حویلی خانزاد دستم لوت کرده بروند - وقت دو پهر بر فصول قصبه
طرف قلعه آمده تفنگ هازند - زیر قلعه دستم چی بادو سوار
استاده بود و چهار کس مردم زخمی شدنده و یک مردم کشته شد
و یک زخم تفنگ بر گوش اسپ رسید و یک زخم بردامن زین
رسود - و مردومان گفته که آیس استاده تفنگ های خوردند
بهتر است که در قلعه رفته مردومان فوجدار را گفته که دروازه را را
بکنند کبسی وانکرد - پراه کهرکی اندر رفته و عبدا نامی کوتوال
را گفته که دروازه را را بکن که اسپان این جانب و راجروپ و غیره که
بیرون مانده اند در قلعه باید گرفت - کوتوال مذکور گفت که
کنید نزد من نوبت - باز تنوس کرد که قبول نکرد بعد از چهار
گهری گذشته بوقت سه پهر ... گماشته گویال سندها نزد غلیم لئیم
رفته قول ... گرفته آمد و ... هزار پانصد روپیه از قصبه و پیتته
مقرر کرده آمد - همراه مرزا مردم کونکریا غلیم آمد - قول قول
گفته نزد قلعه آمد اسپان و شتران که بیرون درمیان هر دو قلعه
بودند گرفته رفت - مردم غلیم درمیان هر دو قلعه سلامت رفتند
کسی تیر تفنگ نزد - بوقت شام غلیم بر گشته بر لب آب مانده
بعد از یک نیم پهر شب گذشته که گویال سندها که بالای گهری
خورد بود بتحیله تمام و فریب کرده نوکر خود را بزیر شال خود را
خوایا نیده خود بلشکر غلیم رفته بود - و بعد از یک پهر شب
مانده بود که گویال مذکور از شکر غلیم لئیم بر گشته آمد - مردم
که بالای گهری خورد بودند کمد انداخته بر گرفتند و پسران
داولخان ... بودند

فادک
... .. انداخته ان خوا
کشیده بالای گهری گرفته و به نزدیک تکلیله بیراگی غم مذکور آمده
نشسته بود - آن و قتهم برای گویال برگ و تسبا کو فرستاده بود -
عرض که حقیقت بدین قسم سهرت و در سبب آنکه نام برده ها تمام
قصبه و پیتته تاخت و تاراج شده و هم عظیم بر سر مردمان در ملک
یادشاهی گذشته که هر کسی که ندیده شنیده باشد برو شاهدی خود
بکنند - تدویر فی التاریخ صدر هفتم شهر مذکور قلمی شد +

भाषांतर

कसबे नादनज परगणे कडेवळित सरकार अहमदनगर सुभा मुजता
मुनियाद येथील सर्व लोकांचा अज.

काजी व हाली मवाली यांचे गुमास्यांचे सेवेची

इकीकत रात्र-दुखा व बंडाळीची तारीख एक माहे मोहरम सन १४
जुलूस अशी की शत्रूंचे सैन्य संघा घोरपडे सरदार याच्या बरोबर तीन
हजार स्वार व दोन हजार पायदळ उयाच्या बरोबर हणवंतराव घांड आणि
हेरदा व कोंकण्या धनगर होते कसबे मजकूरवर चाल करून आले आणि
छांनी वेशीजवळ तळ दिला. वेशीवर नुरुळा कोतवाल आणि नागू
मुकद्दमाची मुल्ले होती. त्यांनी आले व बंदुका सोडल्या. शत्रूचे काही लोकांला
नकवास दिला. शत्रूंचे सैन्य वेशी जवळ पराभव पावले परंतु ते इनायत
फकीर याच्या तकि्या (मठ) जवळ पोचले. तेथे बाहराच्या तटबंदी जवळ
गोपाळ गुमास्ता उभा होता. शत्रूच्या सरदाराने त्यास रामराम केला.
त्यानेही हात धर केला व दोघे काही घोडले. जेव्हा शत्रूचा रोख फकिरांना
कळला तेव्हा त्याने वरील गुमास्ता गोपाळ याचा इसम नामी तोरान जो
किवल्याखाली उभा होता त्यास म्हणाले की आतां कसबा लुटला जाणार.
तेव्हा तोरान याने उत्तर दिले की मी जीव देण्यास तयार आहे. नंतर शत्रू-
सैन्य तटबंदीवर चढले. येथे युद्ध मुळीच झाले नाही. गोपाळ पळून गेला व
व शत्रु स्वार झाला. पुढे पुढे गोपाळ व मागे मागे शत्रु असे रस्तुम वरद
सयाजी भोंसले यांच्या हवेलीवर आले. तेथे जी काही मालमत्ता होती ती
सर्व नगदी नाणे, जिन्नन मिळून एक लक्ष रुपयांचा ऐवज घेतला. जे लोक
हवेलीत आश्रयाला होते त्या सर्वांना लुटून घेतले. रस्तुम वरद सयाजी या
पूर्वी चार घटका अगोदर किवल्याजवळ आले होते आणि ते फौजदारांचे
गुमास्ते नुरुळा यांच्या समवेत तेथे उभे होते. गोपाळ पळून गेला होता व
फौजदारांच्या लहान्या गडीवर गेला. या नंतर शत्रूंनी पेठ, कसबा व
रस्तुमजीची हवेली या सर्वांची लूट केली. दोन प्रहरचे वेळी ते कसब्याच्या
जटा मागे किवल्यावर आले आणि त्यांनी बंदुका सोडल्या. किवल्याखाली
रस्तुमजी दोन स्वारांसह उभे होते. तेथे चार माणसे जखमी झाली, एक
मारला गेला, व एकाच्या घोड्याच्या कानाला बंदूक लागली व एकाच्या
घोड्याला जिनाखाली जखम झाली. लोक म्हणू लागले की, तुम्ही
येथे उभे राहून निष्कारण बंदुकींचा मारा कां सहन करता? या पेशी
किवल्यांत गेले पाहिजे. नंतर निरुपाय होऊन किवल्याच्या दरवाज्या जवळ गेले
आणि फौजदाराच्या नोकरांना सांगितले की दरवाजा उघडा परंतु कोणीही

दार उधरलें नाहीं. शोधतीं खिडकीवाटे भांत गेले व अबदुल्ला कोतवाल यास
म्हणाले कीं दरवाजा उघड, कारण कीं, आपले काहीं घोडे आणि राजरूप जे
बाहेर आहेत त्यांना भांत घेतलें पाहिजे. कोतवाल म्हणाला कीं किल्ली माझे
जवळ नाहीं. पुन्हा पुन्हा विचारलें तरी त्यानें कबूल केलें नाहीं. चार घटके
मंतर तीन प्रहरीं गुमास्ते गोपाल बिंदे शत्रू जवळ जाऊन कौल घेऊन आला.
कसबा व पेट मिळून पांच हजार पांचशें रुपयांचा करार केला. त्याच्या बरोबर
शत्रूचा मनुष्य कोंकण्या आला. " कौल कौल " ओरडत किल्ल्या जवळ आले.
दोन्ही किल्ल्यांच्यामध्ये बाहेर जे घोडे व उंट होते त्यांना नेलें. शत्रूचे लोक
किल्ल्याच्या भांत सुखरूप जाऊन पोचले. कोणीही आला बंदूक नेली नाहीं.
संध्याकाळीं शत्रू परतले व नदीकांठीं आले. दहिप्रहर रात्रीनंतर जो लहान्या
गढीवर होता सर्व प्रकारचें होंग करून आणि फसवा-फसवी करून, आपल्या
मोकरास शाली चालीं लपविलें व स्वतः शत्रूसैन्यांत दाखल झाला. एक प्रहर
रात्र किल्लक असेल तेव्हां गोपाल शत्रूसैन्यांतून परत आला. जीं माणसें लहान्या
गढीवर होती त्यांनीं जालें पसरून त्याला पर घेतलें. दावलाखानाच्या मुलांना

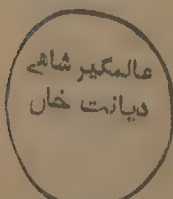
१
१ ... फाटकें
१

त्यावेळींहीपण गोपालाकरितां पान व तंबाखू पाठविली होती. या
प्रकारें जी हकीकत होती ती निवेदन केली. याचा उद्देश असा कीं ज्यांचीं
गोवे दिली आहेत त्यांनीं कसबा आणि पेट छुटली आहे. आणि सरकारच्या
मुलुखावर भारी संकट कोसळलें आहे. ज्यांनीं ज्यांनीं हें ऐकलें असेल त्यांनीं
याच्यावर साक्षी घालण्यात. तारीख ७ माहे व सन मजकूर या रोजीं
लिहिलें गेलें.

लेखांक ५९ वा]

[ता. ६ आक्टोबर सन १९९०]

چتر

متمم شد

جاگیر باسم محمد وغیره پسران داوول بر تنیم طلب از پورگنه
پانديہ پیدائون سرکار احمدنگر صوبہ خجستہ بنديان از تغير عنايت
اللہ وغیره دريای باقی مختار مشارالیه از ابتدای خريف يونست
ثيل حسب التحکم مقدس مقرر شد +

(या खाली भरषी आंकडे व मजकूर आहे परंतु भरषी टाहप नसल्या-
मुळे ते छापता आले नाहीत. याच मराठी भाषांतरात ते आंकडे व मजकूर
आले आहे.)

تحریر فی التاریخ ۱۳ محرم سنہ ۱۲۴۲ از جلوس والا قلمی شدہ

भाषांतर

जागीरीची चिठ्ठी महंमद वगैरे बद्दल दावळ यांच्या नांवची देण्यांत
येते की परगणे पांढ्या पेढगांव सरकार अहमदनगर सुभे खुजस्ता बुनियाद
याच्या वसुलापैकी इनायतुल्ला वगैरे यांच्या कडे पूर्वी चालत असलेला वरील
इसमाच्या नांवें तनख्वाह रुहणून सरकारी हुकमावयें खरीफाच्या
हंगामापासून नेमण्यांत येत आहे.

दियानतखान
आलमगीर शाही

५ लक्ष १० हजार

असल (मूक)

३ लक्ष ४८ हजार २५२

इजाफा (वाढ)

२ लक्ष ४१ हजार ७४८

इनायतुल्ला बद्दल घारीकुल सुबक

परगणे धंदी ऐवजी मौजे

देवळगांव यांच्या नांवें

४ लक्ष १० हजार

शेख आजम, फुजायल खान यांचे
नातेवाइक, ज्यांची हिंदुस्थानांत
नेमणूक झाली, यांच्या नांवें मौजे
पिंपळगाव पैकी

१ लक्ष ८० हजार

असल

इजाफा

असल

इजाफा

२ लक्ष ७७ हजार १ लक्ष ३३ हजार ७१ हजार २५२ १ लक्ष ८ हजार ७४८

लिखित तारीख १३ मोहरम सन ३४ जुलूसवाला

(या लेखांकांतील फारसी मजकुरा खालील मराठी मजकूर)

उमदे वजराये रकिये घान जुबदे क्वानीन जुलदमकान जसदतुक
मुलक, महाकल माहाम असदखान

घांठी देसमुखानि व देसपाडियानी व मोकदमान व राया मुजारी-
यानि पा पाडिये पेडगाउ साा अहमदनगर सुबे खुजस्ते बुनियाद उरुफ
दक्षन सु॥ इहिदे सन ११०० दरसजे जागीर आो महमद वगैरे पिसरांन
वा तत्तमतकबै बमोजिध परधाने बमोहर अज ताा इनायेतुला वगैरे
पासावील दर पाा वरुनखां माा हले इपाखाायुतीक हंसबुल हुकम ज्याहम
ता मोा रसुद दाम ५९००००

माा पाच लाख नवद

हजार दाम रास

असल

इजाफा

३४८१५२

२४१७४८

अज ताा मोख अजम मोख फुजायेकखाके दर हिंदुस्तन येवज दर पाा मौजे
पिपलाड गौड दरोवस्त १८०००० इनायतुला वल्लद शरीफन मुलक के दर
पाा वद्विथोडे येवज पाा दर पाा मौजे देऊलगाऊ दरोवस्त ४१००००

असल

इजाफा

असल

ईगाा

२७००००

१३३०००

७१२५२

१०८७४८

सदाहू प्रमाने सनदचीटी रजू होऊन माा हलेचे गुमास्तियासि उहदेवार

अमल दीजे उजूर न कीजे मोा S S S

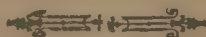
तेरीख १३ माहे मोहरम

सन ३४ जुलूसवाळा

रजू दफतर रामाजी बलद जगन्नाथ रजू दस्तुर सुदरजी कानुगो सुबे वरउ व

दक्षेन व तेलेगनव

... ताा जैल S S S

लेखांक ६० वा]

[ता. १५ ऑक्टोबर सन १९९०]

والعزیز

دسید بتاریخ بیست و دوم شهر محرم

سن ۱۰ یکم هزار یکصد فصلی بود

१ मुलें. २ वसुलीच्या आधारे.

६. सा. १३

علايات دہانے و تلطّفات نے سہا قرین حال آن رفعت دعوائے
مرتب مکمل و معانی ملازمت معینان و عاضاد مہرور معصوم
بعد از دعای شوق مشہود خاطر عزیز نموده می انہد خطی
کہ مشتمل بر وصول از قرض خود نوشتہ بود نہ رفعت یدہا ایلنجانب
جہت ملازمت نوابصاحب مہرور - بعد ملازمت در اشدتی رسیده
سرانجام این معنی خواہم کرد - خاطر ازین امکذر جمع دارند -
زیادہ چ تصدیق دہد +

भाषांतर

हुवकमानी

पावती तारीख २९ माहे मोहररम सन ११०० फसली

इनायाते जमानी व तल्लुफाते सुभानी करीन हाल आन रफअत
दावानी मरातिव मुकनव व मंजिलत मुहिब्राने इतकाद पांचे कुसक असो:-

दुभा व सलाम व प्रेमपूर्वक कळावें कीं आपलें पत्र उपांत कर्जाच्या
घसुकी बद्दल आपण लिहिलें होतें पांचलें. इकडून रफअत पनाह नवाव
साहेबांच्या कामगिरीवर जात आहेत. नंतर तेथून अष्टीस जातीक व तेथें
मी या कर्जाची फेड करीन. यावर आपण विश्वास ठेवावा. जास्त काय लिहावें.

लेखांक ६१ वा]

[ता. ७ डिसेंबर सन १६९०

राजा

होवकमानी

فرزند ارجمند معلوم بوده باشد کتابت کم فرستاده بودند
رسید - سیتاپهل و ناریلنگها - نیز رسید - خانم آبادان باشند
آنچه درباب قرض مرقوم بود عجب است بآن فرزند کم یکصد روپیہ
قرض است سه صد نوشته بودند - صد روپیہ سودی ہم نبود کم شما
نوشته بودید - بالفعل قرض سیتہہ ملنداس مبلغ ہشت صد روپیہ
بر ذمہ مرزا صبورالہ مرحوم بود و از بیس گیر وغیرہ سود آن نہایت اندیم
قرض آن فرزند خود سودی نبود کم بدہم - اشاء اللہ تعالی درین
سال صد روپیہ قرض شما رسانیدہ خواہد شد - خاطر جمع دارند -
سال گذشتہ رفتن بلوا بلشکر ظفر شدہ بود نہا برآن قرض شما رسید
انشاء اللہ تعالی درین سال فواہد رسید و اسلام و از طرف مرزا ظہور اللہ

راجا جیو را دعا برسار پنجاه کیلم حوالہ نظام کردیم کہ
برای نورچشمیان شود -

بتاریخ پانزدہم شہر ربیع الاول سن ۱۲۴۴ جلوس والا +

भाषांतर

हुवक गनी

चिरंजीव विजयी

तुम्हास कळलेंच असेल कीं तुम्ही जें पत्र पाठविलें होतें तें पावळें.
सिताफळें व नारिंगें हीं पावळीं. आपलें घर गजबजलेलें (मुळा भागसांनां
भारलेलें) असो. तुम्हीं कर्जाबद्दल लिहिलें तें समजलें. मला विस्मय वाटतो
कीं मला आपलें गांभर रुपये कर्ज देणें असतांना आपल्या चिरंजिवानें तानां
लिहावेत. तुम्ही लिहिण्याप्रमाणें गांभर रुपये व्याज देखील होत नाहीं. बोट
मगमदासचें कर्ज रुपये आठशें व्याजासुद्धां, ज्याला परलोकवासी मिरजा
सहस्रला हे जामीन होते तें मीं अद्याप पावेंतों दिलें नाहीं. तुमचें कर्ज बिन-
व्याजी आहे, सबब तें मी तात्काळ दिलेंच पाहिजे असें नाहीं. ईश्वर कृपेनें
पा वर्षीं तुमचे गांभर रुपये पावले करून देईन. खात्री अखूं घावी. गतवर्षीं
मीं लढाईवर गेलों होतो. म्हणून तुमचें कर्ज देऊं शकलों नाहीं. पा वर्षीं
लढार देईन. तसेंच मिर्जा सहस्रला यांचा राजे हस्तुमराव यांना आशीर्वाद
प्राप्त केलों निजाम याचे स्वाधीन केलों आहेत तीं मुळांना घावीत.
ता. १५ माहे रव्हीळावळ सन ३४.

केसांक ६२ वा]

[ता. ७ फेब्रुवारी सन १६९१]

واقعہ بتاریخ ہشت دہم شہر جموالول سن ۱۰۴۱ یکہزار یکصد فصلی -
رفعت دعوائے دستکاه متکبران خان اعتقاد بہای دستم راؤجیو
مورد الطائف الی بودہ مقتفی الحرام باشند

بعد از دعای سلام مطالعہ پاں کیپاسی کہ معہ نوشتہ ایساجی
شقدار پرگنہ چاندور فرستادہ بودید رسید مشہون معلوم شد - نوشتہ
شقدار مذکور بتقدیمت قبلہ ذوجہانے نوابصاحب ارسال داشتہ
انشاء اللہ تعالیٰ در چند روز سرانجام برات شما شدہ می آید - دیگر
میوہ کویتہ کہ فرستادہ بودید رسید متفقہ ساخت - خان آباد -
نہادہ چہ نوشتہ آید - فقط

भाषांतर

रफअत व दावानी वस्तगाह सुभान इतकाद भाई कस्तुमजी यांच्यावर ईश्वराची पूर्ण कृपा असो.

सलाम विनंति विशेष. येसाजी शफदार परगणे चांदोर याच्या बरोबर पाठविलेलें पत्र व कपाशी पावली. पत्रांतील मजकूर समजला. शफदार मजकूर बरोबर आपलें पत्र नवाब साहेब किल्ला यांचे सेवेत पाठविलें आहे तरी ईश्वरी इच्छेनुरूप आपले सर्व हक्क थोडक्याच दिवसांत तुम्हांस भिल्लीक. दुसरे मेवा कोयथा जो आपण पाठविला पाँचला. आपलें घर आबाद असो. ज्यास्त काय लिहावें. फक्त

सा. १८ माहे जमादिखाक सन ११०० फसली

लेखांक ६३ वा]

[ता. ३० माहे मार्च सन १६९१]

खाले वोजक

نقل پروانه بمهر حمیدالملک بنام گماشته فوجداران و جاگہوداران و دیسمکریان و دیشیان و مقدمان موضع ناندنج پرگنه کز ولایت سرکار احمدنگر صوبہ خجستہ بنیاد ہدایت کے وکیل تہور پناہ رستمچی ظاہر کرد کہ دو چار زمین سوای موازنہ از باتیم انعام خدمتنامہ سیٹھیم گری و مہاجنی پیشہ عالمگیر پور موضع مذکور بنام راجروپ ولد سیاجی مقرر است از سررشتہ دختر دکن ہم معلوم شد و بموجب سند امارت منزلت مظاہر دارند و زمین بابت خریدی کہ سیاجی خرید کر و حویلی و باغ و آن جا احداث نموده است و سند و بمهر قاضی و بدست خط زمینداران بدست دارد - خجستانہ نقل آن را ارسال داشتہ بودیدان هیچ کس مانع و مزاحم نشدہ درین باب تاکید اکید و قدغلی تمام دانند - تکریر فی التاریخ نہم شہر (جیب سنہ ۳۴۲) نوشد شد +

भाषांतर

खानफरोजजंग

हमीदतुलमुक्क यांच्या मोहरेचा हुक्म मोजे नादनज परगणे कडेवळीत सरकार अहमदनगर सूभा खुजिस्ता-बुनियाद येथील फौजदारीचे गुमास्ते व जहागीरदार व देशमुख व देशपांडे आणि मुकद्दम यांना देण्यात येतो

१ मेवा कोयथा = फळांचा प्रकार.

ऐसाजै हस्तुमजी राजे यांचे वकिलानें असें जाहीर केलें कीं राजरूप वलद सयाजी यांचे नांवें दोन चाहूर जमीन पेठ आळमगीर पूर येथील शेठ व महाजनच्या खिदमतीच इनाम म्हणून नेमली गेली आहे. याची नोंद दक्षिण प्रांताच्या सरकारी दफतरांत करण्यांत आली आहे. तसेंच इमारत मंजिलत यांची सनद ही मिळाली आहे व सयाजी राजे यांनीं ही जमीन खरेदी केली व तिच्यांत बाग व धवेली बांधली आहे त्याची सनद काजीच्या मोहरेची व जमीनदाराच्या सहीची आहे. व त्याची नकळ ही सरकारांत दाखल झाली आहे. तरी या जमिनी बाबत कोणीही हरकत घेऊं नये अशी कळक ताकीद समजावी. ता. ९ माहे रजब सन ३४ रोजी लिहिलें गेलें.

लेखांक ६४ वा]

[ता. २७ जून सन १६९१]

چٔ

جاگیر باسم عبداللہ ولد داؤد کم یاد فرادی بحال شد از پرگنہ یانکیم پیرگانوں سوکار احمدنگر صوبہ خجستہ بلیاد از تغیر رحمت خویشگی کم فرادی شد از ابتدای ثلثان خریف توین پیل درین یافت و تذوواہ مشارالیم من ابتدای سدس خریف توین پیل مقرر شد +

(या खालीं भरबी आंकडे व मजकूर आहे परंतु भरबी टाईप नसल्यामुळे ते छापतां आले नाहींत. याच मराठी भाषांतरांत ते आंकडे व मजकूर आले आहे.)

تصريح فی التاريخ ۱۰ شهر شوال سنہ ۳۵ از جلوس والا قلمی نمود

भाषांतर

जागीरीची चिष्टी अबदुल्ला वलद यांच्या नांवची (जो एकदां फारी झाल्या नंतर परत नेमला गेला) कीं परगणे पांड्या पेडगांव सरकार अहमदनगर सुभा खुजस्ता दुनियाद जो परगणा पूर्वी रहमत खिशागी फारी झालेव्या रहमत खिशागीच्या नांवचा होता तो खरीप हंगामाच्या आरंभापासून अबदुल्ला वलद यांच्या नांवें नेमका व त्याची तनखा खरीप हंगामापासून सुरू झाली आहे.

१ इमारत मंजिलत ही बहुमानाची पदवी आहे व ती बादशहाला अनुकूलून असावी.

५ लक्ष ९० हजार

पैकी वजा

१८ हजार ५००

तनखादा ५ लक्ष ७१ हजार ५००

देऊलगांव

पिंपळगांव

४ लक्ष १० हजार

१ लक्ष ८० हजार

तारीख १० माहे काषाळ सन ३५ जुलूसवाळा या दिवशी लिहिळे.

अहमदखान
आसमगीर नास्ती

(लेखांक ६४ मधील फारसी मजकुरानंतरचा मराठी मजकूर)

उमदे वजराये रफीये खान जुबदे खावानीन, बिबद मकान जमदुक मुलक मदारुल माहम नवाब आसदखान दिवान

चीटी देसमुखान व देसपाडियान व मोकदमानी व राधा व मुजारीपान पा पाडिये पेछगाड साा अहमदनगर सुवे खुजस्ते मुनिपाद सुा इहिदे सन ११०० दरबजे जागरि वाो अघदुला वलद दावल की वाद फारी बहाक शुव वमुजीव परवाने वमोहर

अज ताा अहमद खेवगी फारार शुद { हां सुकसान साा (खरीक) युमशीक } दरपाये वाा मवतन साा माईले सुद सरवायुतीक हसतुक हुकुम न्या मताये मोो शुद दाम ५९०००० वजा पख १८५०० वाा भेतमसा माईले. दाम ५७१५००

मा पांचलक्ष येकाहसरी हजार पांचशें दाम रास

मौजे देऊलगाडसीदी

मौजे पिंपळ गोडकरा

दाम

दाम

४१००००

१८००००

सदाहू मसार्ण उहदे केले असेसी वमुजीव सनद परवाना चीटी वजू देऊन माहिळेचे गुमास्ती वास हुदेवार अमल दिजे उजुर न कीजे मोतंडु ताो ८ माहे सावाळ सन ३५ जुलूसवाळा

ते इल्लीं सोलापूरच्या किल्ल्यांत बंदिस्त आहेत. ज्या अर्थी नागोजी मुकद्दम यांनीं खरोखरच घात्रूस मुळींच चौथाई दिली नाहीं त्या अर्थी हे आरोप व दोष अजिघात खोटे व लबाडीचे आहेत. ज्या कोणास या प्रकरणाची खरी हकीकत माहिती असेल त्यांनीं यावर आपली साक्ष लिहावी म्हणजे ती वेळेवर कामास येईल. कारण कीं हे सर्व लोकांच्या पुण्याचे काम आहे. तारीख १९ माहे जीव्हेज सन ३५ जुलूस.

लेखांक ६६ वा]

[ता. ९ आगस्ट सन १६९२

بلده بادشاہ
عالمگیر غازی
اسدخان

دیشمکھان و دیشیانندیان و مقدمان و رعایا مزارعان پرگنہ کردولیت سرکار احمدنگر صوبہ خجستہ بلیاد بداندند مبلغ پنجہک و پنجہ و دو ہزار دام از پرگنہ مذکور از تغیر شیخ ملک وغیرہ من ابتدای ثلث ربیع پہچمی ثل حسب الضغن بجاگیر محمد ولد داوُل مقرر شدہ باید کہ مال واجب و حقوق دیوانی را از قرار واقع و راستی بروقتی وقت و ہنگام موافق ضابطہ معمول و مستور بگماشتہ مشارالیه جواب میگویند باشد و از سخن و صلاع و صوابدید او بیرون نروند - سبیل گماشتہ مذکور آنکہ رعایا و برایا را از حسن سلوک راضی داشتہ در تکبیر زراعت و اقزونی آبادانی - بتاریخ ۹ ششم نئی حجبہ سہ سہ و شیش جلوس والا قلمی شد - حسب امستور عمل نمایند

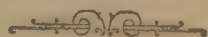
भाषांतर

असदखान
शाह आलमगीरगजी
यांचे सेवक

परगणे कडेवलीत सरकार अहमदनगर सुभा खुजस्ते बुनियाद येथील देवमुख, देशपांडे, सरकारी अधिकारी व शेतकरी यांना कलावे कीं पांच

लक्ष बावन हजार दाम परगणे मजकूर पैकीं महमद वसद दावल यास सालीक तपशिला प्रमाणें जाहागीर दिला आहे, म्हणून योग्य तो पैसा व दिवाणीचे हक्क न्यायानें व प्रामाणिकपणें घावेत. तसेंच हंगामाचे वेळीं कायद्याप्रमाणें शेतसारा वरीक हसमाच्या गुमास्यास देत जावा. आणि त्यांच्या पोरय व हितकर सल्ल्याच्या विरुद्ध वागूं नये. गुमास्तेगिरीची अट जशी कीं प्रजा व सरकार यांमध्ये सल्लावा ठेवावा व वस्ती वाढविण्याचे प्रयत्न करावेत. ता. ६ जिहजे सन ३६ जुलूस या दिवशीं लिहिलें येथें.

लिहिण्या प्रमाणें घडवून आणावें.

लेखांक ६७ वा]

[ता. ६ सप्टेंबर सन १६९२]

صاحب زاده بلند اقبال مهربان سلامت

از بنده قدوسی عبدالکریم تیرزن بنده زاده فقیر محمد تسلیمات
بنده کی مطالعہ نہمانہ

چون نامہ گرامی کہ مستملز کمال عنایت و مهربانی صادر

بودید رسید + حقاً کہ بمطالعہ نوشتہ مزید مسرت و شادمانی حاصل
گردید + تصدیق کہ یہ ہمہین دستور بوطائی عنایت نام نامی
سرافرازی فرمودہ باشید کہ باعث بنده نورانی و مخلص پروری
است + بنده امیدوار آن است کہ ورین نزدیکی بشاہی خدمت
رسانیدہ مفتخر فواید شد فرزندان نیز در سایہ عاطفت عالی سکونت
دارند - بہر حال پرداختن آنہا لازم بلکہ مستقیم است + زیادہ چہ
عرض نماید راضی ایام شاہی دراز باد -

واقع بتاریخ چہارم شہر محرم الحرام سنہ ۳۶ جلوس والا
قلمی شد -

واقع بتاریخ ہشدهم شہر محرم سنہ ۳۶ جلوس والا از مقبول
تسلیمات بنده کی قبول فرمانید +

भाषांतर

साहेब जादा बुलंद इकबाल मेहेरबान سلامت

(चिरंजीव विजयी राजेश्री यांचें कुबाल भसो)

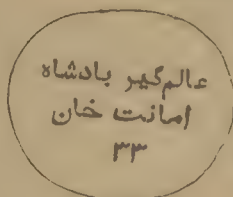
फकीर महमद यांचा मुलगा नस्र सेवक अबदुल करीम तिरंदाज
यांची बंदगी वि० भाषणें कृपापत्र पावळें. खरोखरच पत्र लिहून आपण जें
ह. सा. १४

मेम दाखविलें तें आपल्या थोरपणास साजें आहे. याच प्रमाणें आपण वारंवार कृपापत्र पाठवीत जाऊन या सेवकांना आश्रय देत जावा. या सेवकाची अशी नम्र विनंति आहे कीं त्यास सरकारी चाकरींत ठेवून घेऊन त्याचा गौरव करावा. मुलेंहीपण आपल्या कृपाछात्रांसाठीं आहेतच. सारांश त्यांचा सांभाळ करणें आपल्याकडेच आहे, नव्हे, तें आपलें कर्तव्य आहे. जास्त काय लिहावें. आपले दिवस सुखांत जावोत, तारीख ४ माहे मोहरम सन ३६ जुलूस.

तारीख ८ माहे मोहरम सन ३६ जुलूस अर्जाचा योग्य तो विचार व्हावा.

लेखांक ६८ वा]

[ता. १ ऑक्टोबर सन १६९२]

ملاحظہ شد

چٹھی جاکیر باسم محمد ولد داؤد از پرگنه کترے ولایت سرکاد
احمدنکر صوبہ خجستہ بلیاد نہاز عوض جاکیر وغیرہ از تغیر شیخ
ملک وغیرہ از ابتدای ثلث ربیع تلکخواہ مشارالیم مقدر شد +

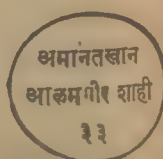
(या खातीं अरबी आंकडे व मजकूर आहे परंतु अरबी दार्हण नसल्यामुळे ते छापतां आले नाहींत. याच मराठी भाषांतरांत ते आंकडे व मजकूर आला आहे.)

(जहागिरीच्या उत्पन्नाचे आंकडे अरबी लिपींत असल्यामुळे मूळीत मराठींत छापले आहेत.)

تکدیر فی التاریخ ۲۹ شهر محرم الحرام سن ۳۶ از جلوس والا

भाषांतर

चिठ्ठी जहागीर महंमद वस्द दावळ यांच्या नांवें
परगणे कडेवळित सरकार अहमदनगर सुभा खुजस्ता
बुनियाद

शेख मलिक अगैरे यांच्या पेवर्जी

पाहिलें गेलें.

दीप-भरसक कागदांतिक अरबी किरातीक आंकडे पर्थे मराठींत दिले आहेत.

६ लक्ष ३० हजार

यापैकी वजा पगार ५१ हजार

५ लक्ष ५२ हजार

✓—बोस मलिक वगैरे ज्यांना बळतर्फी
केले यांच्या ऐवजी

२ लक्ष ५३ हजार

यापैकी वजा २८ हजार

२ लक्ष २५ हजार

✓—हिसरे मौजे

५ लक्ष २९ हजार ५००

यापैकी वजा ४८ हजार ५००

४ लक्ष ८१ हजार

नूर बोस हुसेन

यांच्याकडे दाखल ३ लक्ष १४ हजार

वजा

पैकी वजा २३ हजार

२ लक्ष ९१ हजार

वसूल २ लक्ष १५ हजार ५००

यापैकी वजा २५ हजार ५००

१ लक्ष ९० हजार

✓—बोस हुसेन वसूल बोस महमद
यांच्या ऐवजी की ज्यांना भागिदारी
मिळावी पाहिजे

३ लक्ष ५० हजार

यापैकी वजा २३ हजार

३ लक्ष २७ हजार

✓—हिसरा भागिदारी

✓—ताजू मौजे

७३ हजार ५००

यापैकी वजा २ हजार ५००

७१ हजार

नूर बोस हुसेन

यांचेकडे वजा ३६ हजार

तमस्रा (पगार) ३७ हजार ५००

यापैकी वजा २ हजार ५००

३५ हजार

✓—ताजू

३६ हजार

१ लक्ष १४ हजार

पापैकी वजा

२१ हजार

२ लक्ष ९१ हजार सारीख २९ मोहररम सन १६ जुलै
अस्सल फारसी लेखांतील मोर्बीत लिहिलेला मजकूर

उमदे (उहदे = हुदा) वजराय (मूळ फारसी शब्द बुजराय =
घजीर) रफीयेशान (मू. फा. रफी - उ - इशान = ज्याचे वैभव श्रेष्ठ आहे)
जुवदे खानीन (खानांचे वैभव) खुवदे (पवित्र) अमान (विश्वास
ठेवण्यास पात्र) जमदुलमुल्क (उमदतुल मुल्क = देशाचा गौरव)
मदारुलमहाम (ज्याच्यावर अत्यंत मोठी भिस्त आहे असा) असदखान
चिठी देसमुखान व देसपडियानी व मोकदमानी व राया
(रिआया = प्रजा) मुजारियान (शेतकरी) पा कडेवकित सा
(सरकार) जहमदनगर सुभे खुजस्ते सुनियाद उरफ दक्षेण सुमा इहिरे
सन ११०१ दर वजहे (या बद्दल को) जागीर बाो (बहासिम = ज्या नावे)
महमद वल्लद दाखल धा (बपूवज = ज्या ऐवजी) जागीर पा मा बाद
(नंतर) फराशी (पळून गेलेला) बहाल शुद (नेमका गेला) बमोजिप
ज्या अन्वये) परवाने बमोहर

अज ताा (लगल्लर = बद्दली) शेख मालिक वगैरे दर पा वतन खा
(खान) मा (मकारुल) इळे हिा (हिस्ता) मुल्स (मुल्स = एक
तृतीयांश) रफी (रब्ही) पेचील () हसबुळ हुकूम
(हुकमान्वये) जहामता (जहान + मताअ = राजा बादशाह) मोर
(मुबर्र = नेमका) सुद (शुद = झाडा) दाम १०३००० वजा ताा दाा
(दरोबस्त =) ५२००० दाा (दरीनवार = या पैकी) म
(मिन्हा = वजा) तनखा ५५२००० वल्लग (मुबलग = रक्कम) ५५२००० दाम
(रास) अज ताा शेख मालिक वगैरे बरतरफ (बदतर्फ) सुद (झाडा) अज
निसप (निसफ = अर्धा) खा (खरीफ) मोदक (मुदक) २५३००० वजा
ताा २८००० धा म. २२५०००

मौजे हिसरे ५२९५००

मौजे ताजू ७३५००

वजा ताा ४८५००

बाकी वजा ताा १५००

४८१००० धा म ७१०००

वजा दाखल ताा शेख हुसेन

३९४००० वजा ताा २३००० धा म १९१०००

धा म ७१००० वजा दाखल

ता घोख हुसेन ३६०००

भाा म २१५५०० वजा ताा घाा म ३७५०० वजा

२५५०० बाकी ताा. २५०० बाकी ३५०००

११००००

अज ताा घोख हुसेन वलद घोख महंमद वसवव (कारणें) बाराकत
(भागिदारी) येवज खाा (खाहद) याा (याफत = मिलेळ) ३५००००
वजा ताा २३००० घाा म। २७००००

शाा (बाराकत = भागिदारी) शाा मौजे ताजू पाा (पैकीं)

मौजे हिसरे ३१४००० दाम ३६०००

वजा ताा २३००० बाकी २९१०००

सदरहूपमाणे सनद चिठी रुजू होऊन माा इळेचे गुमास्तियास खुद देवा
अमल दीजे उजूर न कीजे मोरतबु \$\$\$

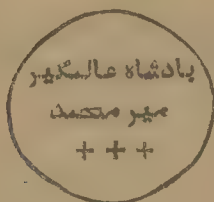
तेरीख २९ माहे मोहरम ३६ जुलत घाला

लेखांक ६९ घा]

[ता. ७ एप्रिल सन १६९३

•J•

نواب صاحب و قبلہ

دستک

باسم شجاعت دستگاہ سلطان جنگ مصلبدار آنکم چون
اوداحب الامر جلیل القدر بجہتم آوردن دستم بہونسل و نادر پلادیات
و سپہاسنگ برای انفصال دعوی شیخ فیروز وغیرہ بقصد ناندنہج
تعیین نمودہ شد باید کہ در آنجا رفتہ آنہارا گرفتہ روانہ حضور شود
کہ مقدم دادخواہان فیصل شوند درین باب تاکید دانستم
حسبالمستور بعمل آوردن تحریر فی التاریخ بشہر شعبان سنہ ۱۱۳۱

भाषांतर

मीर महंमद
++ बंदा
बादशाहा आक्रम
गीर

शुजाअत दस्तगाह सुलतानजंग मनसबदार नवाब साहेब किवला यांना हुकूम देण्यांत येत आहे की ज्या अर्थी जलीलुलकदर (ज्यांची योग्यता श्रेष्ठ आहे) यांचा हुकूम आहे की हस्तुम भोसले, नारो पंडित आणि सुभानसिंग यांना कसवे नादनज वगैरे येथील दोस फारोज याच्या मुकद्दम्यांच्या निकालाकरिता घेऊन येण्याची जरूरी आहे या अर्थी तुम्ही तेथे जावे व त्यांना पकडावे आणि त्यांना हुजुरांत पाठवून यावे म्हणजे अर्जदारांचे प्रकरण निकालांत निघू शकेल. या बाबतींत कडक ताकीद समजावी, व लिहिण्याप्रमाणे घडून यावे. ता. १० सावान सन ३६

लेखांक ७० वा]

[ता. ११ जून सन १६९३]

سلامت ہو

صاحب و قلم سلامت العالي

نوشتم دے بیداس رسيد بتاریخ

شانزدہم شهر شوال سن ۱۲۷

جلوس مبارک بدست ملہاری

عرض داشت

بلدہ کمترین فدوی دیویداس وکیل

صاحب و قلم فیض بخش و قیصر شان خداوند و دھدار تکاپ
نیکشان ہری جاویدان راہواز نموده عرض مہر ساند کہ غریب پرور
سلامت جتنل زرین بر تجویز نام عرضداشت بتاریخ دوزدہم اند سن
پ
موتلے کے مطابق آن خانصاحب التماس گذرانیدہ خانصاحب
نرموده آنچه شرط بضابط ملک دکن است شما نوشتم بدهیوں -

انجانب دستور دکن است کہ چہار بادہ چہارم حصہ وضع میشود
(فاکٹ) کہ ہدیچ سند قدیمی از منصب انعام صاحب باشد تا از
منصب راجہ روپ والا نقل سند شجری متعاراج است از ہر سن ۳
یک تبدیل بصورتید کہ بموجب آن نشون + بتجویز نام از

खानصاحب नोयसानिदे - دیگر بغیر راه امر کم متصدیان قلمی نمی سازند امر از تغییر تحریر می کنند زمیندار در شجر و یتیم نفرستند در هر دربار داده کار سرانجام برسانند - دیگر صاحب برای عبداللہ خان نوشتہ بودند انبیاعث انہای را طلب نایندہ الحال بتاریخ چہاردهم شہر شوال سنہ ۳۷ نواب صاحب داده بجانب دروختن نیز دو مرتبہ بر سر عبداللہ خان نوشتہ بودید فوجدار فرارشد - انیہا تعیین کردہ بصاحب کردہ نیز معلوم است من حساب پنجہ دویمہ را جای نیست وی چہار صد و پانصد دویمہ خرچ نمودہ قول خود بالا کرد - فرارود از صاحب چرب میکرد تا ہم تمسک متصداری راضی دهند کم کار شود - آنیدہ ایہان خرچہ نمودہ شود اگر صاحب الحال مہفرمانید تا از مکر شدہ بلدہ دهند ارشاد دہد دربار سرانجام نایند کم فکر انہان موافق کردہ شود -

भाषांतर

साहेब व किवला सहमतुला यांचे सेवेर्वा

कैफियतः— नम्र सेवक देवीदास वकील.

हा सेवक आपल्या आज्ञेप्रमाणें तारीख १२ रोजी (अस्सल कागदोंत अस्पष्ट आहे + + + + +) विनंति करतो. आपण दक्षिण प्रांताच्या रिवाजाबद्दल विचारणा केली. तरी इकडे दक्षिणेंत असा प्रघात आहे कीं दर चवरास चार या प्रमाणें हिस्सा वजा होतो. (फाटके) मनसबदाराजवळ त्याच्या इनामाची जुनी सनद असते तरी महाराज राजरूप यांच्याजवळ त्यांच्या इनामाची सनद आहे. त्यांचें इनाम तिहां इस्मांत वर्ग झाल्या कारणानें त्या सनदेची नक्कल आपलेकडे पाठविण्यांत येत आहे. तरी यावर आपण बारा लिहावा.

दुसरी गोष्ट कीं येथील सरकारी अधिकारी स्वतः कांहीं लिहीत नाहींत तर ते कोणत्या तरी माणसाकडून लिहून घेतात. जमीनदार आपला पट्टा व वंशावळ पाठवितो आणि वरील प्रमाणें तजवीज करण्यांत येते. आपण अवदुल्लाखानाविषयी लिहिलें होतें. तर त्यांना मी बोळाविलें, परंतु नुकतेच १४ तारखेस ते दूर प्रवासावर गेले आहेत, त्यांना ह्या वर्ष अखेर बोळावून घेतों. (अक्षरें लागत नाहींत, + + +) फौजदार यांच्या नेमणुकीची बातमी आपणास माहीत झाली आहे. जेथें पन्नास रुपये वाजवी असतील

तेथे हे चारही अथवा पांचही रुपये सुद्धा खर्च करतात व आपला अधिकार पक्का करतात. + + +

(टीप:—पुढचा मजकूर लागत नाही म्हणून त्याचे भाषांतर केले नाही.)

लेखक देवीदास तारीख १६ माहे घाठवाल सन ३७ जुलूस हस्ते मवहारी.

लेखांक ७१]

[ता. ७ ऑगस्ट सन १६९३]

फैरोजजंग बेदार
بلده عالمگیر
خادم غازی الدین

دستک

باسم گماشته های فوجداران و تہانہ داران و دیشموکہ و
دیشبازندہ یتیم عالم گیر پور قصہ ناندنج عملہ پروگہ کرے ولایت
انک وکیل و سیٹہ و اکا مہاجن و رعایا یتیم مذکور بعد الت
التماس نمودند کہ بسبب تاخت غلیم یتیم مسطور دیران شدہ
بود درین ولا ایادان میسازد - چون اکثر مردم سرہنگذر و گماشته های
فوجداران و تہانہ داران از روی تعدی بابواب ممنوعہ رسد و غلہ
مزاہمت میسر سانند و و سبلغی بصیغہ پیشی نمودہ می گیرند -
بناء بر آن موجب پریشانی است ہذا نگاشتہ می آید کہ بر تقدیر
و قوع ہرچ کس بمعافی بعثت یتیمی بہائی ایواب ممنوعہ بارگاہ
خلائی پناہ متعرض و مزاحم نشود - درین باب قدغی دانستہ
حسب المسطور بعمل آوردند - بتاریخ ۱۳ شہر ذی حجہ سن ۳۷

भाषांतर

मोहर

सेवक गाजीउद्दीन फिरोजजंग

बहादूर

सेवक आलमगीर

हौजदारांचे सर्व गुमास्ते, ठाणेदार, देशमुख आणि देशपांडे पेठ
आलमगीरपुर कसबे नांदवज, परगणे कडेवळीत खालील, तसेच पेठ मजकूरचे

गेटे आणि महाजन यांनी सरकारी कचेरीत अर्ज केला की शत्रूच्या हवारीमुळे घरील पेट भोस पडली आहे आणि ती वसविण्याचा हुकूम झाला आहे. फौजदारीचे गुमास्ते, ठाणेदार आणि कांहीं फिरते लोक जवरीने धान्याची रसद व तसेच कापधान्ये मना केलेल्या बाबी गोळा करतात आणि आगाऊ रकमाही मागतात. यामुळे अत्यंत अस्वस्थता आहे. म्हणून कळविण्यांत येत की ज्या अर्थी घरील बाबींची वसुली सरकारांतून मना आहे त्या अर्थी कोणीही या प्रकरणी जवरी व अडचण करूं नये. या बाबतींत कडक पाकीद समजून लिहिल्या प्रमाणे अमल करावा (चर्तावें).

ता. १४ माहे जीहज सन ३७.

लेखांक ७२ वा]

[ता. २४ ऑक्टोबर सन १६९४]

نقل

چٹھی بمهر وزارت و اقبال پناه دیانت خانجیو از قرار
بتاریخ ۱۳ شهر جمادی الاول سن ۳۸ جلوس والا جاگیر باسم سایاجی
وغیره از یرگنہ بودور صوبہ خاندیس از تغیر شیخ متعبد اسمعیل
وغیره تلخواہ مشارالیم من ابتدای فصل خریف نصائی ہل
مقرر شد +

محال دروست

شرح دستخط وزارت و معانی پناه

بزود خدمتی انکم چٹھی نوشتہ

यापुढील उपपत्ताचे भांकडे अरबीत आहेत म्हणून याचे भाषांतरांत ते ठापके आहेत.

भाषांतर

चिठी विजारत व हुकूमाल पनाह दियानतखानजी यांच्या मोहरेची तारीख १४.माहे जमादिलावल सन १८ जुलूस की परगणे बोदवड सुभा खानदेश पोख महंमद हस्माइल यांच्याकडून सायाजी वगैरे यांच्या जाह-गिरीत करीक हुंगामाच्या आरंभापासून कौल देण्यांत येत आहे.

(महाक दरबस्त)

शेरा सही विजारत व भौनी पनाह की चिठी लिहिली गेली

ह. पा. १५

१२४४० दाम

शेख महंमद इसमाईक वक्त न्यामतुला
मौजे रेवती

३ लक्ष ८१ हजार ३४

पैकी मागील तनखा वजा

३ लक्ष ७८ हजार ६४९

२३४० दाम

सय्यद राजे महंमद वगैरे
मौजे रेवती

६१ हजार ४००

पैकी मागील तनखा वजा

५१ हजार ३००

१० हजार १०० दाम

असल लेखांतील मोठी लिपीतला मजकूर

चीटी देसमुखानी व देसपाडियानी व मोकदमानी व रयानी प्रा
घोदवट सुभे खानदेश सुहुर सन हजार ११०४ दरवजे जागीर दौ सा
वगैरे वा एवज जागीर प्रा मजकूर वगैरे अज तगीर सेख मा इसमाईक
वगैरे तनखा व माराइके इंणा खा तनखा कोइके वमोजीव व दरवजे वमोहर
हखुल हुकूम ज्या दामता येमा सुद

दाम १२४४०

आज ताा सेख मा इसमाईक वा सेख न्यामतुला मौजे रेवती पैकी
दाम २३४०

आज ताा खैद राजे मा वगैरे मौजे रेवती पैकी दाम १०१००

आज मौजे मा दाम ३८१०३४

वजा हिस्से मा इके

आज मौजे मा दाम ६१४०० वजा

सा ३७८६९४

हीस्से सा मा इके

बाकी सायर

५१३०० बाकी

सदरहू प्रमाणे वमोजी सनद व चीटी मा इकेचे गुमास्तीयास दज
देऊन अमल देने उजूर न करणे मा छ ४ जमादिलोवाल सन ३८ शुलूस

लेखांक ७३ वा]

[ता. १९ फेब्रुवारी सन १६९५

غازی الدیلمتخان بہادر فیروز جنگ

نقل

دستک بمہر محمد علی باسم شجاعت شعار شیخ فتح محمد

سوار ملازم سرکار انکم چون بجہت رسانیدن رسد غلہ از یرگلہ کرے ولایت

१ कौल. २ मंजूर झाला.

از موضع ناندیج و پیغم عالمگیر پور وغیره به شکر فوج ظفر موج
نواب بعهده مشارالیه مقدر شد باید که سزاوله نموده
رسد غلّه روانه نمایند که داخل گنج کفایند - رسید از کوتوال
بگیرد - سوای آن رسد غلّه بطرف غنیم لئیم نرود - شانی الحال
باز پرس بعهده مقدمان دیهات پرگنه مذکور خواهد شد - درین
بابت قدعتی تمام دانند - تدبیر فی التاریخ پانزدهم ۱۵ شهر
رجب المرجب سنه ۳۸

• भाषांतर

गाम्भीरुद्दीन खान बहादुर फिरोजगंज

गवक

महमदखली ऊर्फ शुभाभत शुभार यांच्या मोहरेचा परवाना दोस फते
महमद खान सरकारी नौकर याच्या नांव पेसा की तुम्हास मौजे मादमज
प पेट आलमगरीपूर घौरे परगणे कडेवळित येथून धान्याची रसद वर
दक्षविलेखा (फिरोजगंज) नवाबाच्या लष्करांत पोचविण्याकरितां नेमलें
आहे. तरी तुम्ही योग्यपणें धान्याची रसद पाठवीत जावी म्हणजे ती
कोठारांत दाखल होईल. याची पावती कोतवाल यांच्या कडून घेत जावी.
शिवाय धान्याची कुमक झत्रूकडे जाऊं न द्यावी. याची चौकशी परगणे
मजकुराच्या खेड्यांतील मुकदम लोकांपासून घेतली जाईल. -यावर सख्त
ताकीद समजावी. लिहिलें ता. १५ माहे रजब सन ३८

लेखांक ७४ वा]

[तारीख १४ माहे मार्च सन १६९५]

بروانه بسهر عمدة الملك مدارالمهام اسدخانجهو از قرار تاریخ
هشتم شعبان سنه ۳۸ انکه

بسالمت و رفعت پناه شجاعت و جلالت پوششاه معموخان
مستغوظ باشند درینوار وکیل راجروپ که درقسم ناندیج وغیره
عالمگیر پور عمل پرگنه کرولییت سرکار احمدنگر صوبه خجسته بنیان
تلقخواه دارد بمقصود پرنور استغاثه نمود که عبداللہ تاجر برادر مهاجن
پیغم مذکور قلعچہ که سیاجی اجرات یافتہ را برادر خود که نزد غنیم
لئیم نوکر است باجمعی کثیر طالب شد برمصال جاگیر موکل

रिफ्त दो हजार و پانصد روپیہ نقد از رعایاء قصب و شصت هزار روپیہ از نقد و جلس بمسکن یتیم مذکور متصرف شد - و چهارکس را بے موجب در قیود کرد یکہزار و پانصد روپیہ برای اخلاصی اینہا می فواید - بدین جہت رعایاء او بفرار آورد و مہاجن جاگیر موکل و حیران گشت لہذا نگاہی می رسد کہ ہر تعدی و قوع بعد تحقیق احقاق حق و رفع تعدی نمایند و مفسدان را تنبیہ نمودہ مصتیدان خلاص گردانند تا وکیل جاگیر مکرر ازین جہت استغاثہ نمایند -

भाषांतर

उमदतुलमुल्क मदारुल महाम असद् खानजी यांच्या मोहरेचा परवाना ता. ८ शाबान सन ३८ वा असा कोः—

सियादत व रफअत पनाह जुजाअत व जिलादत पेदागाह सामूरखान कुशल असोत. कसबे नांदेज वगैरे भाळमगीरपूर परगणे कडेवळित सरकार अहमदनगर सुभा खुजस्ता बुनियाद येथील राजरूप यांचे वकील-जबाबा पगार मिलत असतो-स्यानीं सरकाराजवळ तक्रार केली कीं अबदुल्ला सौदागर जो पेठ मजकूरच्या महाजनचा भाळ आहे सयाजीच्या वडिलोपार्जित किल्ल्यावर मोठ्या जमावानिशीं येऊन स्वाधीन करून देण्याची मागणी केली. तिथल्या जहागिरदाराच्या वकिलास पाहून दिलें (हाकून लाविलें). दोन हजार पांचशें रुपये नगदी कसब्याच्या प्रजेकडून आणि साठ हजार रुपये नगदी व जिझस मिळून पेठ मजकूरच्या रहिवाश्यांकडून गोळा केले. चार माणसांना निष्कारण कैद केलें व त्यांच्या मुक्तेकरितां एक हजार पांचशें रुपये मागतो. असा कारणांनीं तेथील प्रजेस पळवून लाविलें आणि महाजन व जहागिरदारांचा वकील यांना हैराण केलें. म्हणून किहितें जातें कीं खरी हकिकत साहिती करून घेऊन नंतर जी काहीं जवरी दिसून येत असेल ती दूर करावी व बंडखोरांना तंबी देऊन कैद झालेल्यांना मोकळें करावें. म्हणजे जहागिरदारांचा वकील पुन्हा या बाबतीत तक्रार करणार नाही.

लेखांक ७५ वा]

[ता. १० जानेवारी सन १९९६]

سہادت و امارت پناه نجابت و ایالت دستگاہ بسالت و معیار مرتب والا مملکت خان نصرت نشان بلند مکان مشمول مراحم خدائے مہیور و رحمان باشند =

بعد از ادعیه و اظہاد شوک تمام مکشوف خاطر عزیز باد کہ درینوار وکیل محمد جاگیردار دیہات پرگنہ کترے ولایت سرکار احمدنگر صوبہ خجستہ بلیہاد بحضور پرنور استعانت نمود کہ سنبہاجی گماشتہ دیشمکہ و دہارور را از زمینداران آن جاہا حمایت فوجدار مبلغ دو ہزار روپیہ از موضع ہیوہ و ناجو عملہ پرگنہ مذکور جاگیر موکل تعدی متصرف شدہ اند و انواع از اہرعیایا میہرسانند - لہذا نگاہ میروود کہ یکہفہمت مرقومہ را رسیدہ ہر چہ نام بردہ ہا از دیہات جاگیر موکل راہ بتعدی گرفتہ باشند بعین کمال واپس دہانند و نگذارند کہ آیندہ مرتکب این قسم اُمرورتوانند شد - تا وکیل جاگیردار مکرر از این جہت استغاثہ می نماید - و اگر حقیقت نوع دیگر باشد نگارند بتاریخ ۱۴ شہر جمادی الاول سنہ ۳۹ جلوس والا تکریر یافت +

भाषांतर

सियावत व हमारत पनाह, नजावत व अयाकत दस्तगाह, वसाकत व मेयार मरतवत, घाला मंजिकत, खान जुसरत निशान, बुकंद मकान यांघावर ईश्वरी कृपा असो +

मेमाचें मातें वृद्धिंगत व्हावें अशी ह्छळा करून कळविण्यांत येतें कीं परगणे कडेवळीत सरकार अहमददनर सूभे खुजिस्ता - जुनियाद येथील जहागीरदाराचे वकील महंमद यांनीं सरकारांत अशी तक्रार केली कीं देगमुखांचे गुमास्ते संभाजी यांनीं तेथील फौजदाराच्या मदतीनें जमीनदारा पासून आणि मौजे हिचरें अमला परगणे मजकूर जी त्यांच्या पक्षकाराची जहागीर आहे येथून जवरीनें दोन हजार रुपये घसूल केले आहेत आणि तेथील प्रजेस अनेक प्रकारें छळतात. म्हणून लिहिण्यांत येतें कीं वरील वकीलकीची चौकशी करून वरील हसमांनीं जहागिरीतून खरोखरच जें काहीं जवरीनें घसूल केलें असेल तें सर्व परत करून द्यावें. आणि यापुढें असल्या जुलुमाचीं कामें करूं नयेत अशी ताकीद द्यावी म्हणजे

+ टीप:—येथपर्यंतचे फारसी शब्द बहुमानाच्या पदव्या आहेत. त्या व्यक्तीस हें पत्र लिहिलें त्यांत त्या व्यक्तीच्या नांवाचा उल्लेख नाहीं. कदाचित् हें पत्र स्वतः बादशाहा कडून लिहिलें गेलें असावे.

जहागीरदाराचे वकील पुन्हा तक्रार करणार नाहीत. जर चौकशी होऊन प्रकरण निराळें आहे असे कळलें तर तसें किहवें. ता. १३ माहे जमादिउल अखेर सन ३९ जुलूस.

लेखांक ७६ वा]

[ता. २ एप्रिल सन १६९६]

عالیٰ متعالیٰ

•J•

نقل

حسب الامر جلیل القدر بمہر خان والشان بر خوردار خان بخشى نگار از قرار بتاریخ نہم شہر رمضان سنہ ۴۰ جلوس والا آنکہ شہامت دعوانی پفاہ دریغوار وکیل عبداللہ مہاجن ساکن پیٹھ قصبہ عالمگیر پور پرگنہ کرے ولیمت بذریعہ ارباب عدالت العالیہ استغاثہ نمود کہ موکل راقم از مدت پنجہ سال در پیٹھ مذکور سکونت دارد و مسجد جامع و چند حویلی دیگر در مہان پیٹھ و یک گڑھی برای بودنی متوسطان بیرون انداخت نمود - روپ و دستم نامی ہندون پسران سیاحی بہونسلم یا اعتقام مہاداجی بہونسلم و مود ہوجی نمبالکر نوکر غنیم لٹیم خویش خود ہا درون خانہ موکل مستغث در آمدند بمہرتی گفتہ قریب سی ہزار روپیہ را متاع از نقد و جنس متصرف شدند - گڑھی و حویلی و چہار قطع باغ و زمین آمدہ درخت قبض خود در آوردہ اند دیگرگو و بانگ نماز و خواندن جظہ مازع آمدہ چار دیوار مسجد جامع و یک حویلی واقع پیٹھ مسطور و قبرستان اباواجداد موکل دادخواہ مسطور نمودہ اند و ازراہ جلادت چوک راکشتہ بخون آن مسجد جامع و حویلی ہا را بسون گذاشتہ اند - و سرانرا بر دروازہ قصبہ مدیون بشاختند - لہذا حسب الامر جلیل القدر رفیع الشان عظم المذرت نلسی می گردد کہ آن سلامت دستگاہ بر تقدیر صدیق این معنی وارسید گی تمام بغور این مقدمہ خوب و ارسیدہ باتفاق قاضی و راقم نگار آن جا مطابق شرح شریف فیصل دہد و جمعیت براہ نیرند - دراین باب از جانب عالمتاب تاکید بلیغ و قدغن عظیم دانستہ مطابق امر رفیع تعمیل آرند +

भांघांतर

भांकी मुताली

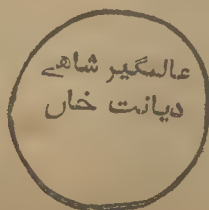
नकल:— (प्रत)

जलीलुल कदर यांच्या हुकुमान्वये, खान वाला खान यांच्या मोहरेचा व धारुरदार खान बखशी यांनी लिहिलेला हुकूम तारीख ९ माहे रमजान सन ४० जुलूस की पेठ आलमगीरपूर परगणे कडेवळीत येथील राहणारे अबदुल्ला महाजन यांच्या बकिलानी वरीष्ठ अदालतीकडे अर्जा फिर्याद केली की त्यांचे पक्षकार जवळ जवळ पन्नास वर्षांपासून आलमगीर पेठेचे राहणारे आहेत. त्यांनी पेठेत काहीं हवेच्या व जामे मशीद; व पेठेच्या बाहेर एक गढी तेथील घतनदार लोकांना राहण्याकरिता बांधली आहे. सयाजी भांसल्याची मुलें ज्यांची नांवें रूप व रस्तुम आहेत महादजी भांसले व सुधोजी निंबाळकर जे क्षत्रूचे नोकर आहेत यांच्या साहाय्याने पक्षकाराच्या (अबदुल्ला) राहत्या घरांत घुसले व बरेच वाद-विवाद घालून जवळ जवळ तीस हजार रुपयांचा ऐवज जगदी व जिन्नस मिळून ताब्यांत घेतला. तसेंच गडी, हवेली, चार बागा व जमिनींत घातलेली झाडे आपल्या ताब्यांत घेतली. शिषाय मशिदींत बांग (अजान) देणें अथवा खुतबा पठणें हींही बंद केली. जामे मशिदीच्या चारी भिंती आणि पेठेंतील एक हवेली, व वाडवडिलांचे कपड्यान् उद्धवस्त केलें. रस्त्यावरील चौकाची बोसा भंगून टाकिली व हवेलीची नासधूस केली. माणसांची (अबदुल्लाच्या माणसांची) मुंडकीं प्रतिवादीच्या दारावर (प्रतिवादी = राजरूप व रस्तुम वगैरे) टांगून दिली. म्हणून जलीलुल-कदर रफीउल-खान, अजमल, मंजिलत (हुहे) यांच्या सहीचा हुकूम की आपण या प्रकरणाची पुरी पुरी चौकशी करावी. व अत्यंत काळजीपूर्वक सर्व प्रकरणाचा तपास करून तेथील काजी व खबर देणारे (वृत्त-लेखक) यांच्या सव्हयानें शरा-शरीफच्या आज्ञेप्रमाणें निकाल द्यावा. व थोरय तो न्याय द्यावा. या बाबतींत सरकारचा कडक हुकूम समजून त्याची अंमल बजावणी व्हावी.

केसांक ७७ वा]

[ता. २८ आगस्ट सन १८९६]

مطلع شد

جہ

जाگیر باسم خدمتطلب خان وغیرہ از پورکٹہ حویلی جفر
مرکار مذکور صوبہ خجستہ بنیاد از تغیر دولت مند خان کہ برطرف
شد از ابتدای ثلث خریف توین پهل درین یافت است و
تلخواه خان مشارالہم من ابتدای نصف ربیع تنکور پیل مقدر شد-

(या खाली अरबी भांडे व मजकूर आहे परंतु अरबी डाहंप मसबपा-
मुळें ते छापतां आके पाहींत याच मराठी भाषांतरांत तें भांडे व मजकूर
आला आहे.)

شرح دستخط وزارت و معنی پناه فضل علیخان نائب سیادت
و امارت پناه و نایب خان یزاد مصحب آنکہ ضمن نوشتہ شد موافق
فرد عرضی کہ بعد دیہات داخل است ۵ زیقعد سنہ ۴۰۰ +
تکویر فی التاریخ نہم شهر صفر سنہ ۴۰۰ جلوس والاقلسی شد +

भाषांतर

दिवातखान
आकमगीर शाही

مطلع شد

चिठ्ठी : जागीर खिदमत-तलय-खान वगैरे यांच्या मावि परगणे हवेकी
जुजर सरकार मजकूर सुभा खुजरस्ताबुनियाद दौकतमंदखान यांच्या ऐवजी
जो बखतर्फ साका. एक त्रिखांश खरीफाच्या आरंभापासून जो येणें आहे.
आणि खान मजकुराचा पगार अर्धो रबी च्या आरंभापासून नेमकी
गेकी. अवदुल्ला वरद दावलचा हिस्सा

४ लक्ष ७४ हजार ४९९

यापैकी वगार वजा २२ हजार १९९

४ लक्ष ५२ हजार ३००

केंदूर तरफ पावल दरोबरस्त

४ लक्ष

पैकी वजा २२ हजार १९९

४ लक्ष ७७ हजार ६०१ दाम

माठ तरफ राजंणगांव दरोबरस्त

४० हजार

भायेवाडी तरफ सदर (वरीक)

३४ हजार १९९

वरीक प्रमाणें

३०० दाम

तारीख ९ माह सफर सन ४० जुलूस याका या दिवशीं किहिलें गेलें.

उमदेवजराये रफीये येशान जुबदेखानीन खुलदमकान जमदुल मुलक,
मदाहक माहाम भासदखान

चीटी देशमुखानी व देशपांडियान व मोकदमान व न्याथान व
मुजारीयान पा हवेकी जुनर सा मजकूर सुबे खुजस्ते बुनियाद सुा सन
समस ११०४ दरवजे जागीर घो खीजे खिदमत मततलब खान वगैरे घा
तकबे भाबुदुमतलब हजाकु बमोजीब परवाने बमोहर जागीर दौलदवंदखान घा
भारतक वगैरे दर पा असत वतन खा माहले ह्या निस्परबीत गोजीक मोल शुद

दाम ४७४४९९ वजा ताा दरिर्विला

दाम २२१९९ बाकी दाम ४५२३००

मुवाफिक (अनुसार) मो च्यार काख बावन हजार तीनशे दाम रास

मौजे वेदूर ताा पावक दरोबस्त
व. म. ४००००० बाकी घा. मि.

मौजे माठ ताा राजन गौड दरोबस्त
४०००० दाम

दाम २२१९९ बाकी दाम ३७७८०१

मौजे मायेवाडी ताा राजन गौड
३४१९९ दाम

यैजन (वरीलप्रमाणें) दाम
३००

सदरहूप्रमाणें माा हलेचे उह दे केले असे बमोजीब परवाने चीटी
रुजू होऊन माा हलेच्या गुमास्तीयासी अमल दीजे उजुर न क्रिजे मारे

तेरीख ९ माहे सफुर सन ४० जेलुसवाला रुजु दफतर

रुजु दफतर रामाजी जगनाथ व सुदरजी व माहु गोपाळ

तेरीख ९ सफुर सन ४० जुलुसवाला

लेखांक ७८ वा]

[ता. १ जुलै सन १६९६

शाही

جهان پناه سلامت باد

التماس

بندہ دادخواہ

شیخ فرور نائب دستمجبی

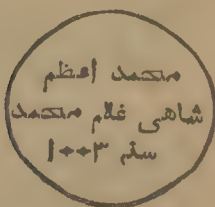
ساکن قصبہ ناندنیج معمولی یرگم، کڑے ولایت انکم چرون معمل
وطن موکل بندہ در عمل غازی الدینخان بہادر فیروز جنگ فیصل

یافت در نیوار عبد اللہ مدعی بعدالت العالمی استغاثہ گردید امر

جنیل اقدار بنام برہان اللہ خان فوجدار اکلوج حاصل کردہ بود -

फौजदार مذکور या मुकल कमترین عداوت دارد و عبدال مسطور حجت بموجب می نماید - درین صورت پریشانی باین حال مستفت روی حال از فضل و کرم امیدوار نم که مدعی و مدعی الیم هر دو بمقتور پرنور طلب شوند که معاملہ وطن از روی نفس الامر انفصال یا بد و رہائی و مصالح ستاوت گذار ازین مقدمه واقف حال اند بنام ملک برخوردارخان امر علی متعلی صادر شود کہ آنها را طلب نماید - واجب بود عرض رسانید - آفتاب دولت و اقبال از رفق بہت و حلال طالع باد +

بتاریخ یازدهم شهر فی حکم سنہ ۱۲۰۴ بعرض عالی رسید امر جلیل القدر رفیع الشان صادر شد کہ مستغمت را نزد شجاعت شہادت پناہ بسالت و جلالت دستاویز سدیق عنایت والاشان برخوردار خان بفروستید اشناق حق نماید +

भाषांतर

बादशाही

जहान पनाह सलामत बाद (जहान पनाह यांचें कुशल असो)

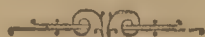
अर्ज

अर्ज करणार नज्र सेवक शेख फीरोज रस्तुमजीचे नाथब राहणार कसबे नादनज परगणे कडे वलित अर्ज असा कीं माझ्या पक्षकाराचे वतनाचें प्रकरण गाजीउद्दीन खान फीरोजंग बहादूर यांचे कारकिर्दीत निकालीं निघालें आहे. या बाबतीत अबदुल्ला वादी याने वरिष्ठ अदालतीत अर्ज केला यावर बुन्हातुल्लाखान फौजदार अकलूज यांच्या नांवें सरकारांतून हुकूम आला. हा फौजदार आमच्या पक्षकाराच्या विरुद्ध आहे आणि तो विनाकारण आमच्याशीं आंडत असतो. यामुळें आम्ही अगदीं अस्वस्थ आहोंत. अशा परिस्थितीत सरकारच्या उदार वृत्तीमुळें या सेवकास अशी आज्ञा वाटते कीं वादी व प्रतिवादी या दोघांना सरकारांनीं आपल्या दरबारीं समक्ष बोलावून घ्यावें. म्हणजे वादग्रस्त प्रश्नांचा पूर्णपणें निकाल लागेल. शिवाय आमच्या या प्रकरणीं गांवांतील सुखवस्तु साक्षीदार आहेत म्हणून खानसाहेबांचे चरणीं

नम्र विनंति कीं त्यांना ही बोलावून घ्यावें. योग्य होतें तें सरकारांत लिहिळें. सरकारचें ऐश्वर्य सूर्याप्रमाणें प्रदीप्त असो.

ता. ११ माहे जीव्हेज सन ४० सरकारांत पोंचळें. जलीलुल कदर रफीशान यांचा हुकूम झाला कीं वादीस शुजाअत व शहादत पनाह बसालत व जल्लादत दस्तगाह लायक इनायत घालाशान चिरंजीव खान साहेब यांचे कडे पाठवावें आणि त्यांनीं चौकशी करावी.

गुलाम महंमद
महंमद अजमशाही
१०९३

लेखांक ७९ घा]

[ता. १७ सप्टेंबर १६९६]

ہوالغنے

اللہ
بادشاہ عالم گیر غازی
۱۱۰۴
برہان خان خانم زاد

مٹصدیان مہات حال استقبال قصیم نادنج معسول پرگم
کرہ ولیمت سرکار احمدنگر صوبہ خجستہ بقیاد بدانند کہ اراضے وغیرہ
در سوات قصیم مسطور در وجہ انعام عبدالرزاق ولد داوول مہاجن
پیٹھ عالم گیر پور. مقرر شد فرماید کہ بموجب مندرجہ ضمن مشارالیم
بسم فرزندان وا گذارید کہ معسول آنرا صرف معیشت خود نموده
درکارہای مہاجن گیری سرگرم بود - در دعای گوی دوام دولت
ابد مدت حضرت معسول - نقل گرفتہ اصل واپس دہلد - و ہر سال
مسند تجدید طلب نکنند - تکریر فی التاریخ بیست ۱۹ و نہم
شہر صفر سنہ ۱۲۰۰ جلوس والا +

حسب الماجور عمل بدھند

as Requited, rewworded = حسب الماجور

مقرر اراجی ضمن اراضی از سواط قصبہ مایدع در حجبہ انعام
عبدالرزاق ولد داؤل مہاجن شہ عالمگیر پور بسعہ فرزندان تفصیل
ذیل مقرر شد -

(या खाली अरबी आंकडे व मजकूर आहे परंतु अरबी टाईप नसल्यामुळे ते छापतां आले नाहींत. याचे मराठी भाषांतरांत ते आंकडे व मजकूर आला आहे.)

भाषांतर

हुबळगनी

(ईश्वर प्रसन्न)

अल्ला (ईश्वर)

बुन्दहानखान खाना जाद
बादशाहा आलमगीर शास्त्री

विद्यमान व माजी अंमलदार (पेशकार अथवा सरकारी अधिकारी) कसबे नादनज परगणे कडेवळित (सभोवतालचे) सरकार अहमदनगर जुभा खुजस्ता बुनियाद यांना कळावें कीं वरील कसब्यांतील जमीन वगैरे अबदुल रज्जाक घवद दावल महाजन राहणार आलमगीरपूर यांच्या नांवें पोटागी म्हणून इनाम नेमण्यांत आली आहे. खाली दिल्या तफसिला प्रमाणें वरील इसमास वंशपरंपरा देण्यांत यावी. याकरितां कीं त्यांनीं त्याचा उपयोग आपल्या उपजीविकेंत करावा व महाजनपणाचें काम करित जावें व राज्याच्या कल्याणाची ईश्वराजवळ प्रार्थना करित जावी. नक्कल घेऊन अहसल बापस करावी. दर वर्षी नवी सनद मागूं नये त॥ २९ माहे सफर सन ४० जुलूसवाला

बक्षिसी खालील प्रमाणें अमलांत यावी ।

कसबे नादनजची जमीन जी इनाम म्हणून नेमण्यांत आली

अबदुल रज्जाक घवद दावल महाजन राहणार आलमगीरपूर वंशपरंपरा

नेमण्यांत आली

जेत एक चाहूर

३०

अबदुल रज्जाक यांच्या हिशेबी

१३५

बागायत

३०

जिरायत एक चाहूर

आंबा ठाण

चिंच ठाण

दावल यांस नेमलेली

१०९

९

१०

बंधारा ठाण

विहीर वगैरे ठाण

कोठा ठाण

७

७

३

लेखांक ८० वा]

[ता. सुमारे आक्टोबर १६९६]

४० जुलूस

नقل تمک بمهر چین سکھ بهونسل و قاضی انکلوچ وغيره
از قرار بتاریخ شهر صفر سن ۱۲۰۰ جلوس انک، عرض اذین نوشتہ
میشود کہ چین سکھ بهونسل منصفداریم - چون مبلغ یکہزار
نود و ہشتنت روپیہ از بابت تصرف زمین کہ دستمچی ولد سیاجی
در قصبہ ناندنچ مزرعہ نمود تاشش سال بہ نقدی متحصل اراضی
مذکور تمام و کمال قابض و متصرف گردیدہ بود - چنانچہ مبلغ
مذکور از روی حساب بذمہ مشارالیم لازم الادای برآمدہ درنیوار

خانوالاشان برہان اللہ جاگیردار قصبہ مذکور مبلغ مذکور را از نام
برودہ طلب نمود اقرامی نمایم تعہد نوشتہ می دہم کہ مبلغ مذکور
را ما رازی شدہ بر ذمہ خود قبول نمودیم کہ بمعینک پانزدہ روز در
سرکار خانمشارالیم عاید سازیم و بہ تمک حضرت ظل سبحانی قسم
کہ بجهت ادای مبلغ مذکور ہیچ عذرو حیلہ درپیش نیارم - بناء
بر آن چند کلمہ بطریق سند نوشتہ دادہ شد کہ باقی حساب
عاید شد +

مہر سید مغربی

مہر چین سکھ

مہر برادر زادہ

ارزیبگشاں

مہر بجی سنگھ

مہر توکو حسین

भाषांतर

चैनसिंग भोंसले व काजी अनकुलिज वगैरे यांचे मोहरेच्या करार-
नाम्याची नकल ता. माहे सफर सन ४० जुलूस करार झाला कीं आम्हीं
चैनसिंग भोंसले मनसबदार आहोंत. हस्तुमजी वरद सयाजी यांची कसबे
नादनज येथील जमीन आम्ही शेतीच्या उपयोगी आणिली, आणि त्याच्या
सहा वर्षांचा पुरा सारा आम्ही न देतां शेतीचा उपभोग घेतला आहे. म्हणून
हिशेबाअन्वयें हस्तुमजीच्या नांवें पैसा देणें निवाला. या बाबतींत बुद्धानुल्लाखान
साहेब जहागीरदार कसबे मजकूर यांनीं वरील इसमाकडून पैसे मागितले.
यावरून आम्ही करार करतो व लेख लिहून देतो कीं वरील पैसे आम्ही
राजीखुशीनें आमच्या जिम्मे कबूल करून घेत आहोंत, आणि कबूल करतो कीं
पंधरा दिवसाचे मुद्दतींत सरकार खानसाहेबांच्या कचेरींत भरून देऊं. आम्ही
या करारनाम्यान्वयें ईश्वराची शपथ घेऊन सांगतो कीं वरील रकमेच्या फेड
करण्यांत आम्ही कोणत्याही प्रकारची सबब व हरकत सांगणार नाहीं.

यावरून हा मजकूर सनद म्हणून लिहून दिला कीं चाकी देणें आमच्या जिम्में असे.

आवजवेगखान	चैनसिंग	सय्यदभगरिशी	तुकटुसेन	बचोसिंग
यांच्या भावाची	याची	याची	याची	याची
मोहर	मोहर	मोहर	मोहर	मोहर

लेखांक ८१ वा]

[ता. ११ आगस्ट इ. स. १६९६]

महंमद नियात

قاضی محمد خادم شرع

१-१

مطابق اصل است

نقل پروانہ بمہر حمدۃ السلک مدارالسمہام اسدخان از قراہ
بتاریخ ۲۲ شہر محرم سنہ ۱۰۰۰ جلوس آنکہ سیادت مآب محمد
حسین واقع نگار بغایت اُمیدوار ہونہ بدانند کہ وکیل راج روپ

ملصیدار آمدہ ظاہر نمود کہ عبداللہ پسر ذاول پوشکار سیاجی طوفان
و تنہان کردہ حسب الامر جلیل القدر شاہزادہ والاگہر بنام رفعت
بنام برہان اللہ خان قلعہ دار اسدنگر آوردہ قریب یکتکاہ است کہ
معاملہ تا حال فیصل نشد بنا برنکاشتہ می ایکد اگر معاملہ فیصل
نشد باشد بہتر و کرنہ بخدمت شاہزادہ والاگہر بفرستید کہ ازین
جہت مکرر راقم بفریاد نہ آید درین باب تاکید بلیغ دانید +

भाषांतर

असक वर हुकूम

मोहर नाबवी

फाजी महमद खादिम

१०९९ शरा

हमीयतुक मुलक मदारुलमहाम असदखान यांच्या हुकुमाची नकळ ता. २२ माहे मोहरम सन ४० खलस. सिपादत माब महंमद हुसेन वृत्त-लेखक यांना कळावें कीं राजरूप मनसबदार यांच्या वकिलानें असे जाहीर केलें कीं सयाजीचे पेशकार अबदुल्ला यानें बंद व गडबड केली आहे व शाहजादा लाला गोहर यांच्या हुकुमान्वये रफअत पनाह खुद्दाखान किल्लेदार असलक नगर यांच्या नांवें हुकूम दिला आहे आणि जवळ जवळ एक महिना

झाला तरी या प्रकरणाचा निकाल झाला नाही म्हणून कळविण्यांत येतें कीं जर हें प्रकरण निकालीं निघालें असेल तर ठीक व निघालें नसेल तर साहजादा चाला गोहर (युवराज) यांच्या सेवेत पाठवून द्यावें. कारण कीं दुसऱ्यांदा या बाबतीत तक्रार न यावी. ही कडक ताकीद समजावी.

लेखांक ८२ वा]

[ता. २३ आगस्ट सन १९९६]

بسمہر قاضی

فنقل

تسنگ بسمهر چین سکه، بهونسلا، و قاضی انکلوچ از قرار بتاریخ
چهارم شهر صفر سنه ۴۰ جلوس انکم عرض ازین نوشتن انکم ملکم
چه سنگ بهونسلا، ملصبدارم - چون مبلغ یکهزار نود و هشت روپیه
از بابت تصرف زمین که دستم جی ولد سیاجی در قصبه ناندنج
مزرع نموده تاشش سال بتعدی محصول اراضی مذکور تمام و کمال
قاپین و متصرف گردیده بود - چنانچه مبلغ مذبور از روی حساب

بر ذمه مشارالیه لازم الادای پرو آمده - دریلولاخان و الاشان بیهان الله خان
جائگیدار قصبه مذکور مبلغ مذکور راه از نام برده طلب نمودند -
لهذا اقرار می نمایم تعهد می دهم نوشته می دهم که مبلغ مذکور
را مراضی شده پرو ذمه خود قبول نموده ام که یسعید پانزده روز
در سرکار خان مشارالیه عاید سازم و به نمک خواری ظل سبحان
قسم که بجهت ادای مبلغ هیچ غلا و حیله در پیش نیارم -
چند کلمه بطریق سند نوشته داده شد

مهر مرحمت خسته
 مهر برادر زاده
 مهر جیسنگ

مهر سید متصرف مهر تکیوچی آنداد وار مهر بیجا سنگ راج
این

भाषांतर

काजीच्या मोहरेनिर्वाी

नकुल

चैनासिंग भोंसले व काजी यांचे मोहरेचा शेखा. ता. ४ माहे सफर
सन ४० जुलूस असा की मी चैनासिंग भोंसला मनसबदार आहे व कजवे
नादनज येथील हस्तुमजी वलद सयाजी यांच्या ताब्यांतल जमिनीचा मी
ताबा करून गेल्या सहा वर्षांपासून सदर जमिनीचा सारा मजकूरून दिला

गेली नाही व जो मी देण्यास पात्र असल्यामुळे खानवाला घान बुऱ्हांतुला जहागीरदार कसबे मजकूर यांनी मजकडे मागितला. त्याबद्दल मी करार करितो व लिहून देतो की सदरहू रकम आम्ही आमच्या राजीखुशीने आमच्या जिम्मे लावून घेतली आहे आणि आम्ही ती खानसाहेबांच्या कचेरीत पंधरा दिवसांच्या मुदतीत भरून देऊ. ईश्वराची शपथ घेऊन मी लिहून देतो की वरील रकमेची फेड करण्याचे बाबतीत आम्ही यत्किंचित सबब व हरकत दाखविणार नाही. हा लेख सनद म्हणून आम्ही लिहून दिला. तारीख मजकूर

मोहर भरहमत

आऊजबेग

चैनसुख

सय्यद मुकीर

खस्ता

यांच्या भावाची

यांची मोहर

यांची मोहर

मोहर

मोहर तुकोजी आनंदा

लेखांक ८३ वा]

[ता. २४ माहे आगस्ट सन १६९६

سجنان

برهان الله خان

غرض زمین نقل آنکہ منکے چینسکر، پرہونسکے منصبدارم چون مبلغ ایکہزار و نو ہشت روپیہ از بابت تصرف زمین بے سندی کہ دستمچی پیسر سیاجی در قصبہ ناندنچ مزدوم نمود وانش سال بے نقدی محصول اراضی مذکور تمام و کمال قابض و متصرف گردیدہ بود - دریلوار خان والاخان جاگیردار قصبہ مذکور مبلغ مذکور را از دستمچی طلب نمودند لهذا اقرار می نمایم و تعہد می دهم کہ مبلغ مذکور را بر ذمہ خود قبول نمودم کہ مبلغ مرقوم بمعین پانزدہ روز در سرکار خان مسطور عاید سازم و بے تمک حضرت ظل حشم کہ ہمیشہ غذا و حیلہ در پیش نیارم بناء بر آن این چلد کلم بطریق سند نوشتہ دادہ شد کہ باقی حال صحت باشد - تحریر فی التاریخ پنجہم شہر صفر سنہ ۱۰۰۰ جلوس والا قلمی شد +

भाषांतर

बुऱ्हांतुलाखान

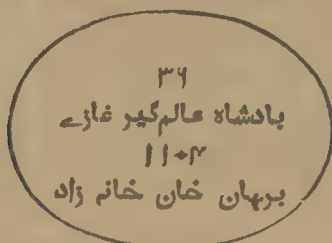
हैं लिहिण्याचें कारण असें कीं मी चैनसिंग भोंसला मनसबदार आहें मी दस्तुमजी वल्द सयाजी राहणार कसबे नादनज यांची एक हजार नऊशें आठ रुपयांची जमीन सहा वर्षे आपल्या कबज्यांत व उभयोर्गांत पूर्णपणे

आणिही. या बाबतीत कसवे मजकूरचे जहागीरदार मेहेरबान खानसाहेब यांनीं हस्तुमजीकडून वरील रकम मागितली. म्हणून मी करार करतो कीं व चायदा करतो कीं वरील रकम माझे जिम्मेस आहे. आणि कबूल करतो कीं ही रकम मी खानसाहेबांचे सरकारांत पंधरा दिवसांचे आंत भरणा करून देईन. या करारनाम्या अन्वये मी ईश्वराची शपथ घेऊन सांगतो कीं या रकमेची फेड करण्यांत मुलींचे सबब सांगणार नाहीं. म्हणून हीं वाक्यें सनद म्हणून लिहून दिलीं व मला वाकी देणें मंजूर आहे. तारीख पांच माहे सफर सन १० जुलूस या दिवशीं लिहिलें.

लेखांक ८४ वा]

[ता. १७ माहे सप्टेंबर सन १६९६

والغنى

متصدیان مہیات حال و استقبال قصہ نادنج پدرک،
کڑے ولایت سرکار احمدنگر صوبہ خجستہ، بڑیہا بداندک کہ اراضی وغیرہ
در سواد قصہ مسطور در وجہ انعام عبدالرزاق ولد داول مہاجن
پیٹھہ عالم گیر پور مقرر شدہ می باید کہ بموجب مفصلہ ضمن
مشارالیه بمعہ فرزندان وا گذارند کہ متحصل آن را صرف معیشت
خود نموده درکارهای مہاجن گیری سرگرم بود - در دعای گوی دوام
دولت ابد مدت حضرت معمول باشد - نقل گرفتہ اصل واپس
بدہد و ہرسال سند تحدید طلب نکند - تحریر فی التاریخ بیست
نہم شہر صفر سنہ ۱۰۴۰ جلوس والا - حسب المسطور عمل آرند +
مصدرة شرح ضمن اراضی وغیرہ از سوار قصہ نادنج دروجہ

انعام عبدالرزاق ولد داول مہاجن پیٹھہ عالم گیر پور بمعہ فرزندان
تفصیل ذیل مقرر شد +

(या खाली अरबी आंकडे व मजकूर आहे परंतु अरबी टाईप नसल्या-
मुळे ते छापतां आले नाहींत. याच्या मराठी भाषांतरांत ते आंकडे व मजकूर
आहे.)

हुलागनी

बुद्धान्धान

वानाजाद (गुळामाचा मुलगा)

बादशाह आलमगीर गाजी

११०४

कजबे नादनज परगणे कडेवळित सरकार अहमदनगर सुभा सुजस्तानुमियाद येथील विद्यमान व पुढे येणारे सरकारी अधिकारी यांना कळावे की वरील कजव्याच्या भोंवती असलेली शेती वगैरे अबदुल रज्जाक वस्द दावळ आलमगीरपूरचे महाजन यांच्या नांवें त्यांना हनाम म्हणून देण्यांत आली आहे. त्यांनी दिलेल्या तफसिला प्रमाणें ही शेती त्यांचेकडे वंशपरंपरा चालू राहिल. तिचा उपयोग त्यांनी आपल्या उदरनिर्वाहा करिता करावा व महाजनगिरीची नोकरी करावी. व त्यांनी राज्याचे कल्याण चित्तार्थे व ईश्वर-भक्ति करावी. नक्कल घेऊन अस्सक हुकूम परत करावा. दर वर्षी नवी सनद मागूं नवे. तारीख २९ माहे सफर सन ४० जुलूस. हुकूमप्रमाणें अमल होवो.

बेरा:— व्हालील तफसिला प्रमाणें कजबे नादनजच्या भोंवती असलेली शेती जमीन वगैरे अबदुल रज्जाक वस्द दावळ महाजन पेठ आलमगीरपूर यांना वंशपरंपरा देण्यांत आली.

शेती आठवांची झाले जी अबदुल रज्जाक यानें लाविली व बाग केली
एक चाहूर ३० झाले १३५
बागायती जिरायती भावे चिंच दावळ यांच्या कबरी करिता
२० एकचाहूर १०९ फाळ ९ फाळ १०
पेरू विहीर बागेंतील विहीर
७ फाळ ७ फाळ २

लेखांक ८५ वा]

[ता. ३० माहे सप्टेंबर १६९६]

رفت و شجاعت دستکله خانصاحب

دردنیوار وکیل عبدالرزاق وغیره سکھ موضع عالمگیر پور عمل
پرکلم کرے ولہیت بکفصور پرورد استغاث نمون کم دستم نامی متوطن

परकम नानदनेज از راه تعدی مبلغ بیست و یکمزار روپیہ از نقد و جلس
بغارت نمود لهذا نگارش میشود کہ بکیفیت مرقوم واقع زیر تقدیر
و قوع باتفاق از آن موافق شریعت غراب را احقاق می نمایند تا
مکرر اظهار این معنی بمیان نماید و از حقیقت نوعی دیگرش
بر نگارند - بتاریخ ۱۳ ربیع الاول سنہ ۱۲۰۰ جلوس والا تحریر یافت

भाषांतर

रफअत व शुजाअत वस्तगाह खानसाहेब

अधदुखरजाक घकीक घ इतर राहणार मौजे आलमगीरपूर अमला
परगणे कवेवलित यांनीं हुजुरांत येउन अशी तकरार केकी कीं परगणे नादनजचे
वतनदार हस्तूम यांनीं जुलूम करून मगदी घ इतर जिजस मिलून वीस हजार
रुपयांचा पेघज मिळविला आहे. म्हणून लिहिलें जातें कीं सदरील प्रकरणीं
खात्या सछेनें व कायद्यान्वये, खरी हकीकत कळवावी म्हणजे दुसऱ्यांदा या
बाबर्षीत तकरार होणार नाही. तलेंच दुसरें कांहीं प्रकरण कळविणें असल्यास
किहवें, ता० १३ रब्बीउल अव्वल सन ४० जुलूस.

लेखांक ८६ वा]

[ता. २१ जानेवारी १६०७]

.J.

लेहोरिसल

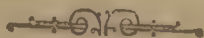
منسک نقد از قصه ناندنچ پرکم کتر ولایت ام - چون مبلغ
یکصد و یک روپیہ از نزد رفعت پناه دستم جی بهونسل بطریق قرض
گرفتم در قبض و تصرف خود آوردم و سود بر آن صد روپیہ پلج روپیہ
مقرر نمودم کہ بماء بماء مہرسانہ بشام - بنار بر آن این چند کلم
بطریق سند نوشتہ دادہ شد کہ وقت ماقب بکار آید نہستم ۷ رجب
سنہ ۱۲۰۰ جلوس والا +

منسک عظمت اللہ ام مہرسانہ کور از ... لاہور دیمل وصول کردہ
بدنہم - سید

भाषांतर

काहोरी

मी काहोरी कर्जरोखा लिहून देणार कसवे नादनद परगणे कडेवळीत येथील आहे. मी रफमत पनाह रस्तुमजी वरद सयाजी भोंसले यांचेकडून एकशें एक रुपये कर्ज म्हणून घेतले आहेत आणि ते भरून पावलों. यांच्यावर मी दर शेंकडा पांच रुपये व्याज ठरविलें आहे आणि मी तें दरमहा देत जाईन. या अर्थी मी ही वाक्यें लिहून दिलीं या करितां कीं जरूरी वाढत्यास त्यांचा उपयोग होवो. ता. ७ रजब सन ४० जुलूस
मी अजमतुल्ला आहे आणि वरील रक्कम मी कर्जाक घेतली आहे.

लेखांक ८७ वा]

[ता. १ मार्च इ. स. १६९७]

ہوالغنی

شجاعت شعار عبداللہ محفوظ باشد - متقاضی نہاند کہ آن شجاعت شعار از سرکار انجانب مبلغ یکہزار و یکصد و ہشتاد و چہار روپیہ بوعده یکماہ بطریق قرض گرفتہ و قریب ہشت ماہ میشود کہ بچہتم ادای مبلغ مزبور فرمہ الوقت می گذارندہ - و سیوای این بااعمال این جانب حسن سلوک خود را ہم میکند - کہ نمیتوان ہم او را ادای این معنی را خوب نمی کند - انچہ میکند از روی جہالت و ناخوشی گئی میکند - چون نواب جانفروز جنگ آن شجاعت شعار را از اوطان مالوختہ خود بے دخل ساختہ پراگندہ نمودہ برای بودند و اینجانب ہزارہ و تعجیل خواہ مخواہ آن شجاعت شعار را بر وطن نشانده و بعمہر و احوی پرداخت و غور نمودہ و همان آنکہ آن شجاعت شعار مبلغ مزبور بمطالغ التحیل گذرانستہ اکثر مبلغ مزبور شجاعت شعار عاید نمود است بلند و ادای این از آمدنی است اگر درین جانبہی دہند ملکہ والائی بموجب تمسک کچہری معلیہ دام دام از آن شجاعت شعار گرفتہ خواہد شد - این معنی را یقین دانستہ و ہم عقلی از کوشش بر بر کنید - ہرچند زود و سالی مبلغ مذکور عاید فواہند ساخت نہایت برجاست - والا غائب .. دستہای کردہ وجہم مرقوم را عاید خواہیم نمود - شجاعت شعار را این جانب درحق شہادتی نکردہ عافیت کردہ

نیکی ہمیں خواہد بود۔ - این معنی از شاهان شما بعید است و
مبلغ صدر حوالہ مہات شجاعت انار شیخ ساکن نموده رسید و
تسک خود بغیر نو درین مادہ نہایت تاکید دانند تحویل
فی التاريخ ۱۷ شہر شعبان سنہ ۱۲۰۰ جلوس والا +

भाषांतर

ईश्वर प्रसन्न भवो

शुजाअत शुआर (वीर) अबदुल्ला यांचें कुशल भवो:—

आपणास कळावें कीं आपण सरकारांतून एक हजार एकशें चौव्याहत्तर
रुपये एक महिन्याच्या वायद्यानें कर्ज घेतलें आहे. आणि जवळ जवळ आठ
महिने झाले तरी वरील रकमेच्या देण्यास वेळ लावीत आहांत. खेरीज
हकबच्या सरकारी अधिकार्यांची आपली वागणूक सलोख्याची नाही. इतकेंच
काय पण आपण आपलें कर्तव्य नीटपणें करीत नाही. जें कांहीं करतां तें
घेढेपणाचें व नासमंजसपणाचें असतें. जेव्हां नवाब खानफरोज जंग यांनीं
आपणास (शुजाअत शुआर यांना) आपल्या वंश परंपरागत वतना वरून
कहून टाकलें व हुसकावून लावलें तेव्हां त्यांच्या हुकमाची अंमलबजावणी
करण्यांत जाणून बुजून टाळाटाळी केली व नम्रपणाच्या पेंवर्जी भांडणापर्यंत
मजल गेली. आपल्याकडे जी रक्कम येणें आहे व जी वसूल करणें अवश्य
आहे ती एक एक रुपया देऊन कचेरींतून कर्जरोखा परत घ्यावा. ही गोष्ट
ध्यानीं आणावी आणि सर्व क्हाणपणें काम करावें. जितकें लवकर ही रक्कम
देण्यांत येईल तितकें चांगलें. असें न झालें तर तुम्हास पश्चात्ताप करण्याची
पाळी येऊन तुमचे कहून रक्कम वसूल केली जाईल. असें करणें आपल्या
गोढेपणास न शोभणारें आहे. तरी वरील रक्कम मुद्दमात शुजाअत शेख भीकन
यांच्या स्वाधीन करून पावती व कर्जरोखा स्वतः घ्यावा. या बाबतींत फक्त
लाफी समजावी. ता. १७ माहे बाबान सन ४० जुलूस.

लेखांक ८८ वा]

[ता. १४ आगस्ट सन १६९८

نقل پروانہ بمسیر حمیدۃ الملک اسدخان انکم دیشبانڈیان و
و دیشمکھان و مقدمان و رعایاء مزارعان پیرگنہ کئی ولایت سرکار
احمدنگر صوبہ خجستہ بقیانک بداندک چون مبلغ پانزدہ لک و

پیشا دونه ہزارہ شام از پیرگنہ مذکور از نصر برہان اللہ خان من ابتدائی
مختصر حسب الفسمن بیجاگیر اور بیگمخان وغیرہ مقرر شد باید کہ
مال واجب و حقوق دیوانی را از قرار واقع وادے بروقت و ہنگام
موافقی ضابطہ معہرل مستمر بگماشتہ خان مذکور وغیرہ جواب

मिकतम باشند و از سخن صلاح صوابدید او بیرون نروند سبیل
کماشتم مذکور آن که رعایای حالی و پیرائی را از حسن سلوک خود
راضی درشتم دو تکبر زراعت و افزودنی آبادانی سعی فرادان بکار
برد - بتاریخ هشت و دهم شهر صفر المظفر سن ۴۲ جلوس والا
نوشت شد -

و از بابیت ناندنیم که جایگز محمد یوسف شده است -

भाषांतर

हमीवतुलमुल्क असदखान यांच्या मोहरेच्या हुकुमाची नकल जशी
की परगणे कडेवळित सरकार अहमदनगर सुभा खुजस्ता-बुनियाद येथील
सर्व देशपांडे, देशमुख, मुकदम, जनता व खेतकरी यांना कळावे की पंधरा
लक्ष एकोणैशी हजार दाम परगणे मजकूर पैकीं जे बुद्धानुक्ताखानकडे होते
ते त्या महजर (सनद) च्या भारभापासून उजवेगखान वगैरेच्या जहागिरींत
जेमले गेले आहेत. म्हणून योग्य वसूल व दिवाणी हक्क हंगामाचे वेळीं व
कायद्याप्रमाणें खानसाहेबांच्या गुमास्तींना देत जावे. व त्यांच्या योग्य
सल्ल्याच्या आणि कब्याणाच्या विचाराच्या विरुद्ध कोणीं जाऊं नये. गुमास्ते
मजकुरांना अट अशी की सर्वसाधारण मनतेस आपल्या सौजन्यानें राजी
ठेवावे तसेंच शेती व वस्तीच्या वृद्धीचे प्रयत्न करावेत. किहिंजें ता १७
माहे सफर सन ४२ जुलूस.

नादनजची जहागीर महंमद मुसूफ यांच्या नांवें आहे.

लेखांक ८९ वा]

مظہر خواہد شد

خادم شرع شریف

۱۱۰۱

مہر منیرین ابوترانی

شاہی

بندۂ درگاہ دستم

بن سیاجی

۱۱۰۲

شرعی محل لاہور

باعث تكريو اين معلى آنك در مككم تهايم قصيم ناندنج
 پرگم كز ولعت سوكار احمدرنگر صوبه خجستيم بنياد واقع بتاريخ
 نهم شهر جمادى الثانى سنه ۱۲۱ جلوس والا آنك چون پتواريان قصيم
 مذكور مذاق و طندارى درميان خود بها ميداشتند و بعدالت
 العالم جناب به بهادر گشت استغاث شده امير جليل القدر بهر
 هدايت خان ديوان بدام انبازخان فوجدار اشتى آوردند خانعزالم
 جهت شاهدى بهال موالى قصيم مذكور طلب نمودند پرتاب نام
 سوار و سفارند سوار مذكور بعد رسيدن قصيم مذكور جاى ماندن
 خود را در پيتمه عالم گير پور عمل قصيم مسطور گرفت و بعد
 يكمو نم دو بهر بست گذشت بود كه پرتاب مذكور از دست
 دزدان ياكسى مدعى وا گشته شده دى دزدان در قلع موضع چوله
 عملة پرگنه مذكور برآمده - بموجب آن متصرفداست
 گشت - بعد از آن شاه ملك پسر تاهرخان تهايم دار تهايم
 مذكور كه از طرف ضمانت شاهى عبداللّه نائب خود را نريشت كه
 باعث خرن شدن چيست جمع اهللى و موالى قصيم و سيتهه و مهاجن
 پيتمه مذكور را طلب نمود عبداللّه اهللى و موالى قصيم سيتهه و
 مهاجن پتوارى پيتمه مذكور را جمع كرده در اشتى بمقصود خان
 مذكور برده آن برخانيسشاراليه انصاف بموجب متصرف نه نموده چون
 راى برمقدم قصيم و يتهه مهاجن پيتمه مذكور مقرر كردند و جهت
 بدست آوردن از خود تهاكر آن پرتاب را در پيتمه مذكور و گلگارام
 نامى سوار در قصيم مرقوم فرستادند تا چون فرزندان پرتاب متوفى
 هم بن وغيره جاى بودنى خود را در طويله راجروپ جاگيردار و
 سيتهه پيتمه عالم گير پور گرفته دريلصورت يگماشته نوشته راه سلق
 درميان آورده وجهه دانه و كاه را مقرر كرده ازو گفت كه تا اداى
 از مذكور باشد + چنانچه واقعه بتاريخ هشتم شهر مذكور دو بهرى
 شب آخر بود كه پسران خونى كه جهت از آمده بودند كمندانداخته
 در حويلى راجروپ جاگيردار در آمدند - آنچه مال و مطاع يافته
 بغزرت برداشته و چند كشان راجروپ را از سنگ زخمى ساخته اند
 درين شدن زلف بيگ گرزدار كه براى سزاولى رسد غله آمده بود كه
 بموجب حكم جهان متاع رسد به تهنه تار و سرون و سيوارپور
 پسران گلگارام سوار ملازم سركار خان مذكور حاضر بودند بمجراستماع

این واقعہ آمدہ ہرچند کہ مخوف بہ پسرانِ خونی نمودہ اند نہ
فہمیدہ و گفتہ کسی را بجاطر نہ آوردہ اند - تعدی کردہ این
ہرکس ازین اکاہی داشتہ باشد - برای عزیز نشانی خود دانہ نیست
نمایند - والا

भाषांतर

कसबे नादनज परगणे कडेवळित सरकार अहमदनगर सुभा खुस्ता
तुनियादच्या ठाण्यातर्फे जाहिरनामा तारीख ९ माहे जमादिसानी सन ४१
जुलूस या विषयी की कसबे मजकुराच्या कुळकर्ण्यांत वतनासंबंधी भाषण
होतें. त्यांनीं बहादुरगडास वरिष्ठ कचेरींत फिर्याद दिली. दिवाण हिदायतखान
यांनीं आपल्या मोहरेचा हुकूम अष्टोचे फौजदार अंभाजखान यांच्या नांवें
असा दिला की कसबे मजकुराच्या सर्वसाधारण लोकांस त्यांनीं बोलावें.
घोडेस्वार प्रताप हा लोकांना बोलावण्यास पाठवला गेला. हा स्वार आलमगीर
पेठ मध्ये एके जागी राहिला. दोन प्रहर रात्र झाल्यानंतर घादीनें अथवा
कोणी आणखी इसमानें ह्या प्रताप नांवच्या घोडेस्वारास ठार केलें. नंतर काहीं
घोर परगणे मजकुराचे मौजे चोळें येथें आले व त्या प्रमाणें हा जाहिरनामा तयार
करण्यांत आला. नंतर वरील ठाण्याचे ठाणेदार शाह मलिक वतद् ताहिरखान
यांनीं आपले नाथव अवदुल्ला यांना लेखी विचारलें की ह्या खुनाचें कारण काय
आहे? त्यांनीं कसब्याचे सर्व शेटे, महाजन व सर्वसाधारण लोकांना बोलावून
विचारलें. अवदुल्ला यांनीं पेठेंतील सर्व लोकांना, महाजनांना, शेत्यांना व पटवा-
ण्यांना खानसाहेबांच्या समक्ष अष्टीस बोलाविलें. खान मजकुरांनीं न्याय बरोबर
दिला नाहीं. तर आपल्या भावाला (?) पेठेचे शेटये व महाजन नेमलें. पैसे
आणण्या करितां प्रतापच्या ठाकुरांना पेठेंत व गंगाराम नांवाच्या स्वारास
कसब्यांत पाठवून दिलें. इतक्यांत मृत प्रतापाच्या मुलांनीं राजरूप शेटये व
महाजन यांच्या तबेल्यांत प्रवेष्टा केला. शेटये यांच्या गुमास्त्याच्या मध्यस्तीनें
गवत व धान्य कवूळ करून घेतलें. व म्हणाले की वरील प्रकरणाचे पैसे द्या.
ही गोष्ट ता. ८ माहे मजकुराच्या रात्रीचे शेवटीं घडलें. वरील मरयत झालेल्या
माणसाच्या मुलांनीं हवेलीवर फासे फेकले व हवेलींत उतरले. जो काहीं
माल व जें काहीं धन सांपडलें तें सर्व लुटून नेलें. राजरूपच्या माणसांना
दगडांनीं जखमी केलें. ह्याच दरम्यान जुलुफवेग वलद् लतीफवेग भालेदार
सरकारी कामाकरितां येथें आला. त्यानें ही बातमी ऐकिली. मरयताच्या
मुलांस फार समजाविलें परंतु तें त्यांनीं सुळीच ऐकलें नाहीं ललट जास्तच

बुलम करुं लागले. म्हणून ज्यांनीं ही बातमी ऐकिली व ज्यांनीं हें डोक्यांनीं पाहिलें त्यांनीं याची साक्ष द्यावी.

धामल लाहोरी

११०२

रुस्तुम बिन सयाजी

दरगाहाचें सेवक

(मराठींत)

नीश्यानी

राजरूप

ठ

सेव्ये

ठ

लेखांक ९० वा]

[ता. १ नोव्हेंबर १६९९]

खادم شرع شریف

۱۱۰۱ ابوترانے

مہر ملیر بن

بادشاہی

باعث تصدیق اینمعی آنکہ بحضور قاضی واپالی و موالی
 کاٹک پیرگم کڑے ولیمت سرکار احمدنگر صوبہ خجستہ بنیاد بتاریخ
 ہشتادہم مہر جمادی الاول سنہ ۱۲۳ جلوس والا آنکہ نرائین را از
 خانوالاشان مرتبت جہان از سبب غنیم لغیم درقید کرد بردہ بود
 بعد از چند روز از قید خان مذکور گریختہ باز یہ قصبہ مذکور آمدہ و
 نوکر مرزا مکند یوسف شدہ خدمت فوجداری و شدارے گرفتہ آن
 را و عبداللہ پرداول کہ امدات منزلت خانفرور جنگ بدر کردہ
 بودند و ہم از و متفق شد کہ باز نو آباد کردہ حاصل کو نبی وغیرہ بہ
 گماشتہ راجروپ جاگیردار سایر مزاحم بشود و گرفتن نمیدہند و عمل
 جاگیردار و شفداری کردن نمی دہند - و در ہر یک مانع و مزاحم
 بشود و تنخواہ یکہزار پانصد روپیہ است درین ۳ ص و ۴ ص روپیہ
 وصول نمیشود و در ہر سال نقصان ہزار روپیہ میشود - و پیشترہا
 سال بسال دو سہ ہزار روپیہ در پیٹہ عالمگیر پور میشود - بلکہ
 ہر آن پیٹہ مذکور ویران شدہ و روز بروز میشود - و درین جاے
 سیاجی زمین خرید کرد حویلی و باغ آخذور نمونہ است و نرائین
 مذکور پیادہ خود ہانشا نیدہ است سندان بمہر قاضی و بدستخط
 زمینداران است منظور نمیکند - و مردم دستمچی شیوداس نامی

दर बाग रफूच शुध - पढाढे ढङ्कुर आरुढे अरुखत ढसुतु व ढशुत पढाढे ढा ढरु व ढद शुथतल (ढीतलल) रगुढे ढरुतु ढी ढरुतु व तुलढ ढाग खुरल ढरु - व दर ढीतु, ढङ्कुर पलनुद रुढीढ ढुतु ढलतु, ढुङ्गदरु ढी ढरु व नु ढलशुतु, ढलङ्गदरु नु ढलशुतु, शुथतु, दरु अल ढरुढरुसुतु नरु ढरुढलन ढीतु, ढङ्कुर तुखुल ढरुढे ढीङ्गदरु - व खुरुर अढललु दरुन ढल ढरु ढरु वल ढी ढरु वलरुत पढाढे दलढलत - खल ढलढ खल अलशलन ढुखरुदलन खल ढलरु शुध ढु ढुङ्गदरु ढुतु व ढील अल ढुढ ढङ्गदरु ढु ढल ढललु अलसुत व दरुन ढलत तुलङ्गदरु खुरुर ढरुनुरुलसुत अललन ढरुढे दल व नलल ढरुदरु ढुल नुढी ढलद व ढी ढरुदरु ढु ढललत ढल ढल ढललु नुढलशुतु - खुरुर दलनुतु, लङ्गल शुध व अलन सुलरुत ढललस नुढलशुतु, ढु ढललन व ढलदु ढलल अल ढल ढरुदरु दलदु व शुलदुढे ढलशुतु ढरुढे खुरु शुलढदु खुरु ढरुन ढलद - तुखुरु ढु अतलरुलख ढलरु ढललु शुद +

ढललतलरु

ढलदढललु

ढुदरु
ढुनलरु ढलन
अढु तुललनल,
खलदलढ ढलल ढलरुलढ
सलन ११०१

ढरनणे ढढेवळीत सरुकर अढढदनगर सुढल खुललसुतल-ढुनललदुढे ढलङ्गल व अललल ढललल ललढे हुङ्गललत हलललत तुल. १ॢ ढलहे ढढलदल अढवल सलन ४३ जुलुस लल ढलरुण ढी:-नलरुलण ललस खलनवलललनलन ललनल ढलनु ढलणून ढैद ढैलु हुतु. थुललल दलवलनलल तुल खलन सलहेढलढल ढैदुतुन ढललून ढुलल व ढुनलल ढलढे ढलङ्गदरु लुथे अलल. ललन ढलढढद लुसुढलल नुललरुल सुवललरुलल व तुथलल ढुलङ्गदरु अलणल ढलढदरु ललल. नंतर अढदुलल ढु दलवललल सुलललल अलहे व लुललस खलन ढलरुल ढलङ्ग ललनल हलढलरु ढैलु हुतु लुललस अलढललढे ढलललून ढेतलु. अलतल तुल रलङ्गलुढलल ढुढललुतु ललनल ढुढी वढैरुल वलसुल ढुलल ढलढललत अढथलल ढलरुतु. तलुलल तुथलल ढललललरुदलरु व ढलढदलरुललल अढलल लललु देत नललु. हुतुढैल ढलल ढण ढलढैल

बाबतीत त्यांचा अंमल झुगारून देतो, व जेथे दीड हजार रुपयांचा वसूल असेल तेथे तीनशे चारशेसुद्धा वसूल होत नाही. अशा प्रकारे हजारों रुपयांचे नुकसान होतें. पेठ भालमगीरपूर येथून दोन तीन हजार रुपये दरवर्षी आगाळ वसूल होतात. यामुळे ही पेठ ओस पडत आहे व दिवसेंदिवस ओस झाली आहे. येथेच सयाजी यांनी जमीन खारिदी केली आहे व तेथे बाग व हवेली बांधली आहे. येथेही पण नारायण याने आपले पायदळ ठेवले आहे. ज्या सनदा काजीच्या मोहरेच्या आहेत व ज्यांच्यावर जमीन दारांच्या सहा आहे त्यांस हा मान्य करीत नाही. रस्तुमजी यांची माणसे बागेत असतात. त्यांना हे फरारी पायदळ झाडांशी बांधून टाकतात व दहशती देऊन दोनदोनशे शिताफले वगैरे तोडून नेतात व अशा रितीने सर्व बाग नाश करतात. फौजदारीचा हक्क म्हणून पांचशे रुपये पट्टी पेठेंतील लोकांकडून वसूल केली आहे. तेथे न जाहगीरदारांचे गुमास्ते न शफदार पेठेतून जबरदस्तीने बेखील सारा वसूल करू शकत नाही. वजीरातीच्या मोहरेनीं हुजूर अबदुल्ला यांनी हुकूम दिला की फौजदारांनी पैका व पट्टी घेऊ नये. कारण ह्या बाबी सरकारांतून अमान्य आहेत, व या बाबतीत सरकारी ताकीदही आहे पण तो असल्या पवित्र व लोकोपयोगी हुकुमांनादेखील मानीत नाही, व म्हणतो की आमच्या हकीकती दिवाण व हुजूर यांचेकडे लिहाव्यात. शेवटी हे लोक निरुपाय होतात व म्हणून ही हकीकत लिहिली आहे. जो कोणी मनुष्य मग तो हिंदू असो की मुसलमान असो ही कामे पहात असेल अथवा ऐकत असेल त्याने आपली साक्षी आणि मोहर येथे करावी. वरील तारखेस लिहिले गेले.

लेखांक ९१ वा]

[ता. २१ जानेवारी सन १७००]

بُرْهَانُ اللَّهِ خان

... خان جیو ...

نقل مطابق اصل است

نقل پروانہ بمہر جمعۃ الملک مدارالسمام از قرار بتاریخ نہم
شہر رجب المرجب سنہ ۱۲۳۳ جلوس والا آنکے گماشتہ فوجداران و
جاگیرداران و دیسمکھان و دیشیانہ بیان و مقدمان موضع نانڈیج

پیرگم کره ولایت سرکار احمدنکر صوبہ خجستہ بنیاد بدانند کہ وکیل
تہرہ پناہ دستم جی ظاہر کرد کہ پنجابہ چاور زمین سوای موازنہ از
نیاز انعام خدمتنامہ سیٹھ، گری و مہاجن پیٹھ، عالم گیر پور موضع
مذکور بگرام راجپوت ولد سیاجی مقرر است و از سر رشتہ دفتر
دکھن ہم معلوم شد و بموجب سند امارت منزلت خانفرور جنگ
مستور بدانند و این جا ... خریدی کہ سیاجی خرید کردہ حویلی
و باغ در این جا اصدت نموده است ... بمہر قاضی و بدست خط
زمینداران بدست دارد چنانچہ نقل آن ارسال درشتہ شود لہذا
ہیچ کس مانع و مزاحم نشودہ - درین باب تاکید اکید و قدغن
تمام دانند -

भाषांतर

बुद्धानुष्ठाखान
खादीमशरा

हमीदतुलमुल्क मदारुलमहाम यांच्या मोहरेच्या हुकमाची नकल ता. ९ माहे रजब सन ४३ जुलूस, मौजे नादनज परगणे कडेवळित सरकार अहमदनगर सुभे खुजस्ता बुनियाद येथील फौजदारांचे गुमास्ते, जहागीरदार, देशमुख देशपांडे आणि मुकद्दम यांना कळावें की तहखुर पन्नाह (वीरवर) हस्तुमजी यांच्या वकिलांनीं असें जाहीर केलें कीं पेठ आलमगिरपूर मौजे मजकूर येथील शेट व महाजनपण बद्दल पन्नास घाहूर जमीन राजरूप घट्ट सयाजी यांच्या नांवें खिदमती इनाम आहे व याबद्दलचा उल्लेख दक्षिण देशाच्या सरकारी दफतरांतही मिळाला आहे. तसेंच इमारत मंजेलत खानफिरोज जंग यांची सनदही आहे. सयाजी राजे यांनीं तेथें जमीनदारांच्या सल्ल्यांनीं हवेकी बांधली आहे व बाग केली आहे. म्हणून खानसाहेबांनीं सनदेवर आपली साक्ष (शेरा) किहिली आहे. तरी या बाबतींत त्यांना कोणीही अडथळा करूं नये. या बाबतींत फटक ताकीद समजावी.

लेखांक ९२ वा]

[ता. १ फेब्रुवारी १७००]

خادم شرع شریف
مهر منیر ابو
ترانے

शुद्धत مجلس بحضور حمایت قاضی و حالی و موالی و خورد
و کلان قصبہ ناندنج پرگنہ کڑے ولایت سرکار احمدنگر صوبہ خجستہ
بنیاد آنکہ بتاریخ بیست و یکم شهر شعبان سنہ ۱۲۳۳ جلوس غلیم
لغیم باسر دزدان شش ہزار سوار بر قصبہ مذکور آمدہ گماشتہ رفعت
پناہ محمد یوسف فوجدار نراین نامی مہدا مقدم وغیرہ گفتہ فرستاد
کہ باقی کہہندی سال گذشتہ و سال حال بفرستند نفرہ نام بردہا
جواب دادند کہ فردا آمدن باشید حالا نمی آیندو ہم دو پیشتر راہ
دیدند کہ کسی در پیش نمی آید - بوقت چہار گھڑی پانزدہ روز
بر پیٹہ عالمگیر پور آمدہ تاخمت نمودند و حملہ کردند و قصبہ را
گرفتہ و مردمان فوجدار وغیرہ ہم کس گریختہ بر قلعہ رختہ و بر
حویلی خانداد موروثی دستم ولد سیاچی نبیرہ پرسوجی بہونسل
آمدہ و درینجا دو گھڑی جنگ شبختہ و سنگ واقع شد و ہفت
زخم سنگ بر دستم چی رسیدہ و چہار پنج خردم ہا را زخم سنگ و
ستبتہ رسید - و شیوا نامی کشتہ و کومک آنها ہرچ کس نہ کرد
حویلی مذکور را لوت کرد متاع مہلغ ہشت ہزار روپیہ را گرفتہ
رختہ و بروز دویم غلیم صبح زیورات گرختہ فرستاد کہ آمدہ فرستاد
کہ آمدہ آنحال قلعہ خواہیم گرخت - و بر آن جہان پناہ خود ہا
کووردہن و نراین و شیام و عبداللہ گماشتہ فوجدار شعبہا ہرادر مقدم
و زمکو پتواری قصبہ و رایا پتواری پیٹہ این ہم مجبوراً حوالہ غلیم
نمودہ و سہ ہزار روپیہ مقرر کردہ و بروز سوم غلیم مذکور بطرف قصبہ
اشتی رختہ و ہرکس کہ دیدہ و شنیدہ باشد بر و مہر شاہدی بگذارند +

بلندہ درگاہ

دستم بن سیاچی

भाषांतर

मोहर मुनीर

अबू तुरानी

खादिम क्षरा

कैफियत हिमायत काजी यांचेकडे नादनज येथील अहाली व मवाली व लहानथोर यांनी सादर केली की तारीख २१ श्रावण सन ४३ जुलूस रोजी शत्रु सहा हजार चोरांच्या टोळीनिशी कसबे मजकूर वर चालून आला आणि रफअत पनाह महमद युसूफ फौजदार यांच्या गुमास्त्याकडे व राजेश्री मुकद्दम यांचेकडे बोलणें केलें की चालू सालाची व गुदस्त सालची खंडणी घावी. झा लोकांनी त्यावर उत्तर दिलें की उयां आम्ही येऊं. सध्यां येत नाहीं. त्यांनीं आमच्या मदतीस कोणीं येऊं नये अशी खबरदारी घेतली. चार घटका वेळ निघून गेल्यानंतर पंधरा सशस्त्र लोक आलमगरिपूर पेठवर चालून आले व त्यांनीं स्वारी केली. कसबा आपल्या ताब्यांत घेतला. फौजदारांचे लोक व इतर सर्व पळून किष्क्यावर गेले व रस्तुम वल्द सयाजी वल्द परसोजी भोंसले यांच्या पिढीजाद हवेलीचा आश्रय घेतला. येथें दोन घटकाभर घनघोर युद्ध झालें. रस्तुमजी यांना दगडांच्या सात जखमा झाल्या आणि चारपांच लोक दगडानें व शस्त्रानें जखमी झाले, व शीवा या नांवाचा इसम ठार झाला. या लोकांना मदत कुणीच केली नाही. चोरांनीं हवेलीला गराडा दिला व ती लुटली. जवळ जवळ आठ हजार रुपयांचा ऐवज घेऊन गेले. दुसरे दिवशीं सकाळीं शत्रूनें ढागिणे परतवून दिले व सांगितलें की आतां आम्ही येऊन किझा सर करणार आहोंत. यावर जहान पनाह, गोवर्धन, नारायण, शाम व अबदुल्ला फौजदारांचा गुमास्ता, शंभा मुकद्दमचा भाऊ, कसब्याचा कुलकर्णी रंगो, पेठेचा कुलकर्णी राया हे सर्व निरुपायानें शत्रूच्या स्वाधीन झाले व त्यांनीं तीन हजार रुपयांचा ठराव केला. नंतर तिसरे दिवशीं शत्रु कसबे अष्टीकडे रवाना झाले. ही हकिकत ज्यानें पाहिली व ऐकिली असेल त्यानें आपली साक्षी मोहर करावी.

नीश्यानी
राजरूप

ठ

शेठे

ठ

रस्तुम बिन सयाजी
बंदा दरगाह

लेखांक ९३ वा]

[ता. ४ माहे डिसेंबर सन १७०७]

خان والشان سلامت

التماس

بلده دادخواه عاجز بیکس نامران کم از حسن احمد خان گماشته
عبدالرزاق مہاجن و جیرام گماشته و اجروپ سیتم و رعایا پیہتم
عالمگیر پور قصبہ ناندنج پرگنہ کرے ولہت انکہ

بتاریخ چهارم رجب المرجب سنه ۴۴ سلکریا و هلمونت سرداران باشش هزار سوار قصبه و پیشته عالم گیر پور را از عمله قصبه مسطور را محاصره نمود - دو روز مقام کرد و از درگاه روز سوم مقدمان موضع مقهور را حالیه و عمله سیته را مانع ساخته - درینوار دیوان تودرمل سیاجی نقد از زر از خزانه خود حالیه قصبه را نگاهداشته و پیشته را تاراج گذاشته و چند کسان اینجانب زخمی شده و یک سوار از فوج غلیم کشته او را اول منزل رسانیده و مرد مردمان پیشته را نکرده - بقاء بر آن بیخبر و نظربندی و قوجدادی از تعدی طلب میکند رعایا پیشته را تقسید ساخته و پروانه جیو بت بدست دارم سواران حیران و قهرن سیزده نفر را در قید نمود - بضرب سابق مفاتیح را طلب می کند - درین مایه هشت روز میگذارد که رعایا از جان خود بلب رسیده - قبل ازین سیته و محتاجین اظهار ساخته که آن نهار بکسور شهامت دعوانی

مرتبت خالصه رفتن دادخواه هم شد - درین باب مزاحم بیاید که اگر شمایان از آنجا گذاشته جای دیگر بروید تا هم این ابوابهای نخواهم گذاشت - و مدت نه ماه که مردم معاش مسجد پیشته را در ضبط خود آورده و موزن و خطیب زیاد است که نزدیک نمی آیند و به چراغ شده مانده و بانگ و صلوة کسی نمی دهد و در تالاب برای جانوران آب کشی پیشته که می رود او را گرفته جرمانه از و میگیرند - در زمین باغ راجه سیاجی از زمینداران خرید کرده باغ تیار ساخته حالا در ضبط خود آورده و حاصل و محصول آنجا

خود میگیرد - و جاگیر و وطن یا مالیت و گاو از غله در پیشته می آید سری کا و یک تهکه می کرد و در هنگام و نایک بتونی قوت شده وزن او برای کار خود در جام کهتیر رخنه و جالی و مواتی انصای برای تحقیقات در پیشته مذکور فکستاده او را ضامن گرفته درین جا نگاهداشته و درین چند روز اینجا مانده و در طلب نمودن دیوان تودرمل از اینجا رفته جای خود گرفته نشسته است - حالا از ضامن های طلب می کند و شجر های رعایا میگیرد و ابواب مسدود در پیش دارد - امیدوارم که او را حضور طلبیده انصاف نمایند - و در ملک سیاجی که از روی پروانه مدد معاش بدست دارند درین زمین در بیگه زمین یک جنگم برای آبادانی نگاهداشته بود او را تهست حالیه بضرب سابق نموده بیست و پنج روپیه جرمانه گرفته - فقیر جای گذاشته گریخته رفته سنکه این جانب که بوی پیر کهن

بہمہ و گاہ کہ می آرد از کشیدہ میگیرد - و گاہ و ہمہ در پیتمہ
آمدن نمی توانیست - حالا درینجا از طرف خود کوتوال نشاءیدہ
و ہریک را گرختہ ضرب سابق کردہ میگذارد - و جایگر از راجہ روپ
ہمہ خراب تاراج ساختہ داجارہ خود طلب می کند و جایگردار
بعلایت ہمراہ فوج خنفرور جنگ است و گماشتہ ہای درینجا
ماضراوند - الی تبال دولت تابان +

भाषांतर

न. ७

खानवाला शान सलामत (यांचे सेवेशी)

अर्ज:—

अर्जदार सेवक अहमदखान गुमास्ते अबदुल रजाक महाजन, जयराम गुमास्ते राजरूप घोट्टे, पेठ आलमगीरपूर कसबे नादनज परगणे कडेवळित येथील सर्व प्रजा: अर्ज की:—

तारीख ४ माहे रजब सन १४४ रोजी शंक्या व हणवंत सरदार यांनी सहा हजार स्वारांनिशी आलमगीर पेठच्या व कजब्याच्या भोंवती गराबा दिला. त्यांनी दोन दिवस सुकाम केला. तिसरे दिवशी मौजे मजकूरच्या लोकांना कैद करून पेठेंतील सरकारी अधिकाऱ्यांना कैद केलें. गराबा घातला. दिवाण तोडरमल व सयामजी यांनी पेठेची लूट केली. इकडील कांहीं लोक जखमी झाले व शत्रूचा एक स्वार मारला गेला. फौजदाराचा अधिकार जबरदस्तीने हातांत घेतला आहे. पेठेंतील लोकांना कैद केलें आहे. येथील स्वार हैरान झाले आहेत व तेरा लोक कैद केले आहेत. पुर्वीच्या जरबेने किल्ल्या मागत आहेत. अशा स्थितीत आठ दिवस गेले तर लोकांचे जिवाला धोका आहे. यापूर्वी घोट व महाजन यांनी सांगितलें की मी खानसाहेबांच्या सेवेत जाऊन याची दाद मागावी. पण या बाबींतही ते आढ आले व म्हणाले की जर तुम्ही ही जागा सोडून दुसऱ्या जागी जाल तरी हें तुमच्या मागचें टळणार नाहीं. नऊ महिने झाले. पेठेंतील मशिदीचें उत्पन्न आपल्या ताब्यांत घेतलें आहे. तेथील सुवर्जन (आजान देणारा) व खुर्चा पढणारे मुळीच जवळ येऊं शकत नाहीं. व ती मशीद बेचिराख (ओस) पडली आहे. व तेथें कोणी नमाज पढत नाहीं. पेठेंतील जे कोणी लोक तलावावर जनावरांना पाणी पाजण्याकरितां जातात त्यांच्या पासून ते दंड घेतात. सयाजी राजांच्या जमिनींतील बागा जबरदस्तीने ताब्यांत घेतल्या व त्यांचें सर्व उत्पन्न घेत आहेत. जागिरीचा वतनहक्क अथवा माल, धान्य जें कांहीं पेठेंत येतें त्याचा एकसारखा लिलाव करून टाकितात. विनायक तांबोळी चारला. त्याची बायको आपल्या कामाकरितां जामखेडोंत गेली. तेथें पेठेंत आपले कांहीं लोक शोधाकरितां पाठविले. तिची जमानत घेतली व तिला

तेथेंच कैदेंत ठेवळें असेच कांहीं दिवस तेथें राहिले. नंतर ते कोक तोडरमलका बोलावण्याकरितां गेले व आपल्या जागीं राहिले. आतां आणखी जामीन मागत आहेत. लोकांचीं झाडें घेतलीं जातात व पुष्कळ अनिष्ट गोष्टी करितात. आम्हांस खात्री वाटते कीं हुजूर त्यास बोलावतील व शिक्षा करतील. सयाजी सारख्या जाहागीरदाराच्या जाहागिरींत कीं ज्यांच्याजवळ जाहागिरींत दोन विघे जमीन वस्तीकरितां एका जंगमानें घेतली होती त्याच्यावर तोडमत घेऊन व त्यास जरब देऊन पंचवीस रुपये दंड घेतला. येथील सर्व फकीर कोकतर पळूनच गेले आहेत. जर त्यांनीं येथें गवत आणिलें तर तें हिसकावून घेतलें जातें. म्हणून पेठेंत गवत वगैरे कांहींच घेत नाहीं. आतां येथें आपल्या तर्फें त्यांनीं एक कोतवाल बसविला आहे व तो प्रत्येकास पूर्वीप्रमाणें मारठोक करित असतो. राजरूप यांची सर्व जागीर लुटली गेली व तिचा वसूळ ते घेत आहेत. येथील जाहागीरदार खानफरोज जंग यांच्या समवेत आहेत व त्यांचे गुमास्ते येथें हजर आहेत. ईश्वर सरकारचें राज्य अबाधित ठेवो.

लेखांक ९४ वा]

[ता. ३ डिसेंबर सन १७०१]

मलम

مرغداشت

بلدة ضمير

بعد از تقدیم لوازم عبودیت و بندگی معروض میداند که
وکیل راجروپ و دستم بدرگاه رفعت و جاهوالاخوانان شد که پدر
موکلان در قصیم ناندنج سرکار احمدنکر صوبه خجستہ بلیاد حسابی
بوجہم بودن متعلقان خود اخزان ساختہ دریلوار مہابت سنگم و
گورزدہن گماشتہ ہای محکمہ یوسف جاگیردار آنجا آنرا در قبض
خود آوردہ حکم جہانسطاع صادر شد کہ آن عمدة الامرا عظیم الشان
بکیفیت مرقومہ وا رساند - در صورت صدق و انمودہ فیصل دہند
و در ہر باب از پیشکاه خلافت جہانباہی تاکید اکید دانند -
سیزدہم (جب سنہ ۴۵ چلوس والا قلمی شد +

आर्षांतर

अर्ज

मुनीम

आपणास कळाचें कीं राजरूप व हस्तुम यांचे वकील दरबारांत आले व त्यांनीं विनंति केली कीं त्यांच्या अशिलाच्या वडिलानें कसवे नादनस सरकार अहमदनगर सुभा खुजस्ता बुनियादचा हिशेब त्यांच्या संबंधीं लोकांना दिला नाही व तो त्यांनीं स्वतःच ठेवून घेतला आहे. शिवाय तेथील जहागीरदार महंमद युसूफ यांचे गुमास्ते महाबतसिंग व गोवर्धन यांना आपल्या ताब्यांत घेतले आहे. म्हणून जहानमताअ यांचा हुकूम आहे की आपण (उमदतुल ऊमरा अजीमुद्दगान यांनीं) लिहिण्या हकीकतीची चौकशी करावी व खरें प्रकरण काय आहे त्याचा निकाल घावा. आणि असल्या प्रत्येक बाबींत सरकारच्या दरबारा तर्फे कडक ताकीद समजावी.

ता. ११ १७जव सन ४५ शुल्स या दिवशीं लिहिलें गेलें.

लेखांक ९५ वा]

[ता. १९ जानेवारी सन १८०३]

نواب صاحب قبلہ سلمتہ اللہ تعالیٰ

عرفداشت راجروپ

بلدگان فدوی

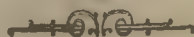
بلدروہ عرض بخدومت بلدگان نواب مستطاب معلی القاب فلک
جلاب خداوندی خدایکاه صاحب ام میہرساند کہ فریب پرور خدمت
ملاہیت نام گرامی بوقت نیک رسید بمطالع آن خرمی و نورستدگی
عالمس گردید - دریاب وکیل نوشتہ بودید کہ تا حال نرسید
چنانچہ وکیل مسطور بخدومت شریف خواہد رسید آمید کہ
فورخصمانہ نموده آنچہ وکیل اینجانب التماس نماید آنرا سرانجام
داده مراسر فرار نمایند - دیگر آنکہ کہیدوچی بموجب حکم
نوابصاحب بخدومت سراپرسعادت میہر رسید لهذا آمید و آدم کہ بر
احوال مشارالیم نظر داد غور فرمودہ چنان نمایند کہ ترقی مومی
الہ گردد - واجب بود بعرض رسابندید - افتاب دولت تابان و در
خشان باد - تحریر فی التاریخ دہم شہر شعبان المعظم
سلم ۳۶ جلوس والا +

भाषित

नवाबसाहेब कबला यांचे इंशर रक्षण करी

अर्जदार नम्र सेवक राजरूप

सरकार नवाब मुस्तताब मौला अलकाब फलक जनाब खुदायदी
खुदायताली यांचे सेवेचीं विनंति कीं आपलें कृपापत्र योग्य वेळीं पांचलें. तें
वाचून मन आनंदी व प्रसन्न झालें. आपण वकिला बहल लिहिलें कीं तो
अघाप आला नाहीं. तरी तो आपल्या सेवेंत हजर होईलच. विनंति कीं
आमचे वकील आमचे कडून जी कांहीं विनंति करतील तिचा पूर्ण विचार
करून त्या बहलचे हुकूम देत जावेत. दुसरें असें कीं नवाब साहेबांच्या आज्ञे
प्रमाणें खेळोजीला सरकारच्या दरबारांत पाठविलें आहे. मला आता आहे कीं
त्याच्याकडे लक्ष देऊन त्याची बढती होत जाईल. योग्य होतें तें सेवेंत लिहिलें.
आपल्या पेशव्यांचा सूर्य झलकी. लिहिलें ता. १० माहे शाबान सन ११९ जुलस.

लेखांक ९६ वा]

[ता. २२ मे सन १७०३]

نقل مطابق اصل است

محکمہ فاضل
خادم اشرف

نقل پروانہ بمہر نواب عمدة الملك مدارالمہام امده خان از قرار
بتاریخ ۱۶ م محرم الحرام سنہ ۳۰ جلوس والا قلمی شد انکم امارت
و رفعت پناہ و دارای نگاہ دستگاہ مہر عبدالقادر محفوظ باشند -
مبلغ ہشت و دو ہزار از پرگنہ دہار سرکار پٹھالواری صوبہ براد
بایت ————— شنکراجی ولد مالوجی بضبط دو آمدن بجائیکر ناگوچی
ولد ————— درینوار حسب الحکم والا حصہم اختر معاف
ترقیم یافتہ انوزرای باب یکماس ————— کم
فصلخریف بارش شد دام مسطور یکماس شنکراجی وا گذارند
بتکصیل مالواجب بردارند -

مصدرة ضمن از یرگم دیہار سرکار پٹنہالواری صوبہ برادر نوکر جاگیر
 شنکراجی ولد مالوجی مراسلہ خریف سبہان بیگ بتخالصہ شریف
 ضبط گشتہ بجاجیر ناگوچی ولد راماجی تذخوۃ شدہ بود -
 دریلوار بموجب

سیاسیہ دختر عمدة الملك رفع دارخان جاگیر مشارالیه معاف حکم لہذا نوشتہ
 میشود کہ انورادای پٹناہ ناگوچی کہ متعل مذکور را از خریف بارہ
 بتصرف موسی الیہ واگذار -

شرح دستخط عمدة الملك

عبد صبا دام مدارالسمہام برقرار بعرض حکموالہ عمل می نمایند
 شرح دستخط عمدة الملك شرح دستخط دارای پٹناہ گذشتہ
 مدارالسمہام بر محکم

شرح دستخط دارای پٹناہ

आपांतर

बादशाहाचें कुशल असो:—

विनंति अजं:—

अजंदार महंमद वकील

कसबे नादनज परगणे कदेवलिंत येथील बोटे राजरूप व महाजन
 अबदुल रज्जाक यांचा बादशाहाच्या आधिकाऱ्यांचे सेवेशीं अजं कीं आम्हीं
 खान फरोज जंग यांच्या हद्दींतील आहोंत. बाजूनीं आमच्या पेठेची लूट
 करून बेचिराख करून टाकली आहे. व जें काहीं खानसाहेबांनीं जाहीर
 केलें होतें, जे काहीं कौल दिले होते व जेथें वस्तीस जागा दिव्या होत्या त्या
 सवें नासधूस झाल्या. पूर्वीं भान्याची पांच वगैरे फुकट होत असे परंतु
 हल्लीं पेठेचे देशमुख व देशपांड्यांनीं गवत व कडवा देणें बंद केलें आहे व
 पांचशें रुपये घेतले आहेत. जे लोक धंदे करणारे आहेत, म्हणजे जे तेकी,
 तांबोळी व सोनार आहेत त्यांचे जवळ होती नाहीं त्यांनाच गवत अथवा
 कडवी देतात म्हणून आम्ही सरकारा जवळ विनंति करतो कीं आम्हांस
 आमच्या जीवित व वित्ताचें अभयदान घावें. योग्य होतें तें लिहीलें.
 सरकारचें ऐश्वर्य वाढो.

लेखांक ९७ वा]

[सन तारीख नाही]

پہوالغنی

رفت پناه شجاعت دستگاه سیاجی محفوظ باشند -
 عرضداشتی کہ بجانب والاٹی سلطانی ارسال داشتہ بودند از نظر
 فیض منظور گذشت - خطی کہ باینجانب نوشتہ بودند رسید -
 مضمون موضوع انجا میو چنان ایشان بنیت و ریت کره ولایت مقرر -
 انو نظم و نسق ایجاد انست شوارع را مقدم شناسی و در تقدیم و ظیفہ
 خدمت خود از قرار واقع کوشند - حسن خدمت را بہترین
 نتیجہ امان شناسم - فی التاريخ ۱۱ شہر

भावीर

सन × महिना ×

हुबलगाडी (हुंवर कृपाय आदे)

रफअत पनाह शुजाअत दस्तगाह (वीर घर) सपाजी पांचे कुशल
 असो. आपण आमच्याकडे जो अर्ज पाठविला होता तो नजरेखालून गेला.
 हुकडे जें पत्र पाठविलें तें पावलें. त्यांतील मजकूर कीं कडेवलीतचा हुक बहाल
 करावा. मान्य. तेथील व्यवस्था व बंदोबस्त योग्यपणें करावा आणि तेथील
 हुकीकती लावश्यक कलवाव्या आणि आपल्या वेतनापेक्षां आपली जबाबदारीची
 जाणीव अधिक वाळगण्याचा प्रयत्न करावा. कामगिरी उत्तम प्रकारें बजावण्यास
 त्याचा परिणाम उत्तम होईल असें समजावें. ता. ११ माहे

लेखांक ९८ वा]

[सन तारीख नाही.]

خانصاحب حلو شلستہ الم تعالیٰ

صاحب مہربان مشفق قدردان فیض بخش فیضرسان خانوالاشان -
 بلند مکان - سبوالا ہر مسئلہ و دولت متمکن ہونہ ہر سرسبز
 خوبان سایہ -

بعد از اشتیاق ملاقات بچہیت ایام مشہورہ رای انور فہر
 خبر اقبالست تا شہر گردانیدہ میساید کہ احوال این حدود ہنر

व खिरित डात व ताबुस الرعايت شب و روز مطلوب باسكان كم موضع
 بهانهوره پرگم چسارکوندى ده وطن این جانب است و جاگیر سرکار
 انقباض زمان است چنانچه که در آن زمان شلیده میشود که مالوچی
 بهونسلم جاگیر خود را که در پرگم دیگر است او را در سرکار داخل
 نموده عیوضی جاگیر خود ده مذکور را در جاگیر خود از اینکمال
 سیع المکان عرض نمود میکرد از انچه که این مقدمه بر اجرای است
 اگر موضع مذکور در جاگیر مومینلی الیم عوضی نموده خواهد داد ده
 مذکور ویران و خراب فواید شد - از که در سرکار بموجب جمعبندی
 جمع میشود بکدام وصول نخواهد شد و نخواهد یافت - این
 حقیقت را در خاطر آورده جاگیر در سرکار همچنان که هست
 نگاهدارند - که آبادانی زیاده تر خواهد شد -

دیگری را نخواهد داد — ۱

..... ۲

फाटक

..... ३

..... ४

بهدد برخوردار را تهم قدم خود طلبیده نگاهدارند - زیاد چه -
 انتاب دولت و اقبال تابان و در خشان باران در بناب این مقدمه
 راجع صاحب هم اند باید که بمهر و چه هر بانی تمام و کمال بزیاد
 خیرخواه خواهد نمود - زیاد چه عرض ماند +

भाषांतर

॥ श्री ॥

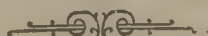
खानसाहेब (सल्लेमतछाहूताला) ईश्वर त्यांचें रक्षण करी:—

साहेब मेहेरवान मुवाकिक कदरदान फैज बयश फैज रसान खानवालाखान

शुळंद मकान

नेहमीं आपल्या हुद्यावर कायम असोत आणि नेहमीं राजाचे शुभचिंतक
 असोत. आपल्या भेटीची इच्छा प्रबळ आहे व आपल्या दर्शनाची व आपलें
 हस्त समजण्याची मार्गप्रतीक्षा करीत आहे. इकडील सरहद्दीची व्यवस्था उत्तम
 आहे. रात्रंदिवस (ताब्यांत असलेल्या) प्रांतावर देखरेख असते. मौजे भांबोरे
 परगणे चांभारगोदी हा माझा वतनाचा गांव आहे आणि सरकार (फैजुल
 जमान) ची जहागीर आहे. हल्लीं असं ऐकण्यांत येतं कीं मालोजी भोंसले
 आपल्या जहागिरीचा गांव जो दुसऱ्या परगण्यांत आहे तो सरकारच्या

ताच्यांत देऊन घ्याव्या बदला माझा गांव आपल्या जहागिरींत (चेऊं
इच्छितात) असा अर्ज सरकारांत केल्याचें समजतें व या प्रकरणाचा विचार
चालू आहे म्हणून कळवितों कीं जर घरील माझा गांव दुसऱ्या जहागिरींत
दिला गेला तर तो गांव उज्राड व नाश होईल. गांवाचा सारा जो जमाबंदी
होऊन सरकारांत जमा होत असतो तो वसूल होऊं शकणार नाही. ही गोष्ट
सरकारांनीं मनांत आणून माझी जहागीर सरकारनें जशीच्या तशी कायम
ठेवावी. पायोगें वस्तीही अधिक घाळूं शकेल. दुसऱ्याकडून हें काम होणार
नाहीं. (या प्रकरणीं) सरकारांनीं मला आपले जवळ बोलवावें. बाकी क्षेम.
सरकारची कृपा निरंतर व वृद्धिंगत असो. कळावें.

लेखांक ९९ वा]

हवालबानी

[तारीख नाही]

امارت و اقبال پناه رفعت اجل دست گاه موجب و ... اشتباه
راجم خسر همواره زی صحت و عافیت بوده ذو نیکنام مقصر اطرام
باشند - و بر از و عافیت اقتضای میشود - رای قود دار
که دو کلم که درینولا در جواب اقمیر الاتکاد قلمی نموده بودند
رسید - چون بنر موحش از قضیم بامرصر پرسوجی راج که در
شاهجهان آباد راهی داد و از دیگری خود مرقوم نمود بودند
خاطر درستدار نیز غایت متالم و متأثر شد - و کلفت و کدورت
بسیار بخاطر راه یافت - افزینده که روح پاک را با خاک راج
بخشید دلہای مصیبت زدگان راجروشکیب کرامت نرماید - اگر
چه راه مصیبت که خاصه طبیعت انسانی است بی اختیار
سرشته افطبار از دست میروود - لیکن از خواست االی در آن
چلین مصائب بجز راضی شدن بقضای فرمان چاره و گریزی نمی
باشد و غیر از سبکی دی تدبیر نیست - می باید که متمسک
وہ الوثقی جمر و سکوت گردیده بخیر و خیرات که نوشته آخرت آن
جز و تواند شد بپردازند و چنان جرع قرع بخود راه ندهند که
هم کسی را این شاه راه بقا نمیددانی و این قالب بے شباهت

کذا شئت - زیاد چہ نویسد - اللہ لقاوی ہر عمر شما بہتر آید و از
نفل و کرم خویشی صبر کرامت فرماید کہ صبر بہتر مرد و از
ہر چہ هست - والہما نوشتہ اقبال پلادہ سید محمد خان +

پروانہ بمہر عمدۃ الملک وزیرخان از قرار بتاریخ ہفتم شہر
ربیع الثانی سنہ ۶ از جلوس والا مطابق سنہ ۱۰۷۴ ہجری —

मातीतर

हुवलबानी (ईश्वर कृपाकृ आहे)

इमारत व इकबाल पनाह, रफअत व जलाल दरगाह, मुजीब दारत
पनाह, राजे साहेब नेहमी कुशल व सुखरूप असोत व आपली कीर्ति
स्वर्गापर्यंत जावो व आपल्यास प्रति दिवशीं आरोग्य लाभो. आपण जें पत्र
लिहिलें तें पावलें. जेव्हां राजे परसोजी बाहाजहानाबादी येथें स्वर्गवासी
झाल्याची दुःखद बातमी समजली तेव्हां फार दुःख झालें व आपणास झालेल्या
दुःखाबद्दलही हळहळ वाटली. या बातमीमुळे आपल्या या मित्राच्या अंतः
करणास जबर धक्का बसला व मन उदास झालें. जगनिर्मित्यानें पवित्र
आत्म्याचा संबंध मातीशीं जोडला आहे तो दुःखद व शोकप्रस्तांना धैर्य भरणे
करित असतो. प्रेमवशा होणें हा एक प्रकृतिगुण आहे. मनुष्य असहाय होऊन
धैर्यहीन बनतो तरी इच्छेनुसार असल्या संकटांच्या वेळीं ईश्वरी संकेतास
कारण गेल्याशिवाय गत्यंतर रहात नसतें व समाधानाखेरीज मार्ग नसतो.
तरी आपण संकटास धैर्यानें तोंड द्यावें आणि मृतात्म्याच्या प्रांतिकरितां
दान-धर्म करण्याचा मार्ग स्वीकारणें आणि मुळींच शोकप्रस्त होऊं नये.
कारण प्रत्येक माणसास हें अशाश्वत जग सोडण्याच्या मार्गांनें जाणेंच आहे.
या पेक्षां जास्त काय लिहावें. ईश्वर आपणास दीर्घायु करो आणि शांति व
धैर्य देवो. कारण धैर्य हें माणसाजवळ मोठ्यांत मोठें साधन आहे.

इकबाल पनाह सद्यद महंमद खान यांनीं लिहिलें.

लेखांक १०० वा]

[तारीख नाही]

२५

मिहिरा तायिम बिग जीव

मलाजमान मलाजी मकारी आमिन्काही मशफ़ी व मक़रमी मर्राय
मेली दर حفظ अिज़दी معالی بوده خوشوقت و در یادگاری دوستان
باشند - بعد از ادای مراسم نیازمندی که شود خیرخواهان است انک
ایندکدود خیراست و خیریت آن ملازمان از درگاه واجب و جوب لیل
و نهار مستدعی است - دیگر مبلغ دو صد روپیہ را رقم عزیز و
فروز انگاهی خود ہا نوشتہ داده و بندہ را اطلاع شود کہ ہم چه سبب
قبول کردہ آمدہ بود - اگر بروطن داری دادہ اند مضایقت نبود -
اگر بروقت و سبب خلافی خود داشتہ نقدی دادہ آید رغبت
لازم نبود کہ بدہند - اوازخانہ خود میدادست دادا گماشتہ تعداد بود
و عبداللہ کہ بود واضح است درینولا بر تقدیم نظر بر اشای و نام صرف آن
ملازم بود بدین موجب رغبت پیشی نمودہ دو صد روپیہ از پیٹہ
عالم گیرپور باتفاق انہجانب تبدل نمودہ مردم صاحب فرستادہ و
کلکرنی غیر حاضر شدہ اونہ ازین معنی عقیل کرد - انشاء اللہ
در دو سہ روز کلکرنی آوردہ کہ گرفتہ فرستادہ خواهد شد - لیکن
بیشتر ہم بہر باب خبردار باشند - و دیگر معاملہ این جالین ست
کہ سایر قصہ ناندیج و پیٹہ مذکور در جاگیر برادر نورداست و
این جا بواقعی موافق تذخواہ عقیل نمیشود - و نصف از بوصول
نمیرسد ازین سوای عاملان فوجدار پیٹہ قدیم ویران کردہ بازار نو
آباد می کنند و باوجود عاملان رفعت اقبال پناہ مرزا بوہان الہ
چہاڑ می کنند - آنکاهی خود می نمایند و از مہاجن این جانب
خرچہ است چرا کہ او مہاجن است بنام برادر خورد سیوانہ است -
امید کہ در جمعہ حق اشای کہ فیما بین است مہربانی می نمودہ
باشند - زیادہ چہ تصدیق دہند -

भाषांतर

मिर्जा कायमबेग मुलाजिमान मुलाजी आमीनगाही मुशफकी व मुकरमी
मिर्जाई मुआला. मिर्जाचें शुभ असो :—

मित्रवाच्या लिखाणाच्या शिष्टाचारास अनुसरून लिहीत आहे कीं हा
सेवक आपल्या कृपेचा आकांक्षी आहे. इकडील सर्वत्र कुशल आहे. आपले-
कडील सर्वांचें कुशल; ईश्वराजवळ मागत आहे. आपण दोनशें रुपये वसूल

करून पाठवावे असें लिहिलें परंतु ते कशा रीतीनें वसूल करावे हें कळविलें नाहीं. जर वतनांतून वसूल करावयाचे असले तर कांहींच हरकत नाहीं. परंतु जर ही रकम मी आपल्या पदरून घावी असें जर मागणें असेल तर तें मी सेवकास कबूल नाहीं. कारण ही रकम मी आपल्या पदरची देऊं शकत नाहीं. मी रकमेबद्दल रात्रंदिवस गुमास्ते तगादा करतील. तरी आपल्या उभयतांच्या भैत्रीकडे लक्ष देऊन ही रकम आलमगीर पेटेचे लोकांकडून त्यांची कबुली घेऊन वसूल केली जाणें बरें. कुळकर्णीं दोन तीन दिवसांत येईल व पैसे वसूल करून देईल. आपण याबद्दल जास्त खबरदारी घ्यावी.

इकडील दुसरें एक प्रकरण असें आहे कीं कसबे नादनज व पेट मजकूर-च्या जकातीचें उत्पन्न माझ्या धाकट्या भावास जाहगीर आहे. मामूलप्रमाणें जकातीचा वसूल होत नाहीं. अर्धा वसूल झाला तर भाग्य. शिवाय फौजदाराचे लोकांनीं जुनी पेट ओस पाडली असून दुसऱ्या ठिकाणीं बाजार भरवीत आहेत. शिवाय मिर्जा बुऱ्हाणुल्ला साहेब रफअत इकबाल सरकारचे अधिकारी येथें राहातात. ते लोकांकडून पैसे उकळतात व येथील महाजनांपासून पैसे मागतात. आपल्याचीं भैत्रीचें नातें असल्यामुळे आपणास कळविलें आहे. कृपा असावी. जास्त काय लिहिणें.

लेखांक १०१ वा]

[तारीख नाहीं]

•J.

راجپوتو

خلت و موالات پناه جلادت و مخالصت دستگاه همواره
در حفظ ایزد مشحون بوده خوشوقت و سلامت باشند

بعد از اظهار اشتیاق ملاقات یکدیگر مفہوم رای بود و پیرای
باد خطی کہ مشتمل بر نگاشتن عریضہ خود بخدمت نوابصاحب
و قیلم درباب وصول قرض فرستاده بودند رسید کیفیت ابراز گردید
معتباً خط خود دراین مادہ بخدمت نوابصاحب قبلہ نوشتہ با آدم
برو انجانب فرستند کہ بلکہ درگاہ ہم درین معنی عریضہ بخدمت
قبلہ گاہی آدم دسل نماید - اغلب کہ درین صورت زر وصول خواهد
شد و رفعت دعوانی پناه خواجہ بابا کہ از خدمت خانروز جنگ
برای بہتہم تہم غیم لہیم رخصت شدہ - چون درین جا رسید

بندہ درگاه اخون ابوالسکند را همراه خوبص، مذکور فرستاد - چنانچہ در موضع ساورگانوں عمل، پرگنہ، میسر یادہرمان پرکھوتجارہ لکک درمیان انک، و از دست اخوی مذکور زخم تیر دربار وی ماردی دہرمان مشہور رسید - آخرش مقتصدان گریختہ رفتند و فلج نصیبت اولیای دولت قاہرہ گردید زیادہ چہ نگارش تحریر شود -

آبر از = ظاہر ہونا to make known

भांबांतर

खुबत व मवालात पनाह जलादत व मुखाकिसत दस्तगाह रावजी नेहमी कुशल असोत.

एकमेकांच्या भेटीची इच्छा प्रगट करून ती सफल व्हावी अशी भाषा करतां. आपलें पत्र व आपला कर्जवसूली बाबतचा अर्ज नवाबसाहेबांकडे पाठविण्यास दिला. पावले. मजकूर समजला. मी माझें पत्र या बाबतींत लिहून माणसाबरोबर नवाबसाहेबांकडे पाठविलें व लिहिलें कीं आम्ही आपले सेवक आहोंत, आपण या बाबतींत पत्र उलट पाठवावें. शक्य आहे कीं अशा रीतीनें पैसे वसूल होऊन जातीक. खाजा (रफअत दावानी पनाह) कीं ज्यांना खानफरोज जंगचें काम दिलें गेलें आहे पेठ.....कडे रवाना झाले. जेव्हां ते येथें आले होते तेव्हां मी माझा धाकटा भाऊ अबुलहमीद यास त्यांच्या बरोबर पाठविलें. अर्थात् मौजे सावरगांव परगणे (नांवनाही) येथील विन्या धर्माण व बाबू वंजार यांची मारामारी झाली. धर्माणच्या वंडास तिराची जखम झाली व शेवटीं मारामारी करणारे पळून गेले. जास्त काय लिहावें.

लेखांक १०२ वा]

[तारीख नाही]

صاحب و قبلہ سلامت

محمّد خان

از بندہ دیویداس بعد از آداب عنوہ سر نیاز مندی انک این حدود خیر است و دیگر انک برای کری کرک مرقوم نموده بودند ملازمی سلامت پرسرام و کرک را در قید چبوترہ کوتوالی نگاہداشتہ است - امید کہ یک نوشتہ محکمہ بیگ کوتوال بفریستند کہ حوالہ بندہ نمایند - پیش ازین پرسرام و کزی کرک بخانہ حضرت

दुसरे भसे की, एकसे तीस रुपये वरील इसमाना पाहिजे आहेत. हरीभाजण्या हस्ते हुंडी करून पाठवून घावी म्हणजे मी सुटून येऊ शकेन. आणि शेरखान इसम जो अबदुल्लाखानचा सावकार आहे तेवीस रुपयाची मागणी करतो आहे. अबदुल्लाखान यांना आपण तेवीस रुपये पाठवावेत म्हणजे माझी त्याच्या हातून सुटका होईल. मी निष्कारण शिक्षा भोगित आहे. शिवाय आपल्या चरणीं नमस्कार. निघण्याच्या वेळीं सवड नव्हती सबब आपला निरोप न घेतां निघावे लागले. रात्रीं दोन प्रहरांच निघालों. कसबे मादनजची ठाणेदारी व राहदारी (रस्त्यावरची देखरेख) वर बुद्धानुल्लाखान याची नेमणूक झाली आहे. मला आशा आहे की, थोड्याच दिवसांत माझी जागा आपण मला घाल. आपण मला समक्ष सांगितले साप्रमाणें करीन अशी खात्री ठेवावी.

लेखांक १०३ वा]

[तारीख नाही]

اللہ اکبر

دفعت و شہامت پناه جلاوت و بسالت دستگاہ پویستم مهسول
عزایات شاهنشاهی باشد +

مکتوب اتحاد اسلامی کہ در از قوط خصوصیت نویستم بودید
رسید و بر مفسون آن آگهی گردید بعض مقدمات که حوالہ.....
فرستاد خود نموده بودید. برای معد میت انتجا مید - چنانچه
پیش ازین آن جلاوت دستگاہ گفتم شده بود کہ پسر و برادر
خود جمعیت بسته شده ده بفرستند نوکر بکار پادشاهی گرفت
خواهد شد حالاهم کس شما گذارش خواهد کرد - و در باب رجوع
کسان غیم لئیم پوسلکے نواب مستطاب عالیجاء نشود.....
نمیستوان داد پوسٹ

نوشتہ شود بعمل خواهند آورد - لایق آنکہ نہ گذارہ بہ نسبت دستور
ایشان حال خریان باشند بہتر چہ نگاشتم آید - عراقہ آور بخیر باد +

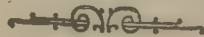
فرد = افراط abundance.

भाषांतर

मल्लाहो भकवर (ईश्वर सर्वश्रेष्ठ आहे)

रफभत व शुजाभत पनाह जलाकत व बसाकत दस्तगाह यांच्यावर
बादशाहीची नेहमी कृपा आहे.

आपलें मित्रत्वाच्या भावनेचें पत्र पोंचलें. व मजकूर ध्यानांत आला.
कांहीं प्रकरणें जीं आपण वरिष्ठांकडे पाठविलीं होतीं तीं निकालीं निघालीं.
यापूर्वीं आपण कळविलें होतें कीं आपले चिरंजीव व बंधु सैन्यासुद्धां
बादशाहाच्या मदतीकरितां रवाना करणार आहांत, तरी आतां सर्व माणसांसुद्धां
त्यांना पाठवून देणें. नवाब मुस्तताब आलीजाह यांच्याकडून शत्रूच्या
सैन्याच्या हाक्यालीं बद्दल कांहीं बातमी मिळत नाही, अथवा ते देऊं शकत
नाहींत. (अक्षरें पुसलीं गेलीं आहेत)
लिहिण्या प्रमाणें आपण करावें. बाकी ठीक आहे.

लेखांक १०४ चा]

[तारीख नाही]

.J-

رفعت پناه جلالت و بسالت دستگاه پرویسیم محفوظ الی باشند -
مکتوب تردد اسکوب رسید و مشمون می بصت مشمون آن

موجب انبساط خاطر گردید - انشاء اللہ تعالیٰ بمقتضای وقت
و قابو لازم سعی در حق آن رفعت دستگاه بکار خواهد رفت - باید
که از خدمت بادشاهی سرگرم بوده دقیقه از دقایق [فاکٹ] نکاهی
مہمل نگذارند - و پرویسیم بهمین دستور بارسال مکاتبت اختلاس
میانی [فاکٹ] استحکام دهند - دو سید کیلے کہ از راه یگانگی
فرستاده رسیدند [فاکٹ] نگاشته آید - فقط

भाषांतर

(आक्षिप्त)

रफभत पनाह जलाकत व बसाकत दस्तगाह यांच्या वर

ईश्वराची कृपा नेहमी असो.

आपलें पत्र आलें तें पावलें. पत्रांतील मजकूर वाचून अतिशय आनंद
झाला. आपल्या बद्दल योग्य तें ईश्वर कृपेंकरून योग्य संधि आणि योग्य

प्रसंग येतांच किडून कळवीन. आपण मात्र बादशाही सेवेंत नेहमीं तत्पर
भसावें व खांत किंचित्ही दुर्लक्ष करूं नये. तसेंच याचप्रमाणें वारंवार पत्र
पाठवून पत्रद्वारे मैत्री वृद्धिंगत करीत जावी. कळावें.

लेखांक १०५ वा]

[तारीख नाही]

होअलغानी

سجانب پناه خصوصیت و مولای درگاه بہتم بہاریداس
حق سجانم بعجبہ کامیاب مطالی از جمبند باشند
بعد از طی تکلیفات رشی کہ شبح مخلصان است مشہود
ضمیر تودید و برآنکہ مدت تصادی بر آمدہ گہی حقیقتہ احوال را
ارغام نفرمودند - باعث این خاطر دوستی مآثر شد نہایت عجیب
آمد - توقع کہ از نگارش نام خیریت شما ہم ماداور باشید - ملازم
غریب الآثار خوالصہ را بعد ایک استفسار ساخت کہ خدمت و
کاری این جانب بہ خلف ایشان میان شیخ محمد فاضل جیو
مقرر کردہ اند از استماع این سنخہای خاطر را نہایت خود
سندگی روداد + جای کہ ہمچو اخلاصی شود باری احتیاج دیگری
نیست - مارا از بس کہ اظہار رابطہ قدیم رخدید کہ انتظام مافیہ
صعاهی از نظر الاتکادات و زیاد - و از تلخواہ جاگیر اینجانب
اطلاع نفرمودند - عرض کہ جای ایشان خواہید بود - احتیاج
نکاشتن نیست یقین کہ درکارہای این موضوع درینغ نخواہید دانست -
زیادہ چہ نگاشتہ می شود -

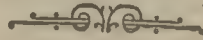
भावांतर

सुभान पनाह खुसुसियत दरगाह बोट बिहारीदासजी

[ईश्वर कृपेन आपणांस नेहमीं यश आणि लाभ प्राप्त होवो]

मित्राचें क्षेम व कुशल इच्छिणें हे खरें कर्तव्य पुरें करून विनंति
करतो कीं, बरेच दिवस झाले, आपलेकडचें वर्तमान समजकें नाही आणि

यामुळे मनाला खेद व आश्चर्य वाटले. सबब आपण आपले कुशल, पत्रद्वारे जरूर कळवीत जावे. मियां शेख महंमद फाजिलजी यांना इकल्या बाजूस नोकरीवर नेमण्यांत आले ही बातमी ऐकून फार आनंद झाला. जर आपण इतक्या कृपाकृपेने आपली मैत्री दाखविता तर जास्त कांहीं लिहावयाचे राहतच नाही. असेच आपल्यामध्ये असलेले जुने मैत्रीचे संबंध वाढवीत जावेत. आपण आमच्या जहागिरीच्या तनख्याबद्दल कांहींच कळविले नाही. जर हे काम आपलेच आहे तर लिहिण्याची आवश्यकता राहत नाही. मला विश्वास आहे की, या प्रकरणां आपण दुर्लक्ष करणार नाही. ज्यास्त काय लिहावे.

लेखांक १०६ वा]

[तारीख नाही]

دعوانی پناہ بسالت متعالی دستگاہ وعتقاد دوستان

مکتوب مرسل مضمون دلداداری ویتھو پتیل و دسید و باظہار و
روابط اخلاص خاطر مسرور گشتہ - جواب ہم مقدمات بنا مزدہا
گفتہ شد ظاہر خواہید کرد خاطر خود ہم و جوة جمع باید
داشت - موافق مدعاسب دلخواہ سرانجام خواہید یافت - زیادہ
چہ تعلم آید -

भाषांतर

दावांनी पनाह बसालत व मुताली दस्तगाह

विश्वास मित्र

आपण पाठविलेले पत्र पावले व त्यांतील विदू पाटलाच्या थोरपणाचा मजकूर समजला. आपल्या स्नेहपणाच्या व मित्रत्वाच्या भावाने अंतःकरण मुदित झाले. आपण नियोजित केलेल्या माणसाजवळ सर्व प्रकरणांची उत्तरे दिलीं गेलीं आहेत, तीं आपणास विदित होवोत. आपण सर्वतोपरी विश्वास ठेवावा की, आपल्या हेतूप्रमाणे व मनाप्रमाणे सर्व गोष्टी पार पडतील जास्त काय लिहावे.

लेखांक १०७ वा]

[तारीख नाही]

रफعت و سبكانيت پناه عوّت و اقبال دستگاه معکبان
ملازمی راجہ جی حفظ حمایت بوده کامیاب و مقتنی
المطالب باشند

از شوق دریافتی که این ملاقات چه گوید قصه نویسد که
بهرون از خیط تحریر بلکہ زبان قلم و قلم زبان درخیزیت معترف
بعجز و قصور است - لهذا اعیان دانید خام را از آن مطلب
باز داشتہ فوض در مدعا میبردہ کہ چون موضع مذکور معمول پدرکم
اسیر بجاکیر میگذاردہ سپردہ شد تلخواہ کہ چنانچہ پروانچہ جاکیر
و پروانہ باز گردانید کہ بنام ایشان از دربارہ آمدہ مفسون مشارالیم
بکدامی خدمت فرستادہ امیدوار است کہ توجہ دوستانہ کہ
قیماین مول است مرعی داشتہ موضع مذکور را جاکیر از خود
دانستہ وجہ معصول خریف ہرکس کہ متصرف شدہ باشد بمشارالیم
بدہاند و من بعد مقدمان مزارعان موضع مذکور را قدسی نمایند کہ
بہ خوالہ دار مومی الیم برسانند و روز بروز چنین نوشتہ فرمایند کہ
آبادانی و معصوری بیشتر از بیشتر نمودہ رفتی کہ تازمان دریافتی
ملاقات ابواب مکانیات کہ معزیز سلامت صحت مزاج و افر از تہاج
باعث انبساط نشاط خاطر جانراست مندرج داشتہ مزید خلط
مشفاق داشتہ کہ دولتہ امام عمر و دولت و داعی و حوالہ در ترقی
لزم ملازم باد —

भाषांतर

रफहत व सुभानियत पनाह इजत व इकबाल दस्तगाह मुहिब्वान
मुलाजी राजाजी यांचा आश्रय असो व ईश्वर त्यांना यश देवो.

आपण प्रेमानें विचारणा केली कीं, या मित्राचें म्हणणें काय आहे.
मी माक्षी कहाणी लिहीत आहे व मुखानें जे शब्द बोललों असतों तेच
लेखणीनें लिहिले असते अथवा लिखाण हेंच प्रत्यक्ष बोलणें आहे. इकडील
सर्व क्षेम व कुशल आहे. पण यांचा तपशील लिहिण्या ऐवजीं आपल्या मूल
सुद्धाकडे लक्ष देऊं. जेम्हां मौजे मंगूर परगणे अशरिची जहागीर माझेकडे
सोपवली गेली तेव्हां तिच्या वेतनाचा हुकूम जो केला गेला असेल व जो

आपल्याकडे दरबारांतून आका असेल, त्यांत या सेवकास कोणती चाकरी दिली आहे याचा खुलासा करावा. आपल्यांत व आमच्यांत जें मैत्रीचें नातें आहे त्याकडे लक्ष देऊन मला आशा वाटते की, मौजे मजकूरची जाहागीर आपलीच समजूत खरफिच्या हंगामाचा वसूल ज्यानें घेतला असेल त्याचे कहून मला देवविण्यांत यावा, व त्यानंतर वरील मौज्याच्या घेतकरी कोकांना ताकीद घावी की, तो वसूल परभारें या सेवकाकडे पाठवीत जावा. व तसेंच त्यांना लिहावें की घेती व वस्तीची वाढ अधिकाधिक होत जावी, आतांपर्यंत ज्याप्रमाणें आपण स्नेह ठेविला व ज्याप्रमाणें मला योग्यता दिली तसेंच चाखू ठेवावें म्हणजे त्यायोगें मनाला आनंद होईल. माझी हंशराजवळ प्रार्थना की आपलें राज्य वृद्धि पावो व आपणास दीर्घायुष्य लाभो.

लेखांक १०८ वा]

[तारीख नाहीं]

رفعت پناه متعالی دستگاہ ملازم میعادے سلامت
بعد از شرح اشتیاق دریافت ملاقات مشهور و رای یگانگیت
برای یارے دقیم انولاد در باب قرض ذمہ نوابصاحب قبلہ مصحوب
ہری پندیت یافتہ بود رسید چنانچہ درین مادہ بخندمت
نوابصاحب قبلہ عرض نموده گاہی میفرمایند کہ داخل میسام
گاہی میفرمایند کہ درین وقت زر موجود نیست درین صورت وصول
زر معلوم درین وار نوابصاحب قبلہ نشریف برمیوری میفرمایند
اگر یک ادم عتمادی همراه نوابصاحب تا پانزدہ روز باشد غائب کہ
سبیل زر شود زیاد بخیر شوق چہ نگار شود -
(accompanied) مصحوب

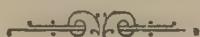
भाषांतर

रफअत पनाह मुताली दस्तगाह मुलाजिम मिषादी

यांचे कुशल असो.

आपलें स्नेहभावयुक्त पत्र पावलें. नवाब साहेब किवला यांचेकडे असलेल्या कर्जाबाबत आण हरी पंडित यांचे बरोबर दिलेल्या पत्रातील मजकूर समजला. आम्हीं नवाबसाहे किवला यांचेकडे विनंति केली आहे. काहीं वेळेस ते म्हणसात की, कर्जाची रक्कम देतो व काहीं वेळेस म्हणतात

की, पैसे नहीं। भग्न परिस्थिति में पैसे कैसे वसूल होना हैं उबड़च आह।
तथापि लवकरच नवावसाहेब किल्ला बरमपुरीस (ब्रह्मपुरी) येनार आहेत.
जर आपण आपले भरवशाचे कोणी एक इसम नवावसाहेबांच्या दिमतीस
पंधरा दिवस ठेवू शकाल तर संभव आहे की, पैसे वसूल होतील. यापेक्षा
जास्त काय लिहावे.

लेखांक १०९ वा]

[तारीख नाही]

ہوالغنی

اقبال و اخلاص پناہ شوکت و حمیت دستگاہ ملازمیان
راجہ جی پیوسم محفوظ حافظ جمعیتی بود یار آور
مخلصان باشند +

بعد از بلدگی مراسم اشتیاق ملاقات گرامی که ما بهود المتعود است
دای سخندان برای نواز اقتضای میکنند اند که از راه کمال
قلطف و مهربانی میوه لذت بخش شیرین موازی ده کوتیلتیم بهدانم
موصول فرموده بودند درعین زمان بجهت اکبر مسلمان یاخت
الله تعالی خانم ملازم آباد کرده آباد و همیشه دوستان شاهی را
میوه رسان دارد - زیاده بخیر شوق بقای مبارک چه نویسد -
هرکار و خدمتی که روی داد این جانب باشد اطلاع فرموده باشد -
زیاده چه نوشته آید - بخدمت ملازم شیخ عظمت الله جیو از
جانت مخلص بترک دعا و بصد اشتیاق مطالبه باد -

भाषांतर

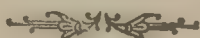
हुवल गनी

इकवाल व इखलास पनाह शौकत व जमीअत दस्तगाह राजेसाहेब
नेहमी सैन्यानिशी सुसज असोत व मित्रांचे साहाय्यक असोत.

आपल्या दर्शनाची उत्कंठा तृप्त होऊन मनाला प्रसन्नता मिलेल व
आपला योग्य सल्ला मिलेल अशी इच्छा ठेवून विनंती करतो की आपण कृपाकृ-
पण व मेहेरबानीने पाठविलेला गोड व चवदार सेवा ज्वाला बेदाणा म्हणतात
योग्य वेळी पावला. ईश्वर आपले घर नेहमी आबाद राखो व बादशाही

मित्रांना गोड फळें देत राहो. यापेक्षां जास्त काय लिहावें. आपणास दीर्घायुष्य लाभो. आपणास जी कांहीं सेवा सांगावयाची असेल अथवा ज्या कांहीं प्रकरणीं लिहिणें असेल त्याची सूचना देत जावी. कळावें.

बोख भजमनुळा यांचे सेवेचीं या मित्राचा सलाम सांगणें.

[लेखांक ११० वा]

[तारीख नाही]

صاحب و قبلہ مہربان خداوند خدایگان خانصاحب قبلہ

درکثف حمایت ایزد همچون بود سلامت باشید بعد از ابلاغ دعوات و اظهار اشتیاق کہ اہم مطلب است مشہود رای انور باد کہ احوالات مجازی اینصوب بعنایت الہی از خود دو بزرگ مقرون بخیر است - و سلامتی ان ذات خجسته برکات مع جمیع تو ابعان بالعشیر والا نکارخواستہ خواهانیم - ثانیاً انکم کہ خط مصحوب آدم مرسل فرستادہ بودید رسید و حقیقت آن موضوع

انجامید - از مردن عبداللہ خان جیو نوشتہ بودید کہ غم والہ دست داد و از استماع آن خبر خیالی قصور و ادا و قسمت الی را چارہ ندارد - درین شربت فلما بہر کس چشیدنی است درین واقعہ حاملہ صابر باشید - و حکم کہ برای فوجدار برخواستہ بودید کہ حکم بہر نوایصاحب قبلہ منطلعم گرفتہ بدست آدم مرسل انصاحب فرستادہ شد - یقین کہ بخدمت حواہد رسید - بالفعل فوجدار پسر حاجی صدرشاہ است و از امدارن یکتام چون خواست بلموند و چند بلد کاغذ ایشان نیز اہم فرستادیم - البتہ بخدمت برسد - و خبروی پلہ نزد پتیلان نازدنج باقیست - اگر بشیخ جیو دادہ باشند قبلہ وارد از و گرفتہ گاہ و ہم نریدہ کردہ اینصوب بفرستید - و اگر کسی بطرف بستہ میروہ از ماہر کس دعا و اسلام خواہید نوشتہ - زیاد بخبر شوق چہ نگاشتہ آید +

بخدمت عنایتخان وغیره دعا بعر خواہید رسانید و مردم
اندرون وغیره جمیع خورد دعا و اسلام خواہید رسانیدند جانب
عبدالقادر جیو بمحمد خان جیو بندگی نوشتہ

از جانب محمد مسی و سعد اللہ و فاطمہ دعا و اسلام گوی
بہر کدام برسد +

a perfume box = جونہ

भाषांतर

साहेब व किबला मेहेरबान खुदावंत खुदायगान खानसाहेब किबला.
ईश्वरी कृपेकरून आपलें कुशल असो. दुसरें असें कीं, आपण आपल्या
माणसाबरोबर पाठविलेलें पत्र पावलें. त्यांतील मजकूर समजला. अबदुल्लाजी
यांच्या मरणाबद्दल आपणांस अतिशय दुःख झाल्याचें लिहिलें तें समजलें.
ही बातमी ऐकल्यावर माझा शोक अनावर झाला, परंतु काय करावें, ईश्वरी
सत्तेपुढें उपाय नसतो. शिवाय मृत्यूचा घोट प्रत्येकास चाखणें आहेच. या
बाबतींत आपण धैर्यानें तोंड द्यावें. आपण फौजदाराच्या हुकमाबद्दल लिहिलें
कीं, तो नवाब साहेब किबला यांच्या मोहरेनिशीं आपल्या कडच्या माणसा-
बरोबर पाठवून द्यावा तर आपणास विश्वास असूं द्यावा कीं, तो आपल्या
सेवेत लवकरच येईल. सध्यां हाजी सदर बाहाचा मुलगा फौजदार आहे.
आपण कांहीं चुना व कागदाचे बंद मागविले ते पाठविले आहेत. अवश्य
आपणास पावते होतील. नादनजच्या पाटलाकडून कांहीं कपाती येणें आहे.
जर त्यानें दोखर्जीकडे पाठविली नसेल तर ती त्याच्याकडून घेऊन व सर्व
गवत खरेदी करून इकडे पाठवून देणें. बाकी क्षेम. सर्व मंडळीस सलाम
सांगणें. यापेक्षां जास्त काय लिहावें हे विज्ञापना.

इनायतखान यांचे सेवेशीं सलाम, तसेंच सर्व लहान थोर मंडळींना
दुआ व सलाम पावता करणें. अबदुल कादरचा महंमदखान यांना सलाम.
महंमदमुसाचा सादुल्लाखान व फातेमा यांना दुआ व सलाम सांगणें.

लेखांक १११ वा]

[तारीख नाही]

नूरचश्मी राज, जीवो बेआफित बोदे سلامت باشند

خطی کہ فرستاده بودید رسید - از مطالع آن حقیقت تمام
 بظہور پیہوست - بخدا قسم کہ ازین مقدمہ بہ خاطر این جانب
 بسہار کدورت راہ یافتہ امّا خواہش ایزدی را جای نیست - انچہ
 دربابت در خواست یکصد روپیہ قلمی ساختم بودید بانہجانب
 منایقہ نبود - از اویداد چنہن حال می باید کہ از طرف خود مدد
 خرچ نماید - این زر فولازم الاداست عذدی نیست - امّا صورت
 اینست کہ قریب یکنہم سال میہشود کہ بسبب مرزا جیو جاگیر
 اینجانب ہم تہوہور شدہ و احوال بغیریت میگذارد و درینوار کہ
 پروانہ بکالی رسید سقدار یکدام تحصیل کردہ نفرستاد - بناء برن
 این ایام سقدار نو فرستادہ شد کہ زود زر را تحصیل در آورده درینجا
 بفرستد - اگر از آنجا میسر شد بہتر دارد درین جا ہم در ملازمت
 است - اگر قرض وام بدست میہم شد بہر صورت خیر آن نور چشمی
 درین موجب گرفتہ بشود - و نزد مرزا صوابدید مرحوم شدہم اطلاع
 داشتہ باشید کہ قریب ہفت ہشت ہزار روپیہ قرض بود این ہم
 بانہجانب لازم الاداشد - ہمہ حال دیگران از موقوف دانستہ اول
 خیر شما گرفتہ خواہد شد - خاطر خود جمع دارید - زیادہ چہ
 نوشتم آید -

از سید علی دعای شاکانہ برسد -

ہوالدہ راجہ جیو دعای شاکانہ برسد +

भाषांतर

चिरंजीव राजेश्री राजेसाहेब सुरक्षित व कुशल असोत.

आपण पाठविलेलें पत्र पावलें. त्याच्या अवलोकना नंतर सबं मजकूर
 समजला, ईश्वर साक्ष आहे कीं आपण लिहिल्या बाबतींत मला फार विषाद
 वाटला, परंतु ईश्वरी इच्छेपुढें उपाय नाही. तुम्ही शंभर रुपयांच्या मागणीबद्दल
 लिहिलें व कांहीं हरकतही नव्हती पण मला चिरंजिवांकडून अशी अपेक्षा
 होती कीं ते खर्चांत मदत करतील. आपण पैसे मागितले ते मला देणें होते
 यांत संशय नाही. परंतु परिस्थिति अशी आहे कीं जवळ जवळ सहा महिने
 झाले, दिवस अडचणीचे जात आहेत. कारण इकडे मिर्जा साहेबाची जहागीर

बदली आहे. या प्रकरणी बहालीचा हुकूम आला आहे परंतु काफदार यांना एक पैसादेखील वसुलीचा पाठविला नाही. आतां नवा काफदार नेमून पाठविला आहे. अशा करितां कीं त्यांना लवकर सारा वसूल करून इकडे पाठवून द्यावा. जर पैशाची सोय तेथेच होत असेल तर बरे होईल. जर कर्जवाम करून मिळत असेल तरी पहावें. सारांश जमेल तसें करून चिरंजिवांनीं इकडे बातमी द्यावी. मी काळजीत राहीन.

आपणास माहितीच आहे कीं, परलोकावासी मिर्जासाहेबांकडे सातभाट हजार रुपये कर्ज होतें. आतां तें सर्व कर्ज मला देणें झालें आहे. तरीही पण इतर सर्व अडचणी बाजूस ठेवून तुमची काळजी मी अगोदर घेईन, खात्री असूं द्यावी. जास्त काय लिहावें.

सत्यद अल्लीस माझा दुआ सांगणें.

राजेसाहेबांच्या मातोश्रीस माझा दुआ.

लेखांक ११२ वा]

[तारीख नाही]

شجاعت و رفعت پناه میان دارلنخان جیو همواره بعزت و
آبرو باشند -

حقاً کہ از آمدن ایشان همراه راجہ جیو کمال شکفتگی روید
او وفاداری آنرفعت پناه نیز بظہور پیوست - اختصار قیمہ
مونساط ازین راہ است کہ اشتغال سرکار مملکت مدار زیادہ از حد و
حضر روی دادہ و فرصت سرخادیدن ندارد و عالم اتکاد و نگہتی
اقتصادی آن نیز میکنند کہ اگر اختصار در اظہار شوق واقع شود و
وسیتها و یگا نیگہا بجای است - بمرہ حال زیادہ از حدشتاق است
و از احوال شجاعت شہزادان عبدالرحیم وغیرہ کہ قلمی شود خاطر
جلیل شما فاکٹ درین صحت دعا فیت باشد +

perfume = نگہست

भाषांतर

शुजाअत व रफअत पनाह मियां दावलखानजी

यांचें भाग्य व ऐश्वर्य उज्ज्वल असो

हैं अगदीं सत्य आहे कीं आपले व राजाजींच्या समागमनां माझ्यांत
फार उसाह निर्माण झाला आहे. तसेंच त्यांचा (राजाजी) चा राजनिष्ठ-
पणाही पूर्णपणें विकसित झाला आहे. थोडक्यांत लिहितां कीं, आपणांस

प्राप्त झालेल्या राजकीय महत्त्वामुळे डोकें खाजवण्यासहि आपणास वेळ मिळू नये अशी आपल्याशी झालेल्या सख्यामुळे मी इच्छा करतो. मैत्रीमुळे उत्पन्न झालेला सुगंध पसरून प्रेमाचे झोत सतत वाहात राहिले पाहिजेत. असे झाले नाही तर सख्य व मैत्री व्यर्थ आहे. थोडक्यांत हरप्रकारे मैत्रीचा कलस व्हावा. आपल्याकडील खबर बातभ्या येत जाव्यात. त्यांच्यावर आमची पूर्ण कृपादृष्टि राहिली.

लेखांक ११३ वा]

[तारीख नाही]

اهمیت عروانی مرتبت و بسالت متعالی منزلت

مرزای دوستان

بعد از شوق مکتشف ضمیر دوستی مزید باد - خط بجهت
رسید - از مفسون اخلاص قدیم اطلاع گردید - از آنجا که داد
منزل خواهان است و خوبی ایشان است یقین که بجمعیت
خاطر نوشته بایمجانجانب راه مشتاق ملاقات دانسته نویسان احوال
و رسد داده باشید - آنچه دادند خط ظاهر نمایند معتبر است -
و لفافی فرد نیز در خط مکتوف نموده فرستاده باشید - معلوم
خواهد گردید - بهیچوجه مرزاهم نشود - زیاده چه نوشته آید +
آپاंतर

अहमियत दावानी मरतबत व बसालत मुताली मंजिलत

मिजाये दोस्तान.

हस्त प्रगट होऊन मैत्रीचे नाते वाढो. पत्र पावले. जुन्या स्नेहभावाची जाणीव झाली. ज्याअर्थी आपण रणक्षेत्रधुरंधर आहांत त्याअर्थी अशी खात्री आहे की, सर्व लक्ष सैन्याकडे ठेवून त्याची हकीकत व रसदीची पोंच इकडे देत जाल व यायोगे प्रेम जास्त वाढेल, याबद्दल आपण जें कांहीं लिहाल त्यावर आमचा पूर्ण विश्वास आहे. तसेच आपण पत्र व यादी पाकिटांत बंद करून पाठवीत जावे, व त्यास कांहीं अडथळा येत नाही याचीही खबरदारी घेत जावी. ज्यास्त काय लिहावे.

लेखांक ११४ वा]

[तारीख नाही]

اللہ اکبر

راجہ جیو سلامت

اشتیاق کہ بدیدار تو دارد دل من
دل من داند و من داند دل من

چمن بجهت های تازه و تری های بے اندازه قرین حال و
فرخنده بال مستبآن پناهی مخلصان گاهی باش + بعد از تقدیم
مراسم عبودیت و نیازمندی مرقوع الفسیر خصوصیت پزیر مشکور
دانید کہ عنایت نام گرامی و شفقت نام عظامی از روی التفات
و مهربانی وابسته شد و جہم در بہترین زمان قواعدان فرستاد خاطر
مشتاق نیازمند گیسست و بر چگونگی احوال و بر رویداد آنجا مید +

भाषांतर

इश्वर सर्व श्रेष्ठ आहे.

राजेसाहेबाचें कुशल असो.

+ आपणास भेटण्याची जी उत्सुकता माझ्या मनांत आहे
त्याची जाणीव माझ्या मनास आहे आणि मला आहे.

मित्राच्या व सेवकाच्या नात्यानें विनंती करून लिहितां कीं, प्रेमभावानें
ओतप्रोत भरलेलें कृपापत्र पांचले. त्याबद्दल मी आपणास धन्यवाद देतां.
आपण आपल्या थोरपणानें जे हितसंबंध दृढ केले त्यामुळे मन अतिशय प्रसन्न
आहे. त्याचप्रमाणें एकी व सलोख्यानें सर्व बाबी पार पडोत.

लेखांक ११५ वा]

[तारीख नाही]

راجہ صاحب جیو

بخدمت بلندگان اقبال پناه بسالت دستگاه خداوندی
خدایتعالیٰ سبحانی ام

پس از ادای مراتب نیازمندی انور و متعالی معروض میداد
کہ بموصول بجهت تجویز بر اقرار نام نامی معزز و مقدر

+ या दोन ओळी फारसीत लिहिलेल्या कवितांचा अर्थ आहे.

क़्त वरुनक़् अज़ एदम मरुसलत ब़क़लम शुफ़क़त दादे बुदुन्द - च़डानक़्
 मुक़्तनफ़ी शुदन दरुइन अरुड ह़ा ब़े स़ब़ब हुतुव ऩियामन्दे ड़ीर अक़ मुक़ब़त़ी
 रा जुनुदुनी मश़रुप़ाँ ब़क़राम़ी ख़दमत म़ेरुव़दाश़त, अज़ अन् म़रुड
 श़रुफ़ ख़ुव़द शुद - ड़ीक़र क़ाटके क़मान त़लाफ़ी व़ ब़क़फ़त, म़रुशाने क़म ط़ल़ब
 ल़रुमदे बुदुन्द दरुइनवार ड़ु व़रुफ़़, ड़ीके त़लाफ़ी व़ ड़ीक़री ड़ुरीश़ानी व़रुड
 ल़ाख़त, म़रुड दरुश़त, क़ुशुश़ ड़रुमाइन्द व़ एद अज़ अन् ड़सुन्द ऩियाऩीडाइक़ाय
 ब़ख़श़ +

ब़ख़दमत ब़लदक़ान ख़ान एाल़श़ान ड़ावलख़ान ड़ीव़ ब़सद शुव़
 ब़लदक़ी म़طाल़म ड़रुमाइन्द +

आषांतर

राजेसाहेब

ब़दग़ाने इक़बाल, पनाह सलामत, दस्तग़ाहे खुदाबंदी सुरक्ष़ित अस़ेत.
 सेवकाचा नज़रतापूर्वक़ व़ ड़्रेमपूर्वक़ सलाम. करारनाम़ावर आपण क़िहिलेक़ा
 हुक़ूम पावला. आपण स्वदस्तुरच़े क़ृपापत्र न पाठव़िल्यावदक़ क़िहिले पांत
 याला कारण अस़े क़ी, ड़्रेमभाव हा म़िलव़िल्यानै म़िलत अस़ेत. सेवकास
 आपल्या चाकरांत घ़ेऊन व़िभूष़ित करावै लागेल. आपण आमच्याक़डच्या
 नुक़सानभरपाई आणि अस़वस्थता यांबदक़चीही व़िचारणा क़ेली. या बाबतींत
 आपली क़तंव्ये दोन आहेत. एक नुक़सानभरपाईच़े व़ दुसरें अस़वस्थतेच़े.
 आम्ही या बाबतींत अस़मर्थ आहूंत अस़े समजून आपणच़ त्याबाबतींत क़वय
 ते ड़यतन करावेत, व़ ए्यानंतर आपणास य़ोग्य दिसेल त्याड़मणै क़ळवावै.

ब़दग़ाने ख़ाने आलीश़ान दावलख़ान यांचे सेवेंत सलाम पौंचवावा.

लेखांक ११६ वा]

[तारीख़ नाही]

ड़रुनड़ ड़ाज़, ड़स़तम ड़ीव़ एद अज़ द़आ म़ेलुम ऩमाइन्द क़म अन्ज़, नुश़त,
 बुदुन्द ह़क़ ड़रुटुफ़ श़मा अस़त व़ ड़ुरीश़ानी मा ह़म ड़ुद ड़रु ड़ुद
 अस़त + साल क़ड़श़त, ड़ानस़द अख़त क़रफ़तुद ड़रुइन साल ह़म ड़ानस़द -
 व़ ड़ानस़द अज़ ड़रुड़ा ड़ाज़ क़रुड़ाऩीड ड़रु ड़रुकार म़ुड़ अन् ड़ीव़ ब़लद शुदे ११६
 ड़दास़त ब़ग़ा़ीत अज़ ड़रुड़ ख़ीज़ माश़ी बाअल्ल, व़ अल्ल, ड़ेह, व़ ड़ेह, ड़रु ड़ीक़मा
 ड़ुड़ी श़मा ड़ीव़ी ड़श़मा ख़ुव़ाहम ड़रुसाऩीड + अक़र ड़ल़स़ी ड़ारुड़, ड़क़ीर

اند قطنی جهت نانو چیره بها میرساید - خود حاضر است کسی
اعتمانی خود را بفروشد هم قدرک جلسی درکار باشد بگیریاد - از
احسان شما مائرمندۀ ایم -

To separate two wrestlers while wrestling = अछत
A king of cloth made of silk and cotton mixed = قطنی

भाषांतर

चिरंजीव राजे हस्तुम यांना आशीर्वाद.

तुम्हास कळावें कीं तुम्ही पत्रांत जें काहीं लिहिलें तें सर्व तुमचेचकडे
आहे. कारण आम्ही फार फार काळजीत आहोंत. गेल्या वर्षी पांचशें कर्ज
घेतलें व या वर्षीही पांचशें. पांचशेंपासून हजारारचे ओझे झालें आहे.
सरकारी उत्पन्न बंद होऊन सर्व काहीं वाईटच आहे. अतिशय कर्ज
झाल्यामुळे ईश्वरच रक्षण करणारा आहे. तरीपण कतेंही करून एक
महिण्याचे आंत काहींतरी तुम्हास पाठवीत आहें. जर कापडापैकीं तुम्हीं
काहीं घेतलें तर नानूकरितां एक अंगरखा (अर्ध रेशमी व अर्ध सुती)
पाठवून द्यावा. स्वतः यावें अथवा कोणी खात्रीच्या माणसाबरोबर पाठवावा.
उपयोगी जिन्नस असतील ते खरेदी करावेत. हें आपणास लिहिण्यास मला
संकोच वाटतो.

लेखांक ११७ वा]

[तारीख नाही]

بہوالغلی

صداقت و محبت اطولا مودت و اخلاص انبار محبتی
جو گیداس جیو

پیوست در عافیت بوده خوشوقت باشید بعد از اظهار شوق شخصی
نماند که چون درینوار عرضداشت مشتمل بر حقیقت احوال خرم
در گرمی خدمت بندگان عالیشان مہاراجہ بلند مکان قلمی نموده
فرستاده شد باید کہ نظر بر اخلاص سابق نموده باتفاق و کمال
اینتجانب بنظر گذرانیدہ و جواب آنرا حاصل کردہ حوالہ راجوپلذت
نمایند و پیوستہ خبر خیریت خواہ نوشتہ باشید کہ ہر آنہم باعث
از دیان اخلاص خواہد شد +

भाषांतर

सदाकत व महबूबत अनवर, सुबहत व इखलास अंधार प्रिय जोगीदास

यांचे नेहमीं कुशल असो

आपणास कलावें कीं आपला भजं ज्याच्यावर इथली सर्व हकीकत लिहिली आहे (म्हणजे इथला निर्णय दिला आहे) महाराजे बंदगान आलीशान बुलंदमकान यांचे सेवेंत पाठविला आहे. तरी आपण पूर्ववत् मैत्रीची दृष्टि ठेवून इकडच्या वकिलाच्या सल्ल्याने आमचेकडे लक्ष देत जावें. राजू पंडित यांच्याबरोबर आपलें उत्तर पाठवावें आणि नेहमीं आपलेकडील क्षेम कळवीत जावें, म्हणजे सख्य अधिक वाढेल.

लेखांक ११८ वा]

[तारीख नाहीं]

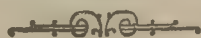
مرزای مرزا فوج بیگ جیو سلیم التعلی
سبحان پناهی دوستان اعتقادی مشفق و مکرمی خدایکاهی
امیدکاهی مرحمت نکاهی پیوسته مسند افروز دولت و مکند بوده
سلامت باشد - بعد از ادای سلامت ارتکاد از مشتاقی منہام مستند
بیگ سن مقام قصیم جامکھور واضح درج مہر صفا سن گردید کہ
مدتیست کہ شفقتنامہ نیامدہ دوست ضمیر دور اقبال خستہ امید
کہ گاہ یاد مخلص حقیقتی مہنوشتہ باشید - دیگر مرقوم می آید
کہ مخلص زادہ ہابعدایت الی ہر ایک جوان و قابل شدہ طالب
نوکری اند - ولی و سبیل بجاہی نمیتوانند فرستاد - اگر بوسیلم
آن سہروالاشان نوکری در سرکار دارا مقدر نوابصاحب قبلہ یا در
سرکار بادشاہی صوارت بندد برخوردار اسفند یارجنگ و مستند
اشراف و مستند شفیع را در خدمت شاہی و عزائم خواهد
فرستاد - فکر اینہا بسوجبی کہ برخاطر عالی پسند آید کہ بد و
چونکہ جواب مستطاب مہربان ممت تاداحسانی گردانید بخبر ذات
والصفات مہربان ندارد - زیادہ چہ عرض نکاشتہ می آید از جانب
نیازمند مستند حسین دعای نیازمند گان اسفندیار بیگ و مستند
شریف و مستند شفیع و مستند اشراف و مرزا بیگ شیشامات فرمایند +

भाषांतर

मिजाये मिर्जा फौज बेग यांचें कुशल असो.

सुभान पनाही, दोस्तान इतकादी, मुशफकी व मुकरमी, खुदायगाही उमीदगाही, मरहमत व निगाही यांचें नेहमी कुशल असो व ऐश्वर्य आणि धन यांची भरभराट राहो. कसबे जामखेडहून प्रिय मित्र महंमद बेग यांच्या मोहरेचें कृपापत्र आलें कीं बरेच दिवस झाले, आपलें पत्र नाहीं. तरी वारंवार पत्र लिहित जाऊन मित्राची आठवण करीत जावी. दुसरें असें कीं या सेवकाचीं मुलें ईश्वराच्या कृपेनें तरुण व लायक झालीं आहेत, व तीं नोकरीच्या शोधांत आहेत. परंतु सरकारांत त्यांचा वशीला लागू शकत नाहीं. जर आपला वशीला उपयोगी पडत असेल व जर त्यामुलें सरकार महान नवाबसाहेब किवला यांचे सेवेंत अथवा बादशाही सैन्यांत कोठें शिरकाव होऊं शकत असेल तर चिरंजीव इस्फदियार जंग, महंमद अशरफ व महंमद शाफी यांना सरकारच्या सेवेंत पाठविण्यास तयार आहे. यांची कालजी आपल्यासारख्या थोर माणसाकडेच आहे. कारण जसे नवाबसाहेब सद्य अतःकरण आहेत तसेच आपण थोर मनाचे आहांत व ते आपला शब्द जाणून आहेत. जास्त काय लिहावें.

सेवक महंमद हुसेन याचेकडून आज्ञांकित इस्फदियारबेग, महंमद शरीफ, महंमद शाफी, महंमद अशरफ व मिर्जाबेग यांचा सलाम.

लेजांक ११९ वा]

[तारीख नाहीं]

دستم راو چيو

مکتبان اعتقادی دوستان ضمیر پیوستم در ظل ابدۃ متعالی
 بود شادهم مفسر السلام باشد - بعد از دعای مشتاقانم مرقوم دای می
 برده باد که معاوضم شریف رسید از مضمون آن خرمی حاصل
 گردید - باید که بهمین طور یاد می فرموده باشند که موجب
 جمعیت دوستان خواهد بود - و کوشش که فرستاده بودید رسید -
 زیاده پیام دوستان کاری باد - فقط

از ماجمعت دوستی نوشتم بودید واضح شد - تفصیل بنویسید
 که مطابق آن سرانجام داده آید +

भाषांतर

रस्तुमरावजी

विश्वासास पात्र असे मित्र, सहृदय सखा, यांचे नेहमीं कुशल असो व यांचे दिवस नेहमीं उन्नतावस्थेत राहोत.

मित्रभावपूर्वक दुभा देऊन कळवितो कीं, आपण पाठविलेले थोर पारितोषिक मिळाले. पत्रांतील मजकुराने अंतःकरण सद्बोधित झाले. आपले चरणीं विनंति कीं याचप्रकारे या सेवकाची आठवण करीत रहावे, ज्याच्या योगाने मित्रांच्या अंतःकरणांत प्रेमभाव जागृत राहिल. आपण पाठविलेलीं फळे पावलीं. आपले दिवस मित्रांचे कार्यांत खर्ची पडोत.

आपण आमचेकडे मित्रत्वाच्या नात्याने लिहिले तें कळलें. तपशीलवार किंदावे म्हणजे त्याप्रमाणें तजवीज करण्यांत येईल.

लेखांक १२० वा]

[तारीख नाही]

رفعت پناه متعلی دستگاہ همواره سبجان سلامت
بعد ادعیم شوق مخفی نمائد کم مخلص برائی تشخیص و
تحصیل آخر خر بہ در جولم آمدہ انشاء اللہ و تعالیٰ در نادنج
خواہد رسید رعایاے آنجا از افواج آمدن اینجانب رو بفرار خواهند -
لہذا بالہان نکاشتہ می آید کہ تسلی رعایا نموده خاطر نشان
نسایند کہ موافق حالیت ہر کدام آخر خر بہ نموده خواهد شد چون
معاملہ بادشاہی است بہر قسم از خود ساقط باید کرد و الا خوب
نیست کہ ملتوی باشد و اگر بخاطر برسد چونہیں رعایا معتمد را
درینجا کہ معاملہ فارغ ساختہ برود - زیادہ چہ نوشتہ آید +
fodder = آخر

भाषांतर

रफअत पनाह सुताली दस्तगाह यांचे नेहमीं कुशल असो:—

आपणांस कळावे कीं मी जजियाची चौकशी व त्याच्या वसुलीकरिता जोळा (?) येथे आलों आहे व ईश्वरकृपेने नादनज येथेही येणार आहे. म्हणून आपणांस कळविण्यांत येते कीं कदाचित् तेथील कोक अस्वस्थ होऊन

पहून जातीक. सबब त्यांना धीर द्यावा व त्यांना समज द्यावी कीं, ठरल्या-
प्रमाणें प्रत्येकाणें जजिया दाखल करून द्यावा. कारण हा हुकूम बादशहाचा
आहे व त्याची अंमलबजावणी झालीच पाहिजे. जर आपल्याकडून हें प्रकरण
समाधानकारक पार पडलें तर मला येथून मोकळें होऊन जातां येईल.
जास्त काय लिहावें.

लेखांक १२१ चा]

[तारीख नाही]

اقبال و متعالی مرتبت شوکت دعوانے مخلصان پیوستہ
• بروقت آرزو کامیاب مراتب باشند

بعد از بمشهور قواعد اخلاص کمشوف میدارد که عطوفیت نام
نامی که با مکتوب نواب مستطاب بمکسبات قہمت اند راج یافتہ
ہو و مضمون تلمف مشمول رفتہ گریم مطلع شدہ از نظر گزرانیدہ
جواب درین کہ یا پروانہ کہ بنام قبلم شہدت معانی در تعمیل امدادی
نمودہ مرسل کہ برترین مہاراج جید و خدمتی در خواستہ صفائی
خاطر ایشان نمودہ بظہور الا داندستہ - نیز نگارش و خدمتی کہ
سفیدین شدہ مرقوم باید کہ سعادت خدمت حاصل نماید ہمہ
عمرشاد و عالی باد +

محبت مخالفت دستگاہ راوجی پندیت مشاق دانید +

भाषांतर

इकबाल व मुताली मरतबत, शौकत व दावानी मुखालिसान

यांचे मनोदय ईश्वरकृपे नेहमी पूर्ण होवोत.

आपलें कृपापत्र नवाब मुस्तनाब मलिकहयात यांच्या पत्राबरोबर
पाठविलें पावलें. त्यांतील दयेनें भरलेल्या मजकुराचें अवलोकन झालें.
त्याचें उत्तर असें कीं मदतीकरितां पाठविलेला आपला हुकूम जो कबला
बादादन मानी यांच्या नांवें होता पावला. तो महाराजांचे सेवेंत पाठविला.
त्यांनीं त्यांतील मजकूर ध्यानीं आणिला व त्याची बजावणी करण्याचें मान्य
कें. याशिवाय आपण जें काहीं लिहाल व आज्ञा कराल त्याची बजावणी
प्रामाणिकपणें करण्यांत येईल. ईश्वर आपल्याला सुखी करो.

मुहब्बत व मुखालिसत दस्तगाह रावजी पंडित यांचें कुशल असो.

लेखांक १२२ वा]

[तारीख नाही]

फ़रज़द सعادत मन्द राज, ज़िओ सलामत

क़ताबती क़े फ़रस्तاده बुदुदुद रसिद - ब़रख़ुर्दार च़ुन प़ुरान् ड़िओानी
 ब़रौ ह़सुल बाज़ क़ुर्दानिद स़िद बुदुदुदलदिन क़े रज़म, म़रज़ा ज़िओ ब़र म़ी
 आ़िद अज़ म़हसुल म़ुवज़ क़लमाज़ सादर श़ुदे बुद - अज़िन स़िब त़ाहाल अज़
 ज़ाकिर आ़िन्जान्ब य़िक्द अम व़सुल ऩशुदे ब़हाल च़ुन ब़ेदाय़ित अली +
 ड़रिन माद़े प़ुरान् अज़ अउरन्ग त़ेआली हावल ऩमुदे ब़जाकिर फ़रस्तاده
 अस्त - انشاءالله त़ेआली ड़रिन नज़ديكى अज़ आन्जा ह़न्दुरी खाव़द
 रसिद - हम़िन क़े ह़न्दुरी रसिद ब़ेदाय़ित अली ड़राय़िशान ड़ाउन् खाव़द
 फ़रस्तاد - खाطر श़रिफ़ ज़म़ع फ़रमाय़न्ड - ड़ियाक च़, ऩकाशुद आ़िद +
 कुन्जे बुदुदुदन्ने व़ प़ल्बे क़े फ़रस्तاده बुदुदुद रसिद ब़रौ ख़रिद अन्गुर् ऩाव़ले
 फ़रस्तاده बुदुदुद - च़ुन त़ाहाल ड़राय़न्जा अन्गुर् प़िदा ऩिस्त ह़रगा
 खाव़द अम़द ब़रौ श़मा ख़रिदे खाव़द फ़रस्तاد - प़ाव़ले श़मा अज़ म़ص़क़ुब
 क़स श़मा वाप़स फ़रस्तاده श़द -
 راعبى مھدی و باقى جملہ برخورداران را دعا و سلام برسند +

भाषांतर

चिरंजीव राजेश्री राजे यांचें कुशल असो.

तुम्हीं पाठविलेलें पत्र पावलें. चिरंजिवास कळावें कीं दिवाणाकडीक
 वसुलीचा हुकूम पलटून आल्यावर मिश्रां साहेबांच्या तर्फें सय्यद बदहद्दीन
 याजला मौजे कलमाडच्या वसुलीकरितां पाठविलें आहे. यामुलें यापूर्वीं
 आतांपर्यंत इकडील जहागिरीचा एक पैसादेखील वसूल झाला नाही. आतां
 नुकताच ईश्वरी कृपेनें सरकारांतून परवाना काढण्यांत येऊन जहागिरींत
 पाठविला आहे. देवाच्या दयेनें लवकरच तिकडून हुंडी मिलेल, व हुंडी
 मिलतांच त्यांचा पैसा पाठवून देतां येईल. आपणास याचा विश्वास असावा.
 जास्त काय लिहावें.

कुंभवेदाना आणि कपाळी जी आपण पाठविली पावली. द्राक्षें खरेदी-
 करितां × × × * यास पाठविलें होतें परंतु अद्याप इकडे द्राक्षें निघाकीं नाहींत.
 जेव्हां निघूं लागतील तेव्हां तुमच्याकरितां खरेदी करून पाठवूं. तुमचें
 × × × * तुमच्या माणसाबरोबर परत केलें आहे.

रामजी महदी व इतर सर्व मुलांना दुआ व सलाम पावता करावा.

* × × × येथला काळू लागत नाही.

लेखांक १२३ वा]

[तारीख नाही]

ظل سبکدانی و خلیفه الرحمانی

عرضداشت

سیاوار پروسو بهونسام

کمترین غلامان و کمترین خان زادان

بعد از تقدیم شرایط عبودیت و بندگی و پس از توجه، معاف
شجرات اطاعت و زمین بوسی موقوف عرض مالیکان مجلس بهشت
ائین و محفل خلیبرزین بندگان و علیکفرق خلافت مرتبت
سکر شوکت گیوانی رفعت بهرام صولت سلیمان امکان بادشاه عادل
و مهربان داد بخش جهان پناه - میرساند این خان زاد را از آغاز و
ابتدای جلوس ممیت مایوس بکوداستان فردوس نشان
مکوانست همگی نیست بدریافت عرصه بوسی قبل حاجات و کعب
مرادات کم سرمایه سعدت و پیرایه افادت است بمرتبه نهایت دارد
توقع از خلاص مزاحم مردان دوز پرور تهور بادشاهانه انیست که حکم
مقدس معالی از کمال غلام نواری بشم ف بقاونی یا برجمعیت خود
پوسد مامور گزاشته دل از بندوبست محل تعلق خاطر جمیع نموده
خند عازم تلقیل سرّه مسینه گردد و بعجزادراک شرف خاکبوشی
آستان فیض توأمان سر نلند بهانه دارد - و ممتاز گوشن بهمرسانیده
مرحض بخبریات مفوض شود - انتظاری دستک برسینه تمام دارد -
بهمنون کم سراغ قرایلوغ مستعمل طلب برخانه زاد عزازے بابار بردار
دوان حضور خواهد گشت واجب کرد گزی بشم ف اقدس شهر یاری
خلافت و جهانرانی تابان و درفشان باد +

भावांतर

जिल्हे सुभानी व खलीफतुल रहमानी (खास बाबदाहांचे सेवेर्षी)

अर्ज: — परसोजी भोंसले पांचेकदून

आज्ञांकित याची बंदगी आम्ही चाकर आहोंत. भूमीवर डोंकें ठेवून
आम्ही बंदगाने आला हजरत, खिलाफियत मतंबत, सकल जौकत, गेवाह
रफत, सुहेमानुल मकान, बादशाह आदिल व मेहेरवान, दाद बरुश जहान

पनाह यांचे सेवेची अर्ज करतो की हा सेवक बादशाह सलामतच्या राज्या-
रोहणापासून मैत्रीचे संबंध ठेवणारा आहे आणि सरकारांतून व दरबारांतून
मानमान्यतेचा उपभोग घेत आहे. आतां शूर वीर बादशाहाचे पाशी हा
सेवक अशी आज्ञा दर्शवितो की या चाकरास आपल्या शुभ आज्ञेनें विभूषित
करावें. या सेवकाचें मन त्याच्याशीं संबंध असलेल्या महालाचा वंदोवस्त
करण्याकरितां आतुर आहे. दरबाराच्या सरबाराच्या मातीचें खुंवन व वंदन
करावें. याखेरीज या सेवकाची दुसरी कांहीं आज्ञा नाही. सरकाराच्या
श्रेष्ठपणाचा महिमा गाऊन स्वतःस धन्य मानावें असें वाटतें. सरकारच्या
मदतीची अपेक्षा मनापासून करित आहे. ज्या क्षणीं सरकारांतून आज्ञा होईक
त्याच क्षणीं हुजुराच्या दिमतीस आपल्या सैन्यानिशीं हजर राहणें हा सेवक
आपलें कर्तव्य समजतो. (हा अर्ज) बादशाहाच्या सेवेत प्रकाशमान होवो.

लेखांक १२४ वा]

[तारीख नाही]

ہوالغنی

مہاراجہ دھیراج

عرضداشت

سیاجی

بندہ خدوی جانشین لکرلک

..... फाटकें

..... سلامت حسب الفرمود آن خداوندی لیتقد
بر فوجداری پرگنہ بالاپور سرفراز گشتہ بخدمت رسیدہ بندوبست را
مطابق خاطر خواہ خیرخواہان حضور تقدیم نید و تو کیا فاکٹ
در بخدود دزد نامی بود و جمعیت کیڈر بافودداشت از حدوث
invention او رعایای پرگنہ بالاپور و کار بخدمتگذاران فاکٹ بیخبر
و انگونه و غیرہ قریب ده دوازده پرگنہ بخاطر جمع آباد نمیتوانستند
گسائتم و فوجداران سوابق آن پرگنہ نیز حقوقدار تلف آن آسایش
او نمود لیکن بساط در آن مردم مرتفع و منقطع نکردیدند - درگاه
نظر بردستگیری حسب نقش و ناموس خوشامدنی سواى ضابطہ
جمعیت او واردو بخانہ وارد نموده بتوکل فلاح کار - بار و عذایت
اقبال خدیو فاکٹ کرده آن تہود برگشتہ طالب را بتلیم بواجبی
رسایند و طاقتی نگذاشت کہ من بعد مقتدر چنین بے ادائی در
ملک برپانمواند شد + چون در زمان رخصت از زبان درفشان آن

صاحب فیض دسان عبوارفتہ کہ بندہ خاک پا را بعد از وصول سرمد
Permanant مرجوع و انتقدیم خواهیم ساخت فاٹکے پہلیج ماشب
پرداخت نموده خواهیم - تکیہ آن خاقتی نمود و تم خرچ زیادتی
آمده و حالا ہم همین جمعیت موجود پا خود دارد - چون مکتوبی

ضمن عاے تدبیر نوشتہ - نہد ہای بود اللہ تعالیٰ عریضہ ظہور آورد و
گلمہای مراد ہوا خواہان در صدیقہ خواہش تازگی امید در آن آست
کہ در پہلیج وجہہ بموجب ترقی در رسال اقران خودپیش سر بلند
امتیاز گردد - و اگر بداخل رکاب فہروز انتساب To help امر شود سر از
قدم بباختہ عازم استلام عتقہ بہر مرتبہ شود - آیا درین جا کہ ملک خالی
است خدمت فرمایند و مخصصایح برطبق انتظام آن مہام فاٹکے
فاٹکے

..... پرخانہ زاد پروری نموده اینمائی شود کہ او را نیز در خدمت
فیض مرتبت بفرستید کہ از تو جہات آن عالیجہ پیش از منصب
داخل بہ مابین سائنکم برسد و آن و جہہ مخدومی راجہ پرسوجی کہ
بانتظار ایلوقت در بارہی سکونت دارند امید آنہا نیز از پردہ غیب
بکاشود ظہور آمده اکثر قول بلام آنہا نہایت شود نیز با پسر خواجہ
کہ نام چلیسکم دارد بشرف پای بوس عالی مشرف کردند - بندہ بہ
وسیلہ غیر از قدوم مسئلیت الزوم آنگاہی ندارد - بناء بر آن کہ روی
گشتافی بطویل کلمات تصدیع داد - واجب بود بعرض رسانید +

भाषांतर

महाराजाधिराज

भा

सेवक जिवास जीव देणारा सयाजी

आपल्या आज्ञेप्रमाणें परगणे बाळापूरच्या फौजदारीवर माझी नेमणूक
होतांच मी माझ्या नोकरीवर गेलों व तेथें सरकाराच्या हुकूमप्रमाणें योग्य
बंदोबस्त केला. हुकूमच्या हद्दीतील प्रक्यात डाकू तुक्या होता व त्याच्याजवळ
सैन्यही मोठे होतें. त्याच्या हुकूमामुळें परगणे बाळापूरचे लोक त्रस्त झाले
होते. हुकूमच काय, पण परगणा व त्याच्या भोवतीं असलेलीं दहाबारा
जेथीं उद्ध्वस्त झालीं होती. तेथील फौजदार व गुमास्ते त्याचा मोड
करण्यास असमर्थ झाले होते. या सेवकानें सरकारी आज्ञेप्रमाणें व सरकारचा
साहाय्यक या दृष्टीनें आपल्या फौजेनिशीं त्याच्या घरांना गराडा घालून त्यास
नामोहरम केलें व त्यास कडक तंबी दिली. यानंतर त्याची हिंमत झाली

नाहीं कीं फिरून अशा प्रकारें वसलेल्या ठिकाणावर मारे करील. ज्या वेळेस मी सरकाराच्या सेवेतून रवाना झालों होतो त्या वेळीं हुजुराच्या मुखांतून निघालें होतें कीं या सेवकास वसुलीनंतर या ठिकाणीं कायमचें नेमलें जाईल. याच भागेवर रात्रीं रात्रीं मी स्वाऱ्या केल्या व त्यासाठीं खर्चाचा बोजाही जास्त झाला व अजूनही तें सगळें सैन्य माझेजवळ आहेच. सरकारच्या पत्रांतील मजकुराप्रमाणें हुकूमची सर्व तजवीज केली आहे व दरबारीं हा अजं सादर केला आहे. तरी अशी विनंति आहे कीं दिलेल्या अभिवचनाप्रमाणें या वर्षीच हरप्रकारें या सेवकास बढती देऊन विभूषित करावें. जर रिकार्डोंत पाय घालून स्वाऱ होण्याची आज्ञा झाली तर डोक्यापासून पायांपर्यंत शिताफीने कूच करण्यास तैयार आहे. आतां येथें प्रांत शांत आहे म्हणून सेवेचा हुकूम व्हावा. कोणत्याही मोहिमेवर जाण्याची सेवकास आज्ञा व्हावी म्हणजे दरबारांत हजर होऊं शकेन, आणि या नोकरीवर परसोजी राजे यांना-कीं जे हल्लीं पावसाळा असल्यामुळे येथेंच राहतात-नेमावें. त्यांच्या आज्ञेसही फलें येऊन त्यांना सम्मानास चढवल्या सारखें होईल. शिवाय खाजा यांचा मुलगा, ज्याचें नांव चैनसुख आहे, त्यास चाकरीवर ठेवून अलंकृत करावें. या सेवकाचा वसीला नाहीं, त्याजवळ फक्त शौर्य आहे व त्याचा सर्व आधार तेंच आहे म्हणून इतके कांय पत्र लिहून अमर्यादा केली आहे. योग्य होतें तें सेवेत पाठविलें.

लेखांक १२५ वा]

[तारीख नाहीं]

رفعت و معلیٰ پناه دعوانی پناه دستکاه

پیوستہ در شاد کام باشند

بعد از ادای رسم خیریت مکتوب به صاحب عالی گذرانیده می
آید که مکتوب مرغوب با موازی چهل سیصد و پهل که مرسول نوشته
بردید رسید - ملامت بخش ذایقم اتحد گردید الی خانم آبادان
و عزت پرد وام که حقا که پیوسته بهسین متعالی بارقمی اینجانب
موردی نگارش خواهد ساخت احوال خیریت رویداد الفع میبموده
باشند که باعشعزید مواد یمانگی خواهد بود زیاده چه تصدیع دهد
عوائب امور بخیر +

भाषांतर

रफभत व मानी पनाह दावानी दस्तगाह
यांचें नेहमीं कुशाक असो.

कुशाक व क्षेम कलवित्यांतर विनंति कीं आपलें कृपापत्र व चाळीस
बिताफळें जीं आपण पाठविलीं पावलीं. मैत्रीची गोडी फळांच्या मधुर चवीनें
हुणावली. ईश्वर कृपेनें आपलें घर नेहमीं गजबजलेले ठेवो. व आपणास
चिरकालीन ऐश्वर्य लाभो. खरें म्हणजे जेव्हां जेव्हां आपण इकडे कांहीं लिहीत
जाळ तेव्हां आपल्या कुशाकतेचा समाचार अवश्य लिहीत जावा, म्हणजे
त्यायोगें सख्य व प्रेमाची वृद्धि होईल. जास्त काय लिहावें आपणा
सर्वांचें शुभ असो.

लेखांक १२६ वा]

[तारीख नाही]

علايات حضرت خاقانی قرین حال رفعت و معانی

پناه شہامت و تہور دستکاه جگت و نیکبختی انتباه
باد - بعد از تہیر مقدم شوق ملاقات مخفی و
مختب نمایند کہ

قبل ازین درباب باقی موضع حیول و غیرہ موافعات معمول
پرگنہ کرے ولایت مکرر قلمی نمود و از مدت علول بخدمت می باشد
تاحال صورت نہا ختم و از رسیدن لشکر ظفر پیکر فی الجملہ در آن
نواع امینت دست داده و مردودان بتہیرہ بختان خرد را کنان
کشیدند و رعایاء درکشت کارخود مشغول اند ترصید کہ مبلغ باقی
را از خود دانستہ نوعی کہ از حسابی بوصول برسد ساعی بود -
یم کز پردازان حضور قدغن گردد کہ ملاحظہ کافذ باقی نموده بوصول
رسانیدہ حوالہ کسان اینجانب نمایند کہ درین روز ہا از کثرت
افراجات احوال بغایت بغربت میگردد لهذا مکرر مصدع میگردد
کہ درین باب توجہم آن رفعت دعوائے پناه لازم است - ہرچند در
کار دوستان سعی خواهند نمود گنجایش دارد و متخلص مرمون
ملت خواهد گردید اگر چہ انعالی پناه درکار احباب متوجہم و مشق
خواہند بود لیکن بناء بریاد دادن مقرر مصدع گردید - زیادہ چہ
نگارد - ایام شادمانی و اتکاد باد +

भाषांतर

इनायात हजरते खाकानी करीने हाक, रफभत व मभानी पनाह, बाहादत व तहव्वूर दस्तगाह जिल्लत व नेकवरुती इन्तबाह यांचें कुबाक असो.

यापूर्वी चोळें वगैरे गांवांच्या बाकीबद्दल दुसऱ्यांदा भाषणांस लिहिलें होतें. त्याच्या उत्तराची वाट कित्येक दिवस पाहत आहें. अद्यापपावेंतो त्याचा निकाल लागला नाहीं. इकडच्या भागांत भमीनी (हुद्दा) चा कारभार सुरळीत चालू आहे. खातेदाराची फर्दी केली गेली आहे, आणि दोतकरी आपल्या उद्योगांत निमग्न आहेत. माझी विनंति कीं बाकी येणें वसूल हा आपलाच आहे असें समजून ज्या प्रमाणांत सारा वसूल होत असेल त्या हिशोबानें इकडची बाकी माणसांच्या बरोबर पाठवून देण्याची तसदी घ्यावी. याचें कारण असें कीं आजकाळ खर्चाची अतिशय अडचण भासते आहे व दिवस अगदीं गरिबींत जात आहेत. हुजुरांत काम करणाऱ्या अधिकाऱ्यांना कडक ताकीद असते कीं वसूलबाकीचे कागद तपासून वसूल ज्याचा त्यास देण्यांत यावा. म्हणून पुन्हा तकलीफ देण्यांत येते कीं आपल्या भीमंतांचें लक्ष या बाबीकडे जरूर वेधलें जावें. सेवकाच्या या कामांत जितके प्रयत्न होतील तितके अवश्य आहेत आणि यायोगें त्यास ऋणी केव्हासारखें होईल. जरी आपण (वीर, श्रेष्ठ) इतर मित्रांच्या कार्यांत निमग्न असाल तरी आपणास आठवण दिलाबद्दल क्षमा करावी. ज्यास्त काय लिहावें. आपला आमचा काळ सुखांत व सख्यांत जावो.

लेखांक १२७ वा]

[तारीख नाही]

نوابصاحب قبلہ سلمۃ اللہ تعالیٰ

عرضداشت

(नारायण) कम्ترین سردार نरین

زمین خدمت و عبودیت بعین ارب بوسیڈہ ذرۃ وار بموقف
عرض بار بانیکان محفل قیض منازل نواب مستطاب معالی القاب والا
جذاب خورشید رکاب خدایکا ہے میسرساند کہ پروان اعظام واجب
الاقترام بنام کمتترین صادر شدہ بود بتاریخ فہم وقت دو پہر بمعرفت
رفعت پناہ سیاجی رسید - بودود آن شرف معادت یائتین زینت
نکار فرمودہ بودند کہ بتاریخ پنجہم شہر محترم الکرام خیر رسید کہ

قریب شصت و هفتصد سوار جماع از متقاهیر از پسدییو و را نسین شده
بملک پادشاهی دوی ruin نهاده متعہانیان تہانہ پسدییو و جیل
و کہیر و را نسین ہزار سوار سم و زیاد بتعاقب آن قرار منشان اقبال
اندر ہم تلبیہ و تخریب مقہوران برفعت پلاہ سیاہی نوشتہ کہ

شیخ ملا عبداللہ و عزیزان با جمعیت خود تعیین نمایند اگر فرقہ
واجب انفرۃ دوی روانگی بآن طرف نیارند پیش دوی فی ذیل گرفتہ
تلبیہ رسانند - پیش از وردن پروانہ جاسوسان خبر فکذولان کہ بطرف
سہوم دوی ادبار آوردہ بودند رسانید دہمان روز بتاریخ ششم شہر

حال نوشتہ ایالت و امارت مرتبت رفیع الشان ایرجخان جہو مشعر
بر خر غنیم لگہم رسیدہ کمترین بواسطہ تفقیح و تشخص معاملہ
پرگنہ انبر از بس بے خرچی کہ از مکتصول خریف متقفی و ربیع

ہم کہ ہشت ہزار دویہم بوصول در آمدہ عازم شدہ بودہ مجرّد آمدن
خبر و نوشتہ مذکور خود را با جمعیت درپتم بالاگہات رسانیدہ و
شامل خانم عزاللہ شد - مقہوران از خبر اقوج بلدہ ہای پادشاهی
دوی قرار پیشتر از ناندنچ تہانہ چنانچہ کمترین برفاقت امارت
والای مرتبت رفیع الشان تا گہاتی کہ از تہانہ چوسالہ ہشت گروہ
پیشتر است رختہ در تہانہ چوسالہ یکروز ماندہ و چون مقہوران در
آن ضلع نمودار بنمودند بتاریخ ہشتم شہر حال واپس اندیم
و از متعلقہ خود راقم خبردارم - بمکذاران کہ درین نواح دوی اکہز
خواہند نہاد بعنایت الی و از و صالت نواب صاحب مذاہکاهی تلبیہ
و تادیب خواہم رسانید و تہانہ داران این ضلع خبر مقہوران کہ
بکمترین خواہند نوشتہ انشاء اللہ تعالیٰ خود را رسانیدہ شریک
کاربار شاہی خواہم شد - زیادہ چہ عرض نماید - رفعت و دولت
و اقبال ہمیشہ تابان و در خشان +

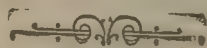
भाषांतर

नवावसाहेब किबला याचें ईश्वर रक्षण करो

अर्ज : नम्र सेवक सरदार नारायण :

नम्रतापूर्वक व पायधुलीसि बंदन करून सरकार श्रीमान वीरवर नवाव
मुस्तताब मौला अलकाब वाका जनाब खुरशीद रिकाब खुदायगाही यांचे

सेवेची श्रुत होय की सरकारचा हुकूम ज्याची बजावणी मला केली पाहिजे तो या सेवकाच्या नावे नऊ तारखेस दोन प्रहरीं रफअत पनाह सयाजी यांचे मार्फत पोचला. आपल्या या पवित्र हुकुमांत लिहिलें होतें की तारीख पांच माहे मोहरम या दिवशीं भरी बातमी आली कीं जवळ जवळ सहासातशें शत्रूंचे स्वार पळसदेव व राशीन मार्गानें बादशाही मुळखावर चाल करून आले आहेत. पळसदेव, जैनी व खेड येथील ठाणेदारांनीं भदमास कमी जास्ती एक हजार सैन्यानें त्यांचा पाठलाग केला आहे व रफअत पनाह सयाजी यांना त्यांचा नाश व त्यांना तंगी देण्यास लिहिलें आहे. तसेंच शेख मदार अबदुल्ला यांना आपलें सैन्य सुसज्ज ठेवण्यास सांगितलें आहे व त्यांना कळविलें आहे कीं जर ते काफर लोक तुमच्या बाजूस येणार नसतील तर त्यांच्याशीं सामना करून त्यांना चोप द्यावा. या मजकुराचा आपला हुकूम येण्यापूर्वींच जासुदां तर्फें बातमी आली कीं बिक्रम बाजूस काफर लोकांनीं खंड उभारलें आहे आणि त्याच दिवशीं म्हणजे तारीख सहा माहे मजकूर रोजीं सन्मानास पात्र इरजखान याचेकडून शत्रुसैन्याची खबर आली त्यावेळेस हा सेवक परगणे अंबईच्या रब्बी व खरिकाच्या वसुकाच्या चौकशीकरितां गेला होता. कारण खर्चाची अडचण फार होती. तेथून भदमास आठ हजार रुपये गोळा करून आणिले व मला ही बातमी कळतांच मी आपल्या सैन्यानिशीं पेठ बालाघाटकडे खान साहेबांच्या सैन्यास जाऊन मिळलों. शत्रूंचें सैन्य बादशाही सेवकाच्या सैन्याच्या आगमनाची बातमी ऐकून पळें लागलें व तें नादनजच्या ठाण्याच्याही पलीकडे निघून गेलें. नंतर मी सरकार खानसाहेबांच्या सैन्याबरोबर घाटीपर्यंत म्हणजे चौसाळ्याच्या ठाण्यापासून आठ कोस अंतरावर गेलों आणि चौसाळें येथील ठाण्यांत एक दिवस मुक्काम केला, आणि जेव्हां असें कळून आलें कीं शत्रु या बाजूस कोठेंही नाहींत तेव्हां आठ तारखेस परत आलों. व आपल्या येण्याची खबर लेखी दिली. जर आतां यापुढें शत्रूंचें सैन्य या बाजूस आलें तर ह्मराच्या कृपेनें व नवाब साहेबांच्या मदतीनें त्यांचा समाचार घेऊन त्यांना चोप देऊं. तसेंच या प्रांतांतील ठाणेदारांनीं जर शत्रुसैन्याच्या येण्याची बातमी या सेवकास लिहून कळविली तर अवश्य मी तेथें जाऊन बादशाही कामांत निमग्न होईन. जास्त काय लिहावें. सरकारचें ऐश्वर्य व सन्मान सूर्याप्रमाणें नेहमीं चमको.

लेलांक १२८ वा]

[तारीख नाही]

جهان پناه سلامت

دادخواه محمد وکیل راجروپ سیٹھ، ساکن موضع
ناندنیج مسلم پرگنہ کڑے ولایت التماس دارد کہ
مبلغ پانصد روپیہ، مہداجی دیسموکھ، و دیشپانڈیہ
قصم بہادر بدلا

التماس - بندہ دادخواہ محمد وکیل راجروپ سیٹھ، و
عبدالرزاق مصاحب عالمگیر پور انکم، قصم ناندنیج پرگنہ کڑے ولایت بدادہ
صفت بموقف عرض بلدگان باریکان و معبدان بارگاہی خلافت میگردند
چونکہ غریب پرور سلامت اعلیٰ خانفروز جنگ غنیم و لئیم تاخت و
تاراج نمایند بسبب پیٹھ، مذکور بے چراغ بود و انچہ خانمشارالیم ظاہر
سازند و ہرچہ ایشان قول صورت آبادانی دادہ بود چنانچہ رسدغلا
وغیرہ فرمایش معاف نمود - این جانب دیسموکھان و دیشپانڈیان
پرگنہ مذکور گاہ و کڑبی پیٹھ، مذکور انداختہ است و مبلغ پانصد
روپیہ را گرفتہ و انچہ مردمان کسی است بقال و تیلی و تلبولی و
تند بان است و آنچہ را زراعت نیست کہ کڑبی و گاہ بدہند بتصدق
جان و مال خود را امیدواران است کہ معاف مشود - واجب بود
بعرض رسانید - افادت سلطنت تابان و درخشان باد +

भाषांतर

जहानपनाह سلامت (जगाचे आधार यांचे कुशल असो)

अर्जदार महंमद वकील राजरूप शेट राहणार मौजे नादनज परगणे
कडेवलीत विनंति की महदाजी देशमुख व देशपांडे कसबे मजकूर
यांचेकडून पांचशें रुपये देण्यांत यावे.

अर्जदार सेवक आलमगीरपूर येथील राजरूपशेट व अबदुल रज्जाक
महाजन यांचे वकील महंमद यांचा विनंति अर्ज की न्यायदाते व गरीबांचे
पालक यांचे सेवेशीं असा की खानसाहेब खानफरोजजंग यांनी शत्रुवर स्वारी
केली होती व त्यामुळे पेट ओस झाली. त्यावर खानसाहेबांनी असे जाहीर

केले की कौल देऊन तेथे वस्ती करण्यांत यावी आणि तेथली भाग्य व कडव्याची रसद माफ करण्यांत यावी. परंतु इकडील देशमुख व देशपांडे परगण्यांतून गवत व कडवी जमा करीत आहेत आणि त्यांनीं पांचशें रुपये जमविले आहेत. जे लोक धंदेवाईक आहेत - जसे बाणी, तेकी, तांबोळी आणि वीणकर कीं ज्यांच्या जवळ शेती नाही - त्यांच्या पासूनही गवत व कडवी घेतात. ह्या लोकांना आपल्या धनाविषयी व मिळकतीविषयी भीति उत्पन्न झाली आहे. म्हणून विनंति कीं माफी असावी, योग्य होतें सरकारांत भजें केला, आपलें राज्य चिरकाल टिको.

लेखांक १२९ वा]

[तारीख नाही]

صاحب جی مہربان باشد

گرامی نام پر تو وارد افکندہ مشرف ساخت - آنچہ برای
 خبرداری محال صاحب راجہ روپ جیو نگارش شود بلکہ بہر طریق
 دولتخانہ خود میداند اما درین ایام بجهت رکار ضروری فردا کہ
 شانزدهم شهر حال باشد ہم گجرات روانہ می شوم لهذا مقتصر ماندم
 و اللہ اگر خود خبردار شدن نمیتوانست دیگری چنانچہ قدمی شود
 تجویز میکرد آنکہ مراد است +

[पुढें मजकूर नाही]

भाषांतर

साहेबजी मेहेरबान असोत.

आपलें कृपापत्र पावलें. आपण जें काहीं राजरूप साहेबांच्या काळजी-
 बद्दल लिहिलें त्या बद्दल मीं घराब्याप्रमाणें प्रत्येक रितीनें समजत आलों
 आहे. परंतु हल्लीं काहीं जरूरीच्या कामासाठीं उद्यां तारीख १६ माहे चालू
 स गुजराथकडे रवाना होत आहे म्हणून माझा निःस्पाय झाला. जर त्यांना
 स्वतःची काळजी घेतां येत नसेल तर दुसरे जें काहीं आपण लिहाल त्याप्रमाणें
 सोय करतां येईल [आपल्या इच्छे प्रमाणें]. [पुढें मजकूर नाही]

लेखांक १३० वा]

[तारीख नाही]

महोदय

बाबा दस्तुमजी

बखुर्ददार कामगार नुराला बसार والا तबार از عصر بخوردار جوان
 بخت پیوستم در باغستان جوانی و کامروانی بر و مند و شاداب باشند +
 خطی که درینوار مشتمل در باب حقیقت فیل ماده فرستاده بودید
 رسید و مضمون آن قرین اطلاع گردید + بابای من شما در تلاش این
 مطلب پرهیز باشند و بهر وقتی که فرصت یا بلد نگذارند که جای
 دیگر بروم - بهر گونه که در خاطر شما معامله با کفایت برسد
 مطابق آن در عمل آرند و پیوسته خبر اخبارات آن جا بسم چگونگی
 حالات خود مرقوم مینموده باشند چون مطلب همین بود زیاده چه
 نکاشتم آید +

از کم خدمت و کم طالعی متجور دیدار آن صاحب مهربان
 مشفق قدردان قاسم خان عرض نیاز بصد شوق مطالع باد - صاحب
 مهربان سلامت از گردش ملک این که ترمین دور افتاده است لیکن
 پیوستم در دعاگوی آن مراد بخش مهر و دعای مشغولم الی سلامت
 باشند +

भाषांतर

बाबा दस्तुमजी

चिरंजीव विजयी राजमान्ये राजेशी चिरंजीवाचें यौवन आणि शौर्य
 नेहमीं वृद्धिगत असो.

तुमचें पत्र ज्यांत हत्तिणीची हकीकत तुम्हीं लिहिली होती पोंचलें.
 आणि त्यांतल मजकूरही समजला. माझ्या बाबा, तुला खरोखरच अशा
 बाबतींत अधिक काळजीने वागलें पाहिजे. जेव्हां तुम्हांस सवड होत असेल
 तेव्हां तुम्हीं दुसरीकडे कोठें जाऊं नये. ज्या ज्या कामीं तुम्हांस फायदा वाटत
 असेल त्याचप्रमाणें तुम्हीं करीत राहणें. तसेंच तिकडची हकीकत नेहमीं
 स्वतः स्वअक्षरीं लिहून कळवीत जावी. एवढीच इच्छा आहे. जास्त
 काय लिहावें.

आपल्या पासून दूर पडलेला याचा साहेब मेहेरबान, मुशफिक
 कदरदान कालिमखान यांचे सेवेशीं सलाम. महाराज माझ्या दुदैवानें हा
 सेवक आपलेपासून इतका दूर पडला आहे तरी पण नेहमीं तुमचें शुभ
 चिंतितो. ईश्वर आपलें कल्याण करो.

महोल्कफी

दाब عالیقدر رفعت و اقبال پناه متحبان پناه سیاحی
پیوستہ در حفظ امان خواہش سالکان مقتضی انعام دارد

بعد بیان شوق بر راہی پیویشده نمایند کہ چنانچہ شور نکتان
تبہ کار از راہ گہرات چونکہ بدہ عبود کرد واقعہ نوزدہم شہر حال از
نواحی سنگمیںر گذشتہ خیال فاسد بر ملک پادشاہی کردند امارت
مرتبت قطب الدین خان نیز از مقام کونبہادی بہ جتپوتیزی تمام
دم بدم بتعاقب آن کفار ان تاختہ چنانچہ بیست و سوم شہر حال
در قصبہ مذکور جم حملہ بر مقہوران درد ناک نمود از آمدن افواج
بادشاہی دو ہزار آوردند اکثری از غنیم کہ پس ماند آنہارا بچہتم
فرستادند و قریب صد بیست کسان از راہ ضمانت دو ماندہ کہ
در دہیات و مواضع ماندہ دستگیری نمود - و پیاپی عتب آنہا
راہ میروند و از حضور امارت مرتبت بچہ فر ... از فغان مرگ در
جای یا جای پنجہزار سوار و مردم احتشام و لوازم تونچانہ بہ تنبہ
آن کفار نقل فرمودہ اند خود مہربان میفرمودند کہ آن رفعت
پناہان سہ چہار پرگنہ را فوجداری بعبدہ خود دارد و ہم اخبار
از آن گاہی خود می نگرد از خدمت گذاری او تعبہ است - چون
قفی اتحاد و یکتگی قدیم بابشان دارد ہدیہ گیری * از راہ دولت
کسان معہدان خود را برای اخبارات غنیم بنوامی نسب
گرداند تانزد گردہی تعاقب نمودہ خبر واقعی را بکضور رساند کہ
نواب خداپاے جمعیت متعدی را تزک نمودہ مقرر گرداند - ہر گاہ
باید اخبار از آن مقہران بقلمی ظاہر گردد - اخبار بر پشت فیل
برسانیدہ شود و از ہمیں مطلب قافد تاختہ را فرستادہ شد کہ آنچہ
اخبارات غنیم بر ایشان ظاہر شدہ باشد زعدی تمام نیز بیارد +
ملازمین اگر حیانا غنیم لغیم بنقل آراستہ فوجداران ایشان گزشت
و آیندہ پیش از رسیدن آن جماعت خبر آن را بکضور پرنور نوشتہ
نفرستاد نو سبب تمام ناراضماندی و موجب اعتراض پزیر
نوابصاحب خواہد شد - چون دوستداری ضرور است کہ دریگانگی
ویکتادلی از خلاصت نیازی مقصر نشوند ازین معانی پرنکاہیت
خود عاقل - ازین زیاد اہواری نرفت در بدعا +

* बुकिल नुशतम बगरस्तुद कः जसुत गनुम नुशतम ँशुन रा
 सुसुतत ँनुज दुसुतदर कुडरनुदः डशुद कः डुल फु तुतुन दुसुतु
 सुत दु रुत दुदुदर ड सुजुरल तुलर दु कलु कः शुद सुतुरल नुशुलद
 कुड + डुड ड

भाषांतर

दावे आलीकदर व इकबाल पनाह मुहिबबान पनाह सयाजी यांचें
 कुशल असो

आपणांस कळावें कीं बंडखोर व नीच लोकांनीं तारीख १९ रोजीं
 घोंडा घाट पार करून संगमनेरच्या आसपासच्या बादशाही प्रांतांत लुटमार
 सुरू केली. इमारत मर्तबत कुतबुद्दीनखान यांनीं कुंभारी मुकामाहून त्या नीच
 लोकांचा मोठ्या तत्परतेनें एकाएकी पाठलाग केला. आणि तेव्हास तारखेस
 त्यांच्यावर निकराचा हल्ला चढविला. बादशाही लष्कराच्या आगमनामुळे शत्रु
 पळू लागले. कांहीं शत्रु जे मागे राहिले होते त्यांना स्वर्गाची वाट दाखविली व
 जवळ जवळ एकुण वीस लोक जमानतीवर राहिले होते ते व जे खेड्यांत
 राहिले होते त्यांनाही पकडलें व त्यांचा पाठलाग करीत आहोंत. इमारत
 मर्तबत यांनीं आपले बरोबर पांच हजार सैन्य घेतलें आहे व ते भव्य अशा
 लवाजम्यानिशीं आहेत. शिवाय त्यांचे जवळे तोफखाना आहे आणि ते
 शत्रूच्या पारिपत्याकरितां कूच करीत आहेत. आपण स्वतः चार परगण्याच्या
 फौजदारीच्या हुद्द्यावर विराजित आहांत असें सांगितलें होतें व तेथील सर्व
 वर्तमान आपणांस कळतें व तेथील प्रजा आपल्या सेवेत हजर असते. जर
 आपली व आमची पूर्वापार मैत्री आहे तर आपण राजकार्यासाठीं आपल्या
 विश्वासांतले कांहीं लोक शत्रूच्या हाकचालींची बातमी मिळविण्याकरितां
 नेमावे. याकरितां कीं शत्रूच्या जवळच्या तुकड्यांची बातमी मिळवून त्यांनीं ती
 सरकारांत कळवीत जावें म्हणजे सरकारांत बातमी येतां व जरूर तितक्या
 सैन्यास तिकडे पाठविण्यांत येईल. आपण जी बातमी देत जाळ ती केली
 देत जावी व तीं बातमी — पत्रें हत्ती — स्वाराबरोबर पाठवीत जावीत
 म्हणून ही बातमी धांवते जासूद पाठवून मिळवावी. जर कदाचित् शत्रूचें
 सैन्य कूच करीत असेल व हे धांवते जासूद तेथें नसतील आणि तेथील
 फौजदारांनीं कांहीं खबर सरकारांत दिली नाही तर नवाबसाहेबांचा रोष
 होईल. उयाअर्थां आपसांत मैत्री राहणें अवश्य आहे व एकमेकांचा सद्भाव
 आणि प्रेम रहावें अशी इच्छा आहे त्या अर्थां आपण दक्ष असावे. या पेशां
 जास्त काय लिहावें हे विज्ञापना

ता. क. याच भाषायाचा मजकूर आपण आपल्या वाकिळास लिहून पाठवावा व त्यांना कळवावें कीं मित्रत्वाकरितां या कामीं आपण कसूर करूं नये.

लेखांक १३२ चा]

[तारीख नाही]

७४

रفعت پناه شجاعت و تہور دستگاہ دستم را در
حفظ آلی باشند +

بعد از دعای شوق معلوم و کمشوف کہ از واقع ناگذیر سیاجی
خاطر بغایت ملول شد - لیکن گذری چون غیر صبرسہمت می
باید کہ آن رفعت پناه صبرو + شکیبائی اختیار نماید در باب
نکاہداشت جمعیت و فراہم آوردن نوکران سیاجی و مسوا مکرر
طلبی در خدمت نوابصاحب قبلہ نوشتہ بودند - ماحضر سیاجی
را نوشتہ شود - و آن رفعت پناه نظر بر جمعیت نمودہ یقین بداند
کہ بلدہ را در مراتب حفظ العلت دریغ نیست - انشاء اللہ ہر چہ
از دست می آید تقصیر نخواہد کرد - زیادہ چہ نوشتہ آید +

जापोतर

रफअत पनाह शुजाअत व तहवूर दस्तगाह दस्तमराव यांचें कुशल असो.

प्रेमपूर्वक आशीर्वाद उपरी विशेष. सयार्जीच्या दुःखद बातमीनें मन अतिशय खिन्न झालें. पण जें झालें तें जरी धीर न धरण्याहतकें आहे तरी धैर्य ठेवावें. आपण लष्कराच्या देखरेखीबद्दल, आणि सयार्जीचे मोकरांना जमविण्याबद्दल व कारकुनाच्या मागणीबद्दल नवाब साहेबांना लिहिणें होतें. सयार्जीच्या पश्चात् त्याच्या वारसाबद्दल चौकशी चालू आहे. आपण पूर्ण विश्वास ठेवावा कीं मी आपल्या मनसब व मानपानाच्या हक्काच्या संरक्षणाच्या कामीं यत्किंचितही कसूर करणार नाहीं. माझे हातून नितकें होणें शक्य आहे तितकें मीं जरूर करीन. जास्त काय लिहावें.

लेबांक १३३ वा]

[तारीख नाही]

फाटकें ...

بخدمت نواب عالمتایکاب بخششی المملکی معروض داشتہ

است ویک یوم ... عبداللہ عمل شہراب خان قلعہ دار تربلندہ
بجس حاضر است - وقت آمدن غنیم لٹیم مردمان معتبر پیٹھ
گرفتہ بدست غنیم لٹیم میدہد - و سال بسال پتی بے معنی از
پیٹھ وصول نمودہ خود جو رو برد می نماید - ہم چنان دستم و

تعدی برسر مایان عبداللہ پسر داول رسانند - بذاتہ بر آن از دم
ویران شد و بخدمت نواب صاحب و قبلہ استقبالی آمدم اُمہودار

است کہ از تصدق فرق مبارک بداد خود برسیم امر عالی بنام
سیارت پناه میر عالم و وزارت پناه کستورداس و ابراہیم بیگ صادر
شد کہ بتحقیقت و از سنبل حق بکسترداس رسانند - چنانچہ سیارت
پناه میر عالم وزارت پناه کستورداس و ابراہیم بیگ جمیع اہالی و
موالی را دستفارس فرمود - رعایا تمام حقیقت بند کرداری و خورد
و برد عبداللہ بموجب طومار علیحدہ کہ تکریر یاخت ظاہر
شناخت اثبات رسانند و نیز ظاہر نمود اگر عبداللہ یا برادر آن
عبداللہ در نادنج خواہد ماند ما مردم رعایا از نادنج ویران شدہ
جای دیگر آباد خواہیم شد + و عبداللہ پسر داول اقرار نمود کہ
داول پدر بندہ پیشکار سنبہاجی بود وقتی کہ راجہ مشارالیم پیٹھ
مذکور آباد ساخت - خدمت سیٹھ گیری بنام راجروپ پسر خود
و خدمت مہاجن گیری بنام عبدالرزاق برادر بندہ مقرر نمودند -
در آن وقت قلعچہ احداث شناختہ بعد از چند روز سیاجی راجہ
بقضاء فوت شد - سنتھا مقہور پیٹھ مسطور را تاراج نمود پنج
سال شدہ کہ بندہ یاقبایل در قلعچہ می باشم چنانچہ حسب التقرار
عبداللہ پسر داول و انبات دور نمود - تمام رعایا بعرض بندگان
عالمتاب فادکے

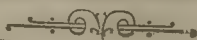
خود برد نمودہ است - برعایا واپس از عبداللہ بدہانند و متحد
تازہ بیگ مقرر نمایند کہ رعایای را بے بازیچہ آید نمود - عبداللہ
با برادران و قبائیل از با ندیچہ برد سازند - لہذا بموجب امر عالی
و رضامندی رعایا خدمت سیٹھ گیری و مہاجن گیری بنام راجروپ
ولد سیاجی مفوض و مقرر گشتہ و عبداللہ با برادران از با ندیچہ
بدر شود - در با ندیچہ ہیچ کس از مشارالیم نمائد - این چند کلمہ
بطریق خدمت مجلس نوشتہ ہر کس کہ بر این معنی اطلاع
داستہ نیست نماید +

भाषांतर

पृ. १५

फाटकें

नवाब आलमताब बख्शी उलमुक्त यांचे सेवेंत भजं सादर केला आहे अबदुल्ला अमल गहराबखान किल्लेदार न (त) रबंडा कैदेंत हजर आहे. हा शत्रूच्या स्वारीचे वेळीं पेंठेंतील कांहीं मातब्बर लोकांना पकडून शत्रूच्या स्वाधीन करतो. तसेंच वर्षा - नु - वर्ष पेंठेंतून कोणतेतरी कर वसूल करून स्वतःच जबरीने त्याचा व्यय करतो. अशा प्रकारें दावलचा मुलगा अबदुल्ला हा आमच्यावर जुलूम आणि जबरी करतो. यामुळें खेडें ओस पडलें आहे. आणि म्हणून आम्हीं हुजुर नवाबसाहेब किल्ला यांचेकडे आलों आहोंत आणि आम्हांस आशा आहे कीं सरकार न्याय देतील. आपला हुकूम सियारत पनाह मीर आलम, व वजारत पनाह कस्तूरदास आणि इब्राहिम बेग यांना आले कीं खरी खरी हकीकत कळवावी. त्या अनुसार यांनीं खेड्यां-तील सर्व रहिवाशांना पाचारण केलें. लोकांनीं सर्व कांहीं हकीकत, अबदुल्लाचा जुलूम व अफरातफर स्वतंत्र कैफियतींत लिहिल्याप्रमाणें सांगितली व पटवून दिली. आणि शिवाय सांगितलें कीं जर अबदुल्ला अथवा अबदुल्लाचे भाऊ नादनज येथें राहतील तर नादनज सर्व ओस पडेल, आणि तेथील लोक दुसऱ्या ठिकाणीं वस्ती करतील. अबदुल्ला दावलचा मुलगा यानेंही पण कबूल केलें कीं त्याचा बाप दावल संभाजीचा चिटणीस (पेशकार) होता आणि त्याच वेळीं राजेसाहेब मजकुरांनीं पेंठ वसविली. या पेंठेची सावकारी आपला मुलगा राजरूप याच्या नांवें व महाजनगिरी माझा भाऊ अबदुल-रज्जाक यांना दिली. त्याच वेळीं एक गढीही बांधिली व थोडे दिवसांनंतर सयाजी राजे कालवना झाले. संव्यां काफरानें ही पेंठ लुटली आणि पांच वर्षे झालीं मी कुटुंबासुद्धां या गढीवर राहत आहें. या प्रकारें दावलचा मुलगा अबदुल्ला यानें आपली जवानी दिली. सर्व प्रजेनें बंदगाने आलमताब फाटकें ... अन्याय व अफरातफर दाखविली आहे. अबदुल्लाच्या जुलुमापासून प्रजेस मुक्त करावें, आणि महंमद ताजबेग यास नेमावें म्हणजे ते आबादी करतील. अबदुल्ला आणि त्याच्या भावांना त्यांच्या कुटुंबांतील माणसांसुद्धां वस्तीतून घालवून द्यावें. म्हणून सरकाराच्या हुकुमाप्रमाणें व प्रजेच्या रजामंदीनें सावकारी व महाजनीच्या जागा राजरूप वल्द सयाजी याच्या नांवें नेमण्यांत यावें आणि अबदुल्लानें आपल्या भावांसमवेत वस्ती सोडून द्यावी. वस्तीत यांच्यापैकीं कोणीही इसमानें राहूं नये. या कांहीं ओळी पंचांचा निकाल म्हणून लिहिल्या. ज्या कोणास याची बातमी लागली असेल त्यानें त्यावर साक्षी घालावी.

लेखांक १३४ वा]

[तारीख नाही]

अल्लाहु-अकबर (ईश्वर सर्व श्रेष्ठ)

اللہ اکبر

رفعت دعوانی ینا تہور جلاوت دستکاه سیاجی محفوظ باشند -
بعد ہزار انکم پوسٹ پینچ قطع پوسٹ از
قسم اول و اعلیٰ کہ سر حلقہ و در جیک فوقیت کمال داشتہ باشد
بمہرسانیدہ خواہید فرستاد - اما از ابون و رسمی نباشند کہ ازین قسم
بسیار بہم مہرسلند - بچہ کاری می آیند و در باب مرغ کر کلاتہ کہ
پیش ازین قلمی شدہ و سمار جواب آن نوشتہ کہ ملائین نمودہ
بمہرسانیدہ فرستادہ میشود - چیزنی مذکور اسم دارد پوسٹ
کہ مرغہا از ہر قسم دارد و در میان نیارودین - غرض کہ مرغ
کر کلاتہ از نرو مادہ و بیضم کہ نزد داود مذکور باشد یا تہلاس
بمہر سد نیز بفرستہد زیاد ازین چہ نوشتہ آید +

भाषांतर

ईश्वर सर्व श्रेष्ठ आहे

रफअत व दावानी पनाह, तहवूर व जलादत दस्तगाह सयाजी पांचे
कुशल असो:— ... पांच ... उत्तम प्रकारचे ज्यांच्या मानेचा वेर मोठा व
ज्यांची चव अतिशय उत्तम होती पाठविलेले पोंचके ... (अर्थ लागत नाही)
... .. त्यांचा काय उपयोग आहे. आणि करकनाथ कोंबड्यांबद्दल जें काहीं
यापूर्वी तुम्हीं लिहिलें आहे आणि ज्याचें उत्तर लिहिलें आहे कीं मुल्लाजी
पांना दाखवून, तशा मिलवून पाठवून घ्याव्या. दुसरें काहीं ज्याचें नांव ...
कीं ज्यांच्या जवळ सर्व प्रकारचीं कोंबडीं आहेत तुम्हीं लिहिलें नाही.
सारांश, करकनाथ कोंबडीं नर व माथा दोन्ही पैकीं ज्यांचीं अंडी दाऊद
पांचेपाशीं असतील किंवा बोधार्थ मिळूं शकतील, मिलवून पाठवून घ्याव्या,
ज्यास्त काय लिहावें.

लेखांक १३५ वा]

[तारीख नाही]

الطاف الہی و اعطاف شاہنشاہی شامل حال
فرخندہ مآل شہامت و معانی پناہ بسالت
و دعوائے دستکاه حلت و موالات انتبہا باد

بعد از تہیہ مراتب محبت و داد مشہور بمشیر ملیر گردانیدہ
می آید کہ مکتوبی کہ دریلوار متضمن بتفریت واقع جانکراہی جگر
فرسانی فخر آن پناہ رضوان دستکاه نواب قبل گاہی نوشتہ بودید
رسید - خزن و اندوہ کہ ازین قازلم ہایلم گذشتہ از خیط انتہا بیرون
است - لاچار بصبر و شکیب ساختہ بدعوات سلامت ذات اقدس و
مظہم مقدس خدیو زمین و زمان خداوند نگین و مکان پرداختہ
شد - چون رابطہ اتکاد فسابین بدرجہ کمال متروک و مربوط است
توان کہ هموارہ تا ہنگام حصول ملاقات ابواب مکاتبات را مفتوح
میداشتہ باشند - کہ موجب اطمینان باطن و راحت و نقش بود
کہ نواب فخران پناہ درمیان صیات خود سرانجام کار و مطلب آن
شہامت دستکاه خیلی سعی و توجہ میدہودہ اند - این باب بحال
نیز خاطر شریف جمیع نسایند - آنچہ تردد و تلاہ از دست این
جانب خواہد بر آمد انشاءاللہ سرانجام مطلب آن معانی پناہ
کوتاہی نخواہد رفت - زیادہ چہ نگاشتہ می آید +

भाषांतर

अकताके इलाही व आताके शाहीनशाही शामिके हाक फरखुंदा मॉल
(ईश्वरानें ज्यावर कृपा केली आहे, सार्वभौम ज्यांच्यावर संतुष्ट आहेत,
जे पुरातन आहेत)

बहामत व मानी पनाह, बसालत व दावानी दस्तगाह यांचें सर्वदा
कुशल असो.

(ज्यांचें ऐश्वर्य फार मोठें आहे, जे अति शूर विजयी आहेत)

मित्रत्वाचे सर्व शिष्टाचारपूर्वक आपणांस कळावें कीं आपण परलोकवासी
नव्वाव किंवा यांच्या बोचनीय मृत्यूसंबंधीं जें शांतिपत्र पाठविलें तें पावळें.
या संकटाच्या आगमनामुळें जो कांहीं दुःखवर्षाव झाला तो वर्णनाबाहेर
आहे, निरुपायानें धैर्य व शांति स्वीकारून ईश्वरी इच्छेवर सर्व लक्ष ठेवें.

मित्रत्वाचें नातें आपणां दोघांत दृढ व पूर्ण आहे, ह्या अर्थीं भेट होईपर्यंत पत्रव्यवहार चालू रहावा. ह्यामुळे मनःशांति व मनःसमाधान लाभेल. परलोकासाठी नवाचसाहेब आपल्या हयातींत राजेसाहेबांचा स्नेह राखण्यावर वारंवार लक्ष ठेवीत असत. हीच गोष्ट आपणही लक्षांत असू द्यावी. आमचे-कडून आपल्याबद्दल जी कांहीं मदत अथवा सोय होणें शक्य असेल ती ईश्वररूपेणें पुरी करण्यांत थोडीसुद्धा कसूर करणार नाहीं. जास्त काय लिहावें.

लेखांक १३६ वा]

[तारीख नाही]

होलगनी

मलाद मेकबान و اعتقاد دوستان راجہ جیو صاحب
در خود خوشوقت ہوند و سلامت باشند -

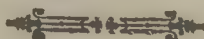
و آنچه حقیقت آمدن غنیم لیتم نگاشتہ بودند مفصل معلوم گردید - و نیز مندرج بود کہ معلقان شہادر خانہ اینجاناب بفصل بودید خدایتعالی شما را سلامت دارد - حق برادرى بجا آوردید و نیز نگاشتہ بودید کہ ہم چیز کہ داشتہ ہم را غنیم بتاراج برد و یک شمشیر و حقدور کہ در دست بود نمیدن ماند - ملازمت سلامت تلف المال خلف العمر اللہ تعالی و سہری شما را سلامت دارد - شرم و قبایل کہ ماند اند زروحش بسیار بہم خواهد رسید و ہرکاه کہ پروانہ ہای جاگیر اینجاناب برسند ہرچہ برای خرچ درکار داشتہ خواہند گرفت - ہم ہیچ و چہ جدائی در خاطر تصدیر نخواہند فرمود - کہ جاگیر من و شما جدا نیست - و بتخدمت ہمشیر جی ز بعد از دعای بسیار و اشتیاق بے شمار - معلوم آنکہ از شنیدن خبر غنیم بسیار غصہ خوردیم - حق تعالی شما را و فرزدان شما را سلامت دارد زدرمناغ بسیار خواہد بود - اللہ سبحانہ تعالی راجہ دستم جیو را و راجہ روپ جیو را ہفت ہزاری بلکہ زیادہ چہ نوشتہ می آید +

भाषांतर

इंश्वर सर्व श्रीमान् आहे

मीलादे मुद्दिबान व एतकादे दोस्तान (मित्रांची एकी करणारे व विश्वस्त) राजे साहेब नेहमीं सुखांत असोत व सुरक्षित असोत.

शत्रु आपल्या बहलची जी कांहीं हकीकत आपण लिहिली तपसीलवार कळली. आणि शिवाय लिहिलें होतें कीं शत्रु तुमच्या घरांत होते. इंश्वर तुमचें कुशल ठेवो. भाऊपणाचें नातें पूर्ण बजाविलें. शिवाय आपण लिहिलें होतें कीं जें कांहीं सर्व होतें शत्रूंनीं लुबाडून नेलें. फक्त एक तलवार आपल्या हातीं होती ती राहिली. आपले चिरंजीव विजयी राजमान्य यांना इंश्वर सुखरूप ठेवो. आपली इज्जत कायम राहून आपलें कुटुंब सुखी असो. पैसा व ऐवज पुष्कळ मिळेल. जेव्हां जेव्हां जाहगिरीचे परवाने येत जातील त्यांपैकी खर्चावयास घेत जावें. कोणत्याही कारणानें असें समजू नये कीं हें वेगळें आहे. कारण तुमची व आमची जाहगीर वेगळी नाहीं. तसेंच आपल्या बंधूंना दुआ देऊन त्यांचे विषयी मित्रत्व प्रकट करतो. त्यांना कळवावें कीं, शत्रूच्या येण्यानें आम्हांस अतिशय दुःख झालें आहे. इंश्वर तुम्हांस व तुमच्या मुलावाळांस सुखरूप ठेवो. पैसा व ऐवज पुष्कळ मिळेल. इंश्वर राजे हस्तुम राजे राजरूप यांना सात हजारांची मनसब देवो. ज्यास्त काय लिहावें.

लेखांक १३७ वा]

[तारीख नाहीं]

خلفته الرحمانی

طل سبجانی .

شجاعت و تہور پناہ جلالت و بسالت دستکاه

محبت منیوی انتباہ راجہ جہو ہموارہ

مشمول عواطف بود و خوشوقت باشند +

بعد ہذا برضیہر خلا یزیر مشہور گردانیدہ می آید کہ مکتوب
انصب نیکی فرستادہ بودید ایشان رسید و بہطالع در آمدہ شد +
مضمون اطلاع گردید قلمی نمودہ اند کہ را یا نامی مقہور
باسوار کفار بموضع را نوگانو علم کرے ولیمت آمدہ قصد دور از کار
... .. کاٹے

یقینکم آن مہالت دستکاه باستقامت دل و خاطر دو تردد و
تلاش خواہند کہ بہزیمت نصیب کفرہ و قطع طالع سلام است
زیادہ چہ نوشتہ آید - فقط

भाषांतर

खलीफतु-रहमानी (इश्वराचा आभय)

जिल्ले सुभानी

शुजाअत तहवूर पनाह जलादत व वसालत दस्तगाह राजेसाहेब पांढ्यावर कृपेचा वर्षाव असो व नेहमी कुशल असो.

कलविण्यांत येतें कीं आपण जें पत्र पाठविलें होतें तें पावळें. व तें पूर्ण पावळें. मजकूर समजला. आपण लिहिलें कीं राया नांवाचा शत्रु काफरांच्या सैन्या समवेत मौजे रानोगाव भमला कडेवलीत द्वाराघांनं

... .. तरी आम्हांला खात्री वाटते कीं आपण आपल्या फौजेनिशीं पक्क्या निश्चयानें त्याचा दोध करावा. हें नक्की कीं नास्तिक लोकांच्या नशिबीं नेहमीं पराभव असतो त्यास्त काय लिहावें.

लेखांक १३८ वा]

[तारीख नाही]

اللہ اکبر

دفعت و عوالی یناہ تہور دستگاہ سیاجی محفوظ باشند - از احمدنگر کہ درمیان راه انکوالی صد دو صد دزد کہ مرتکب ازاد خلق اللہ و سایران شوند لایق انکم انہارا بسزا رسانند احوالاً جمعی کلان از غلیم لکیم کہ از عہدہ تنبیم آن ہا آن دفعت یناہ نتواند بر آمد نمایان شود باین جانب بر نگارند کہ فکر تنبیم و تادیب ان ہا نمودہ آید - اگر آن تہور دستگاہ بہ گوشمالی آن جماعت قلیل نہ پردازند و باین جانب ہم مطلع نسازند مناسب ندارد چون جواب حفظ و حراست طرف و سوراخ آن ضلع بر آن دفعت یناہ است - نوعی باید پرداخت کہ امینت حاصل باشد و جای انکسب نما بشود زیادہ ازین چہ نکاشتم آید -

دفعت یناہ

خطوط بہ بسالت و عوالی دستگاہ سیاجی نایک و مکذابی نایک نوشتہ نزد آنرفعت یناہ فرستادہ شدہ آنرا رود بپاخت بمشارالہما رسانند و درستایندن آن مذاہم نمایند -

भाषांतर

(अहमद अकबर)

ईश्वर भेष्ट आहे

[रफअत व अवाली पनाह, तहबूर दस्तगाह] मोठेपणाचे किताब कुशल असोत. अहमदनगरपासून त्या बाजूस रस्त्यांत बोकडों चोर जे प्रवाश्यांची व प्रजेची लूट करितात व ज्यांचे पारिपत्य होणे योग्य आहे अशा लोकांच्या पारिपत्याची काळजी घेत आहोत परंतु ते एकाएकी मोठ्या जमावानिशी येतात सबब त्यांना तंबी देता येत नाही व त्या लोकांची थोडीसुद्धा खोड मोडू शकत नाही असे इकडे आपण कळवीतही नाही तरी हे आपले करणे योग्य नाही. कांकी तिकडील प्रांताची सर्व सुरक्षितता आपल्यावर सोंपविली आहे. आपण असे कांही उपाय योजावेत की आपण विश्वासास पात्र ठराव. व आपली इअत कायम राहिल. या पेक्षा ज्यास्त काय लिहावे.

रफअत पनाह (भेष्ट आधार)

बजाजी नाईक व मेहदाजी नाईक यांना पत्रे पाठविली आहेत. या करितां की तीं त्यांनीं लवकर वरील इसमाकडे पाठवावीत व तीं हस्तगत करण्यांत दिरंगाई न व्हावी.

लेखांक ११९ वा]

[तारीख नाही]

بسم الله الرحمن الرحيم

شجاعت و تہور پناہ جلالت و بسالت پیشگاه و مودی انشباہ
 راجہ جیجی ہمسوارہ مشمول عواطف بود خوشوقتی باشند +
 بعد ہذا بر زمین خلعت پزیر مشہور گردانیدہ می آید -
 مکتوبی مرسولہ رسید - و مضمون مفہوم شد - آنچہ از مذکوران
 تردد خود و امتیاز شدن غلوم لیثم در ملک و در استمداد نوشتہ
 بودند مفصل و مشروحاً بوضع انجامید درایلوار خبر رسیدہ کہ
 جمعیت غلیم بطرف کوه و قادر آباد آمدہ است آن تہور پیشگاه
 را باید کہ درباب کومک خدمت نواب مشتعلی علی القاب
 مہابتخانجیو کہ باعسا کہ مضورہ قریب جوارند بنویسند کہ کومک
 شما اینجانب و ایستہ بتوجہ نواب جیجیو است - ہمین کہ مدد
 بکنید کہ باتفاق یکدیگر مفصلان را تلبیہ واقعی نمودہ آید - زاید
 چہ نوشتہ آید - فقط

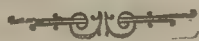
भाषांतर

अछाहु अकबर

(हुंश्वर सर्वश्रेष्ठ आहे)

शुजाअत व तहभूर पनाह, जलादत व बसाकत पेवागाह व मुदी हततबाह (किताब) राजे जयजू ज्याच्यावर नेहमी कृपादृष्टि आहे त्यांचे कुशल असो:—

सरकारी पोवाक देऊन कळाविण्यांत येतें कीं तुम्हीं पाठविलेले पत्र पांचले. मजकूर समजला. आपण वरील प्रकरणीं ज्या कांहीं तजविजी केल्या आणि देशांतील शास्त्र वगैरे यांच्या विषयीं जो माहिती खुलासेवार कळाविली ती आम्हांस समजली. असें कळतें कीं, शास्त्राचे एक सैन्य कादराबादच्या दोंगरामागे येत आहे तरी आपण नवाब महाबतखानजी जे आपल्या सैन्यानिशीं जवळच्याच प्रांतांत आहेत त्यांना आमच्या मदतीकरितां कळवावें उभयतांचे सैन्य एकत्र करून बंदखोरांना चांगली तंत्री देण्यांत येईल. यापेक्षां जास्त काय लिहावें.

लेखांक १४० वा]

[तारीख नाही]

अस्पष्ट
शिका

زبدة الافزان نیماچی سندی محفوظ باشند -

پوشیده نماند که چون جمعیت او را تهرود و رفعت پناه سپاهی فوجدار اشتی بعرض نواب خطاب معلى القاب عمدة الملك ركن السلطنة العظمی عهد الخلافت الكرى رسایند که آن جوان کار آمدنی و شاه نفس است ازاد شده کے دارد حسب الحكم بندگان نواب صدر یگانے قلمی میگردد که بمسجود رسیدن نوشت، بجمعیت خاطر خود هر قدر جوانان خویش باشد که همراه داشته و شده پیش روان حضور شود - موافق شرح ملک غیر نوکر نموده همراه شده - نوشتن از قول به راستی در - نام خود رسانیم در آمدن خود اہمال و توقف نورزند بیست و یکم ربیع الثانی سنہ ۱۰۰۰ تحریر است -

भाषांतर

जुवदतुल अफजॉन नेमाजी बिंदे कुशल असोत.

कळावें कीं ज्याअर्थी जमीनतुल अदा व रफअत पनाह सयाजी फौजदार अष्टी यांनीं सरकारांत विनंति केली कीं हे सरदार उपयोगी पडणारे असून शूर आहेत म्हणून खास सरकारकडून कळविलें जातें कीं हें पत्र पावतांच आपल्या योग्यतेप्रमाणें जितके शिपाई असतील त्यांना बरोबर घेऊन सरकारांत हजर व्हावें.

लेखांक १४१ वा]

[तारीख नाही]

اللہ اکبر

رفعت پناه تہود دستگاہ جلالت اکتساب سپاہی مشمول عذانات
اصفہر خاقان خدیو کمان باشند محضر مستور نمابا و مکتوبی
کہ درینوار مشتمل بحقایق حالات خویش و معین ساختن نواب
عمدةالملک رکیب السلطنت مہابتخانجیو بخدمت فوجداری
کرولیت و اشتی جام کہیزہ وغیرہ بغسلع نداشتہ بودید رسید -
بسوانکات آگهی دست داد چون نواب عمدةالملک قدردان اند
در خورد کارطبی و خدمتگذاری آن تہود و پیشگاہ متوجہ و ملتفت
احوال ایشان خواهند بود - خاطر خود بمہم ابواب جمع دارند
و پیوستہ ہمہ منوال حقایق می نویسان باشند زیادہ چہ نوشتہ
آید - فقط

भाषांतर

अल्लाहु अकबर

(ईश्वर सर्वश्रेष्ठ आहे)

रफअत पनाह तहवूर दस्तगाह जलादत एकतेसाह शिपाही (कित्ताब)
पांच्यावर आला हजरत खान यांची कृपा असो.

आपण आपल्या पत्रांत लिहिलेली हकीकत समजली. व नवाब उमदतुल-
मुल्क रकीबुल सलतनत महाबतखानजी यांना कडेवाळित, अष्टी व जामखंड
वगैरे परगण्यांचे फौजदार नेमत्याबदल आपण लिहिलें होतें तें समजलें. नवाब
उमदतुलमुल्क कळकळ बाळगणारे आहेत त्या अर्थी त्यांना हकीकती कळविणें
व लहान बारीक कामांत व सरकारी कामें पार पाडण्यांत आपण त्यांचें लक्ष
वेधीत जावें. आपलें सर्व लक्ष सर्व बाबींत असूं द्यावें. व नेहमीं सर्व प्रकारचें
वर्तमान पत्रद्वारें कळवीत जावें. यापेक्षां जास्त काय लिहावें.

लेखांक १४२ वा]

[तारीख नाही]

होवेली

रफ्त र जलदत पनाह तहवूर वसालत इतबाह सयाजी यांचे सर्व
कुशल असो ' श्री जयजू ' यांचे कुशल असो.

मित्रस्वाच्या नात्याने पाठविलेल्या पत्राचा आणि सरकारी पोशाकाचा
स्वीकार करावा, व कलावे की आपणांमध्ये पूर्वापार मैत्रीचे नाते असल्यामुळे
किंचित् ही मने कलुषित नसावीत. आणि वारंवार एकमेकांनी पत्रे पाठवीत
जावीत म्हणजे आनंद होत जाईल व परस्पर प्रेम वाढेल.
काहीही पैकी वाळले गवत व हरभरे जितके काही मिळू
शकतील तितके अवश्य पाठवावे.

[पुढचा मजकूर फाटला आहे]

एतः सरकारकडून कलवण्यांत आले की गवत, हरभरे पैकी जे काही
व जितके जास्त मिळेल तितके मिलवावे व यावद्दल तुमच्यावर विशेष
रुपा होईल.

नखुद = चले

कपार = सुकھی गेहास

भाषांतर

हुवेली

(ईश्वर सर्वश्रेष्ठ आहे)

रफभतो जलावत पनाह तहवूर वसालत इतबाह सयाजी यांचे सर्व
कुशल असो ' श्री जयजू ' यांचे कुशल असो.

मित्रस्वाच्या नात्याने पाठविलेल्या पत्राचा आणि सरकारी पोशाकाचा
स्वीकार करावा, व कलावे की आपणांमध्ये पूर्वापार मैत्रीचे नाते असल्यामुळे
किंचित् ही मने कलुषित नसावीत. आणि वारंवार एकमेकांनी पत्रे पाठवीत
जावीत म्हणजे आनंद होत जाईल व परस्पर प्रेम वाढेल.
काहीही पैकी वाळले गवत व हरभरे जितके काही मिळू
शकतील तितके अवश्य पाठवावे.

[पुढचा मजकूर फाटला आहे]

एतः सरकारकडून कलवण्यांत आले की गवत, हरभरे पैकी जे काही
व जितके जास्त मिळेल तितके मिलवावे व यावद्दल तुमच्यावर विशेष
रुपा होईल.

[लेखांक १४३ वा]

[तारीख नाही]

अमाजी ولد जित जी سلطان خان ولد حبیب خان مہیت ولد نرहर
 اسپ ماهروی اسپ در پشانی سفید اسپ سمند ...
 مانفردار نفر راجپوت چکلم دار نفر شیخزاده ...

... ولد داماجی دریخان ولد حبیب خان
 اسپ ترمک ام داری اسپ نیلم نور پنجاب نما ...
 باری کلان نفر راجپوت داری باری نفر شیخزاده

زاروچی ولد لکوچی راهوچی ولد کانہوچی ...
 اسپ اسپ نیلم کیشود میان رنگ سفید ...
 باری دار نفر راجپوت نفر راجپوت

مکتبت خان ولد الوخان باندو ولد شیخ داوول
 اسپ سفید پنجاب اسپ جانب ماهروی ...
 سر بالاد امان سفید
 نفر شیخزاده باری گران نفر شیخزاده ...

ناروچی ولد دناچی ادهوچی ولد ایساجی دگہونانہم ولد ہری
 اسپ طوق اسپ نیلم جانب دوم داغ اسپ نیلم شریک خال نما
 بارگر نفر راجپوت بارگیر نفر راجپوت باری دار نفر راجپوت

شیخ ملک ولد شہباز خان یتھوچی ولد نیلوچی داماجی ولد راجوچی
 اسپ طوق تراپے سفید اسپ سفید اسپ طوق دارداراج
 دارباری نفر راجپوت باری دار نفر راجپوت باری دار نفر راجپوت

نیساجی ولد داماجی حسن الدین شاه علی نرسوچی ولد وینو
 اسپ سیاہ بر چہار اسپ الی ابر سرنسب اسپ مادیم ...
 پای سفید بالادارد
 باری دار نفر راجپوت نفر شیخزاده بارگیر نفر راجپوت

بادشاه عالمگیر
 علی بیگ بندہ
 ۱۰۸۲

भाबोरकर

उमाजी वरद जयतजी सुलतानखान वरद हवीखान महपत वरद नरहर
घोडा माहरुई घोडा कपाळावर पांढरें घोडा
१०० माणसें रजपूत लोक चकलादार शेखजादा लोक

... वरद रामाजी दर्याखान वरद हवीखान ...
घोडा त्रिमकदारी घोडा पिवळा ...
बारी मोठी रजपूत लोक दारबारी शेख जादा माणसें

नारोजी वरद लोकोजी राहुजी वरद कान्होजी
घोडा पिवळा घोडा मध्ये पांढरा
बारीदार रजपूत लोक रजपूत लोक

मुहकवतखान वरद आलूखान बांडू वरद शेख दावळ मोत वरद येसाजी
घोडा पांढरा डोक्यावर पांढरें घोडा घोडा
शेखजादा लोक बारी मोठी शेखजादा

नारोजी वरद दुसाजी उधोजी वरद येसाजी रघुनाथ वरद हरी
घोडा पिवळा भोंपटीवर डाम पिवळा घोडा
बारगर रजपूत लोक बारगर रजपूत लोक बारीदार रजपूत लोक

शेख मलिक वरद बाहबाजखान विठ्ठजी वरद निळूजी दमाजी वरद राजूजी
घोडा तुरेदार पांढरा घोडा पांढरा घोडा मोठा तुरेदार
बारीदार रजपूत बारीदार रजपूत लोक बारीदार रजपूत लोक

नेमाजी वरद रामाजी हुसनुद्दीन वरद काहभकी नरसोजी वरद वेणू
काळा घोडा चारी पाय पांढरे घोडा डोक्यावर ... घोडा मादी
बारीदार रजपूत लोक शेखजादा लोक बारगीर रजपूत लोक

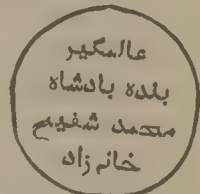
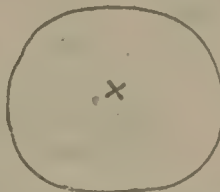
अलीबेग बंदा
बादशाहा आलमगीर

१०८२

लेखांक १४४ वा]

[तारीख नाही]

नائب राजरोप ولد सियाजी

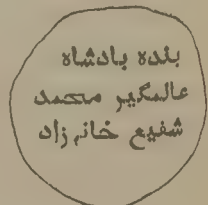
حیات ولد محمد امین ابن عثمان قوم افغان ساکن مزور آباد
رنگ گندم فراخ پیشانی دیش بروت حال چهار
می خورده

سیادت دارای پناه وزارت و معانی دستگاه فرزندی سعادت مند
بجان پیوند میر علی تقی در حفظ و سلامت متعال بودند مقفی
اہرام باشند -

مبلغ ۳ لک و چهار ہزار دام از پرگندہ کرے ولایت سرکار احمد نگر
مروم خفستہ بنیاد بجاکگیر شریف من ابتدای مال و سایر مقرر
است - درینوار وکیل مشارالیم ظاہر کرد کہ محمد یوسف جاگیردار
قصہ ناندنچ از راہ -

[پودھا منجور ناہی، کاغذ کاٹھا आहे]

نائبان راجروپ ولد سियाजी

شکر ارجی ابن شیواجی قوم مرہٹہ ساکن دولت آباد گندم
رنگ فراخ پیشانی - دیش و بروت سفید داغ چپچک بر روی

کہندہ ولد ترماجی
اسپ شریک سرازمایگی تاریک
مرہٹہ ہادی گان

داد جی ولد مالاجی
اسپ طرق
مرہٹہ

१३ جمادی الثانی سنہ ۳۰	نفران اسپان
سنہاجی ولد ستوجی	بهرجی ولد بهیمہجی
اسپ شریک	اسپ
باری خورد مرہتم	مرہتم

۱۳ رمضان سنہ ۳۱	نفران اسپان
نیجہاجی ولد راماجی	ایساجی ولد سیواجی
اسپ ماک کہود سفید نما	اسپ
باری کلان مرہتم	باری کلان مرہتم

۱۳ رجب سنہ ۳۰	داموزاد ولد راماجی
ابو مکتوم ولد شیخ مالو	اسپ ماک کہود ہکسے
اسپ ماک برطرف	باری خورد مرہتم
باری کلان تحت	
عوض جانوجی ولد مالوجی فرادی	

بادشاہ عالم گیر
محمد باقر الحسینی
مہر نیابت بندہ

دانوجی ولد مدکاجی
اسپ ماک شریک
باری خورد مرہتم

نقل
صحیح است

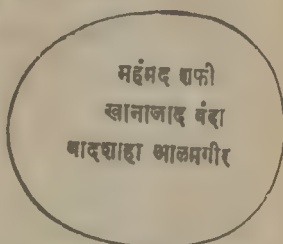
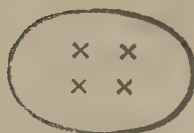
۱۲ رمضان سنہ ۳۱
باسم محمدی ولد کہندوجی
اسپ ماک بر طرف تصیم
باری کلان مرہتم

عیوض سیاچی ولد ایماچی فرادی

نقل
صحیح است

भाषांतर

राजरूप वरद सयाजी यांचे नायब

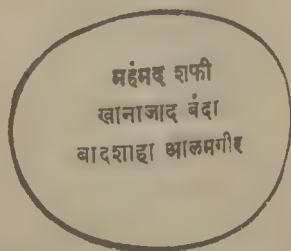
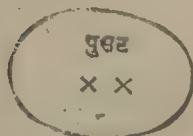
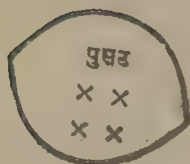
हयात वरद महंमद अमीन मुलगा अस्मान जात अफगाण राहणार
मजवराबाद तांबूस रंग कपाळ पसरह
दाढी मिशी लहान

मीर अली तकी खान, सियादत दाराये पनाह, विजारात व मानी
दस्तगाह फर्जद राभादतमंद यांचें नेहमीं कुशल असो.

तीन लक्ष चार हजार दाम परगणे कबेवळित सरकार अहमदनगर
सुभा खुजस्ते बुनियाद पैकीं आपल्या जाहागिरींत तेथील ठपसासुद्धां नेमलें
आहे. या बाबतींत आपल्या वकिलांनीं जाहीर केलें कीं कसबे नादनज
येथील जहागीरदार महंमद युसूफ

[पुढील मजकूर नाही, कागद फाटका आहे]

राजरूप वरद सयाजी यांचे नायब

शिवाजीचा मुलगा शंकराजी जात मराठा राहणार दौलताबाद गोर
रंग पसरट कपाळ मिश्या व दाढी काळी, तोंडावर देवीचे काही वग.

दादजी वरद मालजी
घोडा तुकें

मराठा

खंडू वरद तिरमाजी
घोडा

बारी मोठी मराठा

११ जमादिउल सानी सन ३०

संभाजी वरद सरवाजी
घोडा
लहान घारी मराठा

माणसें घोडे
भरजी वरद भीमजी
घोडा मराठा

११ रमजान सन ३१

नेजाजी वरद रामाजी
घोडे खोद पांढरे

माणसें घोडे
येमाजी वरद शिवाजी
घोडा ...

२००
घारी मोठी मराठे

घारी मोठी मराठे

१२ रजब सन ३०

अबुसहंमद वरद घोख मालू
घोडे घारीक
२००
घारी मोठी

दामुराव वरद नारोजी
घोडे
२००
घारी लहान मराठे

रानोजी वरद मदकाजी

घोडे घारीक

२००

घारी लहान मराठे

जानोजी वरद मालोजी फरार यांच्या ऐवजीं

१२ रमजान सन ३१

महदजी वरद खंडूजी
घोडे कसवे कडे

२००

घारी मोठी मराठे

सयाजी वरद येमाजी फरारीच्या ऐवजीं

मोहर नायबी
महंमद बाकर अल
हुसेनी बंदा
बादशाह आलमगीर

नकल बरोबर
आहे

नकल बरोबर
आहे

तारीख १८ दालाल सन

सुरदाजी ولد पुरनबाजी	बेहिकाजी ولد निमाजी
जानोजी ولد बाजी	सुन्डबाजी ولد निमाजी
लल्लू दायी	सुन्डबाजी ३०

असपान लल्लू दायी	वाकम ७ जमाद अलथानी सुन्ड ३०
	सुन्डबाजी

७ जमाद अलथानी सुन्ड ३०	३ जमाद अलथानी सुन्ड ३०
अरसाल	अरसाल
कहलूमे बरूम खुरज	शराकत मा असप
पटु	मलकी पटु
बारी कलान	अबरे मसकद राज
	अबरे बानात
	शहाखत

३०	नायबान
----	--------

३१	तसबिहम रसिद
----	-------------

३०	
----	--

अदम दास्त	अदम फल्लू
अरबी आकडे आहेत	नफर

७ जमाद अलथानी सुन्ड ३०	८ नफर
	८ दायी

मीन नूर मसकद ولد सयद जलाल अलदीन	सयफ ولد हयात
असप शरपक पतिल	असप मलकी अरतकब पुरकिसा
बारी कलान	सदात
	अफगान

दावल ولد सयद अब्दाल	सायाजी ولد
असप सफिद सदात	असप माकम
	पटु नयल दायी
	बारी खुरद मरहम

असप माकम मडकुर कमस अगा	दादहो महेत दाड
बारी खुरद	असप नयल केहोद जाय नपेत
	मरहम
	बरे

भाषांतर

सरदाजी वरद पुंजाजी

जानोजी वरद बाजी

४ राय

भिकाजी वरद नेमाजी

संभाजी वरद येमाजी

५ ठाण ३५

घोडे ४ राय

७ जमादिउलसानी सन ३०

पाँच

तुकें

बारी मोठी

तारीख ७ जमादिउलसानी सन ३०

३ जमादिउलसानी ५ ठाण

सन ३० स्वतः

सुवकी तुकें सरकत १०० घोडे

बारी मोठी अभा बनात

मोलख

नायब ३५

तपासणी माली ३१

३०

माणसें ३०

फक्त माणसें

३०

७ जमादिउलसानी सन ३०

८ माणसें

८ राय

मियां नूरमहंमद वरद सय्यद जमालुद्दीन

घोडा

बारी मोठी सादात (सय्यद लोक)

सैफ वरद हयात

घोडा देशी

बारी मोठी अफगाण

दावळ वरद सय्यद अब्दुल्ला

घोडा पांढरा सय्यद

सायाजी वरद

घोडे तुकें बारी लहान

२०० मराठे

घोडे

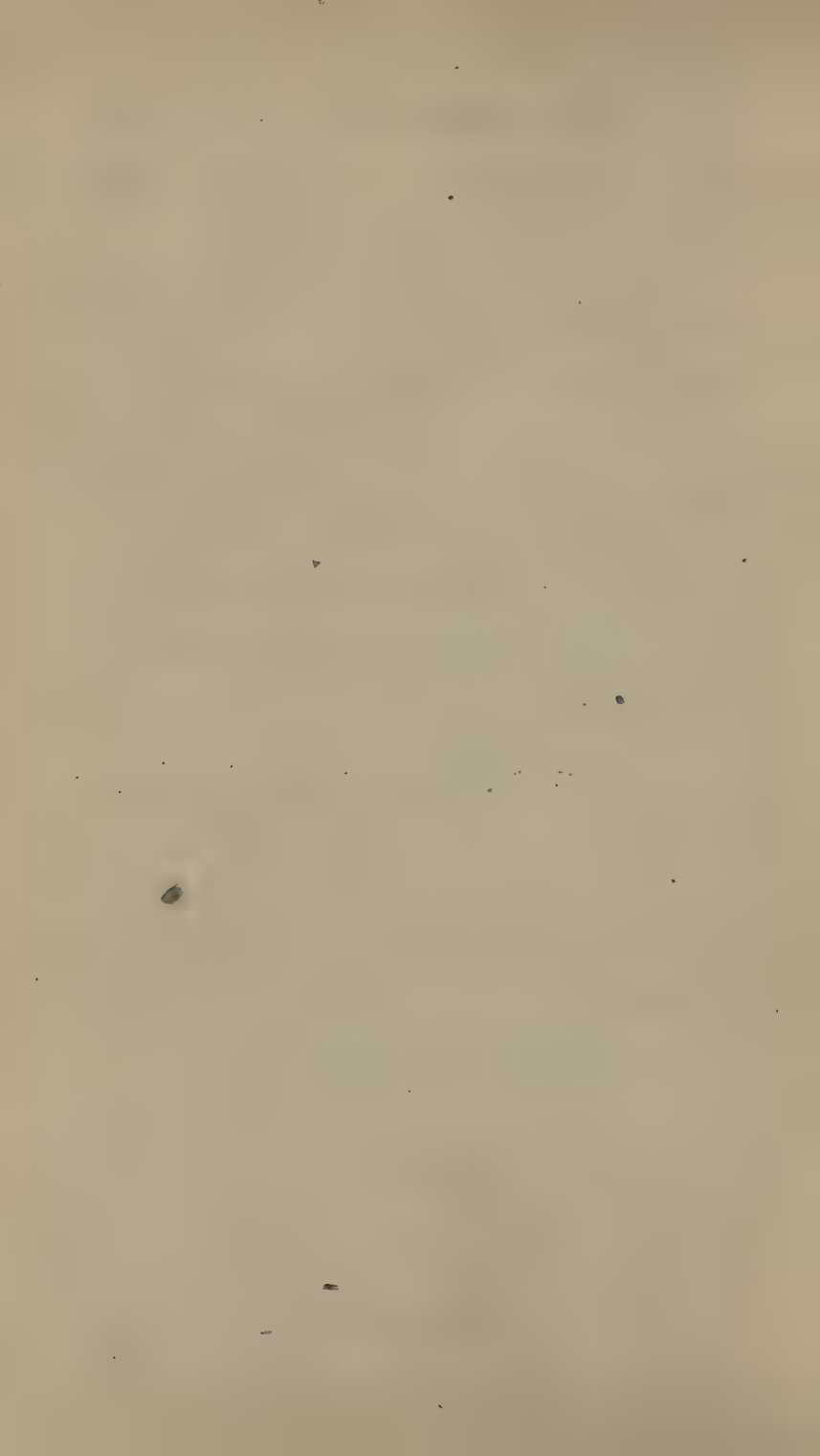
१००

लहान बारी दोखजादा

राघो महपतराव

घोडा पिंवळा

मराठे

श्रीमंत शिवाजीराव राजे भोंसले भांबोरकर

(हे प्रस्तुत धार संस्थानांत नोकर आहेत)

यांचे संग्रहांतील ऐतिहासिक लेख

श्री. भिकाजी राजे भोंसले यांच्या फारशी कागदांच्या छपाईचे काम सुरू असतां त्यांचे भाऊबंद श्री. शिवाजीराव शंकरराव युलयास त्यांच्या एका मेहुण्याच्या लग्नसमारंभाकरितां सन १९४२ च्या जून महिन्यांत आले होते. ते वेळीं त्यांची आमची भेट होऊन आम्ही त्यांचे संग्रहांतील लेख छापण्याकरितां देण्याविषयीं त्यांस विनंति केली. त्यानंतर ब्राह्मचर्यपतींच्या कारकीर्दीपासून पेशवाईच्या अखेरच्या काळापावेतोंचे त्यांच्या संग्रहीं असलेले मराठी ऐतिहासिक लेख त्यांनीं मंडळाकडे पोस्टानें रवाना केले. या लेखांच्या असंख्यबरोबरच नकला करून घेऊन ते लेख त्यांचेकडे परत पाठविण्यांत आले. श्री. शिवाजीराव राजे भोंसले यांच्या संग्रहीं कांहीं फारशी लेख आहेत असे श्री. भिकाजी राजे यांचें म्हणणें आहे व त्यांच्या निवेदनांत त्यांनीं ते लेख मंडळाकडे प्रसिद्ध करण्याकरितां याचे अशी त्यांस विनंतिही केली आहे. या विनंतीअन्वयेणें पुढेंमागे ते लेख त्यांचेकडून आल्यास मंडळाकडून प्रसिद्ध केले जातील. या खंडांत भांबोरकर भोंसले यांचे लेख प्रसिद्ध करण्यांत येत असल्यामुळे श्री. शिवाजीराव राजे यांकडून मंडळाकडे आलेले लेख हे भांबोरकर भोंसले घराण्याच्या छाखेपैकीं एका छाखेचे असल्याकारणानें मागे न ठेवतां याच खंडांत छापणें युक्त वाटल्यावरून ते आम्हीं या खंडांत छापले आहेत. श्री. शिवाजीराव राजे यांच्या संग्रहीं फारशी लेख असल्यास ते त्यांनीं मंडळाकडे प्रसिद्ध करण्याकरितां दिव्यास भांबोरकर भोंसले घराण्याच्या मराठी ऐतिहासिक लेखांचा तो दुसरा भाग प्रसिद्ध करण्यांत येईल, त्यांत या लेखांचा समावेश मंडळास करतां येईल.

लेखांक १]

श्री

[तारीख १-४-१७०८

अस्ति श्री राज्याभिषेक शाके ३४ सर्वधारीनाम संवत्सरे चैत्र बहुल
सप्तमी गुरुवासरे क्षेत्रिया कुलावतंस श्री राजा शाहू छत्रपती श्रीमा यणी

+ — श्री ० +
शिव नरपति ह
र्ष निधान मोरेश्वर
सुत भैरव मुख्य
प्रधान

देसमुख व देसपांडिये पाा झरी सा
पाथरी यासी अज्ञा केली येसीजे पाा मा
पेसजी मोकासी होत. त्याकडून दूर करून
हाली राजश्री खेळोजीराजे भोसले याच्या
जमावाचे बेगमीस मोकासा दिवहा असे
तुही मानुलेस रुजू होऊ खंडणीप्रमाणें

मोकासबाबेचा वसूल मानुलेकडे देणे याखेरीज कोणास न देणे निदेश समक्ष
मर्यादेयं विराजते

लेखांक २]

श्री

[तारीख २८-९-१७१९

स्वस्ति श्री राज्याभिषेक शाके ४६ विकारी सवत्सरे अस्मिन् बहुल
एकादशी सौम्य वासरे क्षेत्रिये कुलावतंस श्री राजा शाहूछत्रपती स्वामीणी
मोकादमान मौजे भामोरे परगणे चाभारगोदे यास आज्ञा केली ऐसीजे मौजे
मजकूर पेसजी पासून राजश्री खेळोजीराजे भोसले यास मोकासा आहे त्या
प्रोो हल्ली करार आहे तर तुम्ही मारानिलेकडे रुजू होऊन मोकासबाबेचा
वसूल देणें दुसरेकडे एक रुका वसूल न देणें लेखनांकार मर्यादेयं विराजते

रुजू सुरनवीस सा मा

. बार सूद सुद बार बार

— श्री ०
श्रीराजाशाहु नरपति हर्ष
निधान बाळाजी बाजी
राव मुख्य प्रधान

— श्री ०
श्री आई आदि पुरु
ष श्री राजा शाहु छत्र
पती स्वामी कृपानिधी
तस्य श्रीनिवास पंत
प्रतिनिधि

लेखांक ३]

श्रीवांकर

[तारीख २१-३-१७२८

भासल नकल

॥ श्रीसिद्धेश्वर ॥ श्रीविश्वनाथ ॥

श्रीवांके १६४३ सुवंगनाम संवत्तरे चैत्र वद्य ७ वार शुक्रवार ते दिवसीं धर्ममूर्ती राजश्री तपोनिधि बाळभारती गोसावी यांसी खेळोजी राजे भोसले निमे भोसदम व बहिरजी पाा व माणकोजी पाा व चापजी पाा निमे भोसदम व समस्त दाही जण मौजे भाबरे प्रा चाभारगोद कारणे धर्मपत्र लेहून दिव्हे औसीजे मौजे मजकुरी धर्मादाव तुम्हास इनाम थळ बागमोरे पैकी नजीक भिवरा मानाजी कोठी याचा थळावर ते जमीन चावर -॥- निमे माा विवे ६० साट मठाबाा धर्मादाव इनाम दिव्हा आसे सुखे कीदं करून परंपरा खात जाणे यांसी जो कोन्ही हारकत करील त्यासी कुलस्वामीची आण आसे जोवर तुमची परंपरा मर्ी राहील तोवर कीदं करून निमे चावर खाणे यासी आणी सारीखे करून तर आपणास वाराणसीमध्ये श्री चे पुजेस पाय लावलीयाची आण आसे आगर हार कोन्ही पांढरीमध्ये जो धर्मास हारकत करील यासही पत्रप्रमाण आण आसे हे इनाम पत्र लिहिल सही

नि॥ नांगर

(येथें नांगराची आकृति)

पत्रप्रमाणसाक्ष धोडजी र

नि॥ मव्हार गोविंद कुळकर्णी मौजे मार

धुनाथ देवापाडे प्रा रासीन

पत्रप्रमाण साक्ष

रघोजी पाा भोसले मौजे हिंणगाव प्रा कडेवलित

वैनजी सेढगे पाा मौजे वाटलींज

बळुते बारा मौजे भाबरे

गोही

कुष्णाजी बकाजी देवामुख प्रा मार

जगन्नाथ हंस देवापाडे प्रा मार

लेखांक ४]

श्री

[तारीख २७-३-१७४९

माहाराज राजेश्री रस्तुमजी बाबा राजे भोसले

माो मौजे भाबोरे साहेबाचे सेवेसी

नेम उत्तर सके १६६८ क्षय नाम सवतळरे चैत्र वद्य ९ बुधवार ते दिवसी मानाजी लोढे व समस्त दाही जण मौजे मार पाा चाभारगोदे सुा

सन ११५५ कारणे नेम उतर लेहून दिव्हे येसाजे साहेबी भ सपुर सीस
मिरास सेते अपणाला चाहूर या विनाई पुरसीस दोघाकडे निमेनिम असावे ते
अधिक उणे केल्यास आज दिवस लावणीचा या करिता नेमलेहुन ठेविलाने
सन ११६६ दिवालीच्या पाडवियास या गोष्टीचा शाहानिशा करून देऊन
नेमास अंतराये होणार नाही नेमास दाखला पुरऊन न देऊ तर गोताचे खोटे
हे नेम उतर लेहून दिव्हे सही तेरीख २१ साावळ

बाा मैराल येसाजी कुलकर्णी मौजे भार.

गौही

नागोजी पाा सुद्री + + + साजी गावडे वाा मौजे बोरसगाव

लेखाक ५]

श्री

[तारीख १७-४-१७५०

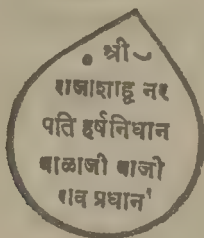
मोकदमानी मौजे आमोरे पाा चांभारगोंदे यांसी आज्ञा केली येसीजे
मौजे मजकूर पेशजी पासून राा ककाजी राजे भोंसले यास मोकसा आहे
तेणेप्रमाणें हाकी करार केला आले तरी यांसी रुजू होऊन मौजे मजकूरच्या
मोकसाबाबेचा वसूल सुरलीत मशारनिलेकडे देणे उजूर न करणें जाणिजे
छ २० जमादिलावल सन खमसैन मया व अलफ वसूल देणे १

लेखांक ६]

श्री

[तारीख ३०/१७५४

*

आज्ञापत्र समस्त राजकार्य धुरंधर विश्वासनिधि राजमान्य राजश्री
बाळाजी पंडित प्रधान ताा मोकदमानी मौजे आमोरे ताा चांभारगोंदे
प्राा कडेवलित सुा खमस खमसैन मया व अलफ मौजे मजकूर हुजूरून
राजश्री ककाजी राजे भोंसले यास मुकासा पेशजीपासून आहे त्याप्रमाणें

१ हीं अक्षरे निराकया वळणाचीं आहेत.

२ टीप:- या मुदत मुदत प्रधान असे शब्द नाहीत.

करार असे तरी मार निलेकडील कमाविसदारासी रुजू राहोन मुकासबावेचा वसूळ साळाबादप्रमाणें सुरळित देणें जाणिजे छ ११ रमजान आज्ञा प्रमाणे केवळ सीमा

लेकांक ७]

श्री

[तारीख ९-११-१७७०

राजश्री ककाजी भोसले गोसावी यासी

अखंडित लक्ष्मी अलंकृत राजमान्य श्री माधवराव बलाल प्रधान आशीर्वाद सु॥ इहिदे सबैल मया व आलफ खासा स्वारी पुण्याहून जेडरास आली तेथून कूच करून मजल दर मजल कर्नाटकांत जात आहे तरी तुम्ही देखत पत्र जमानसी हुजूर येणें एक घडीचा विंख न करणें जाणिजे छ २० रजब बहुते काय लिहिणें मोर्तब सुद

— श्री ०

श्रीराजाराम नरप
ती हर्षनिधान माध
वराव बलाल
मुख्य प्रधान

लेकांक ८]

श्री नकल

[तारीख २८-१-१७७५

आखंडित लक्ष्मी अलंकृत राजमान्य राजेश्री बलवंतराव गोपाळ

सेवक माधवराव नारायेण प्रधान नमस्कार सु॥ खमस सबैल मया व आलफ ककाजी भोसले याजकडे मौजे भाबोरे प्रा चाभारगोदे येथील मोकसा सरंजाम आहे त्यास मगारनुळे तीर्थस्वरूप राो दादासाहेबाकडे चाकरीस गेले होते सबब जफती मोकसाचे आमलाची करून जफती तुम्हाकडे सांगितकी होती ह्याली मार निले तिकडून इकडे चाकरीस आले सा॥ जफती मोकली केली आसे तरी सुदामतप्रा आमल गावचा याजकडे चालवणे जफती केली असेल ते मोकली करणे जाणिजे छ २५ जिलकाद आज्ञाप्रमाण

१ ही अक्षरें निराळया बळणाचीं आहेत.

२ ही अक्षरें माधवराव बलाल यांचे हातचीं आहेत.

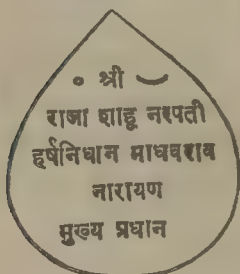
लेखांक ९]

श्री

[तारीख २०-८-१७७९]

राजश्री ककाजी भोसले गोसावी यांस

१) अखंडित लक्ष्मी आलंकृत राजमान्य श्री माधवराव नारायण प्रधान भागीवांद सुा समानीन मया व आलफ स्वारी बाहेर लौकर निघणार आहे तरी तुम्ही पत्रदर्शनी जलदीनें हुजूर येऊन पोहोचणे दिरंग न लावणे जाणिजे छ ७ बाबान बहुत काय लिहिणें' लेखन सीमा

लेखांक १०]

श्री

[तारीख ४-७-१७९७]

आज्ञापत्र राजश्री ककाजी राजे भोसले ता मोकदम कसबा नाजनद प्रात कडवळित सुा सलासद तिसैन मया व आलफ तुम्हीं आर्जदास्तं पा ते पावली लिहिला मजकूर ध्यानांत आला + + + आज्ञा घेऊन गला की कुलकर्णी व गावकरी यास घेऊन येतो त्यास करारा प्रो पा कुलकर्णी येऊन बोलणे होऊन समजुतीचा विचार होऊन यईल तर देखत आज्ञापत्र पा आहे तर हुजूर येणे कोन्हाविसी दिकरा न धरण जाणिजे छ ९ माहे मोहरम मोर्तब सुद

लेखांक ११]

श्री

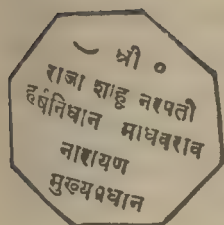
[तारीख ८-१०-१७८९]

राजश्री ककाजी भोसले गोसावी यासी

अखंडित लक्ष्मी आलंकृत राजमान्य श्री माधवराव नारायण प्रधान भागीवांद सुा तिसैन मया व आलफ तुम्ही तयार होऊन चाकरीस सत्वर हुजूर येणे जाणिजे छ ११ मोहरम बहुत काय लिहिणें' लेखन सीमा

१ हीं अक्षरें निराक्या वळणाचीं आहेत.

१ हीं अक्षरें निराक्या वळणाचीं आहेत.

—X—

लेखांक १२]

श्री

[तारीख १६-४-१७९४

ता धर्मनाईक मौजे भाबोरे यांसी सुा आबां सितैन मया व अलफ तू नाजन विसीई ताकीदपत्राविसीई आर्ज केला होता त्याजवरून ताकीदपत्र आणके आहे तर चिटीदखत का पेडगावास जलदी येणे मागती आम्हास श्रीगोदीयांसी जावे लागते तरी तू जलदी येणे जाणिजे छ १५ माहे रमजान

~~~~~

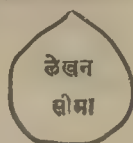
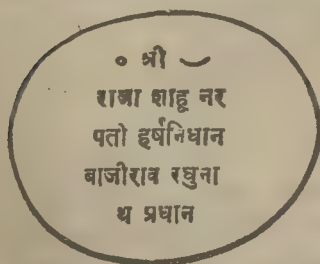
लेखांक १३]

श्री

[तारीख १९।२।१८०१

राजश्री रावोजी भोसले भाबोरकर गोसांवी यांस

१) अखंडित लक्ष्मी आलंकृत राजमान्य श्री बाजीराव रघुनाथ प्रधान आसीबांद सुा इहिदे मयातैन व अलफ तुम्हाविसी राजश्री अनंदराव निंबाळकर याणी विनंति केली त्याजवरून हें पत्र सादर केलें असे तरी तुम्ही आणि सरजासुधा निघोन हुजूर येणें जाणिजे छ ५ सवाल बहुते कार्य लिहिणें

~~~~~

लेखांक १४]

श्री

[तारीख २३-१०-१८१९

सीका

नकल

इजतअसर कुष्णाजी जनार्दन कमाविसदार प्रो जामखेड ताा कडवलित बा ५ आर्ज ताा कपतान हनरीन पाटजर साहेब बहादूर कलकटर सुभा आहमदनगर

१ हों अक्षरें निराकया वळणाचीं आहेत.

सलाम आणीकी ककाजी भोसले पेशजी ककाजी भासले होते त्याचे पंतु याजकडे जातीस सरजाम मौज भाबोर ता श्रीगादे प्रांत कडवलित येथील मोकासा चालवणे विसी हुकूम होऊन पुन्याहून सहेनाची यांद आली त्याजवरून हुकूम केला जाताना मौज मजकूर येथील मोकाशाचा आमल वसूल करून आमानत ठेवून हुजूर मालुम करणे म्हणजे ऐवज हुजूर आनून मशारनिलेस आखर साली दिव्हा जाईल जानीजे तारीख २३ माहे आकटंबर सन १८१९ इ॥ सहीन इंग्रजी

लेखांक १५]

श्री नकल

[तारीख १-६-१८२१

सरकार कुपणी इंग्रज बहादूर ठाणे घोटनदी पो ता मोकदम मौजे भाबोर प्रा श्रीगादे सुा इहिदे अशरीन मयातैन व आलफ मौजे मजकूर येथील मोकासी आमल ककाजी राजे भासले याजकडे जातीचे सरमजामा आहे त्याजबाबद ऐवज माहालचे खजान्यास वसूल घेऊन अखर साली मारनिले राजे यास देयावयाचे त्यास मौजे मार येथील सदरहु आमला वा सालमार सन तीस फसलीचे आकाराअन्वये रुपये ३२७॥॥ तीनशे सत्तावीस रुपये साडेनव आणे पो वसूल माहाल खजान्यास आला ते आमानतीकडे जमा होऊन मारनिलेस दिव्हे गुा सदासिव दसमाणे रुपये ३॥॥॥ वाकी गावाकडून येणे ते रुपये ३२३॥॥ यकूण तीनसे तेवीस रुपये दाहा आणे खुद मारनिले यास देऊन पावती घेने जाणिजे छ १ जून सन १८२१ इसई मोतंब सुध

लेखांक १६]

श्री नकल

[ता. २३-१०-१८२१

सिका

इनत आसार कृष्णाजी जनार्दन का॥ दार प्रा जामखेड ता कडे

अजतर्फ कपतान हानरी पाटजर साहेब बहादूर कलकटर सुभा आमदानगर सलाम अ ककाजी भासले पेशजी ककाजी भासले होत त्याचे पंतु याजकडे जातीस सरमजाम मौजे भाबर ता चाभारगादे प्रा कडवलित येथील मोकासा चालविन्याविशई हुकूम होऊन पुन्याहून सहेनाची याद आली त्याजवरून हुकूम केला जातो जे मौजे मार येथील मोकाशाचा आमल वसूल करून अनामत ठेवून हुजूर मालुम करणे म्हणजे ऐवज हुजूर आणून मानुलेस आपली साली जाईल जाणीजे व तारीख २३ माहे आकटंबर सन १८१९ इसवी

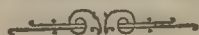
सहन इंग्रजी

हेलांक १७]

श्रीनकल

[तारीख १५-४-१८२२

राजेश्री भगवतरावजी शेकदार स्वामीचे शेवेसी पो माधव आबाजी ता कोरटी सा नमस्कार विनंति उपरी ककाजीराव भो मौजे भाबोरे प्रा श्रीगोदे यास मौजे भाबोर यथील मोकाशाचा आमल जातीचे सरमजामास आहे त्यास इजारपठ्यास याचे नावे रुपये ४१९॥ चारशे एकूणस रुपये बारा आने रुपये पडला आहे त्यास हली सरकारचा हुकूम ते दो ३० माहे मार्चीचा दाखल जाला की सरमजामी लोकास ऐवज देऊन पावल्या घेने त्याजवरून त्याच्या पावल्या यथे लहून घेऊन तुम्हास लि॥ आहे तर मौजे मजकुराकडे ऐवज आनामत च्यारशे एकूनीस बारा आणे आहेत ते गावकरी यास परवानगी सागुन याचे यास देववावे फिरून बोभाट याचा न यावा सा मिति चैत्र वा ९ सक १७४४ बहुत काय लि॥ हे विनंति—

भाबोरकर घराण्यापैकीं शिवाजीरावराजे शंकररावराजे भोंसले यांच्या संग्रहांतील फारशी ऐतिहासिक लेख राजवाडे मंडळाचें निवेदन

(लेखक—भास्कर वामन भट, चिटणीस रा. सं. मंडळ धुळे)

श्री. भिकाजीराजे भोंसले यांच्या संग्रहांतील फारशी लेख १४५ छापल्यावर श्री. शिवाजीरावराजे यांच्या संग्रहांतील मराठी ऐतिहासिक लेख सोळा छापून झाले; तों त्यांचेकडून त्यांच्या संग्रहांतील ३१ फारशी लेख प्रसिद्ध करण्याकरितां आमचेकडे आले. यापूर्वी भाबोरकर भोंसल्यांच्या ऐतिहासिक लेखांचा खंड पुरा करून “संपादकीय निवेदन, मंडळाचें निवेदन, ग्रंथाचें मुखपृष्ठ, ग्रंथाची सूचि वगैरे मजकूर छापून हा ग्रंथ वाचकांच्या हातांत द्यावा असा संकल्प आम्हीं केला होता, परंतु शिवाजीरावराजे यांचे फारशी लेख हातीं येतांच हा संकल्प बदलून ते नवीन लेख याच खंडांत प्रसिद्ध करावे व त्यांचा मराठी अनुवाद याच खंडांत द्यावा असें वाटल्यावरून हे लेख याच खंडाचा एक भाग म्हणून प्रसिद्ध करण्याचें आम्हीं ठरविलें. यानंतर मंडळाचे उत्साही सभासद श्री. गोपाळ राजेश्वर पाडळकर यांचेकडे या लेखांच्या फारशी नकला व त्यांचे मराठी अनुवाद करण्याचें काम आम्हीं सोंपविलें. त्यांनीं तें काम शक्य तितक्या लवकर पुरें केलें असून हा साम्र ग्रंथ वाचकांचे हातांत देण्याचा सुयोग प्राप्त झाला आहे. श्री. पाडळकर यांनीं या लेखांचा अनुवाद मागील निवेदनांत नमूद केलेल्या पद्धतीनें केला आहे.

बिवाजीरावराजे भोंसले यांचे हे लेख भिकाजीराजे भोंसले यांच्या संग्रहापैकींच आहेत. एकाच घराण्यास मिळालेल्या जहागिरी, वतनें, इनामें यांसंबंधाचे, व एकाच प्रदेशांत इ. स. १६३६ ते १७०७ पावेतो झालेल्या घडामोडींच्या हकीगतीसंबंधाचे हे लेख असल्यामुळें ते सर्व एकेच वेळीं हातीं येऊन त्यांचें संपादन एकाच लेखांत झालें असतें तर या लेखांकरितां स्वतंत्र निवेदन लिहिण्याची आवश्यकता नव्हती, परंतु तसा योग जुळून न आल्यामुळें स्वतंत्र निवेदन लिहिणें प्राप्त आहे. मागे छापलेल्या कित्येक लेखांचे आधार केलेल्या विधानांचा संदिग्धपणा या संग्रहांतील लेखांमुळें नाहींसा होणार आहे. त्याचप्रमाणें तत्कालीन कांहीं महत्त्वाची नवीन माहिती या लेखांवरून उपलब्ध होत आहे. एवढा प्रास्ताविक खुलासा करून या लेखांच्या स्वरूपाचें अनुक्रमें अल्प दिग्दर्शन करतो.

लेखांक १—पूर्वी छापलेल्या व या भागांत छापलेल्या लेखांत हा लेख सर्वांत जुना म्हणजे इ. स. १५८९-९० सालचा अकबराचे कारकीर्दीपैकीं आहे. किल्ल्याचे फारशी नांवाचीं कांहीं अक्षरें फाटल्यामुळें किल्ल्याचें संबंध नांव समजत नाहीं. फक्त 'हरी' एवढीं अक्षरें वाचतां आलीं. किल्ला कोणत्या परगण्यांतील आहे याचा उल्लेख या लेखांत आढळत नाहीं. बादशाही मुलखापैकीं पावसाच्या अभावामुळें एखादा प्रदेश बेचिराख झाला तर त्याची आबादी कशा पद्धतीनें व कोणत्या सवलती प्रजेस देऊन करण्यांत येत असे याची बरोबर कल्पना या लेखावरून करतां येते. किल्ल्याच्या आवतीभोंवतींच्या खेड्यांवर सत्ता किल्लेदाराची असे व त्या खेड्यांतील जमिनी धारण करणाऱ्या प्रजेकडून जमिनीचें सरकारदेणें वसूल करण्याचा अधिकार किल्लेदारास असे. खेड्यांतील प्रजेकडून वसूल करण्यांत येणाऱ्या सरकारी धान्यांतून कोणकोणास किती रकमा कोणत्या प्रमाणांत मिळावयाच्या याची बरोबर कल्पना या लेखावरून येते. तत्कालीन राज्यपद्धतीच्या अंतर्गत किल्ले व त्यांखालील गांवे यांतील जमिनीच्या सरकारी खंडाच्या वसुलीच्या विभागणीच्या अस्तित्वांत असलेल्या पद्धतीच्या इतिहासाच्या दृष्टीनें हा लेख फार महत्त्वाचा आहे. प्रसिद्ध झालेल्या साधनांत अशा प्रकारचे लेख क्वचित् आढळतात.

ले. २—जळगांव परगण्याचे देशमुखीवतन परसोजी राजे भोंसले यांस जहागीर दिल्याबद्दलचा हा लेख आहे.

पूर्वी छापलेल्या इ. स. १६५४ च्या लेखांक ५ प्रमाणेंच हा लेख इ. स. १६६३ सालचा आहे. बादशहाकडून तें वतन परसोजी राजे भोंसले यास जहागीर मिळालें. परसोजीच्या पश्चात् त्याचा पुत्र सयाजीराजे भोंसले हा

वतनाचा मालक होऊन त्याचा उपभोग घेऊं लागला. तथापि सरकारी दसरांत परसोजीचे नांवानेंच वतन चालू राहिलें. यावरून मूळ वतन ज्यास जहागीर दिलें असेल त्याचें नांव तो मयत झाला तरी सरकारी दसरांत चालू ठेवावयाचें असा त्या वेळच्या बादशाही राज्ययद्धतीचा प्रघात असल्याचें या लेखावरून दिसतें.

ले. ३-कडेवळीत परगण्याची वहिवाट सयाजी राजे करूं लागल्या-पासून उत्पन्नाची वाढ सालोसाल होत गेल्याचा या लेखांत उल्लेख करण्यांत आला आहे. त्यावरून सयाजीराजे हा कर्तबगार व दक्ष असल्याचें सिद्ध होतें. मिर्झा राजा जयसिंग याला या जहागिरीबाबद सयाजी राजे यांनीं विनंती केल्याचा उल्लेख यांत आहे व ही जहागिरी त्याचेकडे ठेवण्यांत यावी, अशी शिफारस बादशहाकडे जयसिंगनें केल्यावरून ही जहागीर सयाजीकडे कायम ठेवण्याचा हुकूम बादशहानें केला. या गोष्टीचा उल्लेख या लेखांत करण्यांत आला आहे. हा लेख तारीख १८ नोव्हेंबर १६६६ चा आहे. राजा जयसिंग हा उत्तरेकडून औरंगजेबचे हुकुमावरून शिवाजीवर स्वारी करण्याकरितां इ. स. १६६४ च्या अखेर आला व पुरंदर किल्ल्यास त्यानें तारीख ३१ मार्च १६६५ रोजीं वेढा घातला. दक्षिणेंत आल्यावर जयसिंगानें प्रथम शिवाजीविरुद्ध असलेल्या लोकांच्या भेटीगांठी घेऊन त्यांना आपले बाजूनें आणिलें. दक्षिणेंत जयसिंग आल्याचें कळतांच सयाजीनें त्याची भेट घेऊन या पत्रांत नमूद केल्याप्रमाणें बादशहाकडे या जहागिरीबाबदची शिफारस मिळविली. शिवाजीचा एक निकटचा कर्तबगार नातेवाईक या नात्यानें सयाजीच्या मागणीबाबद शिफारस बादशहाकडे केल्यास सयाजी आपल्यास शिवाजीविरुद्ध केल्या जाणाऱ्या हालचालींत अनायासें सामील होईल असें जाणून या पत्रांत नमूद केल्याप्रमाणें शिफारस बादशहाकडे जयसिंगनें केली, व त्यामुळे सयाजीस ही सनद दिली गेली हें उघड आहे. जयसिंगाची शिफारस बादशहाकडे जाऊन तीप्रमाणें सनद ता. १८ नोव्हेंबर १६६६ रोजीं सयाजीस देण्यांत आली. तत्पूर्वीं म्हणजे इ. स. १६६५ च्या अखेर पुरंदरचा वेढा सातआठ महिने चालू राहून औरंगजेबाबरोबर जयसिंगाच्या मध्यस्थीनें शिवाजीचा तह झाला. जयसिंगाच्या दक्षिणेंतील आगमनामुळे स्वतांचा स्वार्थ साधण्याची उत्तम संधि प्राप्त झाली आहे असें पाहून सयाजीनें ही सनद मिळविण्याची खटपट केली. स्वराज्याच्या व स्वातंत्र्याच्या प्राप्तीकरितां मोंगल बादशहाशीं लढणारा शिवाजी हा आपला निकटचा नातेवाईक आहे, व त्याच्यावरील संकटाच्या काळीं तदर्थ राहून बादशहास साहाय्य करूं नये असा विचार त्याच्या मनांत आला नाहीं !

ले. ४ - हा कुलकर्णीवतनाच्या वादासंबंधाचा आहे. वाद करणाऱ्या पक्षकारास पंचांकडे पाठवून वादाचा निकाल करून घ्यावा. निकाल न झाल्यास वाद करणाऱ्यास सरकारी अधिकाऱ्यांकडे पाठवावे असे या लेखांत नमूद आहे. मोंगल बादशहांचे अमदानांत महाराष्ट्रांत व्यवहारनिर्णयपद्धति पूर्वापार अस्तित्वांत होती ती नाहींशी न करितां मोंगल बादशहानां कायम ठेविली, असे या लेखावरून दिसून येते.

ले. ५—युवराज महंमद मुआज्जम ऊर्फ जहा आलम याचा तारीख २४ जुलै सन १६६६ चा हा हुकूम आहे.

दक्षिणचा सुभेदार राजा जयसिंग बऱ्हाणपूर येथे तारीख ३ जुलै १६६७ रोजी मरण पावला. त्यापूर्वीच मे महिन्यांत दक्षिणच्या सुभेदारीवरून औरंगजेबने त्यास दूर करून युवराज मुआज्जम याची दक्षिणच्या सुभेदारीवर नेमणूक केली होती. तो सुभेदारीवर असतां सयाजी राजे यांनी नादनज व अलमगिरपूरपेठ बादशहाने त्यास जहागीर दिली होती. ती त्याचेकडे कायम असल्यामुळे सरकारी अधिकाऱ्यांनी त्याचेकडून नवीन सनद मागून नये असा हुकूम व्हावा, असा सयाजीने अर्ज महंमद मुआज्जम याचेकडे केला. त्यावर तो अर्ज प्रथम मुख्य प्रधान मुकरमखान याचेकडे पाठविण्यांत आला. त्यांनी तो मान्य करून त्यावर आपली सही केली, त्यांच्या रिसाल्यांतील कारकुनांने मान्यतेचा शेरा लिहिला व त्यावर मुख्य प्रधानाने सही केली. याप्रमाणे मुख्य प्रधानाची सही झाल्यावर राजपुत्र महंमद मुआज्जम याने शेवटचा हुकूम दिला. औरंगजेबचे कार्वां या प्रकारे लेख लिहिण्याचा प्रघात अस्तित्वांत होता. जहागिरीबाबद कोणी अर्ज केल्यास उपाकडे अर्ज केला असेल त्याचा हुकूम प्रथम नमूद करावयाचा व त्याखाली शेवटचा हुकूम करावयाचा अ्या व्यक्तीस अधिकार असेल त्याचा हुकूम लिहिण्यापूर्वी घडलेल्या हकीगतीचा तपशिलासह उल्लेख करावयाचा या पद्धतीस अनुसरून हा लेख असल्याचें दिसते.

ले. ६—हे पत्र गुणाजीस लिहिलेले आहे.

पुढील लेखांक १६ त सयाजीच्या बायकोचें नांव गुणाजी असल्याचें नमूद आहे. यावरून या पत्रांतील गुणाजी ही तीच असावी असे वाटते. इ. स. १६७२ सालांत सैन्यांत दाखल होण्यास कित्येक तरुण तयार आहेत, असे सयाजीराजाने बादशहाच्या वरिष्ठ अधिकाऱ्यास कळविले. त्याच्या हुकूमावरून हे पत्र त्याच्या हाताखालील अधिकाऱ्याने गुणाजीस लिहिले. सैन्यांत दाखल होण्याविषयी तरुणांचीं मते वळविण्यांत यावीं असे या पत्रांत लिहिले आहे. या पत्रांतील परराष्ट्रांतील नोकरीच्या शिरस्त्राप्रमाणे नोकरीत

पेठें जाईल असा जो उल्लेख आहे त्यावरून त्या काळीं सैन्यांत दाखल होणारास परप्रांतांत नोकरी करावयाची असल्यास त्याच्या विशेष प्रकारच्या अढी असत असें दिसते.

ले. ७—शिवाजीच्या मरणानंतर औरंगजेब प्रचंड सैन्य घेऊन दक्षिणेंत दाखल झाला. त्यानंतर मराठ्यांच्या मुलखावर त्याच्या स्वाऱ्या होऊं लागल्या. मराठ्यांनीं बादशाही मुलखावर हल्ले चढविण्यास सुरुवात केली. अशा प्रकारच्या दोन हल्ल्यांत सयाजीराजे बचावले गेले याबद्दल समाधान व्यक्त करण्याकरितां त्यांच्या परिचित गृहस्थानें त्यांस हें पत्र लिहिल्याचें दिसते.

ले. ८—पेठ अलमगीरपूर येथील शेटेगिरी व महाजनगिरीचे घतना-बद्दलचा हा लेख इ. स. १६८२ तला आहे. सयाजीराजे मरण पावल्याचा उल्लेख या लेखांत आहे. शेटेगिरीचें वतन राजरूप याचे नांवचें व महाजन-गिरीचें वतन अबदुल्ला रजाक् याचे नांवचें दाखल झालें. त्यावर अबदुल रजाक् व त्याचा भाऊ यांनीं बंड करून ते झत्रूस मिळाले. सबब शेटेगिरीचें वतन रस्तुमजीचे नांवचें व महाजनगिरीचें वतन राजरूपचे नांवचें सयाजी राजे यांनीं नेमून दिलें असा उल्लेख या लेखांत आहे.

ले. ९—जाफरजंग याच्या हुकमांत, अलमगीरपूर पेठेंतील लोकांनीं पेठेंतील आपापल्या घरीं जावें व आपआपली शेती व उद्योगधंदे करीत रहावें असें हुकमांत नमूद आहे. मराठ्यांनीं अलमगीरपूर पेठ लुटून उद्ध्वस्त केल्याचा उल्लेख पूर्वी छापलेल्या लेखांत व निवेदनांत आला आहे. पेठ लुटल्यावर फेरोजजंग यानें पेठेंतील लोकांस पेठेंत वसाहत करण्याबद्दलचा कौकनामा दिला.

ले. १०—परगणे अष्टी व नादणज परगणे कडेवळीत यांच्या ठाणेदारीवर राजरूप याची नेमणूक करण्यांत आली असून त्यास दरसाल रुपये अडीचशें देण्यांत यावे, त्याचप्रमाणें रस्तुमजीसही दरसाल रुपये २५० नेमून देण्यांत आले आहेत असा उल्लेख यांत आला आहे. याशिवाय राजरूप याच्या तैनातीस चाळीस इसम, याशिवाय शरीफजी वल्लद परसोजी यास शंभर स्वार व शंकराजी यास १५० स्वार देण्यांत आल्याचें या लेखांत आहे.

ले. ११—राजरूप वल्लद सयाजी याच्या नोकरींत असलेल्या शिपायाचें वर्णन व त्याच्या शरीरावरील खुणा यांची नोंद या लेखांत आहे. सैन्यांत दाखल करावयाच्या शिपायांच्या शरीराचें वर्णन व शरीरावरील खुणा यांची नोंद करण्याच्या तत्काळीन प्रघातास अनुसरून हा लेख तयार करण्यांत आला आहे. याविषयीचें विवेचन पूर्वी करण्यांत आलें आहे.

ले. १२—नादणज व अलमगीरपूर येथील शेटेगिरी व महाजनगिरीच्या वतनासंबंधाचा इ. स. १६८४ चा हा लेख आहे. त्यांत अबदुल्लाचें बंड

केल्याचा व तो शत्रूस मिळाल्याचा उल्लेख आहे. या लेखापूर्वी इ. स. १६८१ चा लेखांक ८ आहे. त्यांत या लेखाप्रमाणेच सयाजीराजे यांनीं हीं वतने शत्रुमजी व राजरूप यांचे नांवचीं करून दिलीं असून त्या अन्वये वतनाची वहिवाट ते करतील व लोकांनीं त्यांना वतनदार समजावें असें नबाब खान जहानबहादूर यांनीं देशमुखदेशपांडेवतनदार परगणे कडेवळीत यांना कळविलें आहे. या वतनासंबंधाचे लेख यापूर्वी छापण्यांत आले आहेत.

ले. १३ - हा लेख इ. स. १६८२ चा आहे. ते वेळीं औरंगजेबचे विजापूरकरांनीं युद्ध सुरू होतें. बादशाही प्रदेशांतून शिपाई लोक घोड्याचे सौदागर व हत्यारांचे व्यापारी हे विजापूरचे बादशाहाचे प्रदेशांत हत्यार नेत असत. शत्रुप्रदेशांत अशा रितीनें हत्यारांची निर्गत होणे औरंगजेबास विघातक असल्यामुळे हत्यारांची निर्गत बंद करण्याकरितां या लेखांत औरंगजेबनें जाहीरनामा काढून ही निर्गत बंद करण्याचा सक्त हुकूम केला. त्या काळीं मोठमोठे रस्ते, नदीचे उतार या ठिकाणीं सरकारी शिपाई ठेवण्याचा व त्यांच्या परवानगीशिवाय घाटसरुंना पुढें जाऊं न देण्याचा परिपाठ होता. युद्ध सुरू असल्यामुळे परवान्यावांचून हत्यार नेण्याची मनाई करण्याचा अधिकार या सरकारी अधिकाऱ्यांस देण्यांत आला व शत्रुप्रदेशांत हत्यारांची निर्गत औरंगजेबानें बंद केली.

ले. १४-लेखांक ९ इ. स. १६८२ चा, अलमगीरपूर पेठेंतील लोकांनीं त्यांच्या घरीं राहण्यास जावें व आपआपले उद्योगधंदे करावे, असा काजी महंमद याचा हुकूम आहे. हा लेख गाझीउद्दीनखान बहादूर फिरोजजंग याचा इ. स. १६९५ सालचा आहे. त्यांत अलमगीरपूर येथील पेठेंतील लोकांनीं पेठेंतील घरांत रहावयास जावें व पेठेंत चांगली वसाहत होस्तोंपर्यंत धान्य वसुलीची माफी करण्यांत आली आहे असें नमूद करण्यांत आलें आहे. या संबंधाचें विवेचन पूर्वी केलें आहे.

ले. १५-हा महत्त्वाचा नाही, पत्राची नुसती पोंच आहे.

ले. १६-भासहमदनगरचा किल्लेदार अबदुल्लाचा मुलगा दावळ यानें बंद केल्यामुळे त्याला कमी करून बुग्हाणउल्ला याची किल्लेदार म्हणून नेमणूक युवराज आजमशाहा ऊर्फ महंमद ऊर्फ शाहाआलम यानें केली. दावळ यास युवराजाचे भेटीकरितां पाठविण्याचा हुकूम करण्यांत आला. त्याबाबद काय तजवीज झाली हें न समजल्यामुळे मुख्य प्रधान आसदखान याचा भासहमदनगरचे किल्ल्याचा कारकून महंमद हुसेन यास खुलासा करण्याबद्दलचा हा हुकूम आहे. मूळ फारशी लेखांत भासहमदनगर अर्शी अक्षरे स्पष्ट आहेत, परंतु या शब्दाचें अहमदनगर हें वाचन युक्त दिसतें. या लेखांत औरंगजेबचा मुलगा अजमशाहा याचा उल्लेख आहे, ता. १ मार्च

१६८२ रोजी औरंगाबादेस औरंगजेब दक्षिणप्रदेशावर स्वारी करण्याकरिता दाखल झाला व त्याने अजमशाहा आणि दिलेरखान यांस अहमदनगरकडे जाण्याचा हुकूम केला (हिस्टरी ऑफ औरंगजेब, व्हा. ४ था, यदुनाथ सरकार, पान २९२). अजमशाहा हा जून १६८२ मध्ये अहमदनगराहून विजापूरच्या आदिलशाही मुलखावर स्वारी करण्यास निघाला (पान २९४ तारीख १३ एप्रिल सन १७००). त्याने साताऱ्याचे किल्ल्यास वेढा घातला. ते वेळी अजमशाहाच्या मध्यस्थीने मराठ्यांशी तह करण्यांत येऊन तो किल्ला मराठ्यांनी मोगलांचे स्वाधीन केला (पान २६३). अजमशाहाच्या दक्षिणेंतील हालचालीच्या या तारखा लक्षांत घेतां इ. स. १६८२ पासून १७०० पावेतो तो दक्षिणेंत होता. हा लेख १६९६चा असल्या कारणाने या लेखांत नमूद केल्याप्रमाणे बुद्धानुल्लाची अहमदनगरचा किल्लेदार म्हणून अजमशाहाने नेमणूक केली.

ले. १७- हा पैशाच्या व्यवहाराचा आहे. या लेखांत बुद्धानुल्लाच्या नांवाचा उल्लेख आहे. कदाचित् अहमदनगरचा किल्लेदार बुद्धानुल्ला तोच हा असावा.

ले. १८- अलमगीरपूर येथील मभिदीच्या खिजमतीसाठी साठ विघे जमीन भार वल्लद दावल यास इनाम दिल्याबद्दलचा हा लेख आहे. लेखावर मुद्रा बुराणुल्लानगरचा किल्लेदार याची आहे.

ले. १९- मागे जे लेख प्रसिद्ध केले आहेत त्यांत सयाजीचे मरणानंतर त्याचे मुलगे रस्तुमजी व राजरूप यांच्या व अबदुल्ला याच्या दरम्यान तंटे उपस्थित झाले. या तंट्यांची हकीगत मागे छापलेल्या लेखांत आली आहे. रस्तुमजी व राजरूप यांचेकडून तीस हजार रुपये वसूल करण्याकरिता अबदुल्लाने दिवाणाकडे दावा केला होता. त्याची आपसांत समजूत रस्तुमजी व राजरूप यांची आई म्हणजे सयाजीची बायको गुणाजी हिने केली व अबदुल्लाने रस्तुमजी व राजरूपकडे कांहीं घेणे नाही असे लिहून दिले. ही बाई कर्तबगार असावी असे या व मागील लेखांवरून दिसते.

ले. २०- मागे प्रसिद्ध केलेल्या लेखांत जजीया कर वसूल करावयास लागल्यामुळे लोक गांव सोडून जातात इत्यादि मजकूर आला आहे. राजे रस्तुम यांनी ही हकीगत वरीष्ठ सरकारी अधिकाऱ्याकडे जाहीर केल्यावरून ज्याच्या त्याच्या ऐपतीप्रमाणे व कर जरब होणार नाही अशा प्रमाणांत वसूल केला जाईल असे आश्वासन लोकांस देणारा हा लेख आहे. हा इ. स. १६९७ चा लेख आहे. लेखाच्या खाली फारशी लेखाचे भाषांतर मराठी भाषेत व मोठी लिपीत लिहिले आहे. मोगल बादशहांची दरबारी भाषा फारशी होती. ती प्रजेपैकी फार थोड्या लोकांना समजत असे. यामुळे सर्वसाधारण प्रजेस जो हुकूम माहीत होणे अवश्य आहे, त्याचे मराठी भाषांतर फारशी भाषेंतील

हुकुमास्त्राकीं लिहिण्याची पद्धत त्या वेळीं अस्तित्वांत होती. त्या पद्धतीस अनुसरून या लेखांत फारशी लिपींत व भाषेंत लिहिलेल्या हुकुमाचें भाषांतर मराठी भाषेंत व मोठी लिपींत दिलें आहे. सुसलमानांची राजसत्ता दक्षिणेंत स्थापन झाल्यापासून हा प्रघात अस्तित्वांत आला. प्रस्तुत निजामच्या राज्यांत, त्याचप्रमाणें हुंम्रजांच्या राज्यांत या प्रघातास अनुसरून सरकारी हुकूम जाहीर करण्यांत येतात. या प्रकारचे अनेक द्विभाषिक लेख उपलब्ध होऊन प्रसिद्ध झाले आहेत.

ले. २१-कडेबळीत परगण्याचें उत्पन्न परगण्याचा फौजदार महंमद युसूफ हा घेतो. त्यास तसें करण्यास मनाई करण्यांत आली असून गांवचा वसूल त्याचा सालक राजरूप यांनै घेत जावा असें या हुकुमान्वयें फर्मावण्यांत आलें आहे.

ले. २२-हा मुख्य प्रधान असदखान याचा देशमुख देशपांडे वतनदार कसबे नादणज यांना नादणज येथील दोन चाहूर जमीन अलमगीर-पूरच्या छोटेगिरी व महाजनगिरीच्या नोकरीबद्दल राजरूप वल्लद सयाजी याचे नांवें करण्यांत आली आहे. तरी त्यास कोणीं हरकत करूं नये, अशी ताकीद या हुकुमान्वयें देण्यांत आली आहे.

ले. २३-येथील जमीन मशिदीचा खतीब व इमाम शेख भीकन व शेख बहार व निमाज चालविणारा यांस दोन चाहूर जमीन युवराज महंमद मुआज्जम याच्या हुकुमानें देण्यांत आली आहे असें नादणज येथील सय्यद व शेख लोक यांस जाहीर करण्यांत आलें आहे. मागील लेखांक १८ सोळा सप्टेंबरचा साठ धिवे जमीन कसबा नादणज येथील भार वल्लद दावळ यास नादणजचे मशिदीचे खिजमतीकरितां दिल्याबद्दलचा आहे. त्याच मशिदीचा खतीब व निमाज चालविणारा यांना जमीन इनाम देण्याचा उल्लेख या लेखांत आहे.

ले. २४ व २५ - एकाच विषयासंबंधाचे आहेत. अलमगीरपूरपेठेंचें उत्पन्न एक हजार पांचशें रुपयांचें आहे. हें उत्पन्न ज्या जमिनीचें आहे तींत गांवचराईची जमीन सामील आहे. अलमगीरपूरच्या जहागिरदाराचा मुकगा या जमिनींस अढयळा करितो. सबब पेठेची व गांवचराईची जमीन वेगवेगळी करण्यांत आली आहे व यापुढें या बाबतींत कोणीं तक्रार करूं नये असें या हुकुमान्वयें सर्वास जाहीर करण्यांत आलें आहे. या बाबतीबद्दल तक्रार उत्पन्न झाली. त्याविषयींचा १६७३, ७४ सालांत जो ठराव झाला त्या अन्वयें हा हुकूम करण्यांत येत आहे असें या लेखांत नमूद केलें आहे.

ले. २६, २७, २८, २९, ३०-हे विशेष महत्त्वाचे नाहींत.

याप्रमाणें या लेखांच्या स्वरूपाचें दिग्दर्शन करून हें निवेदन समाप्त करतो.

भांबोरकर घराण्यापैकी शिवाजीराजे शंकररावराजे भोंसले
यांच्या संग्रहांतील

फारशी ऐतिहासिक लेख

लेखांक १]

[इ. स. १५८२-१५९०]

मोहोर भरवित आहे.
मजकूर समजत नाही.

قولنامه

همایون خلافت مشکون عدالت مخرون از دیوان اعلیٰ حضرت
سلطنت پناه عدالت دستگاه خلد الله ملک و سلطنت
شرف صدور و عجز ظهور یافت بجانب دہانیان و مقدمان و
رعایائی سکندرمحمد چمبر قلم ہری مشتمل ... در رواج
محمد عبدالرود سرگروہان و بیانگواریان و دہانیان بہ پایہ سریر
خلافت حضرت آمدہ بہ شرف اسمان نویسی درگاہ ملک انتباہ
مشرف سر افراز گشتہ التماس واستدعا نمودند کہ ولایت مذکور از
واسطہ قحط غایت خراب خصوصاً از افتاد - بمرتبہ کہ
چراغ سودی ندادہ و بعضی مواضع کہ چراغ سوری دارد استطاعت و
طاقت ندارند کہ درعین قانون دیوانی بدہانند - نظر
رمہا اثر ارزانی فرد غیرقانون معاف فرمودہ دیہان بخراب نشود -
قولنامه ہمایون استمالت مضمون عاطفیت فرمایند تادیبات
معموری رسانیدہ مال دیوان جایگیر نمودہ لہذا کمراطاعت برچہدان
خرہ بستہ - چنانچہ برطلیبت - درین معنی صرخہ و کفایت و
حلال خواری بنا بر احوال بخاطر اشرف اقدس ارقم

افلی آوردی ایشان را بمیراحیم بادشاهان قرط عواطف خسروان نیاز و سرفراز گردانیده از شهرور سن، تعیین نموده سن، اخذی تعیین کرده از سولای معموری و آبادانی ولایت معاف و دور و مقرر بدین منوال فرموده شده است

سکین دهنائی مبلغ یکصد و پنجاه هون
ازینکمل مقرر یکصد هون معاف پنجاه هون

شرح تقوی و خرچ تقوی کم چاه بابت
باید بموجب دولتی خواحکان
پنجاه و پنج هون ازینکمل مقرر است معاف پنجاه هون
بیست و هفت هون نیم باقی معاف

از بابت خدمتی محمد عبداللہ ہفتا دو پنج هون
ازینکمل مقرر پنجاه هون الباقی معاف

کهاچاری سی ہون بیگ ازینکمل پاندھری سی بیگ ازینکمل
مقرر پاندھری الباقی معاف مقرر پاندھری بیگ الباقی معاف

خرما ہندری بیست پنج بیگ
ازینکمل مقرر دو از ده بیگ و نیم معاف

ہوب فراستخان پنجاه ہون ازینکمل
مقرر بیست و پنج ہون الباقی معاف

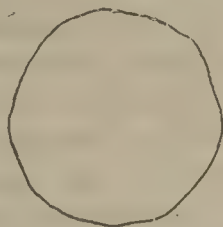
... .. شرابداری و نیز ہرجہ دار
بیست و چہار ہون ازینکمل دوزدہ ہون

لازم پوتہ داری یکصد سی بیگ
ازینکمل مقرر سقت پنج بیگ الباقی معاف

مندوسارہ مقرر چہل ہون
ازینکمل مقرر بیست ہون

तقدم مکملدادان مبلغ یکصد هون دوان می شود ازین پنججاه هون مقرر فرموده شده است - مقرر جایز - زیاده اگر صادر شود غیر تقاضای نوشتہ بدینند - کتخدانان به اوستدانی هجده کندی دوان است آن راست درکندی پنج بیستم مقرر نموده شده است برآن موجب دوان دارند - و از پایتوسی فرداعی دیهات قریات انگاپور مضافات قلم مذکور زیاده درست انزاران و افراد از قلم مذکور بموجب نشان سابق مبلغ هفتاد هون دوان است خارج ... خزانه دیهات نمایند - دیهات قریات منجملم تکصیل مجراست و مقرر شد - و چوب در اودخانه ذکارها پنج را سر و مچلیغ دومین و دسمایک من و سید

भाषांतर

मोहोर अरबीत आहे.
मजकूर समजत नाही.

कौकपत्र

महाराजाधिराज सार्वभौम बादशाह.....यांचा फर्मान को
किला हरी...महंमद अबदुल सरुर यांच्या वहिवाटीस असलेले सर्व मुकद्दम
व प्रजागण यांनी बादशाहाच्या सेवेत विनंती केली को, आमचा प्रांत
हुक्काळामुळे फार उद्ध्वस्त झाला. येथपर्यंत को तेथे दिवा लावायला
कोणी राहिले नाही, व ह्या बे-चिराग झालेल्या खेड्यांना सरकारी कायद्याने
ठरविलेले कर देता येत नाहीत. सरकारांनी कृपा करून हे कर माफ करावेत
व खेड्यांना वांचवावे ह्या विनंतीवरून बादशाह सलामत यांनी कृपावृष्टि
करून कौल दिला को, सरकारी उत्पन्न जहागीर समजावी व खेडो आबाद
करावीत. म्हणून बादशाही हुकमाचे आज्ञाप्रमाण मानून ह्या वर्षापासून
बादशाही देणगीचा उपभोग घ्यावा व प्रांतांत वस्ती करून आबादांनी
करावी. खालील प्रमाणे ठराव आहे.

खेड्यांचा वसूल एकूण	तकावी	बागायती बद्दल
एकशें पन्नास होन. त्यांपैकीं	एकूण पन्नास होन	एकूण शंभर होन
ठराव शंभर होन व माफी	पैकीं पंचवीस	पैकीं पन्नास होन
पन्नास होन.	होन माफी.	माफी.

महंमद अबदुल्ला याच्या खिदमतीबद्दल पंचाहत्तर होन पैकीं ठराव पन्नास.

चावडी एकूण तीस होन पैकीं ठराव पंधरा होन व बाकी माफी.

पांढरी तीस बिघे पैकीं ठराव पंधरा बिघे व बाकी माफी.

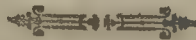
खुर्मा हिंदी पंचवीस बिघे ठराव पैकीं साडे बारा बिघे माफी.

फासखान्याचें जंगल पन्नास होन पैकीं पंचवीस होन माफी.

बाराबदारी व हरजादारी चोवीस होन पैकीं बारा होन माफी.

महालदारांचा वसूल शंभर होन आहे. ह्यांपैकीं पन्नास होनांचा ठराव आहे. तो वाजवी समजावा. पण जास्त झाला तर तकावीत घ्यावा. किल्ल्यांतील लोकांना पूर्वाप्रमाणें सत्तर होन खर्ची घावेत. एकूण खेडी व गांव तहसिलीत मुजरा घ्यावेत. ह्याप्रमाणें खेडी आबाद करावीत. कोणत्याही सबबीवर जमीन पडित ठेवूं नये. खेड्यांतील व किल्ल्यांतील लोकांनी सरकारांत हा ठराव कबूल केला म्हणून कौल दिला आहे. ह्याप्रमाणें वागावें. लबाड व ठक लोकांना शिक्षा द्यावी. कोणत्याही सबबीवर खेड्यांतील लोकांनी कज्जा व भांडण करूं नये व सरकारी कामांत अडथळा करूं नये. केल्यास शिक्षा होईल. फर्मानाप्रमाणें बादशाही कौल दिला व त्यावर विश्वास ठेवावा. प्रांत भरगच आबाद करावा. दिवसेंदिवस भरभराड होऊन लोकवस्ती वाढवावी. कौलनाश्याच्या हुकमावर बादशाही चिन्ह तारीख २१ रमजान सन ९९८

मुख्य प्रधान वजीर आजम दिलावर जहान यांची मोहर.

१ तकावी - हा भरणी शब्द आहे. याचेंच फारशी रूप तगाई किंवा तगावी. याचा अर्थ शेतकऱ्याला मदतीखातर सरकारकडून अगर जमीनदाराकडून मिळालेला कर्जाज पैका. मराठीमध्ये सध्या तगाई हा शब्द या अर्थी रुढ आहे.

ان موضع از و نور آبادانی زیاد آورده و مسعی بعالم گیر پور پیٹھ نو آباد ساختہ بموجب مفصل ضمن مقرر و مفوض شدہ می باید کہ دیسموگھان و دیسپانڈیان و متصدیان و رعایا و مزارعان محال مرقوم موضع مذکور بطریق وطن بمومی الیہ مقرر دانستہ مالواجب و حقوق دیوانی از قرار واقعی داری جواب میگردہ باشند - و موضع مسطور و پیٹھ مرقوم را در تلخواہ مشارالیه بطریق وطن مقرری بلا تغیر و تبدیل مقرر سازند - بتاریخ بیست و ہفتم شہر جمادی الثانی سنہ ۹ جلوس دولت مانوس مطابق سنہ ۱۰۷۷ ہجری

مقرر شرح ضمن از موضع ناندنچ معمولہ پرگنہ کرۃولیت سرکار احمدنگر صوبہ اورنگ آباد کہ بجائگیر سیاجی ولد پرسوجی مقرر است بطریق وطن بمشارالیه مقرر گشتہ بموجب فیض حقیقت کہ بمہر عملہ راجہای عالیہشان مرزا راجہ رسوہ آنکہ حقیقت سیاجی ولد پرسوجی بہونسلہ آنکہ مشارالیه بعملہ راجہای عالیہشان مرزا راجہ ظاہر نمود کہ موضع ناندنچ معمولہ پرگنہ کرۃولیت سرکار احمدنگر صوبہ اورنگ آباد کہ یازدہ لک شصت ہزار ہشتصد و پنجاہ چہار دام جمع رقمی دارد از مدت چند سال در جائگیر بندہ درگاہ خلائق پناہ تلخواہ است و درسالی کہ در جائگیر بندہ درگاہ مقرر شد ہمگی مبلغ دو ہزار ہفتصد روپیہ از محصول موضع مذکور بہ بندہ وصول شدہ بود و دیہ خراب و ویران افتادہ بود - از آن جاکہ بندہ نقاری بہ رعایا دادہ و پیٹھ مسعی بہ عالم گیر پور نو آباد ساختہ از حسن سلوک خود در سال سہ ہزار نہا دو و چہار فصلی بجمہ شش ہزار ہفتصد و شہتاد و نیم روپیہ برسانیدیم اُمیدواریم کہ دیہ مذکور بسعہ پیٹھ بطریق وطن در جائگیر بندہ درگاہ مقرر شود - و ہیچ وقت تغیر و تبدیل راہ نیابد کہ بندہ بجائگیر جمع تلاش آبادانی دیہ مذکور توان نمود - عملہ راجہائی عالی نیاز نظر برتردد و آبادانی دیہ نمودہ مقرر کردند کہ موضع مذکور بطریق وطن بسعہ پیٹھ در جائگیر سیاجی ولد پرسوجی مقرر مفوض دارند و حقیقت آبادان کاری و وحسن سلوک او را داخل واقعہ درگاہ معلی

نماینده که هیچ وقت دیه مسطور از جاگیر موسی الیه تغییر و
تبدیل نشود -

(या खाली अरबी भांडे व मजकूर आहे परंतु अरबी टाईप
नसल्यामुळे ते छापतां आले नाहींत. याच्या मराठी भाषांतरांत ते भांडे व
मजकूर आला आहे.)

بتاریخ ۲۹ جمادی الاول سنه ۹ داخل واقعه درگاه معلی شد +

بتاریخ ۲۹ جمادی الاول سنه ۹ داخل تہانہ حضور شد +

یکموضع

भाषांतर

हंश्वर भेष आहे

श्रीमंत महाराजे राजे यांच्या हुकमान्वये अकरा लक्ष साठ हजार आठशें
चौपन्न दामबाबत मौजे नादनज परगणे कडेवलीत सरकार अहमदनगर सुभा
औरंगाबादचें जहागिरीचें वतन श्रीमान् राजे सयाजी वस्द परसोजी भोंसले
यांच्या नांवें नेमलें आहे. यांनीं वतन मिळालें त्या पाहिल्याच वर्षीं मौजे
मजकूरचें सरकारी उत्पन्न वाढविलें, वस्ती व आलमगिरपूर या नांवाची एक
पेठ नवी वसविली म्हणून खाली तपाशिलांत दिल्याप्रमाणें हें त्यांचें वतन
त्यांचेकडे कायम देण्यांत आलें आहे. मौजे मजकूरचे सर्व देशमुख देशपांडे व
इतर प्रजागण यांना कळावें कीं हें वतन यांच्या नांवें मुकरर समजून त्यांचें
उत्पन्न व इतर दिवाणी हक्क त्यांनीं त्यांना देत जावेत. मौजे मजकूर व पेठ
मजकूरचें उत्पन्न त्यांची जहागीर म्हणून त्यांना मिळत जावें व यांत कोणताच
फेरबदल करण्यांत येऊं नये. तारीख १७ माहे जमादिउलसानी सन ९ जुलूस
सयवा १०५५ हिजरी,

तपशील असा कीं मौजे नादनज परगणे कडेवलीत सरकार अहमदनगर सुभा औरंगाबाद सयाजी वरद परसोजी यांच्या नांवें जहागीर आहे व हें त्यांचें वतन म्हणून चालू आहे. श्रीमंत महाराजे मिर्जा राजे बहादूर यांना सयाजी यांनीं विनंती केली कीं मौजे नादनज परगणे कडेवलीत सरकार अहमदनगर सुभा औरंगाबादचा वसूल अकरा लक्ष साठ हजार आठशें चौपन्न दाम आहे, व कांहीं वर्षांपासून हा वसूल माझ्या जहागिरींत आहे. ज्या वर्षी ही जहागीर माझ्याकडे आली त्या वर्षी दोन हजार आठशें रुपये मला मिळाले व हा गांव नापिक होऊन उजाड झाला. नंतर मी रचयतीला तकावी दिली व आलमगीरपूर नांवाची एक नवी पेठ वसविली. माझ्या सुव्यवस्थेनें त्या वर्षी तीन हजार रुपये व पुढें चार हंगामांत सात हजार आठशें रुपये वसूल येऊ लागला. म्हणून माझी विनंती कीं, मौजे मजकूर व पेठ मजकूर मला जहागीर देण्यांत यावी. तसेंच यांत कोणताच फेरबदल होऊं नये. मी माझ्या जहागिरीची उत्तम वाढ करूं शकेन. श्रीमान् राजे साहेबांनीं वरील गांवाच्या वस्तीच्या वाढीकडे लक्ष देऊन मौजे नादनज व पेठ आलमगीरपूर सयाजी वरद परसोजींच्या नांवें जहागीर वतन दिलें व कायम केलें. मात्र यांनीं प्रजेचें सुख पहावें व वस्ती वाढवावी. हें वतन केव्हांही यांच्या जहागिरीतून काढलें जाऊं नये.

अकरा लक्ष साठ हजार आठशें चौपन्न दाम मौजे नादनजचा वसूल

सात हजार आठशें सत्त्यापेक्षां रुपये वसूल सन १०७४

तारीख २९ माहे जमादिकावळ सन ९ रोजीं सनद दरबारीं लिहिली.

तारीख २९ माहे जमादिकावळ सन ९ रोजीं छावणींत दाखल झाली.

खंकांक ४]

[इ. स. १६६८]

التماس

کمترین بنده درگاه انتاجی یتواری موضع چوله پرگله کره ولایت آنکه نواب صاحب و قبله مهربان سلامت چون وطن یتاورگیری موضع مذکور از قدیم الایام به بنده مقرر است داول خان گماشته رفعت پناه سیاحی هر داجی یتواری که دعوی بر خدمت می نمود حمایت او نموده ما را از خدمت بی دخل کرده او را مقرر نمود - و گماشته مشارالیه بر بنده بسیار تعدی و ستم نموده - بناء بر آن بنده از روی عداوت تقریر بر سیاحی مذکور کرده بودیم که شاید به این سبب مطابق خود فوایهم رسید که داولخان وطن ما را بزور و تعدی به هر داجی داده است - هنوز با وجود این تقریر که من کردم حمایت اومی کلد - التکال بنده افسه دوار است که چون یک پروانه بنام سیاحی صادر شود که مدعی الیه ما را در جای امرت شود فرستاده آنچه از آن جا رأیت درست شده بهاید وطن حواله یافت - و تا رسیدن طرفین وطن امانت نگاه دارند - دیسمکه و دیسپانده بر وطن باید که کار موضع سر برآه کنند - و انصاف در آن جاو خوب می شود - بنده غریب نامرآه است در باب انصاف وطن بنده خیال مهربانی فرمایند - دولت و عمر و اقبال زیاده شود +

گماشته این پرگله کره ولایت را معلوم شد که به جمعیت متین و ارشده مناقشه طرفین برثالشان مقرر نماید که از روی تجویز فیصل دهند و اگر در آن حال فیصل نشود طرفین با مرتبه

۲۰ ۱۱۰ ۳۰

شفیع خان
بنده سلف شاه
عالمگیر
سنه ۱۰۷۵

بفرستيد که بموجب که مردم آن جا بهر که حقدار نماید متابعی
آن بتوار گهري دهند - درين قدغن دانند - تحکیر فی التاريخ....
سنه ۱۱ جلوس

भाषांतर

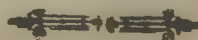
विनंती

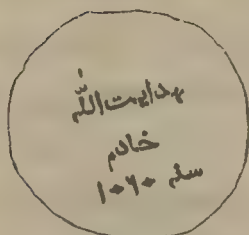
इ. स. १९१६

सेवक अंताजी पटवारी मौजे चोळें परगणे कडेवळीत यांचा अजें
मेहेरवान नवाब साहेब यांचे सेवेशीं. विनंती कीं कुलकर्णीपणाचें वतन पूर्वी-
पासून माझे आहे. श्रीमंत सयाजी राजे यांचा गुमास्ता दावळवान याजें
हरदाजी कुलकर्ण्यास मदत केली व मला कामावरून दूर केलें. विवाय त्या
गुमास्त्याजें माझ्यावर बराच जुलूम केला. म्हणून मी सयाजी राजे यांचेकडे
फियाद मांडली व मला वाटलें कीं मला माझा न्याय मिळेल पण दावळ
गुमास्ता अजूनही हरदाजीचीच मदत करतो. आतां माझी विनंती कीं आपण
सयाजींच्या नांवें एक हुकूम पाठवावा कीं आम्हां दावी व प्रतिवादीस
बोलावून घेऊन योग्य असेल तो न्याय द्यावा, व माझे वतन मला द्यावें, व
तोपर्यंत वतन अनामत ठेवून सांभाळावें. देणामूल व देणपाडे यांनीं मौज्याचें
काम घ्यावें. हा सेवक फार गरीब व निराश आहे. सेवकाच्या वतनाचा
कपाकूपणें विचार द्यावा. ईश्वर आपणांस चिरायु करो.

परगणे कडेवळीतच्या अमीनाच्या गुमास्त्यास कळावें
कीं त्यांनीं स्वतः चौकशी करावी. प्रकरण पंचांगपुढें
मांडावें व योग्य तो निकाल द्यावा, व जर मांडण
मिटलें नाहीं तर दोन्ही पक्षांना हुकडे पाठवावें.
म्हणजे ज्याचा हक्क असेल त्यास वतन देतां येईल.
या बाबतींत कडक ताकीद समजावी. कळावें,
ता. सन ११ जुलस.

शाफीखान
१०७५
सेवक आलमगीर
वाद्दहा

نشان والاشان بهر شاهزاده والا گهر شاهزاده. محمد معظم جیهو
از قرار بتاریخ شانزدهم شهر.....

درین فرمان فرخنده اوان بوساطت بار یافتگان انجمن فیض
موطن رسید که سیاحی ولد پیرسوجی التماس می دارد که موضع
ناندنچ معمول پرگنه کز ولایت متعلقه سرکار احمدنگر من اعمال
صوبه اورنگ آباد ابد بنیاد بجاکیر در ایام جلوس منلیت تلتخواه
است و او در آن جا پیته، کو در ایام اشرف اقدس آباد کرده محسی
بعالم گیر پورساخته و بر معصول آن موضع کزه منسب تلتخواه از
اضافه آورده او از تلتفات عامه که بطریق وطن بجاکیر
او عطا شود - افر رفیع القدر شرف صدور می یابد که موضع مذکور
مع پیته مرقوم بطریق وطن و جاکیر حسب الضمن علایت فرمودیم
باید که متصدیان محکات حال و استقبال آن محل موضع مذکور
و پیته مسطور را در جاکیر او مقرر شناخته بغیر و تبدیل بدانند
و در استمرار و استقرار امر واجب الامتناع دانند - درین باب هر
مرتبه سند و پروانچہ مجدد نطلبند و از فرموده عالی عدول نورزند
تکذیر فی التاریخ شهر صدر سنه صدر =

شرح ضمن بجاکیر سیاجی ولد پرسوجی عوض یادداشت
بتاریخ روز شنبه بیست و چهارم شهر صفر المظفر سن ۱۱ جلوس
منلیت مایوس مطابق سن ۱۰۷۹ هجری مقدس برساله وزارت
پناه کفالت دستگاه رونق انعامت والاخان جاہی الاطف والا بنیان
مدارالمہامی کمرمت خان و نوبت واقع نویس کمترین بندہا
کاشی رام قلمی می گردد کہ بتاریخ بیست و سوم شهر مذکور سن ۱۱
بعرض رسید کہ سیاجی ابن پرسوجی التماس دارد کہ موضع ناندنچ
معمول پرگنہ کرولیت سرکار احمدنگر صوبہ شاہ اردنگ آباد پیش
از جلوس والا بجاکیر من تنخواہ است و در آنجا پیتھہ نوعام
نامی ولقب عالمکیر پور آباد کردہ در محصل
اضافہ آوردہ امیدوار آنست کہ بطریق وطن بجاکیر او مقرر باشد
و در طبقی آن مرحمت عنوان نمایند شود کہ بغرو تبدیل در آن
راہ نیاید - امروزالا قد از نیت صدوریاخت کہ موضع مذکور معم
پیتھہ مسطور بطریق وطن در جاکیر او مقرر باشد کہ بغیر و تبدیل
راہ ببايد - حسب الامر تصدیق قلمی شد کہ تصدیق یادداشت
مندرج گشت - شرح دستخط واقع نویس آنکہ مطابق واقع است
شرح دستخط وزارت پناه مدارالمہامی آنکہ عرض مکرر رساند -
شرح دستخط عرض مکرر آنکہ بتاریخ غرہ شهر ربیع الثانی سن ۱۰۸۹
هجری مطابق سن ۱۱ جلوس کمرہا بعرض رسید - مراسلہ شد -
شرح دستخط مدارالمہامی نشان والاشار قلمی نمایند -

(यां खाली अरबी आंकडे व मजकूर आहे परंतु अरबी दाईप नसल्यामुळे ते छापतां आके नाहींत, याच्या मराठी भाषांतरांत ते आंकडे व मजकूर आका आहे.)

شرح بروز جمع بخط وزارت پناه مدارالسامی مکرمات خان
بتاریخ بیست و سیوم شهر صفر سن ۱۱ بعرض عالی متعالی امر
والا قدر صادر شد کہ بطریق وطن نشان والاشان شد -

شرح دستخط مدارالسامی آنک نقل واقع بدهند +

یلج و شعبیان یلج و انہوای یلج بدن موجب روان دارند و
دہان معمور و آبادان سازند و نگذارند کہ یک و چہ زمین ناگم بگذارند -
چون درین باب دہاتیان مذکور کتب قلمی در حضور اشرف اعلی
دادند کہ درین قلم مذکور بہ نہایت معموری پوسانند و برقیم فرمودہ
بیاورند و بندان مندان را گوشمال کردہ از بیخ و بنیاد براندازند - و
تشریفش نواہی شدن ندهند و دہایان باہمدیکر غرضش دارند و
خلل و فتوہ نکند ازین معنی محتات دیوان موزل فرماید اکنون
بعد از ندہ غرضش نکند - اگر غرضش و مرکمت از ہرکس بظہور رسد
او را گوشمال دادہ خواہد شد - فرمان کہ بدین قولنامہ ہمایون
امیدوار و قوی دل گشتہ - چنانکہ در صدرہ مسطور شدہ مقدر و
معتبر دانستہ - ولایت معمور و آبادان سازند - و نوعی مملوک
نساید کہ روز بروز آبادی معموری ولایت وطریق خواہان خواہد شد -
برحکم قولنامہ ہمایون دولت -

۲۲ ماہ رمضان المبارک سنہ ۹۹۸ - پروانہ حضرت اشرف
اعلان چسپان عالیہشان دلاورچہرن وزیر حکومتی -

भाषांतर

युवराज महंमद मुअज्जम यांच्या मोहरेचा व
राजचिन्हाचा हुकूम तारीख १६ माहे.....
सयाजी वल्द परसोजी यांनीं दरबारांत भर्ज केला कीं
मौजे नादनज परगणे कडेवळीत सरकार अहमदनगर

दिवायतुला
खादीम
१०६०

सुभा औरंगाबाद माझेकडे जहागीर आहे व तेथें मी एक नवी पेठ वसवून
आळमगीरपूर हें नांव दिलें. पेठेची वस्ती होऊन तेथें सरकारी उत्पन्नादि
वाढविलें व वादशाहांनीं खूश होऊन ती पेठ मला जहागीर दिली. ह्या
विनंतीवरून वादशाहांनीं हुकूम दिला कीं मौजा व पैठ पूर्ववत् आम्हीं जहागीर
व वतन दिली आहे. मौजा व पेठेच्या सर्व सरकारी अधिकाऱ्यांनीं त्यांना
जहागीरदार समजावें. त्यांचा हुकूम अमान्य करूं नये. या बाबतींत प्रत्येक
वेळीं नवी सनद मागूं नये व ह्या हुकमाच्याविरुद्ध बागूं नये. तारीख व
सन मजकूर.

सयाजी वल्द परसोजी यांच्या अजांवरचा शेरा रोज ज्ञानिवार+ तारीख
२४ माहे सफर सन ११ जुलूस अथवा १०७९ हिजरी. मुख्य प्रधान मुकरमत-
खान यांच्या रिसाव्यांतील दफतर कारकून काशीराम यांचे हस्ते शेरा तारीख
२३ माहे सन सदर कीं सयाजी वल्द परसोजी यांनीं भर्ज केला कीं मौजे
नादनज परगणे कडेवळीत सरकार अहमदनगर सुभा औरंगाबादची जहागीर
माझ्या नांवें आहे. मी तेथें आळमगीरपूर नांवाची एक नवी पेठ वसविली.
तेथील उत्पन्न वाढविलें व मला वतन जहागीर देण्यांत आलें. म्हणून विनंती
कीं माझी जहागीर माझेकडे विनहरकत कायम रहावी. मुख्य प्रधानांचा
हुकूम झाला कीं, मौजा व पेठ वतन म्हणून जहागीर रहावें. त्यांत काहीं बदल
होऊं नये. ह्या हुकमावर मंजुरीची सही झाली. दफतर-कारकुनाचीहि सही
झाली कीं, शेऱ्यांतील हकीकत खरी आहे, मुख्य प्रधानांच्या सहीचा शेरा कीं,

+ टीपः— पत्रांत वार ज्ञानिवार आहे. पण खरे अंग्रीवरून वार
शुक्रवार येतो.

भर्ज पुन्हा पाठवावा. भर्जावर सहीचा बोरा तारीख एक माहे रब्बीउलसानी
सन १०७९ हिजरी सन ११ जुलूस. पाँच मिळाळी. मुख्य प्रधानाची सही
व खूण झाळी.

बोरा हस्तें मुख्य-प्रधान मुकर्रमत.
खान रोज शुक्रवार तारीख २३
माहे सफर सन ११ हुकूम झाळा
कीं वरीक जहागीर वतन म्हणून दिली.

सहीचा बोरा कीं नकक दफतर
कारकुनाकडे यावी.

दोन कक्ष पेशी हजार चौदा दाम
सन १०६७ व्या फसले रब्बीचें उत्पन्न
३२६९
सन मजकूरचें उत्पन्न
४३५७
..... दाम

लेखांक ६]

[ता. ५ ऑगस्ट १६७२

وہدۃ الاقران گوناجی مدتیم مصفوظ باشند - پوشید پوشید نمازد کہ

تہور و رفعت پناہ سیاجی فوجدار اشتی بعرض بلندگان نواب
برقات معلی القاب عہدۃ الملک دکن السلطنت العظمی
عہدۃ الخلافت الکبری رسانید کہ بسا جوان کار آمدنی و پناہ تعین
است آزاد پسندگی دارد - لهذا حسب الحکم بلندگان نواب
خدایتعالی قلسی می گردد کہ بمجرد رسیدن نوشتہ با جمعیت
خاطرخواہ ہر قدر جوانان جوش اسیم کہ پراہ داشتہ باشند روانہ حضور

२३८ मराठ्यांच्या इतिहासाची साधने-खंड २६ वा

شود کہ موافق شرح ملک غیر نوکر نمودہ خواهد شد - وعین نوشتہ
را قولنامہ راستی و دلاسا انام خواهد شد - در آمدن خود توقف
نورزد - بیست و یکم شهر ربیع الثانی سنہ ۱۵ تحریر یافت -

भाषांतर

शिवकांतीक मजकूर अस्पष्ट आहे
लागत नाही.

तारीख ५ आगस्ट १९७२

श्रीमंत राजेश्री गुनाजी यांचे कुशल असो:—

अष्टीचे फौजदार श्रीमंत महाराज सयाजीराजे यांनी सावंभौम सरकाराचे मुख्य अधिकारी यांच्या सेवेत विनंती भर्ज केला की, बरेचसे तरुण आपल्या आश्रयांत असून आमच्या उपयोगी पडणारे आहेत व शिवाय त्यांना स्वतंत्र राहणे आवडतें. म्हणून नवाब साहेबांच्या हुकमान्वये तुम्हांस कळविले जातें की, आपणास हें पत्र पावतांच हरप्रयत्न करून जितके तरुण शिपाई व उत्साही लोक तुम्हांस जमा करतां येतील ते जमा करून हुजुरांत हजर व्हावें. त्यांना परराज्यांतील नोकरांच्या शिरस्त्राप्रमाणें नोकरीवर घेतले जाईल. हें पत्र कौलनामा समजून त्याप्रमाणें लोकांचीं मनें वळवावीं. आपण येण्यास दिरंगाई करूं नये. तारीख २१ माहे रब्बीलसानी सन १५ रोजी लिहिलें.

लेखांक ७]

[ता. १५ सप्टेंबर सन १९८१]

अقبال देवुनी पन्ना बसालत दस्तकाह दोस्तान राजा जीव

हमोराह दरुल सरी महाराज बोज़, दोस्तकाम, मेमू अकाम बाशुद

بعد از اظهار شوق مرقوع ضمیر منیر می گرداند که مکروب
مرفوب محبت اسلوب که دربارهٔ رویدادن حادثه متاهیر متروحا
قلمی شده بود پرتوآده افکنده بسیار حیف آمد که متاهیران دو
مرتبه برآنماد جهان نمودند - پس حیاتی انسلا است بسیار
پیدا خواهند کرد - و نیز قلمی بود که قرض ... و ناگوچی صراف
است - آنها را تاکید نموده برای خرج بفرستید - ... شما هر
دو کسان را طلبیده پرسیده شد - آن ها جواب دادند که یک کس
معتبر را بفرستید حساب فهمیده مقرر خواهد شد - موافق کشت
ادا خواهیم نمود - اگر بخاطر آملک پسند آید پس یک آدم معتبر
بفرستید مقرر نمودم که در خود بگیرید - زیاده تحریر شوق
پدید - فقط

भावांतर

१५ सप्टेंबर सन १९८१

श्रीमान् मित्रवर्य राजेसाहेब यांचें कुशल असो :—

श्रीमहाराजांवर ईश्वराची कृपा असो व ते अक्षय्य मित्रांचें कल्याण
करोत. सेवेशीं विनंती कीं, आपलें पत्र पावलें. शत्रूंनीं केलेल्या हल्ल्याची
हकीकत वाचली. आश्चर्य वाटलें कीं, शत्रूंनीं आपल्यावर दोन वेळ चाल केली
व आपण सुरक्षित वांचलांत. देव तारी त्यास कोण मारी ?
शिवाय आपण नागोजी सराफाच्या कर्जाबद्दल लिहिलें. त्याला ताकीद देऊन
कळविलें आहे कीं, खर्चाकरितां पाठवावें त्याच्या दोन माणसांना
बोलावून चौकशी केली. त्यांनीं उत्तरीं कळविलें कीं दोन भरंवशाचीं माणसें
पाठवा. हिशेब समजून घेऊन ठराव होईल व हप्त्यानें फेड करून देऊं, जर

आपणास संमत असेल तर आपण आपल्या विश्वासांतला एक इसम पाठवून घावा. रक्कम त्याच्याबरोबर पाठवून देऊ. जास्त काय लिहावे ही विनंति.

राघो पंडित यांनी लिहिले

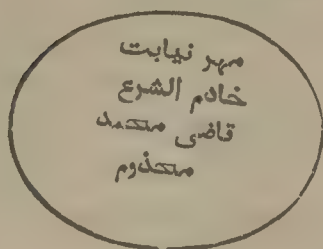
तारीख १२ रमजान सन २४

—X—

[लेखांक ८]

[तारीख १ फेब्रुवारी १९८२]

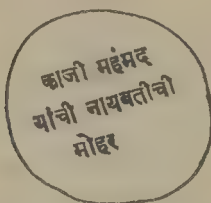
मطابق اصل است

प्रवाने मेहर नواب مستطاب خانجehan بهادر ظفر جنگ کوکل
 تاس از قرار بتاریخ غرة شهر ربیع الاول سن ۲۵ جلوس والا آنک
 متصدیان مهمات حال و استقبال دیسموکهان و دیسپانڈیان قصیم
 ناندیج پرکام کره ولیت سرکار احمدنگر صوبہ خجستہ بذیاد بغایت
 امیدوار بود بدانند کہ خدمت سیتہ گیری بنام راج روپ ولد سیاجی و
 مہاجن گیری بنام عبدالرزاق پسر داؤل و خدمت بنام ہریک
 علیحدہ پیتہ عالمگیر پور قصیم مذکور تہور دستگاہ سیاجی متوفی
 مقرر کردہ بود درینوار بموجب عرضداشت بشجاعت دستگاہ
 دستمچی چنان ظاہر شد کہ عبدالرزاق مہاجن مذکور بمعہ برادران
 کلان خود باغی شدہ بجانب غلیم لٹیم رفتہ و مردمان داؤل مذکور
 در پیتہ مرقوم بجائے گویند صراف دزدی کردہ قریب ہفتصد روپیہ
 را متاع بردہ و نقل محظور ارسال داشتہ بود نیز بظہور پیوست
 لہذا نکاشتہ می آید کہ سیتہ گیری بنام دستمچی ولد سیاجی
 و مہاجن گیری بنام راج روپ مقرر و مفوض گشتہ - چنانچہ قبل

अडिन म्ठोफु मरुम वुणु डुडुडु, डुडुडु डुडुडु डुडुडु डुडुडु डुडुडु -
 डुडुडु डुडुडु डुडुडु डुडुडु डुडुडु डुडुडु डुडुडु डुडुडु -
 डुडुडु डुडुडु डुडुडु डुडुडु डुडुडु डुडुडु डुडुडु डुडुडु -
 डुडुडु डुडुडु डुडुडु डुडुडु डुडुडु डुडुडु डुडुडु डुडुडु -
 डुडुडु डुडुडु डुडुडु डुडुडु डुडुडु डुडुडु डुडुडु डुडुडु -
 डुडुडु डुडुडु डुडुडु डुडुडु डुडुडु डुडुडु डुडुडु डुडुडु -

भाषांतर

नक्कल आहे
 असलप्रमाणे आहे
 तारीख १ फेब्रुवारी १९८२

नवाब खानजहान बहादुर जफरजंग यांच्या मोहरेचा हुकूम तारीख
 एक माहे रब्बीकावळ सन २५ जुलूस. कसबे नादनज परगणे कडेवळीत
 सरकार अहमदनगर सुमा खुजस्ता बुनियाद येथील माजी व हालचे सरकारी
 अधिकारी व देवामुख व देवापांडे यांना कळावें कीं, शेटगिरीचें वतन राजरूपच्या
 नांवें व महाजनगिरीचें वतन अबदुल रज्जाकच्या नांवें व पेट आलमगीरपूरचें
 वतन मय्यत सयाजी राजे यांच्या नांवें नेमलें गेलें होतें, पण रस्तुमजी राजे
 यांनीं असें जाहीर केलें कीं, अबदुलरज्जाक महाजन व त्याचे वडील भाऊ
 यांनीं बंड केलें व ते शत्रूंना जाऊन मिळाले. शिवाय त्यांनीं पेटेंतील गोविंद
 सराफाच्या घरीं चोरी करून जवळ जवळ सातशें रुपयांचा माल चोरला व
 महजरची नक्कल नेली. म्हणून लिहिलें जातें कीं शेटगिरीचें वतन रस्तुमजी
 वरुड सयाजीच्या नांवें व महाजनगिरीचें वतन राजरूपच्या नांवें नेमलें आहे.
 पूर्वी पेट मजकूरचें वतन सयाजींनीं प्रत्येकास दिलें होतें पण आतां वतन
 बांदून देण्याचा हक्क रस्तुमजी यांना आहे. लायक असेल त्यास त्यांनीं वतन
 द्यावें. वतनदारांनीं खर्चाची बाब जमेपेक्षां जास्त वाढवूं नये. पेटेची वस्ती
 रोजरोज वाढवावी व या बाबतींत ताकीद कडक समजावी. कळावें.

मطابق اصل است

قاضی محمد معتمد

१०११

مہر نہایت خادم شرع

نقل - قولنامہ بمہر خانفروز جنگ از قواد دویم شہر دیبغ الاول
سنہ ۱۲۵۰ جلوس والا آنکہ قوانامہ باسم سیتہان و مہاجنان و رعایا
پیٹھ عالم گہر پور قصہ ناندنیچ پرگنہ کڑے ولیت آنکہ در مکان اصلی
خود ہا رفتہ آباد شونہ و یکشت کار و کسب پیشتہ خود اشتمال
وازند و تا انکہ پیٹھ مسطور روی بابادی کند رسد غلہ معاف شناسند -
درین باب قول بدانند -

भाषांतर

काजी महंमद

नायब यांची

मोहर १०९९

असक बरहुकूम

खान फुरोजजंग यांच्या मोहरेचा कौलनामाः— तारीख २ माहे
रबीलावल सन १०९९ असा की, पेठ भाळमगीरपूर व कसबे नादनजच्या
बेट लोकांना व महाजनांना कळावें की, त्यांनी त्यांच्या रहात्या घरांत जाऊन
रहावें व शेतीकामांत व उद्योगधंध्यांत निमग्न रहावें व जोपर्यंत पेठेची वस्ती
होत नाही तोपर्यंत धान्यवसुकी माफ समजावी.

लेखांक १०]

{ सन २५ जुलूस
ता. ८ आगस्ट १६८२

सम २० जुलूस والا

मطابق اصل است

منکم بسهر بخشى الملک روح اللہ خان از قرار بتاریخ ۱۳
شهر شعبان المعظم انکم دستک آنک جهانمطاع افتاب شعاع عالم
مطلع شرف صدور یافت کہ راجروپ ولد سیاچی بتخدمت تہانہ داری
پرگنہ اشتی و ناندنچ معمول پرگنہ کرہ ولایت سرفراز باشی و جماعت
ذیل ہمراہ مشارالیم تعیین نماید باید کہ مطابق شرایع معالی
بعمل آرند -

وجستگم

مشارالیم

و نکتہ ہرہ ہرہ مشارالیم معاتب
چسکتی سر و شریفاجی
ولد پرسوجی مشارالیم ولد
پرسوجی س ۳ صدی ما سوار
س ۳ صدی ما سوار از معانت
تہانہ استی

ولد سیاچی بتخدمت تہانہ داری
پرگنہ اشتی و ناندنچ پرگنہ
کرہ ولایت سرفراز یابی از معانی
فوج دوسد پلنجاہ معمولرخان
ما ۲۵ سوار

دستمچی دوسد و پلنجاہ و شنکراجی صد پلنجاہ

भाषांतर

असलप्रमाणें आहे.

शिका नाही

रहुल्लाखान चिटणीस यांच्या मोहरेचा हुकूम तारीख १४ माहे काबान
या अर्थी कीं बादशाही हुकुमान्वये राजरूप वतद सयाजी यांना परगणे भट्टी
व नादनज परगणे कडेवळीतची ठाणेदारी व खाकीप्रमाणें तेनात दिली
आहे. आप्रमाणें अंमल व्हावा.

राजरूप वरद सयाजी परगणे राजरूप यांच्या तैनातीत ४०
अष्टी व नादनज परगणे कडेवळीत माणसे. शरीफजी वरद परसोजी
येथील ठाणेदार नेमले गेले. त्यांची व सदरहू इसम वरद परसोजी
जग्यत दोनशें पन्नास अक्षरीं दोनशें १०० स्वार
पन्नास स्वार. ठाणा अष्टी.

हस्तुमजी दोनशें पन्नास

शंकराजी एकशें पन्नास

लेखांक ११]

[ता. १३ आगस्ट १९८३]

راجروپ ولد سپاجی

نورمحمد ولد شمس الدین قوم ساکن دولت آباد گندم رنگ
فراخ پيشانی قدري خوانده ابروی چشم بسته ریش پروت
دو خال باریک بر دوش های چپ - چند داغ چپچک روی
پروکوش سوراخ -

۲۹ شعبان سنہ ۱۲۹

نقل داشتد

आषान्तर

राजरूप वरद सयाजी

शिक्षा अस्पष्ट लागत नाही

नूरमहंमद वदद कामसुध्दीन राहणार दौलताबाद रंग गोरा कपाक उंच थोडा बिकलेला डोक्याच्या पापण्या बसक्या दाढीवाला डाग्या खांधास दोन बारीक भोकें थोडेसे देवीचे त्रण व कान टोचलेले.

२९ छावान २६ नक्कल दिक्की

लेखांक १२]

[ता. ७-३-१९८४]

متصدیان مهمات حال و استقبال دیسموکهان و دیسمپاندیان
پرگنه کز ولایت سرکار احمدنگر صوبہ حبسہ، بنیاد بغایت اُمیدوار
بود بدانند کہ خدمت سیتہ گیری بنام راجروپ ولد سیاجی و
مہاجن گیری بنام عبدالرزاق پسر داول و خدمت بنام ہریک
علحدہ پیٹہ عالمگیر پور قصہ، ناندنچ تہور دستگاہ سیاجی متوفی
مقرر کردہ بود - درینوار بموجب عرضداشت بشجاعت دستگاہ
دستمچی چنان ظاہر شد کہ عبدالرزاق مہاجن مذکور بمعہ برادران
کلان خود باقی شدہ بجانب فلیم لٹیم رفتہ و مردمان داول مذکور
پیٹہ مرقوم بخانئہ گویند صراف دزدی کردہ قریب ہفتصد روپہ
را متاع بردہ و نقل محض ارسال داشتہ بود برآن ظہور نکاشتہ می
آید کہ سیتہ گیری بنام دستمچی ولد سیاجی و مہاجن گیری
بنام راجروپ مقرر مفوض گشتہ - چنانچہ قبل ازین متوفی مرقوم
وطن پیٹہ مذکور بنام ہریک تجویز کردہ بود - الحال اختیار
دریاب تقسیم وطن داری برستمچی است کہ ہرکس را لایق خدمتکار
آمدنی داند نگاہ دارد + طریقہ وطن داران اینست کہ از روی آمد
حسابی بہرون نروند و چنان تلاش نمایند کہ آبادانی پیٹہ مسطور
روز بروز افزونی حاصل گردد و ازین باب تکلف و انکشاف نوزند -
تاکید اکید تناسد - تحریر غرہ ربیع الاول سنہ ۲۸ جلوس والا

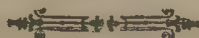
بروانچہ نواب خاندان بہادر دسید بتاریخ وہم وجمع الاول
 سنہ ۱۲۷ جلوس مبارک بعرفت سیامی وکیل +

भाषांतर

मोहोर नियावत
 मामतान बंदा
 अलमगीरी गाझी

परगणे कडेवळीत सरकार अहमदनगर सुभा खुजस्ताबुनियाद येथील विद्यमान व भावी देशमुख व देशपांडे यांना कळावें कीं शेटगिरीचें वतन राजरूप वढद सयाजी यांच्या नांवें व महाजनगिरीचें वतन दावलचा मुलगा अबदुल रज्जाक याच्या नांवें व तसेंच पेठ अलमगीरपूर कसबे नादनजचें हें वतन प्रत्येकाच्या नांवें स्वतंत्रपणें सयाजीराजे यांनीं नेमून दिलें होतें. हस्तुमजी राजे यांनीं नंतर असा अर्ज दिला कीं अबदुलरज्जाक महाजन व त्याचे वडील आज यांनीं सरकार विरुद्ध बंड केलें. ते शत्रूला जाऊन मिळाले. दावलच्या लोकांनीं पेठेंतील गोविंद सराफाच्या घरांत चोरी केली. जवळ जवळ सातशें रुपयांचा माल लुटला आणि महजरची नक्कल लांबवली. ह्यामुळे असें जाहीर करण्यांत येतें कीं हस्तुमजीच्या नांवें शेटगिरी व महाजनगिरी राजरूपच्या नांवें नेमली गेली आहे व यापुढें वतनाच्या वांटणीचा हक्क हस्तुमजींना आहे. लायक वाटेल त्या इसमास त्यांनीं वतनाचें काम द्यावें. वतनदारानें उत्पन्नाची वाढ करावी. उत्पन्नापेक्षा खर्च जास्त करूं नये. दिवसेंदिवस पेठेची वस्ती वाढवावी. याविरुद्ध वागूं नये. या बाबतींत कडक ताकीद समजावी. तारीख एक माहे रब्बीलावल सन १७ जुलूस.

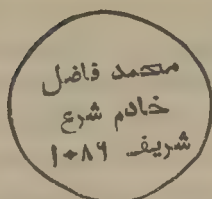
नवाब खानजहान बहादुरांचा परवाना मार्फत शामजी वकील पोंचला तारीख १० रब्बीलावल सन १७ जुलूसवाला (१६११६८४).

लेखांक १३]

[ता. २५ मार्च १८९५]

दस्तक

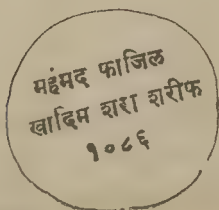

باسم گماشته، تہرور اینتہاء برادران سیاجی فوجدار پیرگنہ، اشتی وغیرہ
انکہ چون بتاریخ چہارم شہر رجب المرجب حسبالحکم چہانمطاع
افتاب شعاع شرف صدریافت کہ برمعابر دریایا و شوارع مسالک دکہن
چنانچہ باید ضبط و احتیاط نمی شود - و تجار اسپان و اسلک، و
الات داروی جرب یا نک بکار نکوشاند - و بیتجاویر و حیدرآباد می
برند و پای دستک بمہر عمدۃالملک و مدارالمہاسی و بخشہان
عظائی و دیگر امراء و صوبیداران را بنا بر این می باید کہ قدغن
و احتیاط بکار برند و بصوبہ داران و فوجداران و تہانہ داران و مکفولان
و مستحققیقات معابر و مشارع تاکید بنویسند کہ از سپاہیان
عنبرلوکز و تجار اسپان و اسلک، را بدون دستک بمہر معبر از
معابر گذشتہ اشیارہا مہمل معنی و حرب رساند و اگر کسی
ارادۂ عبور نماید می باید کہ دستک بمہر ناپہین آن جاو قہد
نشر و صدر اشیاء در دستک مندرج بنہاشد نگذارند - بناء بر
آن احدی ملازم سرکار چہان مدار متعین نمودہ شد - باید کہ
مطابق مسطور بعمل آوردہ مچکات بمہر خود و زمینداران و
دیسموکان ارسال دارند و اگر احیاناً سرمایہ بفاوت و معاخذ را باقی
از حساب خلافت و سلطنت معانی خواہدشد درین باب قدغنی
بلذیع شناسندہ - شہر رجب سنہ ۱۳۳۲ جلوس والا -

بایل معنی

भावांतर

हुकूम

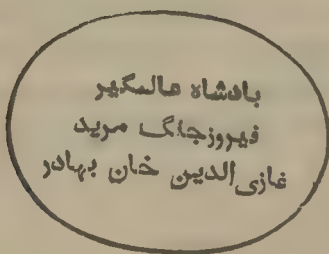

परगणे अष्टीचे फौजदार सयाजी राजे यांच्या भावाचे गुमास्ते बांना हुकूम देण्यांत येतो कीं तारीख ४ माहे रज्जव रोजी बाइबाही हुकूम आला कीं दक्षिण प्रांताच्या मोठ्या रस्त्यांवर व नद्यांच्या उतारांवर जसा पाहिजे तसा बंदोबस्त राहत नाही. घोड्यांचे सवदागर व हत्यारांचे व्यापारी युद्धोपयोगी शस्त्रास्त्रासंबंधी हरप्रयत्न करून विजापूर व हैद्राबादेकडे घेऊन जातात व तेहि सुभेदार व इतर सरदार व सरकारी वरिष्ठ अधिकारी अथवा पंतप्रधानांच्या मोहरेच्या परवान्याशिवाय घेऊन जातात. सबब या बाबतींत कडक ताकीद देण्यांत येते कीं सुभेदार, फौजदार, ठाणेदार, नदी-उतारावरील व राज-मार्गावरील नाकेदारांना ताकिदी हुकूम लिहावा कीं कोणत्याही शिपायांनीं अथवा घोड्यांच्या सवदागरांनीं अथवा हत्यारांच्या व्यापाऱ्यांनीं बिगर परवाना युद्धोपयोगी शस्त्रे नेऊं नयेत, जे कोणी शस्त्र नेत असतील त्यांचे जवळ तेथील नायबांच्या (सरकारी अधिकारी) मोहरेचा परवाना पाहिजे व जर नसेल तर त्यांना सोडूं नये. सरकारी सर्व नोकरांना हा अधिकार देण्यांत आला आहे. ह्याप्रमाणेंच अंमल चालावा. एकूण जमीनदार व देशमुखांचे मुचलके घेऊन त्यांच्या मोहरा ताब्यांत व्याख्या. जर कोणी ह्याविरुद्ध वागेल त्यास राज्यद्रोही समजण्यांत येईल. कडक ताकीद समजावी. कलावें माहे रज्जव सन ३४ जुलूस.

लेखांक १४]

[तारीख २१ ऑक्टोबर १६९५]

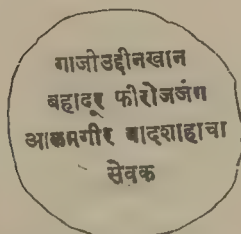

قولنامہ

باسم سیدانہان و مہاجنان وغیرہ دعائائی پیٹھم عالمگیر پور قصبہ
 ناندیج پرگنہ کرہ ولیمت آنکم در مکان اصلی خود ہا رفتہ آباد شوند -
 و کشت و کار و کسب و پیشہ خود اشتغال و زندگی و تا آنکہ پیٹھم

مسطور دو با بادی نه نهبر رسدغلا معاف شناسند - درین باب قول
داند تاریخ بیست و دوم شهر ربیع الاول سن ۳۹ جلوس والا قلمی شد +
قولنام بهر نواب خانفروز جنگ است -

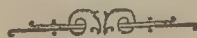
भाषान्तर

कौलनामा

पेठ आलमगीरपूर कसबे नादुनज परगणे कडेवळीत येथील समस्त
बोट, साहुकार, महाजन व बोटकरी लोकांना कळावें कीं त्यांनीं आपापल्या
राहत्या घरीं जाऊन वस्ती करावी. स्वतःची बोती करावी व उद्योगधंद्यांत
निमग्न राहून पेठ पुन्हा वसवावी व जोंपबंत पेठ चांगली वसत नाहीं
तोंपर्यंत धान्य-वसुली माफ समजावी. ह्या बाबतींत हा कौल समजावा.
तारीख २२ माहे रबीकावळ सन ३९ जुलूस.

नबाब खानफरोजजंग यांच्या मोहरेचा कौल.

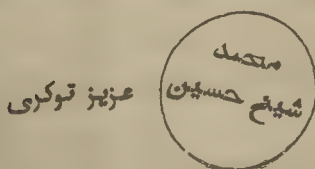

[लेखांक १५]

[ता. १५-६-१६९६]

یادداشت سن ۴۰

رسید انکم معرفت دسرو واقع بتاريخ ۲ شهر ذیالحجه سن ۴۰
جلوس والا مرسول وستم راؤ

भाषान्तर

: * याददास्त

रुस्तुमराव यांनीं ता. १ माहे जिल्हेज सर, ४० रोजी पाठाविलेले पत्र हस्तें दसरु पावले.

अजीज टोकरी

महंमद
शेख हुसेन

लेखांक १६]

[ता. ११ आगस्ट सन १६९६

قاضی محمد محمد
مہر نہایت
خادم شرع

پروانہ بمہر حمیدۃ الملک مدارالمہام اسدخان از قرار بتاریخ
بہست و دوم شہر محرم سن ۱۲۰۰ جلوس والا آنکہ سیادت مآب محمد
حسین واقع نگار قلعہ اسعدنگر بغایت اُمیدوار برد بدانکہ کہ وکیل
واجروپ منصبدار آمدہ ظاہر نمود کہ عبداللہ پسر داؤل پیشکار سیاجی
طرفان و بتمہان کردہ حسب الامر جلیل القدر شاہزادہ والاگہر اعظم شاہ
بنام رفعت پناہ برہمان اللہ قلعدار اسعدنگر آوردہ قریب یکماہ است
کہ معاملہ تاحال فیصل نشدہ - بنام نگاشتہ می آید کہ اگر معاملہ
فیصل شدہ باشد بہتر و گرنہ بخندمت شاہزادہ والاگہر بفروستند کہ
ازین جہت مکرر رافع فرمایند - بدانکہ کہ درین باب تاکید بلیغ
دانند - فقط

भाषान्तर

काजी महंमद
खादिम शरा याच्या
नायबतीची मोहर

मुख्य प्रधान असदखान यांच्या मोहरेचा परवाना ता. १२ माहे
मोहरम सन ४० जुलूस की महंमद हुसैन कारकून किल्ला असभदनगर यांचे
कुशल असो. व त्यांना कळावे की राजरूप मनसबदार यांचे वकिलांनीं असें
जाहीर केलें की अबदुल्ला वल्द दावल सयाजीचा पेशकार यांनीं बरेंच बंद
केलें म्हणून युवराज आजमशाह यांनीं बुऱ्हाणुल्ला यांना असभदनगरचे
किल्लेदार नेमले व एक महिना झाला तरी अजून त्या प्रकरणाचा निकाल
लागला नाहीं. सबब तुम्हांस कळविण्यांत येतें की जर भांडण मिटलें असेल
तर ठीक. नाहींतर त्यास युवराजाच्या सेवेत पाठवून द्यावे म्हणजे पुन्हा
तकरार राहणार नाहीं. या बाबतींत कटक ताकीद समजावी. कळावे.

लेखांक १७]

[ता. १४-८-१६९६]

برهان الله خان

ملک، بنده درگاه جلالت دستگاه چین سکیم، بیہونسلم، منصبدارام

۹۰۹۶ دکم روپیہ ۱۰۹۸

چون اقرار می نمایم کہ مبلغ یکہزار و نو و ہشت روپیہ بناد پر انعام
زمین (اچ روپ) کہ از دستمچی در سرکار خانوالاشان طلب نمودند بنده
بعد از پانزدہ روز مبلغ مذکور ادای نمایم - بناد برآن چند کلمہ
بطریق تصدیق نوشتہ دادیم کہ ثانی حال صحت باشد - تاریخ
پنجم شہر صفر سن ۱۰۹۶ جلوس والا

عرض گذار نوشتہ آنکہ بنده چیتسکیم، بیہونسلم، منصبدارام قرار
می نمایم و نوشتہ می دہم کہ مبلغ یکہزار و نو و ہشت روپیہ
برای (اچ روپ) وغیرہ کہ در قصبہ ناندنج دستم راؤ -

साधनंतर

बुद्धानुज्ञाखान

हा बंदा भीमंत हुजूर चैनसूख भोंसले यांचा सेवक आहे.

रकम रुपये १०९८

असा करार करतो की रकम रुपये एक हजार अठ्ठाण्वस माझ्याकडे जिम्मे आहे. ही रकम राजरूप यांच्या इनाम जमिनीबद्दल राजे रस्तुमजी यांनी मजकडे मागितली. मी ही रकम पंधरा दिवसांनंतर भरणा करून देईन. हा लेख करारनामा म्हणून लिहून देत आहे. प्रसंगी याचा उपयोग व्हावा. कळावे तारीख ५ माहे सफर सन ४० जुलूस.

अर्ज लिहिता की मी चैनसूख भोंसला मनसबदार आहे. मी लेखी कबुलायत लिहून देतो की रकम रुपये एक हजार अठ्ठाण्वस राजरूप यांच्या जमिनीबाबत रस्तुमजी कसबे नादनव यांना देईन.

लेखांक १८]

[ता. १६ सप्टेंबर १६९६]

بہوالغنی

خلد اللہ

بادشاہ عالمگیر غازی

۱۱۰۴

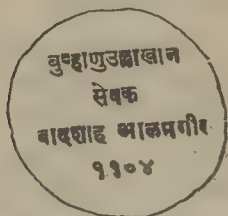
برہان اللہ خان خانم زاد

متصدیان مہمات حال و استقبال قصیم ناندیج معمول پر گئے
 کرة ولایت سرکار احمدنگر صوبہ خجستہ بنیاد بدانند کہ موازی
 شصت بیستم زمین بلنجر در سوار قصیم مسطور در وجه انعام بہار
 ولد داؤل موزن مسجد پیتہ عالمگیر پور مقرر شد می باید کہ
 بموجب مفصل ضمن بمشارالہم واگزارند - کہ بتحصیل آنرا صرف
 معیشت خود نموده در خدمت مرجوعہ سرگرم دانستہ در دعا گوئی
 دوام دولت ابد مدت حضرت مشغول باشند - نقل گرفتہ اصل
 واپس نہلد و ہر سال سلد مجدد طلب نکنند - تحریر فی التاریخ
 ہجست و ہشتم شہر صفر سنہ ۱۲۰۰ جلوس والا -

مقرر شرح ضمن از سواد قصه مسطور دروجه بهار ولد داول
موزن مسجد پيغم عالم گير پور شخصت بيگه اراضی بليجدر +

भाषान्तर

इंशर अष्ट आहे

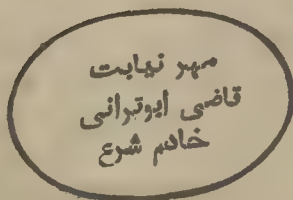
कसबे मादनज परगणे कडेवलीत सरकार अहमदनगर सुभा खुजस्ते-
खुनियाद येथील सर्व विद्यमान व भावी सरकारी अधिकाऱ्यांना कळावें कीं
कसबे मजकूरची साठ विघे जमीन भार वरद दावल यास पेठ आलमगीरपूरच्या
मशिदीच्या सेवेकरितां इनाम देण्यांत आली आहे. खाली तपशील दिव्या-
प्रमाणें ही जमीन त्यांना मोकळी करून द्यावी. त्यांनीं ती जमीन घ्यावी व
तिच्या उत्पन्नावर आपली उपजीविका चालवावी. मशिदीची सेवा करावी व
सरकारच्या राज्याचें शुभ चिंतावें, देवाजवल प्रार्थना करावी. ह्याची नक्कल
घेऊन भरसल वापस घावें, व दरवर्षी सनद नवी मागूं नये. कळावें तारीख
२८ माहे सफर सन ४० जुलूस.

तपशील असा कीं कसबे मजकूरची साठ विघे लागवडीची जमीन भार
वरद दावल मुषज्जन (आजान देणारा) यांच्या नांवें इनाम दिली आहे.

लेखांक १९]

[ता. २९ आक्टोबर १६९६]

بمهر عبداللہ، مطابق اصل است

بمهر عبداللہ از قرارداد بتاریخ دو از دہم مشہر ربیع الثانی سنہ ۱۲۰۰ آنکہ
ملکہ عبداللہ ولد دارل متوطن پیتہ، عالمگیر پور قصبہ
ناندنج پورگہ، کرولیت سرکار احمدنگر ام چون برای مہاجن گیری
عبدالرزاق دعوی مبلغ سی ہزار روپیہ وغیرہ بر دستمچی و راجروپ
پسران سیاجی راجہ نمودہ بودیم آخرش عصمت پٹاہ گونابائی کہ
والدہ مشارالہ است درمیان آمدہ صلح گردید - بناء برآن بندہ
ہم قبول کردہ اقرار می نمایم کہ دعوی بر مطلبی نمودہ بودیم
برضای و رغبت خود فیصل دادیم - پیشتر از پسران راجہ مذکور
ہیچ دعوی نمادہ اگر ثانی الحال دعوی مبلغ مذکور وغیرہ از بندہ
ظاہر شود در شرع شریف باطل است - بناء برآن این چند کلمہ
بطریق و دعوی نوشتہ دادہ شد کہ عندالحاجت یکار آید +

माषांतर

काजी अब्दुरानी
खादिम शरा
यांची मोहर

अबदुल्लाची मोहर की
अस्सहप्रमाणे आहे.

तारीख १२ माहे रब्बीउलसानी सन ४० जुलूस.

मी अबदुल्ला वदद दावल राहणार पेठ आलमगीरपूर परगणे कडेवलीत
सरकार अहमदनगर करार करतो की आम्ही सयाजी राजे यांचीं मुकें
हस्तुमजी व राजरूप यांचेवर महाजनगिरीच्या वतनाबद्दल तीस हजार
रुपयांचा दावा दिला होता. शेवटी यांच्या मातोश्री गुनाबाई यांनी मध्यस्थी
केली व आमची सल्ला केली. म्हणून मी कबुलीजबाब लिहून देतो की
आम्ही जो दावा कावला होता तो आम्ही आमच्या राजीखुशीने परत घेत
आहोत. ह्यापुढे ह्या राजेसाहेबांच्या चिरंजिवांवर कोणताही दावा राहत नाही.
जर यापुढे ह्या रकमेबद्दल मी भांडण केलें तर तें कायद्यान्वये खोटें समजलें
जाईल. ही वाक्यें लिहून दिलीं. जरूर पडल्यास उपयोगी पडावीत. कलावे.

लेखांक २०]

[ता. ४-११-१६९७]

قولنامه

باسم سیتہ و مہاجن وغیرہ رعایا ساکن عالمگیر پور قصہ
ناندنچ پرگنہ کڑولیت سرکار احمدنگر آنک درینوار از روی نوشتہ
دفعہت مآب راجہ دستم ظاہر شد کہ رعایا انجا بسبب کتلم گہری
وغیرہ فراری شدہ انجای قول دادہ آبادان مینمایند - بنادبر بموجب
نوشتہ راجہ مشارالیم قلمی می نمایند کہ بجمعیّت خاطر ایشان
نو آباد در محال مذکور سکونت نسایند - وچہ جزئہ بموجب حال و
حالت ہر کدام کہ بر اخذی حیث نباشد گرفتہ خواہد شد - ہمہ
وجوہ خاطر خود ہا جمع دارند - بنا بر آن این چند کلمہ بطریق
قولنامہ قلمی نوشتہ شدہ +

खाली मोडी मजकूर आहे.

है कौलनामा ता॥ सेटियान व महाजनानी व रयान पेठ आलमगीरपूर
को नादनज पा॥ कडेवलीत सु॥ सन ११०७ सन ४१ कौलनामा यैसा जे.
तुमचे बाबे हस्तुमजी भौसले यांनीं लिहून पाठविलें जे पेठ मा॥ स रसद गळे
व कडवी व कित्येक मकान बदल रयतीत फरार होत आहे. कौल मईमंत
जालीया पेठ आबाद होईल म्हणून लेहून पाठविलें तें बराये माळुमाती
खातरेस भाणून कौल दिव्हा असे. सुखें पेठ आबाद करणें. रयतेची माफी
हाल हालत जीवन पाहून जेजया घेऊन ता॥ पेठ मजकुरीची सुखें आबादानी
करणें. काहीं काक न धरणें. जीवन माफी रयतीची हालहालत जाहीर करून
तेणें माफिक जेजया घेऊन दरीबात कौल सु॥ तारीख १९ रबीकसानी
सन ४१

भाषान्तर

बिका लागत नाही.
अस्पष्ट आहे.

कौलनामा

पेठ आलमगीरपूर कसबे नादनज परगणे कडेवलीत सरकार अहमदनगर
येथील फोट महाजन व हतर रयत लोफांना कळावें कीं राजे हस्तुम यांनीं

१ कृपादान, दान, दत्त. २ साठी, खुद्. ३ माहिती (फारशी कोश),
४ कौल = अभयवचन, आश्वासन (फारशी कोश).

जाहीर केले की येथील रक्यत पकून गेली आहे व म्हणून त्यांना कौल देऊन आबाद करावे म्हणून सदर राजेसाहेबांच्या लिहिण्यान्वये कळविले जाते की त्या लोकांच्या हक्केनुरूप महाक मजकूर पुन्हा आबाद करावा. त्याच्या त्याच्या पेपतीप्रमाणे व जरब होणार नाही अशा अंदाजाने जजिया वसूल केला जाईल. एकूण सर्व प्रकारे समाधान असावे. म्हणूनच हा मजकूर कौलनामा ह्या अर्थी लिहून दिला.

(याच्या खाकी मोर्बात असलेला मजकूर वर असलेला फारशी लेखाखाकी छापला आहे.)

लेखांक २१]

[तारीख १६ डिसेंबर १६९८

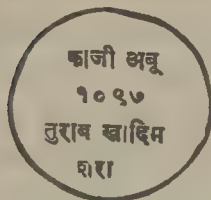
مطابق اصل است

خادم شرع
1-98
ابوتراب قاضی

حسب الحکم مهر وزارت پناه و دعوانی پناه دیانتخان از قرار بتاریخ بیست و دوم شهر جمادی الثانی سنہ ۱۲۲ آنکم شہامت و معانی پناه رفعت دعوانی درگاه خان فی شان بموارد موارد مزاحیم و عنایات ظلّ باشند از روی سر دشت دفتر والا معلوم شد مبلغ بیست و سه هزار و هفتصد و پنجاه و چهار دام بابت سایر قصص ناندنج و هفتاد و هشت هزار دام از پیتھ، عالمیرپور بابت صدق و دو لک و سی و نہم هزار و یکصد و چهل و شش دام از قریم یارگانوں بشوکت شریفجی بجاکیر راجروپ مقرر است - درینوار وکیل راجروپ ظاہر کرد کہ محمد یوسف فوجدار کرہ ولایت صوبہ خجستہ بنیاد محصول دامہائے سایر خود متصرف می شود - بنا بر آن مرقوم می گردن کہ آن دعوانی پناه بر تقدیر و قوع محمد یوسف مرقوم مقرر دسازند کہ محصول دامہائے سایر مذکور بتصرف گماشتہ راجروپ وا گذارند و دست از مداخلت باز دارد و ہرچہ گرفتہ باشد پس دہد - و اگر خواہد نوعیدہ برین بنویسید + فقط

भाषान्तर

नकल

नकल असल प्रमाणें आहे.

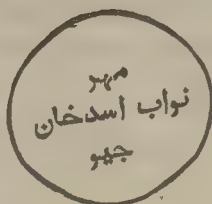
वजीर दिवानतखान यांच्या मोहरेचा हुकूम तारीख २२ माहे जमादिउलसानी सन ४९ दरगाहखान यांच्या नांवें कीं दक्षिण प्रांतांच्या दफतरावरून असें कळलें कीं कसबे नादनजचा वसूल रकम तेवीस हजार सातशें चौपन्न दाम आहे, पेठ आकमगीरपूरचा वसूल सत्याहत्तर हजार दाम आहे आणि मौजे पारगांवचा वसूल दोन लक्ष एकोणचाळीस हजार एकशें बोहेचाळीस दाम आहे. ह्या उत्पन्नाच्या जहागिरींत राजरूप व घारीफजी दोवे हक्कदार आहेत. पण राजरूपच्या वकिलांनीं असें जाहिर केलें कीं कडेवळीतचा फौजदार महंमद युसूफ आमचें उत्पन्न स्वतःच खर्च करितो. म्हणून कळविण्यांत येतें कीं आपण या प्रकरणीं चौकशी करावी, व महंमद युसूफ पास कळवावें कीं त्यांनीं त्यांचें उत्पन्न राजरूपच्या गुमास्तांस वेळें घावें. त्यांत त्यांनीं अफरातफर करूं नये व आतांपर्यंत जें उत्पन्न वेतलें असेल तें परत करावें. कळावें जरूर असल्यास ह्या बाबतींत लेखी कळवावें.

लेखांक २२]

[ता. २१ डिसेंबर १६९९

مطابق اصل است

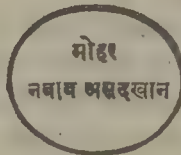

نقل

نقل پروانہ بمہر حمیدۃالملک مدارالمہام از قرار بتاریخ نہم شہر رجب المرجب سن ۴۳ جلوس والا آنکے فوجداران و جاگیرداران و دیسمکھان و دیسپانڈیان و مقدمان موضع ناندنیج پرگنہ کراولیت سرکار احمدنگر صوبہ خجستہ بلیک بداند کہ وکیل تہور پلاہ دستمچی ظاہر کرد کہ ۲ دو چاور زمین سوای سوازم از نیاز انعام

خدمتنامہ سیتم گیری و مہاجنی بیہتم عالمگیر پور موضع خانفروز جنگ
مذکور بنام راجروپ ولد سیاچی مقرر است و از سر دشت دفتر دہکن
ہم معلوم شد و بموجب سند امارت منزلت منظور دارند و انجا ...
کہ سیاچی خرید کردہ حویلی و باغ در آن جا احداث نموده است
و سند بمہر قاضی و بدستخط زمینداران بدست دارد - چنانچہ نقل
آن ارسال داشتہ بود لہذا ہرچہ کس مانع و مزاحم نشوند - درین
باب تاکید اکید دارند و قدغن تمام دانند +

भाषान्तर

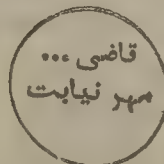
नकल
असदखान

मुख्य प्रधान हमीदतुलमुल्क यांच्या मोहरेचा हुक्म ता. ९ माहे रजब
सन ४३ जुलूस मौजे नादनज परगणे कडेवलीत सरकार अहमदनगर सुभा
खुजस्ताबुनियाद येथील फौजदार, जहागीरदार, देवामूल, देवपाडे व सर्व
लोक यांना देण्यांत येतो की, हस्तुमजीचे वकील यांनी जाहीर केले की
राजरूप वरद सयाजी यांच्या नावे खानपुरोजंग यांचा मौजा व पेठ
आलमगीरपूर येथील कोटगिरी व महाजनगिरीच्या नोकरबिद्दल दोन चाहूर
जमीन इनाम आहे. याचे प्रमाण दक्षिणच्या दफ्तरी बादशाही हुक्माच्या
सनदेवरून होत आहे. तेथे सयाजी यांनी जमीन खरीद करून हवेली बांधली
आहे व बाग लाविली आहे. शिवाय काजीच्या मोहरेची सनद व जमीनदारांची
सही यांच्यावर आहे. सबब कोणी यांना विरोध करू नये. या बाबतीत
कटक ताकीद समजावी. कळावे.

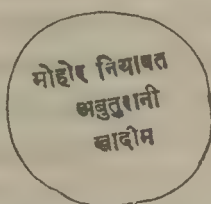
लेखांक २३]

[इ. स. १७०७ ते १७१३

सवाल मिक्कन्द व अशतहार मी खोवहद अ सادات क्रायम व اعظام
 و عسوم متوطلم قصيم ناندنيچ پروگند كره رليت سركار احمدنگر مروه
 خجستم بنياد مميان شيخ بهكن خطيب و امام و شيخ بهار مهران
 و چاروب كشي مسجد جامع قصيم مذكور برين معني كه بسوجب
 نشان عاليشان شاهزاده والا كهر محمد معظم بسوجب حكام بشين
 و انسداد احكام موزي دو چارور زمين بلنجر افتاده خارج جمع و لايق
 زراعت از سواد قصيم موقوف بشرط خدمت خطابت او مامت و
 موزي و چاروب كشي وغيره دروجم مدد معاش خود بها بسوجب
 فرمان متصور دانند -

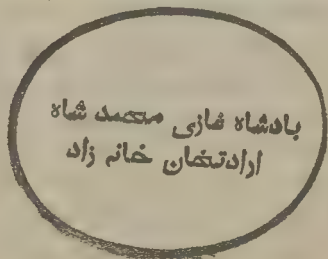
भाषान्तर

कसबे नादनज परगणे कडेवळीत सरकार अहमदनगर सुभा खुजस्ता-
 बुनियाद येथील सर्व सव्यद लोक व बोख लोक यांना जाहीर-रीत्या
 कलविण्यांत येतें कीं बोख भिकन खतीब व इमाम यास बोख बहार नमाज
 चालवणार व झाडझुड करणार मशीद कसबे मजकूर यास युवराज महंमद
 मुअज्जम यांच्या हुकुमान्वये व जुन्या वाहिवाडीतील सनदान्वये दोन बाहूर
 जमीन लागवडीस उपयोगी पडेल अशी त्यांच्या खतीबी, इमामी, नमाज
 चालवणे व झाडझुड करण्याच्या सेवेप्रीत्यर्थ उदरनिर्वाहाकरिता इनाम
 देण्यांत आली आहे. हुकमाची अंमलबजावणी व्हावी. कळावें.

लेखांक २४]

[ता. २२ आगस्ट सन १७२७]

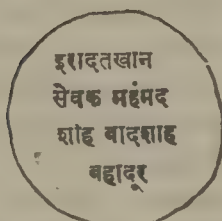

زمینداران پرگنہ کمرہ ولیب سرکار احمدنگر صوبہ خجستہ بنیاد
بدانند کہ وکھل عوانی پناہ خواجہ نیکروزخان وغیرہ ظاہر نمود کہ
پیٹھ عالمگیرپور تعلقہ قصبہ ناندنیچ پرگنہ مذکور بجمع یکہزار
پانصد روپیہ تنخواہ است و زمین پیٹھ مذکور بجمعست گاچرائی
وغیرہ مقرر است - گماشتہ جاگیردار قصبہ مذکور میزائم می شود -
بانہانگاہی رود کہ زمین تعلقہ پیٹھ علیحدہ کردہ بدہند - بناء پر
آن قلمی می گردد کہ در موازنہ قانونی بابت سنہ ۱۰۸۳ یکہزار
و ہشتادوسہ موازی یکہزار و ہفتصد و سی بیگہ زمین گاچرائی و
انعام تعلقہ پیٹھ مذکور بقلم دادہ باید کہ زمین پیٹھ و قصبہ
مستطور بموجب موازنہ علیحدہ کردہ بدہند کہ من بعد باہم مذاقہ
بباشد و اگر حقیقت نوعدیگر باشد بر نکانند - درین باب تاقید
دانند - پانزدہم شہر شعبان سنہ ۹ فلسی شد -

تاریخ ۱۶ شعبان سنہ ۹

داخل تہانہ حضور نمود

आधान्तर

परगणे कडेवलीत सरकार अहमदनगर सुभा खुजस्ता बुनियाद येथील
सर्व जमीनदारांना कळावें कीं खाजा नेकरोजखान यांच्या वकिलांनीं असें
जाहीर केलें कीं पेट आलमगीरपूर तालुका कसबा नादनज परगणे मजकूरचा
वसूल एक हजार पांचवें रुपये आहे व त्यांत पेट मजकूरच्या गांवचराईची
जमीन वेगरे सामील आहे. कसबे मजकूरच्या जहागीरदाराचा गुमास्ता यांत
अडथळा करतो. म्हणून त्यांना लिहावें कीं तालुक्यांतून पेटेची जमीन वेगळी
करण्यांत यावी. यावरून हुकूम दिवला जातो कीं सन १०८३ च्या जमीन

+ टीप:— सन १०८३ म्हणजे इ. स. १६७३/७४ येतो. ते वेळीं
औरंगजेब बादशाह होता. त्याचे कारकादींत गांवचराईच्या जमिनीबाबत
जो ठराव झाला त्याअन्वये म्हामदशाहानें हा हुकूम केला आहे.

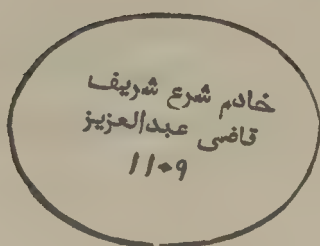
मोवणीच्या कापद्यान्वये तालुका व पेठ मजकूरका एक हजार सातशें वीस विघे जमीन गायचराहंकरितां इनाम दिली आहे म्हणून पेठेची व कसब्याची जमीन मुवाजन्त्या (ठरावा) प्रमाणे वेगवेगळी करण्यांत यावी व यापुढें हें मोडण राहूं नये व जर प्रकरण ह्याखेरीज कांहीं वेगळें असेल तर तसें कळवावें. या बाबतींत कडक ताकीद समजावी. कळावें. तारीख १५ माहे बाबान सन ९

हुशराच्या दफतरीं दाखल ता. १६ बाबान सन ९

लेखांक २५]

[ता. २२ आगस्ट १७२७]

मطابق اصل است

پروانچہ بمہر محمد ارادتنخان دیوان دکن از قرار تاریخ پانزدہم شہر سوال سنہ ۹ قلمی شد انکہ زمینداران پرگنہ کورولیت سرکار احمدنگر صوبہ خجستہ بنیاد بدانند وکیل عوانی پناہ خواجہ نیکروزخان و قیرہ ظاہر نسود کہ پیٹہ عالمگیرپور تعلقہ قصبہ ناندنچ پرگنہ مذکور بجمع یکہزار و پانصد روپیہ تلخوواہ است و زمین پیٹہ مذکور بجمعیت گاوچرائی و قیرہ مقرر است گساٹہ جاگیردار قصبہ مذکور مزاحم می شود بانبہا نکارش می رود کہ زمین تعلقہ پیٹہ علیحدہ کردہ بدہند - بناء بر آن قلمی می گردد کہ در موازنہ قانونگوی بابتہ سنہ ۱۰۸۳ یکہزار ہشتاد و دو موازی یکہزار و ہشتصد و سی بیگہ زمین گاوچرائی در انعام تعلقہ پیٹہ مذکور

بقلم ذاده باید که زمین پیهه و قصبه مسطور بموجب موازنه
علیهه کرده بدینند که من بعد باهم مناقشه بناشد و اگر حقیقت
نوعدیگر باشد برنگارند - درین باب تاکید دانند - تحریر تاریخ
صدر سنه الیهه ملاحظه نمود - بتاریخ ۱۶ شعبان سنه ۹

आपान्तर

काजी अबदुल

अजीज खादिम

११०९

शराशरीफ

+ महंमद इरादतखान दिवाण ता. १५ शव्वाल सन ९ कीं

परगणे कडेवलीत सरकार अहमदनगर सुभा खुजस्ता बुनियाद येथील
सर्व जमीनदारांना कळावें कीं खाजा नेकरोजखान यांच्या वकिलानें असें
जाहीर केलें कीं पेठ आलमगीरपूर तालुका कसबा नादनज परगणे मजकूरचा
वसूल एक हजार पांचशें रुपये आहे व त्यांत पेठ मजकूरच्या गायचराईची
जमीन वगैरे सामील आहे. कसबे मजकूरच्या जहागीरदाराचा गुमास्ता यांत
अडथळा करतो. म्हणून त्याला लिहावें कीं तालुक्यांतून पेठेची जमीन वेगळी
करण्यांत यावी. यावरून हुकूम दिला जातो कीं सन १०८३ च्या जमीन-
मोजणीच्या कायद्यान्वये तालुका व पेठ मजकूरला एक हजार सातशें वीस
बिघे जमीन गायचराईकरितां हुनाम दिली आहे. म्हणून पेठेची व कसड्याची
जमीन ठरावाप्रमाणें वेगवेगळी करण्यांत यावी व यापुढें हें भांडण राहूं नये
व जर प्रकरण द्याखेरीज कांहीं वेगळें असेल तर तसें कळवावें. या बाबतींत
कडक ताकीद समजावी. कळावें, तारीख १५ माहे शव्वाल सन ९

हुजुराच्या दफ्तरी दाखल

+ टीप—लेखांक २४ सारखाच हा हुकूम आहे. हा हुकूम काजी अबदुल
अजीज याचा आहे, व मागील लेखांक इरादतखान याचा आहे.

लेखांक २६]

[इ. स. १६८०-८१ पूर्वीचा]

होवाखाली

रफेत व शजायत दस्तगाह जलदत दतार सियाजी बेगाफित बाशुद
मख्फि व मस्तुर नमानुद कु दरिदुला सियादत अमरत पिनाह मख्फि खान्जिपो
अउदि, मख्फि... علاوة यिउर नुशतु बना बरान दु कलदह यिउर कु
दर सरकार अिनजानुब पुराय अिशान फुरस्तاده शुद - अकुन दर सरकार
मख्फि यिउर नमानुद अस्त + + + + + * बेम मियर सु चनानुच सलकु
दर पुरन्दह यिउर दुली अ पयाद अमियहाँ अ अुवलय दर सरकार मतलुअ शुदह
बुद - हालाहम मसकुन अस्त कु बसुअ शुमा यिउर खुब बुदस्त मख्फि
अबुदल्लु मख्फि यकुवद (दुयि, जतु, अमतलु यिउर ह फुरस्तاده शुद - पुरियु
अखलस अकुन दुवुल्लाह... फुरमुदिय ता कु अुवान कलान अल्लु बेमरसानिदह
बुफुरस्तिय कु मख्फिबुस्त - ययाद बुरमत + + + + +

भापान्तर

इश्वर सृष्टिकर्ता आहे

† सयाजी राजे यांचे कुशल असो.

भापणास विदित व्हावे की सफीखानजी यांनी उडिसा येथून एक
पत्र लिहिले होते की दोन नग चित्ते पाठवावे - व म्हणून पाठविले होते. ही
मागणी पुन्हा झाली. पण आतां ह्या भागांत चित्ते मुळीच राहिले नाहीत.
पूर्वी परगण्यांत चित्यांची शिकार अगदी बंद झाली होती. कदाचित् आतां
प्रयत्नानें जातीवंत चित्ते मिळू शकतील. अबदुल्लाच्या बरोबर शंभर रुपये
पाठविले आहेत. आपण आमचे मित्र आहांत. मैत्रीच्या नात्यानें विनंती की
जवानाबरोबर पाठवून द्यावेत. फार जरूर आहे. कळवे

लेखांक २७]

[इ. स. १६८०-८१ पूर्वीचा]

रफेत पिनाह तहुर दस्तगाह सियाजी मख्फुअ बाशुद - अुन बरु
साकुन बजुमत चहचुर बुदुय बुगलु मख्फुअ अस्त दरिदुनजानुब नुमियरसुद

* टीप:- यापुढील अक्षरे लागलीं नाहीत. सबब + + + + अशा
फुल्या केल्या आहेत.

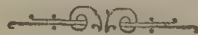
† टीप:- या लेखांतली कांहीं अक्षरे फाटल्यामुळे लागलीं नाहीत.
कांहीं अक्षरे पुसट आहेत. अंदाजी गोळावेरीज अर्थ दिला आहे. हा लेखांक
सयाजीराजे १६८०/८१ साली निधन पावण्याच्या पूर्वीचा आहे.

ازین جهت مبلغ ده روپہ مصحوب جلودار نزد آنرفعت پناه فرستاده
 شده بمجرد وصول این نوشتہ برگ ساگون خریدہ بار برداری سریرا
 کردہ روانہ این صوب نمایند کم زود بروقت آمدہ برسد - دیونکشد
 زیادہ زمین چ نکاشتہ آید +

भाषान्तर

श्रीमान राजेश्री सयाजी यांचें कुबल असो.

× बंगल्याच्या छपरा करिता सागवानी पानांची आम्हांस जरूर आहे.
 दहा रुपये आपल्याकडे पाठविले आहेत. रुपये पावतांच सागवानी पानें
 विकत घेऊन त्यांच्या पाठविण्याची सोय करावी. आम्हांस क्वकर मिलतीक
 असें करावें. कळावें ही विनंती.

लेखांक २८]

[तारीख नाही]

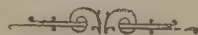
شاہنشاہی

چون وکیل راجروپ بعدالت العالم استغاثہ نمود کم عہد اللہ
 پسر داول پیشکار سیاجی حسب الامر جلیل القدر
 شاہزادہ والا کھر بنام آنرفعت پناه آوردہ ایشان دستم جی برادر موکل
 رافع داطلب نموده زیادہ چ نکاشتہ آید +

भाषान्तर

सार्वभौमिय

* राजरूपच्या वकिलांनीं वरिष्ठ कोर्टांत फियाद केली कीं, सयाजीचा
 पेगकार अबदुल्ला वल्द दावळ युवराजाच्या हुकमान्वये
 आपण त्यांना आणून फियादीचे भाऊ हस्तुमजी यांना बोळावून
 जास्त काय लिहावें.

× टीप:- मूळ मोठ्या पत्राचा हा तुकडा आहे.

* टीप:- मोठ्या अससल पत्राचा हा तुकडा आहे. या पत्रांत युवराजाचा
 उल्लेख आहे. युवराज म्हणजे महमद मोआज्जम. हा दक्षिणेंत इ. स. १६८६
 सालांत आला. त्यावरून हें पत्र १६८३ सालानंतरचें असावें. दावळ यां
 दिवाणांत हस्तुमजी व. राजरूप यांचेवर केलेल्या फियादीचा आपसांत निकाल
 केल्याचा लेख मागे येऊन गेला आहे. हा लेख इ. स. १६९६ सालांतला
 आहे. यावरून हें पत्र १६९६ पूर्वीचें असावें.

भाषान्तर

મિત્રવર્ય રાજેશ્રી દસ્તુમજી રાજે યાંધે કુશલ ભસો:—

आपलें सहकार्य व एकनिष्ठपणा यांबद्दल आम्ही फार आभारी आहोंत. आपल्यावर आम्ही इतके संतुष्ट आहोंत कीं, त्याबद्दल लिहावें तितकें थोडें आहे. कांहीं लोक त्यांच्या कामांत बराच आलस करतात पण क्वचरच त्यांना शिक्षा मिलेल, आपण पाठविलेलीं शिक्ताफलें पावलीं. फारच चांगलीं होतीं. आपली इच्छा असेल त्याप्रमाणें पत्रानें कळविणें. आम्हीं त्याप्रमाणें सर्व कांहीं करूं, खात्री असूं द्यावी. जास्त काय लिहावें.

लेखक बहादुर गोहर कारकून

कं. म. म. उ. वा. पोतवार,
ग्रंथ. म. म. म.

कं. म. म. व. वा. पीतवारः

संथ. संथ.

